

กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

นางสาวกุลธิดา ชุ่มอรณกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE COMMUNICATION PROCESS IN MAINTAINING PHUKET'S VEGETARIAN FESTIVAL

Miss Kuntida U-buranakun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Communication Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก
จังหวัดภูเก็ต

โดย

นางสาวกุลธิดา ฐ่บุญกุล

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พัชนี เที่ยจรรยา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.สุจิตรา เปลียนรุ่ง)

กุลธิดา อุบุรณกุล : กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต. (THE COMMUNICATION PROCESS IN MAINTAINING PHUKET'S VEGETARIAN FESTIVAL)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 320 หน้า.

การวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การสืบทอดองค์ประกอบของประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทชุมชน การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ด้านประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต คนในท้องถิ่นทั้งกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มเด็กและวัยรุ่น คณะกรรมการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ฮวดกั้วหรือผู้ประกอบพิธีกรรม หน่วยงานภายนอก ได้แก่ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภูเก็ต สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า 1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ต บริบทชุมชนเป็นต้นกำเนิดประเพณีถือศีลกินผัก นอกจากนี้บริบทชุมชนยังมีผลต่อการสืบทอดประเพณี กล่าวคือ ในอดีต บริบทของชุมชน มีลักษณะเป็นเมืองขนาดเล็ก มีผู้คนอาศัยไม่มากนัก คนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ส่วนครอบครัวก็พบว่า มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ชาวภูเก็ตสมัยก่อนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง และทำเหมืองแร่ดีบุก ทำให้มีเวลาว่างให้กับครอบครัวและมีเวลาร่วมงานประเพณี จึงทำให้คนสมัยก่อนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีมาก แต่ปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ตถูกแปรสภาพเป็นเมืองใหญ่ คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น ผู้คนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการสืบทอดมีความยากลำบาก 2. ประวัติและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต พบว่า องค์ประกอบประเพณี ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าพบว่า รากของประเพณีได้แก่ ความเชื่อ และหลักปฏิบัติ ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ยาก ส่วนลำต้นได้แก่ ที่มา และอาหารเจ ซึ่งเป็นตัวค้ำจุนรากให้คงอยู่ และส่วนดอก ใบ ผล เช่น สถานที่ประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งกาย ประทัด เครื่องดนตรี ซึ่งเป็นส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทชุมชนได้ง่าย 3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณี ในอดีตคนในท้องถิ่นมีการสื่อสารอย่างเรียบง่ายคือ ใช้วิธีบอกเล่าปากต่อปาก ทำให้ประเพณีไม่ผิดเพี้ยนมากนัก ส่วนปัจจุบันก็มีการใช้วิธีเดิมในครอบครัว และมีหน่วยงานภายนอกอย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาสื่อสารประชาสัมพันธ์ อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน 4. บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก มีลักษณะเคลื่อนไหวไปตามบริบทชุมชน ในอดีตมีบทบาทหน้าที่หลายอย่างเช่น ด้านการรักษาโรคและที่พึ่งทางใจ ปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ที่เพิ่ม เช่น การเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลการสืบทอดประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2555.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

548 46540 28 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS : PHUKET'S VEGETERIAN FESTIVAL / MAINTAINING

KUNTIDA U-BURANAKUN : THE COMMUNICATION PROCESS IN

MAINTAINING PHUKET'S VEGETARIAN FESTIVAL. ADVISOR : ASSOC. PROF.

KANJANA KAEWTHEP, Ph.D., 320 pp.

This Research aims to study the communication process in maintaining the Vegetarian Festival of Phuket Province from the past to the present, the elements of the tradition that have changed according to the context of the community and the change in roles of the tradition. The Study has been carried out by means of analyzing relevant documents, in-depth interview, participant and non-participant observation. The target groups of the Study are knowledgeable people about the vegetarianism tradition of Phuket Province, people in the locality consisting of elder people, adults, children and teenagers, shrine board, caretaker of Huad-Kua Shrine or ritual performer, external agencies comprising the Phuket Public Relations Office, Tourism Authority of Thailand, Phuket Office, the Phuket Culture Office, for instance.

The result are as follow : (1) Context of Community of Phuket Province : the context of community has been the origin of vegetarianism tradition. In addition, the context of community has affected the maintenance of tradition. Namely, in the past, the context of community was the characteristic of a small town in which not many people lived. People knew and were familiar well with one another. The family had a strong relationship. Formerly, Phuket residents were involved in the occupations of farming, fishery and tin mining. Consequently, they could have free time for their family and participate in the traditional event. Therefore, people in the old days played a significant part in maintaining the tradition. But nowadays, Phuket Province has been transformed to be a large city with the arrival of people from different areas to live in more. Each person lives one's own life with somewhat lack of sense of belonging to the community, hence making the participation in the maintenance of tradition difficult. (2) History and Components of Phuket's Vegetarian Festival: according to traditional elements which are analyzed by the value tree as conducted by the Researcher, the roots of the tradition are beliefs and practices which are difficult for change. The trunk is the origin and vegetarian foods that support the roots to remain. Flowers, leaves, plant products are such as place of worship, costume, crackers, musical instruments that can be easily changed in accordance with the context of community. (3) Communication Process in Maintaining the Tradition: in the past, local people had the simple pattern of communication, that is to say, by words of mouth. Therefore, the tradition was not much distorted. But today, the same method has still been used in families, along with the fact that the external agencies like Tourism Authority of Thailand has come to conduct public relations, resulting in changes in several aspects. (4) Roles and duties of vegetarian festival have moved according to the context of the community. In the past, there were several roles and duties such as in the areas of disease treatment and being a spiritual anchor. At present, the said roles and duties increase; for example, being the point of sale for tourism, which are factors affecting the maintenance of changing tradition.

Field of Study : Communication Arts Student's Signature

Academic Year : 2012 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ทั้งคณาจารย์ ทั้งหลายที่กรุณามาเป็นประธานกรรมการสอบ กรรมการสอบ และอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และ ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เปิด โอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาตามประเด็นที่สนใจ และได้กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย และช่วยอธิบายข้อสงสัยจนทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและสามารถ ทำงานวิจัยชิ้นนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รศ.พัชนี เขยจรรยา ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และ อ. ดร. สุจิตรา เปลียนรุ่ง กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณไชยยุทธ ปิ่นประดับ ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ปี 2546 ผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างดี และช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์ที่ศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคนใน ท้องถิ่นและผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการให้ข้อมูลต่อผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนกลุ่มวิชาการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม รุ่นที่ 2 และเพื่อนๆ คณะ นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือกันเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณวรวิทย์ ณ ตะกั่วทุ่ง ผู้เป็นกำลังใจและอยู่เคียงข้างกันมาเสมอทั้งยาม ทุกข์และยามสุข และยังเป็นผู้ช่วยคนสำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณรัชนิกรวรรณ ณ นคร ที่เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยได้ก้าว เข้ามาเรียนปริญญาโท และคอยเป็นกำลังใจให้เสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณณนศ และคุณชูศรี อุบลรัตนกุล บิดามารดาผู้ให้กำเนิด และเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีพลังที่จะต่อสู้กับอุปสรรคจนประสบความสำเร็จในวันนี้ ผู้วิจัยซาบซึ้งต่อ อุ่นไอรักที่พ่อแม่และคนในครอบครัวมอบให้เสมอมา ลูกขอตอบแทนความรักด้วยการเป็นลูกที่ดีตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี.....	18
2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อพิธีกรรม.....	20
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัญญาณในพิธีกรรม.....	32
2.2 แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม.....	34
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม.....	40
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
4.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม.....	48
4.2 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก.....	55
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	62
รูปแบบการวิจัย.....	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	63
ขั้นตอนในการทำวิจัย.....	68

	หน้า
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	69
แนวคำถามการวิจัย.....	70
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	73
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล.....	73
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	76
1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน.....	76
1.1 สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์.....	77
1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชน.....	82
1.3 ประชากร.....	86
1.4 การเมืองและการปกครอง.....	88
1.5 การคมนาคม.....	90
1.6 การสื่อสาร.....	91
1.7 เศรษฐกิจและอาชีพ.....	94
1.8 การศึกษา.....	96
1.9 วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ.....	99
2. ประวัติและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	104
2.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	105
2.2 การวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า.....	109
2.2.1 รากของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	112
2.2.2 ลำต้นของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	122
2.2.3 ดอก ใบ และผลของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	132
3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต.....	191
3.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคอดีต (พ.ศ.2372 - 2529).....	191

3.1.1 การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจคือการมีส่วนร่วม	192
3.1.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป	195
3.1.1.2 การสืบทอดโดยม้าทรง	199
3.1.1.3 การสืบทอดโดยฮวดแก้ว	201
3.2 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2530 - 2555)	203
3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจคือการมีส่วนร่วม	203
3.2.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป	205
3.2.1.2 การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า	212
3.2.1.3 การสืบทอดโดยม้าทรง	216
3.2.1.4 การสืบทอดโดยฮวดแก้ว	218
3.2.1.5 การสืบทอดโดยชมรมฮ้ามภูเก็ต	221
3.2.1.6 การสืบทอดโดยหน่วยงานภายนอก	224
3.3 เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีทั้ง 2 ยุค	232
4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต	239
4.1 บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักในยุคอดีต	241
4.2 บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักในยุคปัจจุบัน	249
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	270
สรุปผลการวิจัย	270
อภิปรายผล	284
ข้อเสนอแนะทั่วไป	303
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	305
รายการอ้างอิง	307
ภาคผนวก	315
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	320

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	บริบทชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต	102
2	สรุปองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า	111
3	สรุปพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต	133
4	สรุปองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในยุคอดีต	193
5	สรุปองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในปัจจุบัน	204
6	เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักทั้ง 2 ยุค	233
7	สรุปการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	240

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงความสัมพันธ์ 3 มิติในพิธีกรรม.....	23
2	แสดงพิธีกรรมเชื่อมประสาน 3 สายสัมพันธ์.....	39
3	แสดงกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม.....	42
4	แสดงองค์ประกอบการสื่อสาร.....	42
5	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	75
6	แสดงบริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ต (อดีต - ปัจจุบัน).....	77
7	แสดงชุมชนในอดีตในจังหวัดภูเก็ต.....	80
8	แสดงสะพานสารสินระหว่างจังหวัดภูเก็ตกับจังหวัดพังงา.....	81
9	แสดงองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวคิด.....	110
10	แสดงองค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรงแสดงอภินิหารในพิธีกรรมอิวแก้ง (พิธีกรรมแห่พระ) ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า.....	114
11	แสดงองค์เทพในร่างม้าทรงแสดงอภินิหารลุยไฟในพิธีกรรมไถ่ให้ (พิธีกรรมลุยไฟ) ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า.....	115
12	แสดงร้านขายปลาทอดเจหน้าศาลเจ้า.....	128
13	แสดงเสาโกเต้งในงานประเพณีถือศีลกินผัก.....	136
14	แสดงผู้เข้าร่วมพิธีกำลังติดทองคำเปลวที่ไม่ไผ่ทั้ง 2 ต้น ก่อนจะทำ พิธีขึ้นเสาโกเต้ง ณ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง.....	137
15	แสดงเด็กสาวกะทู้กำลังเดินตีฝ่าง (ส่งจิ้น) ป่าวประกาศเวลา ทำพิธีขึ้นเสาโกเต้ง บริเวณหมู่บ้านกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต.....	139
16	แสดงพิธีขึ้นเสาโกเต้งที่ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง.....	142
17	แสดงพิธีขึ้นเสาโกเต้งที่ศาลเจ้ากะทู้.....	142
18	แสดงฮวดกั้วและม้าทรงกำลังโปรยฝ้ายนัตลงมาให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ในพิธีกรรมป่ายขีดแซ้.....	149

ภาพที่	หน้า
19	แสดงม้าทรงของศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยใช้ปิ่นแทงปากในพิธีอ๊วแก๊ง วันที่ 20 ตุลาคม 2555..... 153
20	แสดงม้าทรงใช้หัวมณฑลเสียบปากในพิธีกรรมอ๊วแก๊ง ศาลเจ้าบางเหนียว..... 154
21	แสดงองค์พระที่ประทับร่างม้าทรงกำลังประกอบพิธีกรรมลุยไฟ..... 158
22	แสดงผู้เข้าร่วมพิธีกรรมไถ่หย่าน (สะเดาะเคราะห์) ในประเพณี ถือศีลกินผัก ส่วนภาพเล็กขวามือ แสดงรูปต่างตัว และ ต้นกล้วยที่ใช้ในพิธีกรรม..... 161
23	แสดงตราสินค้า "ไวไว" บนธงริมถนน ช่วงงานประเพณี ถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต..... 180
24	แสดงหม้อดินคว้นไม้หอมหน้าตำหนักไหว้พระของศาลเจ้ากะทู้..... 181
25	แสดงกลองเงินขนาดใหญ่ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต..... 182
26	แสดงเครื่องดนตรีจีนชุดหล่อก้อตันที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต..... 183
27	แสดงผู้อาวุโสกำลังเป่า "ตัวไฉ้ย" หรือปี่จีนยาวในพิธีกรรมอ๊วแก๊ง (แห่พระ)..... 183
28	แสดงองค์พระประทับร่างม้าทรงกำลังรักษาโรคให้ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม..... 258
29	แสดงขบวนของนักร้องเมืองท่องถิ่นร่วมในขบวนแห่อ๊วแก๊ง..... 262

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกอบไปด้วย ประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลายาวนาน ไม่ว่าจะเป็น ชาวมอญ จีน อินเดีย ลาวพวน ลาวโซ่ง ไทยทรงดำ ตลอดจนชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นต้น โดยในแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์ล้วนนำวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเข้ามายึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัย บรรพบุรุษและได้รับการสืบทอดมาจนถึงคนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน รวมถึงประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ด้วย วัฒนธรรม เหล่านี้จึงกลายมาเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันของ กลุ่มคนในสังคมนั้นๆ และเปรียบเสมือนสายใยที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมให้อยู่ อย่างสงบสุขในท้องถิ่นเดียวกัน

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทยที่ประกอบไปด้วย ประชากรหลายชาติพันธุ์เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น คนพื้นเมือง ชาวเล ชาวอินเดีย และชาวจีนซึ่งเป็น ประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดในจังหวัด จังหวัดแห่งนี้มีลักษณะเป็นเกาะขนาดใหญ่ที่สุดใน ประเทศไทย พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดพังงา ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดพังงาและจังหวัดกระบี่ ส่วนทิศใต้และทิศตะวันตกล้อมรอบด้วยน้ำ ทะเล และมีเกาะเล็กเกาะน้อยรายล้อมอยู่มากมาย เนื่องจากภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการ ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้เกาะแห่งนี้มีผู้อพยพมาอาศัยอยู่มากมาย หนึ่งในนั้นคือ ชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่

ตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึงเมืองถลาง หรือจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบันว่า สมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงเล็งเห็น ความสำคัญทางด้านการค้าแร่ดีบุก จึงทรงตั้งให้เมืองภูเก็ตเป็นเมืองสำหรับการค้าขายแร่ดีบุก มี ฐานะเป็นเมืองขึ้นของเมืองถลาง กิจการดีบุกของเมืองภูเก็ตเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้แรงงาน ท้องถิ่นที่มีอยู่ไม่เพียงพอ จนต้องนำแรงงานชาวจีนมาจากเมืองปีนังและสิงคโปร์เข้ามาทำงานใน

เหมืองแร่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก รัฐบาลจึงส่งเสริมทางด้านนี้มากขึ้น และขยายกิจการเหมืองแร่ จนทำให้ขาดแคลนแรงงาน กระทั่งปี พ.ศ.2444 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ข้าหลวงปกครองมณฑลภูเก็ตในขณะนั้น จึงแก้ปัญหาด้วยการจัดเรือไปรับคนจีนที่เมืองไคเหม็งมาทำงานที่เมืองภูเก็ตปีละ 3 เที่ยว มีผลให้คนจีนในเมืองภูเก็ตมีจำนวนมากขึ้น จนกลายเป็นคนหมู่มากในเมืองภูเก็ต สาเหตุที่ทำให้คนจีนเหล่านี้อพยพมาทำมาหากินนอกประเทศของตนนั้น เนื่องจากสมัยรัตนโกสินทร์ของไทย ในประเทศจีนเองก็เกิดความเดือดร้อนมากมาย ทั้งภัยธรรมชาติโดยเฉพาะดินแดนทางตอนใต้ของจีน และการรุกรานจากชาติตะวันตก รวมทั้งการต่อสู้กันระหว่างชาวจีนแท้ที่มีเชื้อสายฮั่นที่ต้องการโค่นล้มราชวงศ์ชิงอันเป็นพวกที่มีเชื้อสายแมนจู (วียะดา ทองมิตร, 2527 : 15)

ชาวจีนกลุ่มแรกๆ เริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย มีผลให้ญาติพี่น้องของพวกเขาซึ่งอยู่เมืองจีนอพยพตามกันมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยซึ่งรวมถึงจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่มาจากแถบมณฑลฝูเจ้อทางภาคใต้ของจีน ซึ่งหากแบ่งเกณฑ์ตามภาษาพูดพบว่า มี 5 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนไหหลำ และชาวจีนแคะ โดยชาวจีนฮกเกี้ยนเป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดภูเก็ต และมีจำนวนประชากรมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาวจีนกลุ่มอื่นๆ อันเป็นผลมาจากการที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีได้จัดเรือไปรับคนจีนจากเมืองไคเหม็งและส่วนหนึ่งอพยพมาจากประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้ปัจจุบันประชากรร้อยละ 90 ของจังหวัดภูเก็ตเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน โดยมีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งชาวจีนเหล่านี้ในอดีตมีฐานะเป็นเพียงผู้อพยพ แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปหลายสิบปี พวกเขาได้ตั้งรกรากอันมั่นคงไว้บนเกาะภูเก็ต จนมีฐานะเป็นชาวภูเก็ตอย่างเต็มตัว ชาวจีนเหล่านี้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีอันทรงคุณค่าจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนมาปฏิบัติและยึดถืออย่างเคร่งครัดในต่างถิ่นสืบกันมาจนถึงคนรุ่นหลัง อีกทั้งยังถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนไปยังคนในท้องถิ่นเดิมอีกด้วย วัฒนธรรมเหล่านี้ได้แก่ ภาษาจีนฮกเกี้ยน อาหารจีนฮกเกี้ยน การแต่งกายด้วยชุดย่าหยา ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประเพณีผัดต่อ (สารทจีน) ประเพณีไหว้เทวดา ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีเซ็งเม้ง (ไหว้บรรพบุรุษ) และประเพณีเจี๊ยะฮ่าย (กินผัก) หรือประเพณีถือศีลกินผัก เป็นต้น โดยวัฒนธรรมและประเพณีดังกล่าวล้วนแต่มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกาลเวลาในสมัยนั้นๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้และไม่สูญหายไปตามกาลเวลา นอกจากนี้วัฒนธรรมเหล่านี้ยัง

สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต อีกทั้งยังเปรียบเสมือนรากแก้วที่ยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้อยู่อย่างปกติสุขมาจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนรากฐานของคนในสังคมและเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2543) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น ประดิษฐ์ขึ้นซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ พฤติกรรม ความคิด หรือ พิธีกรรม อาทิ ภาษา กิริยามารยาท ศิลปกรรม ประติมากรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งของท้องถิ่น และส่วนกลาง เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่สามารถถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้ เอาอย่างกันได้ ซึ่งมีการสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ หรือนำไปปฏิบัติ ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังรุ่นต่อไป วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยที่วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นของแต่ละชุมชน ของแต่ละชาติ จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใครและไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรฐานสากล

ประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม และลักษณะองค์ประกอบนี้จะปรากฏอยู่ในทุกขั้นตอนการดำรงชีวิตของมนุษย์ จนกลายเป็นกระบวนการทางสังคม เช่นเดียวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ที่สำคัญและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดภูเก็ตอย่างมาก อีกทั้งยังสามารถดำรงอยู่คู่กับชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นภูเก็ตมาได้จวบจนปัจจุบันเป็นเวลาร้อยกว่าปี

เนื่องจากมีกระบวนการสืบทอดปฏิบัติสืบมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การบอกเล่าสั่งสอนแบบปากต่อปาก การจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การปฏิบัติให้คนรุ่นหลังได้เห็น จึงทำให้ประเพณีนี้ยังคงอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็เพียงเล็กน้อยและแนบเนียนจนแทบไม่เห็นความแตกต่างระหว่างยุค ทั้งนี้ก็เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคสมัยต่างๆ ภายในสังคม ประเพณีดังกล่าวเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสังคมอันแนบแน่น และกลายเป็นเครื่องมือในการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์จีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

ต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เกิดขึ้นมาจากกลุ่มชาวจีนที่เรียกตัวเองว่า กลุ่มฮั่งยี่สายกังเซียง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการกอบกู้ราชวงศ์หมิง ได้อพยพเข้ามาประกอบอาชีพในจังหวัดภูเก็ตเมื่อราว พ.ศ.2372 และมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกลุ่มคนจีนอพยพในจังหวัดภูเก็ตที่ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนได้นำเอาแนวคิดการประกอบพิธีกรรมกินผักในระหว่าง

วันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน ที่สืบทอดมาจากกิวอ่องโหยงของชาวคณะงิวจิ้น แต่จิตที่เป็นพวกอั้งยี่สายกังเซียง ที่จัดขึ้นเพื่อบูชาองค์กิวอ่องไต่เต่ และองค์เต้าไ้เพียนจุ้น รวมทั้งการอุทิศศุลกรรมถวายแก่บูรพกษัตริย์แห่งราชวงศ์ซ้องใต้ มาปรับเปลี่ยนให้เป็นพิธีกรรมที่หลอมรวมความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนา กับความรักความผูกพันและความจงรักภักดีและภูมิใจในแผ่นดินเกิดของตน กลายเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกันของกลุ่มชาวจีนอพยพในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะช่วยสร้างความรักและสามัคคี และยังแสดงออกร่วมกันซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งามอันทำให้เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิตอยู่ในถิ่นฐานที่ไม่ใช่บ้านเกิดของตน อีกทั้งในช่วงเวลานั้น ได้มีชาวคณะงิวที่อาศัยอยู่ในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ตได้ล้มเจ็บลงจิ้งพร้อมใจกันจัดพิธีกรรมถือศีลกินผักขึ้นเพื่อสะเดาะเคราะห์ และแสดงความเคารพเทพเจ้าและองค์พระที่ตนนับถือให้ช่วยปกปักรักษา และคุ้มครองตนให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ ด้วยการงดเว้นจากการรับประทานเนื้อสัตว์ และหันมารับประทานพืชผักแทน จนทำให้หายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อชาวอำเภอกะทู้ทราบความดังนั้น จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพิธีกรรมดังกล่าว จึงลองปฏิบัติตามบ้าง และปรากฏว่า ชาวบ้านที่มีอาการเจ็บป่วยก็หายจากอาการป่วยเหล่านั้น ชาวกะทู้จึงเห็นชอบว่าควรจะประกอบพิธีกรรมนี้ให้ถูกต้องตามแบบแผน จึงได้มีการส่งตัวแทนไปอัญเชิญเทพเจ้าจากเมืองจีนมาประดิษฐานไว้ ณ ศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต และมีการจัดขบวนแห่รับเสด็จองค์พระและเทพเจ้าจากเมืองจีนด้วย ต่อมาเมื่อชาวบ้านต่างอำเภอได้ทราบถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมดังกล่าว จึงพากันศรัทธาและยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเรื่อยๆ จนกลายเป็นประเพณีที่ได้รับความนิยมกันทั่วทั้งจังหวัด และยังคงได้รับการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวภูเก็ตจัดประเพณีนี้เป็นเวลา 9 วัน ตามปีจันทรคติของจีน คือ วันขึ้น 1 ค่ำถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือนเก้าของจีน ซึ่งมักจะตรงกับช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาเทพเจ้า สะเดาะเคราะห์ และเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมนี้ล้วนแล้วแต่มีศูนย์กลางอยู่ที่ศาลเจ้า สถานที่แห่งนี้เปรียบเสมือนรอยต่อระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (เทพเจ้า) และเป็นช่องทางหนึ่งที่คนในชุมชนใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผักให้แก่คนรุ่นหลัง ในอดีต พบว่า มีศาลเจ้าอยู่เพียงไม่กี่แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้ากะทู้ ซึ่งตั้งเป็นแห่งแรก ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว เป็นต้น แต่ปัจจุบันศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ตมีปริมาณเพิ่มขึ้นถึง 45 แห่ง ทั้งนี้เพื่อรองรับผู้คนจากภายนอกที่มีความศรัทธาที่จะมาบูชาเทพเจ้าที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี โดยศาลเจ้าที่มีการประกอบพิธีกรรมในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตอย่างครบถ้วนและได้รับความนิยมจากชาวภูเก็ตมีจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้ากะทู้ (ไล่ทู้เต้าไ้แก๊ง) ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย (จ๊วยตุ่ยเต้าไ้แก๊ง) ศาลเจ้า

บางเหนียว (บางเหนียวเต้าไบ้แก้ง) ศาลเจ้าสามกอง (หลิมฮู้ไท่ซู่) ศาลเจ้าจ้อสู๊งกั๊งนาคา ศาลเจ้าสะปา (กวนเต้กั๊ง) ศาลเจ้าบ้านท่าเรือ (ไป่เส็งไต่เต้) ศาลเจ้าซุ่นบุนต่อง ศาลเจ้ายกเค้แก้ง เป็นต้น

ในประเพณีถือศีลกินผักนี้จะประกอบด้วยพิธีกรรมย่อยต่างๆ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่คนในชุมชนจะมาเข้าร่วมพิธีกรรมกัน ซึ่งในแต่ละวันก็จะมี ความแตกต่างกันไปตามลำดับขั้นตอนที่ คณะกรรมการศาลเจ้าได้วางแบบแผนไว้ เช่น พิธีกรรมเซี่ยโกเต้ง เป็นพิธีกรรมยกเสาโกเต้ง และ อัญเชิญตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง ขึ้นสู่ยอดเสาโกเต้ง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการประกาศให้ผู้คนทั่วไปทราบว่า งานประเพณีถือศีลกินผักเพื่อถวายแก่องค์กิวอ่องไต่เต้เริ่มขึ้นแล้วภายในศาลเจ้าแห่งนี้ พิธีกรรมไถ่โทษ หรือพิธีกรรมลุยไฟ เป็นการแสดงอภินิหารและความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าที่ประทับในร่างม้าทรง และเป็นบทพิสูจน์ถึงความสะอาดบริสุทธิ์หรือการแข็งของผู้เข้าร่วมพิธี เชื่อว่า ไฟอันศักดิ์สิทธิ์หรือไฟทิพย์นี้สามารถขจัดสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ให้หมดไปจากตัว ทำให้ร่างกาย และจิตใจของตนสะอาดได้ พิธีกรรมอ้วกั๊งหรือพิธีแห่พระ เป็นพิธีแห่งองค์กิวอ่องไต่เต้ หรือวันพระออกเที่ยวเพื่อโปรดสัตว์ และรับเคราะห์แทนมนุษย์ ซึ่งจะมีการแสดงอิทธิฤทธิ์อภินิหารของเทพเจ้า เช่น การแทงปาก การอาบน้ำมัน ในกระทะร้อนๆ การใช้อาวุธแหลมคมทุบตีไปที่หลัง และใบหน้าของม้าทรง ฯลฯ

พิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีการใช้สัญลักษณ์มากมายในการสื่อสารให้คนในท้องถิ่นเข้าใจในกิจกรรมนั้นๆ ดังที่กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2554) ได้กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สัญลักษณ์อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งยวด (effective symbol) ในเบื้องต้นความแตกต่างระหว่างรูปแบบกิจกรรมในชีวิตประจำวันกับในพิธีกรรมก็คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็น สถานที่ เวลา สิ่งของ ผู้คน การแต่งกาย ดนตรี การแสดง ท่าทางอากัปกิริยา ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีความหมายแฝงเร้นอยู่ข้างหลังทั้งสิ้น ดังนั้น ในรูปแบบกิจกรรมจึงท่วมทับไปด้วย "สัญลักษณ์" (symbols) อยู่แล้ว เช่นเส้นด้ายที่ใช้ผูกข้อต่อแขนในพิธีสู่ขวัญนั้น มิใช่เส้นด้ายแบบธรรมดา แต่มีความหมายมากไปกว่านั้น ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเพณีถือศีลกินผักได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น พิธีกรรมลุยไฟ ก็เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งในประเพณีนี้ ซึ่งมีใช่เป็นเพียงการแสดงโชว์ แต่มีความหมายลึกซึ้งถึงการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เปลวไฟในพิธีกรรมก็มีใช่ไฟธรรมดา แต่มีความหมายโดยนัยอันหมายถึง ไฟอันศักดิ์สิทธิ์ช่วยล้างเคราะห์ภัยและสิ่งชั่วร้ายให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ ในอดีต ชาวภูเก็ตรจะทราบความหมายเหล่านี้้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งการเข้าใจความหมายดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ปู่ตายาย หรือพ่อแม่อธิบายสั่งสอนลูกหลานของตนอย่างใกล้ชิดและถึงแก่นแท้ของ

ประเพณี ประกอบกับในอดีตไม่มีการสื่อสารที่ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน ช่องทางการสื่อสารจึงมักจะเกิดขึ้นจากการสื่อสารภายในครอบครัวและหมู่บ้านเป็นหลัก

แต่ในปัจจุบันผู้ที่เข้าใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริงมักจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ และกลุ่มคนส่วนน้อยในท้องถิ่น ส่วนวัยรุ่นและเยาวชนส่วนใหญ่ในชุมชนมักไม่ทราบความหมายที่แท้จริงของสัญลักษณ์เหล่านั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการสืบทอดต่อไปให้คนรุ่นหลังในอนาคต เพราะการที่จะสืบทอดประเพณีให้มีประสิทธิภาพและคงแก่นแท้ให้คงอยู่ได้นั้น คนรุ่นใหม่ในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่จะรับช่วงการสืบทอดต่อจากคนเฒ่าคนแก่จะต้องเข้าใจและตีความสารที่ส่งผ่านสื่อพิธีกรรมต่างๆ ในรูปแบบสัญลักษณ์ได้อย่างแท้จริง จึงจะสามารถส่งสารนั้นไปยังคนรุ่นหลังได้อย่างตรงตามแบบแผนดั้งเดิม ดังนั้นสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมจึงมีความหมายซ่อนอยู่จำนวนมากและจะเชื่อมโยงกับพิธีกรรมต่างๆ ได้ ก็ต้องอาศัยการตีความจากผู้เข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าว

สอดคล้องกับแนวคิดของ C.Geertz (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2554 : 72-73) ที่สร้างคำนิยามต่อวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีความซับซ้อนที่มีตั้งแต่ระดับพื้นผิวไปจนถึงแก่นในของบรรดาสัญญะ สัญลักษณ์ ปรัมปราคติ (myth) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน และนิสัยต่างๆ (บรรดาสวนประกอบของวัฒนธรรม) ที่ต้องวิเคราะห์ด้วยการอ่าน/ตีความหมาย

ในแต่ละปีจะมีประชาชนทั้งที่เป็นคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความต้องการที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นที่เชื่อว่าเป็นบูชาเทพเจ้าด้วยการถือศีลกินผัก เพื่อสะเดาะเคราะห์กรรมในปีที่ผ่านมา และเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลและความโชคดีให้กับตนเองและครอบครัว ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก คือ การที่หน่วยงานภายนอกต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ จึงให้การสนับสนุนประเพณีนี้ด้วยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชนต่างๆ ทั่วโลก ผลที่ตามมาคือ ประเพณีนี้ถูกผลิตซ้ำขึ้นในทุกปีจนสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ผลกระทบที่แฝงมาก็คือ ความหมายหรือคุณค่า อันเป็นแก่นแท้ดั้งเดิมของประเพณีเริ่มลดลง

หากมองจากทัศนะของคนในชุมชนแล้ว พบว่า ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตนั้นมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เทพเจ้าและองค์พระทั้งหลายเปรียบเสมือนผู้พิทักษ์ปกป้องรักษาลูกหลานชาวภูเก็ตให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่พึ่งทางใจ ในทุกปีชาวภูเก็ตจะร่วมใจกันเข้าร่วมประเพณีถือศีลกินผักเพื่อสะเดาะเคราะห์ให้ตนพ้นภัยร้าย และพบเจอแต่สิ่งที่ดีงาม เป็นการได้ฝึกจิตใจของตนให้มีความอดทนอดกลั้นจากกิเลสทั้งปวง

อีกทั้งยังเป็นการทำบุญร่วมกันของคนในชุมชนและยังเป็นการรวมพลคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงให้มาพบปะพูดคุยและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน ประเพณีดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนเส้นใยขนาดใหญ่ที่คอยเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าไว้เป็นหนึ่งเดียวกัน

ในอดีต คนในชุมชนต่างเห็นความสำคัญและคุณค่าของประเพณีที่มีต่อสังคม จึงร่วมกันสืบทอดประเพณีนี้ให้คงอยู่ต่อไป การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่คนในชุมชนใช้เพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมาสู่คนรุ่นหลัง และยังช่วยให้เกิดการขยายวงกว้างจากประเพณีของกลุ่มคนเล็กๆ มาสู่ประเพณีของคนกลุ่มใหญ่ขึ้น กล่าวคือ เริ่มแรกประเพณีนี้รู้จักกันในหมู่ชาวบ้านอำเภอกะทู้เท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อชาวกะทู้ได้พบปะกับเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องต่างอำเภอก็ได้บอกเล่าเรื่องราวของประเพณีนี้ต่อๆ กันไป จนทำให้ผู้คนจากถิ่นอื่นในจังหวัดเกิดความสนใจ เลื่อมใสศรัทธาและเข้าร่วมพิธีกรรมมากขึ้น ในส่วนของการสืบทอดนั้น กลุ่มสมาชิกในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเจ้าแม่หล่อจู้ (คณะกรรมการศาลเจ้า) กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ และกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดสารเกี่ยวกับประเพณีนี้มายังกลุ่มคนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง และคงเส้นคงวาด้วยวิธีการสื่อสารแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เช่น การเล่าเรื่องราว การอบรมสั่งสอน การปฏิบัติให้ลูกหลานทำตาม เป็นต้น

สมัยก่อน การสืบทอดประเพณีของคนทั่วไปในชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารในระดับครอบครัวและหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดการตอบโต้กันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด จึงทำให้กลุ่มคนรุ่นหลังเข้าใจแก่นแท้ของประเพณีนี้ได้ดี ส่วนการประกอบพิธีกรรม อันถือเป็นหัวใจสำคัญในการสืบทอดประเพณีนี้ ฝ่ายพิธีกรรมและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรม ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะยังคงเป็นคนเฒ่าคนแก่ก็มีการจัดงานที่เรียบง่าย โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ที่แก่นแท้ดั้งเดิมของประเพณีนั่นคือ การสะเดาะเคราะห์และบูชาเทพเจ้าตามแบบแผนดั้งเดิม และเนื่องจากยังไม่มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่เจริญมากนัก จึงทำให้กลุ่มคนรุ่นหลังในสมัยก่อนได้รับการถ่ายทอดอย่างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิมจากบรรพบุรุษโดยตรง มีผลทำให้บทบาทหน้าที่ต่อสังคมของประเพณีดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เช่นเดิม

ส่วนกระบวนการคัดเลือกเจ้าแม่หล่อจู้ (ผู้รับหน้าที่ช่วยงานในศาลเจ้า) เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษชาวจีนใช้ในการมอบหมายความรับผิดชอบให้กับลูกหลานของตน เพื่อให้เข้าไปช่วยงานที่ศาลเจ้าในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในปีถัดไป โดยการคัดเลือกจะกระทำที่บริเวณด้านหน้าห้องประทับองค์กิวอ่องไต่เต่ เพื่อให้องค์กิวอ่องไต่เต่ได้เป็นผู้คัดเลือกด้วยตนเอง โดยจะเริ่มคัดเลือกตั้งแต่วันแรกของการกินผักไปจนถึงวันสุดท้าย ผู้ที่ได้รับ

คัดเลือกส่วนใหญ่จะมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะเชื่อว่าตนเองเป็นคนมีวาสนาดีกว่าคนอื่น ๆ จึงได้รับคัดเลือกจากองค์กิวอองไตเต้ให้มาช่วยงานของศาลเจ้า

ถ้าแก่หล่อจู้บางคนก็เพิ่งจะได้รับการคัดเลือกอาจจะยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาลเจ้า และไม่มีความรู้ในเรื่องของขั้นตอนการทำงานและวัตรปฏิบัติต่างๆ มากนัก แต่เมื่อได้เข้ามาทำงานในฐานะดังกล่าวแล้ว จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมเหล่านี้มากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดและการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานของตนเองและคนรุ่นหลังต่อไป

สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม กล่าวว่าการสื่อสารยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และถ่ายทอดไปสู่ประชาชนที่อยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศ เพื่อให้ดำรงอยู่ไว้ซึ่งความเป็นชาติ รวมทั้งยังทำให้วัฒนธรรมของคนเฉพาะกลุ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมของมวลชน (ปรมะ สตะเวทิน, 2530)

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตยังคงได้รับการสืบทอดจากคนในชุมชนเรื่อยมาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในแต่ละยุคสมัย แม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งแก่นแท้ของประเพณีและบทบาทหน้าที่ต่อสังคมที่ยังมีลักษณะเช่นเดิมอยู่ จนกระทั่งช่วงหลังปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป อันก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลก ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตย่อมต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ฐานเศรษฐกิจจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างดีบุกเริ่มลดน้อยลง ทรัพยากรทางธรรมชาติอันสวยงามและทรัพยากรทางวัฒนธรรม จึงกลายมาเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยี่ยมชมเยือนจังหวัดภูเก็ต ความเป็นเมืองท่องเที่ยวแห่งนี้ได้โด่งดังไปทั่วโลก ทำให้ประเพณีถือศีลกินผัก อันเป็นประเพณีที่สร้างสีสันให้กับจังหวัดภูเก็ต กลายเป็นสินค้าตัวใหม่ที่หน่วยงานส่วนกลางของภาครัฐใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อนำเงินตราเข้าสู่ประเทศไทย

ในยุคปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตได้รับการบรรจุให้อยู่ในแผนการท่องเที่ยวไทย ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้การสนับสนุนด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ประเพณีนี้เป็นอย่างดีจนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ถึงกระนั้นการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอกก็ได้ตรงไปตามความเชื่อดั้งเดิมที่เห็นว่า ประเพณีนี้จัดขึ้นเพื่อให้คนในชุมชน

ได้อือศีลกินผัก ระลึกถึงบูรพกษัตริย์ราชวงศ์ชองใต้เพื่อธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีนของตนให้คงอยู่ และบูชาเทพเจ้า รวมถึงการสะเดาะเคราะห์เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง แต่กลับสนับสนุนประเพณีด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชนนานาแขนง ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น เพื่อสร้างกระแสการท่องเที่ยวอันเป็นรายได้หลักของจังหวัด ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักของหน่วยงานดังกล่าว รูปแบบการจัดงานประเพณีดังกล่าวจึงเน้นความยิ่งใหญ่อลังการ จุดขายสำคัญอยู่ที่พิธีกรรมที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวและกลุ่มวัยรุ่นในชุมชน เช่น พิธีกรรมปีนบันไดมิด พิธีกรรมลุยไฟ และชบวนแห่พระ (ชบวนอ้าวแก้ง) ที่เน้นแต่ความสวยงาม และความอลังการและความอัศจรรย์ของเทพเจ้า โดยไม่คำนึงถึงสาระสำคัญในพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้เลย ซึ่งอันที่จริงแล้วพิธีกรรมทั้งหมดในประเพณีดังกล่าวล้วนมีความสำคัญและมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าความอลังการ

การสื่อสารของหน่วยงานภายนอกดังกล่าว ส่งผลให้ประเพณีเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยการเปลี่ยนแปลงระดับแรกนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงตัวสัญลักษณ์ในพิธีกรรม สัญลักษณ์ต่างๆ ในพิธีกรรมล้วนแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังเป็นสารที่ผู้สื่อสารใช้ในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดมายังผู้รับสารที่เข้าร่วมพิธีกรรมให้มีความเข้าใจร่วมกัน เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไป พิธีกรรมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นั่นหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ต่างๆ ในพิธีกรรมด้วยเช่นกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับตามองค์ประกอบของสัญลักษณ์ คือ ส่วนที่เป็นรูป (material) เรียกว่า Signifier (ตัวรูปสัญลักษณ์) และส่วนที่เป็นนาม/ความคิด (mental) ที่เรียกว่า Signified (ความหมายสัญลักษณ์) สัญลักษณ์ต่างๆ ในประเพณีได้อือศีลกินผักล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลโดยตรงต่อบทบาทหน้าที่ของประเพณี ดังนั้นหากสัญลักษณ์เหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไป ก็จะส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของประเพณีต่อคนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ตัวอย่างเช่น ในอดีต ก่อนที่ประเพณีได้อือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตจะได้รับการบรรจุให้อยู่ในแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2530 พิธีอ้าวแก้งหรือพิธีแห่เจ้า มีการจัดชบวนแบบเรียบง่าย เครื่องแต่งกายของม้าทรงเป็นเพียงชุดสีขาว หรืออาจจะมีเครื่องแต่งกายของม้าทรงหญิงบางรายที่สวยงามบ้างเท่านั้น ส่วนริ้วชบวนก็มีได้ตกแต่งมากมาย มีเพียงธงประจำองค์พระแสดงนามของเทพเจ้าเท่านั้น ส่วนเรื่องของอุปกรณ์ทรมานร่างกายก็มีเพียงเหล็กเส้นเล็กๆ เท่านั้นที่ใช้แทงปากม้าทรงเพื่อประกอบพิธีกรรม ซึ่งความหมายเดิมของการแสดงอภินิหารในพิธีกรรมนั้น เป็นการแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ภูติผีปีศาจในที่นั้นๆ เห็นว่า เทพเจ้ามีอิทธิฤทธิ์มาก เพื่อให้ภูติผีปีศาจ

เกรงกลัวและจะได้ไม่กล้ามารังควานในพิธีกรรม และมีการตีความไปอีกลักษณะหนึ่งกล่าวคือ คนส่วนใหญ่มักเชื่อว่า การทรมานร่างกายขององค์ที่ประทับร่างม้าทรงเป็นการรับเคราะห์กรรม แทนผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

แต่หลังจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์การจัด งานประเพณี มีผลทำให้ริ้วขบวนแห่เจ้ามีความยิ่งใหญ่อลังการมากขึ้น ม้าทรงหลายรายหันมาให้ ความสนใจในการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงาม สะดุดตา และยังมีการอุปกรณ์ทรมาน ร่างกายที่มีลักษณะใหญ่โตและน่าหวาดเสียวแก่ผู้ที่พบเห็น ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว จำนวนมาก ธงประจำองค์พระก็มีการประดับประดาไปด้วยสีสันสดใสมากมาย และเพิ่มริ้วขบวน อื่นๆ นอกเหนือจากขบวนม้าทรง เช่น ขบวนการแห่ป้ายผู้สนับสนุนการจัดงานต่างๆ เป็นต้น

เมื่อพิธีกรรมอึด้างหรือเขี้ยวเหยวเหยว (ขบวนแห่พระ) ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์หนึ่งในประเพณีนี้มีการเปลี่ยนแปลงรูปสัญลักษณ์ไป จึงทำให้ประเพณีที่มีเป้าหมายเดิมเพื่อการสะเดาะเคราะห์กลับ ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทไปตามสัญลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ การก้าวไปสู่พิธีกรรมที่มีบทบาท หน้าที่ในการให้ความบันเทิงแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ดังนั้นสัญลักษณ์ในประเพณีดังกล่าวซึ่งเป็น องค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้มีความเชื่อมโยง และเป็นตัวแปร สำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์งานประเพณีของหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและบทบาทหน้าที่ของประเพณีเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะทำให้กลุ่มคน รุ่นใหม่ในท้องถิ่นที่รับสารจากหน่วยงานดังกล่าวหันมาสนใจรูปแบบพิธีกรรมอันเป็นเปลือก ภายนอกมากกว่าแก่นแท้ของพิธีกรรมได้ อีกทั้งอาจจะทำให้คนรุ่นใหม่บางคนไม่เข้าใจถึง วัตถุประสงค์หรือความหมายที่แท้จริงของพิธีกรรมอย่างลึกซึ้ง ผิดกับเมื่อในอดีตที่สื่อมวลชนยังไม่ มีอิทธิพลมากเหมือนในปัจจุบัน ประกอบกับยังไม่มีหน่วยงานใดๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง จึงมีแต่คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในชุมชนเท่านั้นที่เป็นผู้ถ่ายทอดสารเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก ให้แก่คนรุ่นหลัง กลุ่มคนรุ่นหลังในอดีตจึงเข้าร่วมด้วยความศรัทธาและความเชื่อในประเพณีอย่าง แท้จริง และยังเข้าใจเนื้อหาของพิธีกรรมได้อย่างถ่องแท้

มิติด้านการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ประเพณีถือศีลกินผัก เกิดการปรับเปลี่ยนไปด้วย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า คุณค่าของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัด ภูเก็ตในสายตาของคนในชุมชนเริ่มจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่เฉพาะแต่กลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น แต่

อาจจะทำให้กลุ่มคนอื่นๆ ในชุมชนเริ่มที่จะตีความหมายของประเพณีเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งการที่กลุ่มคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนวิธีคิดในการเข้าร่วมประเพณีถือศีลกินผักดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีนี้ กล่าวคือ บทบาทหน้าที่ที่อบรมบ่มเพาะ สืบทอดความเชื่อดั้งเดิม และที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน เริ่มลดบทบาทลง ในขณะที่บทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง และบทบาทในการแสดงให้คนในสังคมยอมรับก็เข้ามาแทนที่

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า การที่กลุ่มคนในชุมชนเหล่านี้ไม่ทราบความหมายของพิธีกรรมต่างๆ อย่างแท้จริง ยังนำปัญหาอื่นๆ มาสู่สังคมอีกมากมาย เช่น การใช้อุปกรณ์แทงปากที่อันใหญ่โตและแปลกประหลาดเกินไป ซึ่งมักเกิดขึ้นในหมู่บ้านจึงมีหลายคนยอมเสี่ยงชีวิตด้วยการใช้เหล็กแหลมแทงตามใบหน้าและร่างกายจนเกินควร ส่งผลให้มาทรงบางรายเจ็บและทนพิษบาดแผลไม่ไหว จึงเสียชีวิตในเวลาต่อมา ซึ่งปัญหานี้มีมาตั้งแต่อดีตแล้วส่วนใหญ่เกิดจากความคึกคะนองตามวัย เพียงแต่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับปัจจุบัน หรือการค้าขายอาหารเจที่มีเนื้อสัตว์เทียม ซึ่งขัดกับแก่นของประเพณี การเล่นประทัดจนเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น หากพิจารณาแล้วจะพบว่า สิ่งที่ทำให้ปัญหานี้เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นผลมาจากการที่หน่วยงานภายนอกประชาสัมพันธ์พิธีกรรมดังกล่าวผ่านสื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ผลพลอยได้นั้นกลับกลายเป็นว่า เมื่อกลุ่มคนในชุมชนรับสารจากสื่อมวลชนมากขึ้นทุกวัน สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลมากกว่าคนในครอบครัว ประกอบกับความอยากรู้อยากลองที่มีอยู่แล้ว จึงกระทำพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ยกย่องในกลุ่มเพื่อนฝูงในสังคม

เมื่อกลุ่มคนในชุมชนในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะกลายเป็นผู้สืบทอดประเพณีถัดจากกลุ่มคนเด่าคนแก่ต่อไปในอนาคตไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณีถือศีลกินผักแล้ว ก็จะทำให้การสืบทอดต่อไปให้แก่คนรุ่นหลังเกิดความผิดเพี้ยนไปเรื่อยๆ จนอาจจะส่งผลให้ประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ตเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่เหลือเค้าโครงเดิมก็เป็นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนในการสืบทอดประเพณีของตนให้ดำรงอยู่ได้ดังเดิม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า เมื่อมองในมิติการสื่อสารแล้ว พบว่า ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นสัญลักษณ์ทางสังคมที่คนในสังคมรับรู้ร่วมกัน และใช้เป็นตัวยึดเหนี่ยวความสามัคคีของคนในสังคม ให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารของคนในชุมชนมีความสำคัญต่อการสืบทอดประเพณี และยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในด้านบวกและลบ

นอกจากนี้ จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของท้องถิ่นตามยุคสมัย ยังส่งผลให้สัญญาะ
 ในพิธีกรรมเกิดการปรับเปลี่ยนไป อันเป็นผลต่อเนื่องไปสู่บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก
 จังหวัดภูเก็ตก็จะมีเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไปตามสัญญาะเหล่านั้นและบริบทของสังคมด้วย
 เช่นกัน บทบาทหน้าที่หรือคุณค่าบางอย่างหายไป บางอย่างยังคงอยู่ และบางอย่างก็เพิ่มเติม
 ขึ้นมา ซึ่งอาจจะเกิดผลกระทบต่อสังคมได้ ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า บริบทของชุมชนที่มีผลต่อ
 การสืบทอดประเพณีนี้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะทั่วไป
 ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณี
 ดังกล่าวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันของคนในท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกมีลักษณะอย่างไร และมี
 ผลต่อการสืบทอดอย่างไร และบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมี
 การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวอย่างไร และจะมีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้
 เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อย่างไร ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
 ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางศึกษาการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์เพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกิน
 ผักได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยังคงสามารถรักษาแก่นแท้ของประเพณีได้เช่นเดิม อีกทั้งยัง
 เป็นการนำการสื่อสารมาใช้เพื่อพัฒนาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันงดงามและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

ปัญหาคำวิจัย

1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 มีลักษณะอย่างไร
2. ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตามแนวคิด
 ต้นไม้แห่งคุณค่ามีลักษณะอย่างไร
3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมี
 ลักษณะอย่างไร

4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่นมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า
3. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปีที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและคำบอกเล่าจากผู้รู้จนถึงปี พ.ศ. 2555 โดยจะเลือกศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ จากศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 3 ศาลเจ้า ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่มีชื่อเสียงและมีการจัดพิธีกรรมที่ครบถ้วน ได้แก่ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก็ง ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้ากะทู้ และศึกษาจากคนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยได้จัดแบ่งพื้นที่และระดับกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และโจทย์การวิจัย ส่วนหน่วยงานภายนอก ผู้วิจัยศึกษาหาข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้มีระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือนกันยายน 2555 ถึงเดือนมีนาคม 2556

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดของคนในชุมชน หมายถึง กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่ คนเฒ่าคนแก่ คณะกรรมการศาลเจ้า ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ม้าทรง ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ ลูกหลานในครอบครัว เยาวชนในชุมชน กลุ่มคนทั่วไปในชุมชน ซึ่งสารที่ส่งจะเกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต จากอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านสื่อ/ช่องทางต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อวัตถุ (ภาพถ่าย ตำนาน สถานที่ประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์หรือวัสดุในการประกอบพิธีกรรม) สื่อมวลชน เป็น

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและมีความรู้สึกร่วมในฐานะการเป็นเจ้าของประเพณี จนเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่การร่วมเป็นผู้ชมพิธีกรรม การร่วมในการผลิตหรือประกอบพิธีกรรม และการร่วมกันในการกำหนดนโยบาย เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา และพัฒนาประเพณี รวมถึงการประเมินผลประเพณี

3. กระบวนการสื่อสารของหน่วยงานภายนอก หมายถึง กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่ หน่วยงานภายนอก (ททท.) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ นักท่องเที่ยวทั่วโลก กลุ่มคนทั่วไปในชุมชน ซึ่งสารที่ส่งจะเกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต จากอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์

4. การสืบทอด หมายถึง กระบวนการของชุมชนในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อและแก่นสำคัญเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งหมด ทั้งในแง่รูปแบบพิธีกรรมที่จับต้อง มองเห็นด้วยตาเนื้อได้ (visible) และในแง่นามธรรมที่เป็นคุณค่าหรือความหมาย (invisible) จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และหน่วยงานหรือองค์กร

5. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแก่น หรือเนื้อหาของประเพณี และรูปแบบของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

6. ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยจะแบ่งเป็น 3 ระดับได้แก่ ครอบครัว หมู่บ้าน และตำบล และจะแบ่งย่อยโดยใช้เกณฑ์อายุ ได้แก่ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มวัยรุ่น/เยาวชน

7. หน่วยงานภายนอก หมายถึง หน่วยงานภายนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนในการจัดงาน ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในที่นี้คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต (ททท.) สำนักวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต

8. องค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า ตามแนวคิดมีดังนี้

- ราก หมายถึง ส่วนที่เป็นคุณค่าหรือเนื้อหาของประเพณี ซึ่งปรับเปลี่ยนได้ยาก ได้แก่ ความเชื่อ และหลักปฏิบัติ เป็นต้น
- ลำต้น หมายถึง ส่วนที่ยึดรากเอาไว้ให้มั่นคง ได้แก่ ที่มา อาหารเจ เป็นต้น
- ดอก ใบ ผล หมายถึง ส่วนที่เป็นรูปแบบของสื่อพิธีกรรม ซึ่งปรับเปลี่ยนได้ง่ายที่สุด ได้แก่ พิธีกรรมย่อยต่างๆ ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ม้าทรง ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เครื่องแต่งกาย ช่องทาง/วาระโอกาส สถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น

9. บทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม หมายถึง คุณสมบัติของสื่อพิธีกรรม ประเพณี ที่มีส่วนในการพัฒนาสังคม ในที่นี้คือ บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ หน้าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคม หน้าที่ในการสร้างความสามัคคี หน้าที่ในการปลดปล่อย หน้าที่ในการธำรงอัตลักษณ์ หน้าที่อบรมบ่มเพาะ หน้าที่สืบทอดความเชื่อ

โดยบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตจะมีลักษณะที่เคลื่อนไหวไปตามมิติกาลเวลา (อดีตถึงปัจจุบัน) จึงมีบทบาทหน้าที่แบบประเมินค่า ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

- หน้าที่สืบเนื่อง หมายถึง หน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่สืบทอดมาจากรั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน

- หน้าที่หายไป หมายถึง หน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในอดีตที่หายไปในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมใหม่มีทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนการทัศนสถานทางสังคมและวิถีชีวิต

- หน้าที่คลี่คลาย หมายถึง หน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่คลายตัวหรือขยับตัวออกไปไม่เหมือนเดิมทั้งหมดเป็นการปรับประยุกต์ตนเอง แต่ก็ยังมีบางส่วนที่อิงอยู่กับของเดิมหรือลดขนาดตนเองลงมา

- หน้าที่เพิ่มเติม หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในการแก้ปัญหาใหม่ๆ ในสังคม ซึ่งประเพณีนี้อาจไม่มีหน้าที่นั้นอยู่ก่อน แต่สังคมและชุมชนมี "ความจำเป็น" ที่จะต้องใช้จึงพยายามทำให้ประเพณีนี้มีหน้าที่ โดยส่วนใหญ่มักจะต้องมีการดัดแปลงองค์ประกอบของสื่อพื้นบ้าน หรือดัดแปลงโครงสร้างบางส่วน จนถึงการนำประเพณีดังกล่าวของถิ่นอื่นมาใส่ในอีกพื้นที่ โดยพิจารณาจากความจำเป็นของสังคมที่จะต้องให้มีโครงสร้างที่จะมาทำหน้าที่บางอย่าง และพิจารณาจากการที่ประเพณีถือศีลกินผัก ก็เป็นสื่อที่มีศักยภาพที่จะทำได้ รูปแบบการเพิ่มหน้าที่อาจมีทั้งแบบที่กระทบและไม่กระทบต่อโครงสร้าง

10. ยุคอดีต หมายถึง ช่วงเวลาของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตามที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและมุขปาฐะ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2373 ถึง ปี พ.ศ. 2529

11. ยุคปัจจุบัน หมายถึง ช่วงเวลาของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถึงปี พ.ศ. 2555 (สาเหตุที่ผู้วิจัยแบ่งช่วงปัจจุบันโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เพราะยึดตามปีที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนประเพณีที่ชัดเจน)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และบทบาทหน้าที่ต่อสังคมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน จะสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงไปในด้าน

บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต อันจะนำไปสู่การหาแนวทางในการธำรงรักษาและสืบทอดประเพณีนี้ให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นภูเก็ตต่อไป และนำบทบาทหน้าที่ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุข

2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ของคนในท้องถิ่นทั้งในยุคอดีตและปัจจุบัน จะนำไปสู่แนวทางของการสร้างสรรค์รูปแบบการสื่อสารที่มีประโยชน์และเอื้อต่อการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานประเพณีอื่นๆ ได้ต่อไป

3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการสื่อสารให้ทันสมัยเพื่อธำรงและสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และเป็นสมบัติล้ำค่าในท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ มาประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและเป็นกรอบที่ใช้ในการกำหนดทิศทางการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ให้มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือและสมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี
2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อพิธีกรรม
 - 2.1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในสื่อพิธีกรรม
 - 2.2. แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม
 - 4.2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี

ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อทำความเข้าใจถึงความหมายของวัฒนธรรม องค์ประกอบ ประเภท และลักษณะของวัฒนธรรม อันเป็นการปูพื้นความรู้ก่อนจะนำเข้าสู่ประเด็นการศึกษาประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เพราะประเพณีดังกล่าวก็ถือเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีลักษณะเป็นไปตามลักษณะทั่วไปตามแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี ดังนั้นการเข้าใจแนวคิดนี้ จะช่วยให้การศึกษาประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นไปอย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

วัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม พิธีกรรม ภาษา ศิลปกรรม เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยมีการถ่ายทอดความรู้และปฏิบัติจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปตามบริบทแวดล้อม วัฒนธรรมถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละสังคมหรือท้องถิ่น และเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้สืบไป

กาญจนา แก้วเทพ (2543) กล่าวว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ที่อยู่ในบริเวณ หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือสังคมเดียวกัน ได้ตกลงกันว่า จะยึดระบบไหนดี พฤติกรรมใดบ้างที่จะยึดเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ข้อตกลงเหล่านี้ คือ การกำหนดความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ในสังคม เพื่อว่า สมาชิกของสังคมจะได้เข้าใจตรงกันและยึดระบบเดียวกัน ซึ่งเราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงในความหมายนี้แล้วว่า ระบบสัญลักษณ์ ดังนั้นวัฒนธรรม ก็คือ ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเมื่อมนุษย์สร้างวัฒนธรรมหรือระบบสัญลักษณ์ดังกล่าวขึ้นมาแล้ว จึงสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ หรือนำไปปฏิบัติ ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นต่อไป เมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อยและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัฒนธรรมมีทั้งลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ซึ่งจับต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบ ความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ เป็นต้นว่า อาคารบ้านเรือน วัด และศิลปกรรม ประติมากรรมต่างๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ของแต่ละชุมชน ของแต่ละชาติ จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใครและไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรฐานสากล

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2549) กล่าวว่า สิ่งที่เราควรพิจารณาที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นก็คือ (1) วัฒนธรรมมีอยู่ทั่วโลก (2) มีมานานแล้วเรียกได้ว่ามาคู่กับมนุษยชาติ กล่าวคือ (3) ที่ใดมีสังคมมนุษย์ที่นั่นมีวัฒนธรรม (4) วัฒนธรรมแต่ละที่ก็มีทางของตน (5) ไม่มีที่ไหนดีกว่าที่ไหนเพราะแต่ละที่ก็เหมาะกับพื้นที่ของผู้เป็นเจ้าของ (6) วัฒนธรรมจึงไม่มีดีไม่เลว (7) ไม่สามารถตัดสินจัดลำดับสูงต่ำ ไม่มีวัฒนธรรมที่สูงกว่า ไม่มีวัฒนธรรมที่ต่ำกว่า มีแต่ (8)

ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่หรือมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียกว่า "บริบท" ด้วยเหตุนี้คำนิยามง่ายๆ ของวัฒนธรรมก็คือ "เครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น"

หากมองไปในโลกแล้วเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเรียกสิ่งนั้นว่า "ธรรมชาติ" (nature) สิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่มนุษย์สร้างขึ้น เรียกว่า "วัฒนธรรม" (culture) ข้าวไม่เป็นวัฒนธรรมเมื่อเกิดออกเองตามบึงหนอง แต่เมื่อเป็นนามีการปลูกจึงจะเป็นวัฒนธรรม มะขามแขกไม่เป็นวัฒนธรรมจนกว่าเราจะเอามาใส่แกง หินหนึ่งก้อนเป็นธรรมชาติ แต่ถ้าถูกยกมาวางทำเครื่องหมายเขตรั้วก็กลายเป็นวัฒนธรรม และเมื่อผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาพิจารณาในงานวิจัย ก็พบว่า ชุดขาว ก็เป็นเพียงเสื้อผ้าเท่านั้น แต่ถ้านำมาสวมใส่ในประเพณีถือศีลกินผัก ก็กลายเป็นวัฒนธรรม หรือผัก ก็ยังคงเป็นแค่วีชี แต่เมื่อถูกนำมาใช้เป็นอาหารเจซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในประเพณีถือศีลกินผัก ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมเช่นกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นอะไรก็ได้ สำคัญเพียงแค่ว่ามนุษย์เข้าไปกระทำ ไปให้ความหมายและไปใช้ความหมายในสิ่งนั้น ดังนั้นกล่าวให้ง่าย วัฒนธรรมก็คือเครื่องมือในการมีชีวิต (tools to live) ไม่ว่าจะอยู่ตามลำพังหรืออยู่ร่วมกับคนอื่นๆ

วัฒนธรรมเปรียบเสมือนรากแก้วที่ยึดสังคมให้เกิดความมั่นคง เป็นสิ่งที่หลอมรวมคนในสังคมให้เกิดความกลมเกลียวกัน และยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นสิ่งที่ช่วยจัดระบบสังคมให้มีระเบียบแบบแผน หากสังคมใดไม่มีวัฒนธรรม สังคมนั้นย่อมวุ่นวายสับสน ไม่มีระบบระเบียบที่จะนำไปสู่วิถีชีวิตอันสงบสุขได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อพิธีกรรม

เนื่องจากประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาและทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อพิธีกรรม เพื่อให้ทราบความหมาย ลักษณะสำคัญหรือคุณสมบัติเฉพาะที่ทำให้สื่อพิธีกรรมมีความแตกต่างจากสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นๆ องค์ประกอบที่สำคัญของสื่อพิธีกรรม สัญลักษณ์ในสื่อพิธีกรรม และบทบาทหน้าที่ของสื่อ

พิธีกรรม อันเป็นสาระที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาและตอบโจทย์ปัญหา นำวิจัยได้

ความหมายของ "พิธีกรรม"

กาญจนา แก้วเทพ (2554) กล่าวว่า วิธีการให้ความหมายคำนิยามสิ่งต่างๆ มีอยู่ 2 วิธีด้วยกัน วิธีแรกเป็นการให้นิยามอย่างเคร่งครัดรัดกุม (strict sense) อีกวิธีหนึ่งเป็นการให้ความหมายแบบใจกว้าง (broad sense)

ถ้าใช้วิธีแรกมานิยามคำว่า "พิธีกรรม" คำๆ นี้แปลได้เป็นคำว่า "พิธีกรรม" ซึ่งกลับหน้าหลังอีกทีก็จะได้ว่า "กรรมวิธี" ซึ่งเป็นความหมายที่เราพอจะเข้าใจกันว่า พิธีกรรมเป็นกรรมวิธีในการลงมือกระทำ/ปฏิบัติการ (action) สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีรูปแบบ/กระบวนการ/ลำดับขั้นตอนที่แน่นอน โดยส่วนใหญ่มักเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ แต่ก็สามารถจะขยายออกไปถึงกิจกรรมอย่างอื่นๆ ที่อาจจะมีเพียงแค่ "ความเชื่อ/ความศรัทธา" แต่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาก็ได้ เช่น บรรดาพิธีกรรมแบบสมัยใหม่ พิธีเปิด/ปิดการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ส่วนในความหมายแบบใจกว้างนั้น เราอาจจะถอดถอนคุณสมบัติบางประการออกไป เช่น ต้องเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับศาสนาหรือความเชื่อบางอย่าง ดังนั้น บรรดาการกระทำหลายๆ อย่างในสังคมสมัยใหม่ เช่น เวลาที่สาวกทีมฟุตบอลแมนยูหรือลิเวอร์พูลจะออกไปดูฟุตบอลเมื่อทีมขวัญใจของตนเองแข่งขัน ก็จำเป็นต้องมี "กรรมวิธี" บางอย่างในการดู เช่น ต้องแต่งตัวแบบ "สาวกแมนยู" (คาดผ้าโพกศีรษะแมนยู ใส่เสื้อยืดแมนยู เขียนหน้าตา) ต้องไปกันเป็นทีม ฯลฯ หรือพิธีกรรมการรับน้องใหม่ของสถาบันศึกษา การซ้อมเชียร์ บรรดาการกระทำเช่นนี้ หากนับเอาตามความหมายแบบใจกว้างแล้วก็น่าจะถือได้ว่าเป็น "พิธีกรรม" ทั้งสิ้น

พิธีกรรมในมิติการสื่อสาร

มุมมองของนักนิเทศศาสตร์ จะพิจารณาว่า ในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะมีมิติของการสื่อสารประกอบอยู่ด้วยเสมอ เช่น

- ประกอบพิธีกรรม ก็คือ ผู้ส่งสาร (Sender)
- สมาชิกที่เข้าร่วมพิธีกรรม/รวมทั้งเทพดาทั้งหลาย ก็คือ ผู้รับสาร (Receiver)

- สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร ก็คือ เวลา สถานที่ วัตถุประสงค์ของ ฉากประกอบพิธี
- เนื้อหาสาร ได้แก่ กิจกรรม บทสวด การสนทนาที่เกิดขึ้น เสียงดนตรี การรำยรำ

ฯลฯ

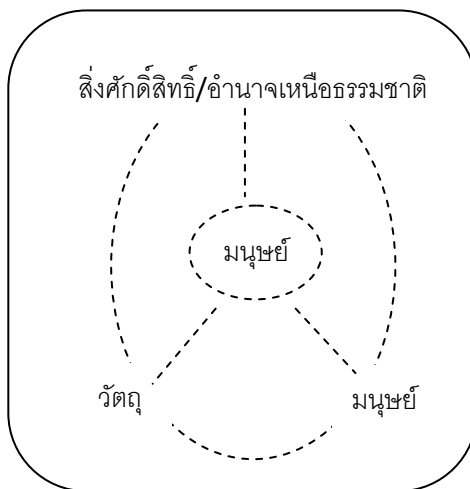
เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการประกอบพิธีกรรมด้านความเชื่อ/ศาสนา โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เช่น พิธีกรรมทรงเจ้าเข้าผี ฯลฯ ในพิธีกรรมแบบนี้ จะมีการอัญเชิญเทพเจ้า เจ้าพ่อเจ้าแม่ วิญญาณบรรพบุรุษ ฯลฯ มาประทับทรงใน "ร่างทรง/ม้าขี่" (ภาษาเหนือ) คำว่า "ผู้ประทับทรง/ร่างทรง" นี้ ในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า "medium" (รูปเอกพจน์ของคำว่า media) ซึ่งเป็นคำๆ เดียวกับคำว่า "สื่อ/สื่อกลาง/ตัวกลาง" นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2554 : 28 - 29)

คุณลักษณะเฉพาะตัวของสื่อพิธีกรรม

สมสุข หินวิมานและคณะ (2553) กล่าวถึงเอกลักษณ์สำคัญของสื่อพิธีกรรมไว้ดังนี้

1. พิธีกรรมเป็นสื่อที่เชื่อมโยงโลก 3 มิติ

ในขณะที่การสื่อสารแบบอื่นๆ เช่น สื่อสารมวลชนนั้นจะทำหน้าที่เชื่อมโยงเฉพาะใน 2 มิติ คือ การเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เข้าด้วยกัน หรือเชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับวัตถุประสงค์ของ เช่น ของรักของหวง ของที่ระลึก แต่ในการสื่อสารแบบพิธีกรรมนั้นจะทำการเชื่อมโยงโลกใน 3 มิติ คือ ระหว่างมนุษย์-สิ่งของ-สิ่งศักดิ์สิทธิ์อำนาจเหนือธรรมชาติ ดังภาพ

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ 3 มิติในพิธีกรรม

เมื่อนำสื่อพิธีกรรมมาพิจารณาเปรียบเทียบกับการสื่อสารทั่วไป พบว่า มิติที่เพิ่มขึ้นมาในสื่อพิธีกรรมก็คือ "มิติพิศวง" ซึ่งเป็นมิติที่อยู่เหนือกว่าการรับรู้ของมนุษย์เรา เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นในบริบทของโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred world) ที่ไม่อาจเอาระบบเหตุผล กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จับต้องสัมผัสได้ไปอธิบายได้

2. พิธีกรรมเป็นสื่อที่ระดมความร่วมมือได้อย่างกว้างขวาง

เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นๆ เช่น สื่อการแสดง หรือสื่อวัตถุพื้นบ้านแล้ว สื่อพิธีกรรมพื้นบ้านดูเหมือนจะเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการระดมความร่วมมือได้มากกว่าสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นๆ เพราะรูปแบบของสื่อพิธีกรรมนั้นมี "ลักษณะเป็นส่วนรวม" (collectivity) อยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ สื่อพิธีกรรมทุกชนิดจึงถูกออกแบบมาให้ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ต่างๆ มากมาย ทั้งการจัดเตรียมสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องอาศัยแรงงานผู้คนจำนวนมากๆ และไม่อาจกระทำได้ตามลำพังหรือเฉพาะแต่ครอบครัว

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพิธีกรรมและชุมชนจากแง่มุมเรื่องศักยภาพในการระดมความร่วมมือแล้ว จึงอาจถือได้ว่า สื่อพิธีกรรมนั้นมีคุณสมบัติของการเป็นสื่อเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง เนื่องจากสื่อพิธีกรรมเป็นทั้ง "ตัวบ่งชี้" (indicator) ที่แสดงให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชน (หากชุมชนอ่อนแอก็ไม่สามารถประกอบพิธีกรรมได้) และในเวลาเดียวกัน สื่อพิธีกรรม (หลังจากที่ดำเนินการแล้ว) ก็จะย้อนกลับไปเป็น "เครื่องมือ/กลไก" (tool) ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอีกต่อไป

3. พิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่น

อัตลักษณ์ (identity) หมายถึง อำนาจที่เราจะนิยามตัวตนได้ว่า เราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไร และตัวตนของเราจะดำรงพื้นที่อยู่ในสังคมใหญ่ได้อย่างไร ในแง่นี้ การดำรงอยู่ของ อัตลักษณ์ในแต่ละชุมชน จึงต้องอาศัยพื้นที่ที่จะสื่อสารความเป็นตัวตนของท้องถิ่นให้กับทั้งตนเองและคนอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน และเนื่องจากพิธีกรรมเป็นพื้นที่การสื่อสารที่ชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นเจ้าของและเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ชุมชนในการสร้างและบ่งบอกนัยแห่งอัตลักษณ์ร่วมได้อย่างมีศักดิ์ศรีนั่นเอง

4. พิธีกรรมเป็นสื่อที่เข้มงวดและเป็นทางการ

คุณลักษณะข้อนี้ของพิธีกรรมเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรับรู้ได้ง่ายที่สุด ดังเช่น เมื่อเราต้องการการกระทำที่เรียบง่ายและเป็นกันเอง เราก็จะพูดว่า "ตามสบาย ไม่ต้องมากพิธี" ซึ่งหมายความว่า การดำเนินกิจกรรมหรือการสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีกรรมนั้นจะมีลักษณะที่ไม่เข้มงวด ยืดหยุ่น และไม่เป็นทางการนั่นเอง

ฉะนั้น การสื่อสารในรูปแบบพิธีกรรมจึงเป็นการสื่อสารที่มี "รูปแบบ" ที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามต้นฉบับ องค์ประกอบทุกอย่างในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นวัสดุเครื่องประกอบพิธี สถานที่ วันเวลา ผู้เข้าร่วมพิธี เครื่องแต่งกาย ภาษาที่ใช้ ฯลฯ จำเป็นต้องเข้มงวด/ตรงตามต้นแบบ

5. พิธีกรรมเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ได้

คุณลักษณะข้อนี้เป็นลักษณะที่เป็นทวิลักษณ์ (duality) ที่ตรงกันข้ามกับคุณลักษณะในเรื่องความเข้มงวดและเป็นทางการที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ กล่าวคือ สื่อพิธีกรรมนั้นจะมีลักษณะเหมือนภาษาซึ่งมีลักษณะ 2 ด้าน ด้านแรกคือ ด้านของความเข้มงวด ด้านที่เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ (การมีไวยากรณ์เป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่สุดของภาษา) แต่ในอีกด้านหนึ่ง ภาษามีลักษณะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่อยู่เสมอ เช่น การเกิดขึ้นของคำใหม่ๆ การเกิดขึ้นของความหมายใหม่ๆ จากคำเดิม การเกิดคำแสลง เป็นต้น มีแต่ภาษาที่ตายแล้ว (เช่น ภาษาละติน ภาษาบาลีสันสกฤต) เท่านั้นที่ไม่มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา สื่อพิธีกรรมเองก็เช่นเดียวกัน

ดังนั้น แม้ด้านหนึ่งพิธีกรรมจะเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีมิติของความเข้มงวดเป็นแบบแผนที่แน่นอน มีกฎกติกาที่บังคับไว้แบบเป็นทางการ แต่ในอีกด้านหนึ่ง พิธีกรรมก็เป็นพื้นที่ที่สร้างสรรค์และสามารถออกแบบท่วงทีลีลาใหม่ๆ (improvise) ออกไปได้อยู่ตลอดเวลา ตัวอย่าง

รูปธรรมที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น บรรดาพิธีกรรมประดิษฐ์ขึ้นใหม่ทั้งหลาย พิธีการบวชป่า พิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำ โดยการสร้างสรรค์ดัดแปลงพิธีกรรมนั้น เริ่มตั้งแต่ตัวพิธีกรรมเอง เนื่องจากพิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำนี้เป็นพิธีกรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยดัดแปลงมาจากประเพณีสืบชะตาคน/เมืองอันเป็นประเพณีดั้งเดิมของเดิมเอาไว้ คือ การต่อชะตาอายุของ "สิ่งที่จะสืบ" ให้ยาวนานต่อไป ในส่วนของรูปแบบนั้น ก็ได้คงรูปแบบประเพณีการสืบชะตาแบบดั้งเดิมเอาไว้ แต่ก็ได้เพิ่มเติมบทบาทใหม่ให้แก่พิธีกรรมในการอนุรักษ์สายน้ำ และนอกจากนั้นก็ได้เพิ่มเติมกิจกรรมแบบใหม่ๆ เข้ามาในพิธีกรรมดังกล่าวอีกหลายอย่าง เช่น การรำโทน การฟ้อนบูชาป่า ลัก การแสดงละครขอขมา การตีกลองสะบัดไชย การจัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำในระหว่างประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

เราอาจจะกล่าวได้ว่า คุณลักษณะทั้ง 2 ประการคือ ด้านที่เข้มงวดและด้านที่สร้างสรรค์ของสื่อพิธีกรรมนี้เองที่เป็นคำอธิบายว่า เพราะเหตุใด พิธีกรรมหนึ่งๆ จึงยังคงสามารถสืบทอดมาได้อย่างยาวนาน (เพราะด้านที่ยืดหยุ่นสร้างสรรค์ปรับตัว) และยังคงคุณลักษณะหลักๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เหมือนในครั้งอดีต (เพราะด้านที่เข้มงวด)

6. พิธีกรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชน

ในพิธีกรรมนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ สถานที่ ตัวบุคคล เครื่องแต่งกาย การกระทำ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็น "สัญลักษณ์" (sign) เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเรากล่าวว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็น "สัญลักษณ์" นั้น ก็ย่อมหมายความว่า สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย (meaning) มากกว่าตัวของมันเอง ฉะนั้นคำที่ใช้อยู่ในพิธีสู่ขวัญจึงมิใช่เป็นเพียง "เส้นด้าย" เท่านั้น หากทว่าเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกหมายถึงความผูกพัน ความห่วงใย เอื้ออาทร หรือความปรารถนาดีต่อกัน

และเนื่องจากสัญลักษณ์นั้นจะมีความหมายอย่างไรอย่างหนึ่งก็ย่อมขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชุมชนนั้นๆ และความหมายที่เข้าใจร่วมกันนั่นเองทำให้เกิดระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชนขึ้นมา (ที่เรียกว่า "รหัสร่วม" - Code) ในการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นเสมือนการชุมนุมกันของระบบสัญลักษณ์ร่วมกันของชุมชนนั้น และหากเป็นคนนอกชุมชนที่ไม่มี "รหัสร่วม" ก็จะไม่สามารถถอดรหัสความหมายของบรรดาสัญลักษณ์ต่างๆ ได้ ตัวอย่างเช่น รหัส "สีดำ" ของชาวส่วยที่บ้านยางตะพาย จ.พิจิตร นั้น ในระบบสัญลักษณ์ของชาวส่วย สีดำถือว่าเป็นสีที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น ในงานพิธีกรรมทั้งหลาย ชาวส่วยจะสวมใส่แต่เสื้อผ้าสีดำทั้งสิ้น ในขณะที่ชาวไทยจะถือรหัสว่า สีดำเป็นสีแห่งความทุกข์ความเศร้าโศก และจะสวมเสื้อผ้าสีดำเฉพาะในงานศพเท่านั้น แต่จะไม่สวมใส่ในงานมงคลต่างๆ เป็นต้น

ปัญหาเรื่องสื่อพิธีกรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อการสืบทอด ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ สามารถจะสืบทอดได้แต่ตัวรูปสัญลักษณ์ (signifier) เช่น เส้นด้าย ข้าวสารเสก น้ำส้มป่อย ไข่ต้ม ฯลฯ แต่ไม่สามารถจะสืบทอดความหมายของสัญลักษณ์นั้นได้ (signified meaning) ทำให้การตีความร่วมของระบบสัญลักษณ์ไม่เกิดขึ้นหรือตีความไม่ตรงกัน ตัวอย่างเช่น เยาวชนชาวส่วยที่ไม่เข้าใจความหมายของ "สีดำ" ในระบบสัญลักษณ์ของชาวส่วย และไปรับเอาความหมายจากระบบสัญลักษณ์ของคนไทยมาใช้ ก็จะรู้สึกอับอายที่ชาวส่วยชอบใส่ เสื้อผ้าเป็นสีที่แสดงแต่ความทุกข์ เป็นต้น และเมื่อผู้วิจัยลองนำแนวคิดนี้มาพิจารณาในประเพณี ถือน้ำสวดมนต์ จังหวัดภูเก็ต ก็พบว่า เยาวชนในจังหวัดภูเก็ตก็มีลักษณะเช่นเดียวกับเยาวชนชาว ส่วย คือ ไม่เข้าใจความหมายขององค์ประกอบต่างๆ ในประเพณี เช่น ไม่เข้าใจว่า ชุดขาว ใน ระบบสัญลักษณ์ของประเพณีถือน้ำสวดมนต์ มีความหมายอย่างไร (กลยุทธ์ของคนสมัยก่อนที่ เห็นว่า การสวมชุดขาว นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ทั้งกายและใจแล้ว ผู้สวมใส่ยัง ต้องสำรวมกิริยาอยู่เสมอ เพื่อมิให้ชุดเปรอะเปื้อนจนกลายเป็นแกะดำในหมู่คนในสังคมได้) กลุ่ม เยาวชนเหล่านี้เห็นเป็นเพียงแฟชั่นเครื่องแต่งกายที่นิยมแต่งกันในงานประเพณีถือน้ำสวดมนต์เท่านั้น ไม่ได้รู้สึกถึงแก่นแท้ในความหมายของสัญลักษณ์นั้นๆ เลย

กาญจนา แก้วเทพ (2554) กล่าวถึงคุณลักษณะย่อยที่สำคัญของสื่อพิธีกรรมที่ควรรู้จัก และทำความเข้าใจ ดังนี้

1. **ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder)** การสำรวจผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นอาจจะต้องเปรียบเทียบ ระหว่าง "ตัวตนฉบับ/ในอดีต" กับ "สภาพปัจจุบันที่กำลังเป็นอยู่" และแง่มุมของการสำรวจ ผู้เกี่ยวข้องในสื่อพิธีกรรมอย่างหนึ่งๆ ควรมีเช่นนี้

- **ผู้ที่เข้ามามีคุณสมบัติทางประชากรอย่างใดบ้าง** เช่น อายุ เพศ ฐานะ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น ในอดีตการเทศน์มหาชาติ เป็นงานที่รวมคนทุกเพศทุกวัยและทุกชนชั้น แต่ในปัจจุบัน (ช่วงก่อนทำโครงการสืบฟื้นบ้านสื่อสารสุข หรือสพส. ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุน ด้านการสืบทอดสื่อฟื้นบ้าน) พบว่า งานเทศมหาชาติที่วัดศรีสุพรรณ จ. เชียงใหม่ ผู้ที่เข้าร่วมงาน มีแต่พระสงฆ์กับคนแก่เท่านั้นที่เข้าร่วมงาน กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้านนั้นมีส่วนน้อยที่เข้าร่วม ส่วน เยาวชนนั้นหลุดหายจากวงโคจรไปเลย

- **บทบาทของผู้เข้าร่วม** พิธีกรรมเป็นการกระทำที่มีกรรมวิธีที่แน่นอนชัดเจน ดังนั้น จึงมีการกำหนดบทบาทของผู้ที่เข้าร่วมทุกคนอย่างชัดเจนว่า ใครจะมีบทบาทหน้าที่ อะไรบ้าง

- ผู้ประกอบพิธีกรรม มีใครบ้าง เช่น เก้าอี้ หมอเหยา พระสงฆ์ หมอขวัญ ฯลฯ
- สาวก ผู้เข้าร่วมพิธีมีใครบ้าง เช่น ในพิธีไหว้ผีปู่ย่าจะมีการระบุบทบาทชัดเจนว่าใครเป็นกำลังผี ใครเป็นลูกเล่าลูกแป้ง ฯลฯ
- พยาน บางพิธีกรรมจะมีการกำหนดตัวผู้เป็นพยาน ซึ่งอาจหมายถึงผู้ที่ลืบทักษิเข้าร่วมดูชมพิธีกรรม แต่ในบางขั้นตอนจะต้องถอยออกมา
- คนนอก ในบางพิธีกรรมจะอนุญาตให้แต่สาวก/ลูกหลานเท่านั้นที่เข้าร่วมในทุกขั้นตอน ส่วนผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องก็จะมีฐานะเป็นคนนอก
- หลักเกณฑ์ในการเข้าร่วม การคัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรมขั้นตอนต่างๆ นั้น จะมีเหตุผล/หลักเกณฑ์ในการเข้าร่วม ตัวอย่างเช่น ผู้ที่จะประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญข้าวนั้น จะต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้เรื่องการประกอบพิธีกรรมมา มิใช่การสืบทอดทางสายเลือด การถ่ายทอดตำแหน่งผู้สืบทอดผู้นำของชีละนั้นจะต้องผ่านพิธีกรรมเสี่ยงไก่ มิใช่มนุษย์มาคัดเลือกกันเอง เป็นต้น

2. **ระบบการแบ่งงานกันทำ** เนื่องจากสื่อพิธีกรรมมักเป็นสื่อที่ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ มากมายหลายชนิด ดังนั้นจึงมีการจัดระบบการแบ่งงานกันทำอย่างแน่นอนตายตัวว่าคนกลุ่มไหนจะต้องทำงานอะไร เช่น พิธีทอดกฐินแบบชาวส่วยที่เรียกว่า "ถวดแทน" ในโครงการสืบสานประเพณี "ถวดแทน" บ้านยางตะพาย จังหวัดพิจิตร จะต้องมีการแบ่งระบบงานให้กลุ่มคนต่างๆ ไปทำงาน อาทิ กลุ่มรำมวย กลุ่มทอธงชัย กลุ่มจักสาน ฯลฯ ซึ่งปัญหาเรื่องการจัดแบ่งระบบงานจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงกับสื่อพิธีกรรม เช่น ธรรมเนียมคนเหนือจะมี "กลุ่มหนุ่มสาว" มาคอยเสิร์ฟน้ำ แต่เมื่อสังคมทันสมัยมากขึ้นกลุ่มหนุ่มสาวก็สลายตัว ทำให้คนแก่ต้องมานั่งเสิร์ฟในงานวัดงานปอย

3. **ช่วงเวลา/กาละ** คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของพิธีกรรม คือ การระบุช่วงเวลา/ กาละ และสถานที่/เทศะ ซึ่งสามารถพิจารณาได้หลายๆ แบบเช่น

- ความต่อเนื่อง/สม่ำเสมอ พิธีกรรมหลายประเภทได้กำหนดช่วงเวลาที่ต้องทำเอาไว้แน่นอน เช่น งานบุญผะเหวด สงกรานต์ เทศน์มหาชาติ ฯลฯ การระบุช่วงเวลาเอาไว้แน่นอนมีผลต่อความยั่งยืนของตัวพิธีกรรมเอง เพราะเมื่อถึงเวลาที่จะต้องประกอบพิธีกรรมแล้ว จนทำให้เกิดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ

- ช่วงเวลาปกติ/ช่วงเวลาพิเศษ บรรดาพิธีกรรม งานบุญเฉพาะเขต สงกรานต์ เทศน์มหาชาติ ฯลฯ จัดเป็นพิธีกรรมที่ทำในช่วงเวลาปกติ (normal period) มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการ สืบทอดดำรงอยู่ของตัวพิธีกรรมเอง แต่ยังมีพิธีกรรมบางประเภทที่ทำให้ช่วงเวลาพิเศษที่มีปัญหาเกิดขึ้น (crisis period) โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาวินิจฉัยหรือวิกฤตที่เกิดขึ้น เช่น พิธีกินหมูล้างดินกระทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาลูกหลานที่ออกนอกกลุ่มนอกลทาง ฝืนกฎระเบียบของชุมชนในเรื่องเพศสัมพันธ์

- การศึกษาเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังช่วงเวลา การที่บรรพบุรุษของเราได้กำหนดช่วงเวลาในการทำพิธีกรรมเอาไว้ นั่นย่อมมีเหตุผลอยู่เบื้องหลัง เช่น งานทำบุญทำทานในช่วงวันเพ็ญเดือนสามของชาวไทยวน จ.เพชรบุรี นั้นมีเหตุผลว่า ช่วงเดือนสามเป็นเวลาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จใหม่ๆ จึงเป็นเวลาที่พอเหมาะที่จะมีข้าวถวายวัดและทำทานแก่คนยากจน เป็นต้น

ทั้งนี้ ในมิติเรื่องช่วงเวลานี้จะมีผลสืบเนื่องต่อมาถึงเรื่อง "การปรับเปลี่ยน" ว่าจะสามารถต่อรองได้หรือไม่ เพราะความแข็งในเรื่องช่วงเวลาของแต่ละพิธีกรรมไม่เหมือนกัน เช่น งานสงกรานต์ จะปรับเปลี่ยนไม่ได้เลย ในขณะที่พิธีกรรมเหยาอาจจะไม่เคร่งครัดมากนัก

4. **พื้นที่/สถานที่/เทศะ** การใช้พื้นที่/สถานที่/เทศะอยู่ภายใต้เงื่อนไขใดบ้าง มีความเข้มงวดมากน้อยเพียงใด จะต้องมีการตกแต่งสถานที่อย่างไร ใช้อุปกรณ์/แสงสี/เสียงแบบไหน รวมทั้งเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตกแต่งสถานที่นั้นคืออะไร ทั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ตกแต่งสถานที่ล้วนแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายบางอย่างแฝงอยู่เบื้องหลังเสมอ

5. **สิ่งของ/เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรม** มีมิติที่ต้องพิจารณา ได้แก่

- ประเภทและปริมาณของสิ่งของ ย่อมต้องมีความหมายซุกซ่อนอยู่เบื้องหลัง
- ผู้จัดเตรียม พิธีกรรมส่วนใหญ่จะมีการระบุนาเลยว่า อุปกรณ์/สิ่งของใด ผู้ที่จัดเตรียมจะต้องเป็นใคร ซึ่งการระบุนี้นั้นย่อมต้องมีเหตุผลอยู่เบื้องหลัง เช่น ในพิธีกรรมถวแทนผู้ชายมีหน้าที่ทำกองแทนเพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงาน ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่จัดเตรียมพานบายศรีเพราะต้องใช้ความประณีต เป็นต้น และเป็นที่น่าสนใจว่า คนโบราณมีกุศโลบายที่จะให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้นในชุมชนได้เข้ามามี "ส่วนร่วม" ในพิธีกรรมอย่างทั่วหน้า ด้วยการมอบหมายบทบาทในการตระเตรียมแจกจ่ายไปให้คนทุกกลุ่ม

- ความเข้มงวด จะมีความแตกต่างกันในแต่ละพิธีกรรม เช่น ในวาระของครูจะมีความเข้มงวดมากในเรื่องการจัดตั้งของเครื่องเช่นไหว้ เพราะเมื่อร่างทรงประทับวิญญาณตายายแล้ว ตายายจะต้องมาตรวจรับเครื่องเช่นไหว้ว่าถูกต้องหรือไม่ ในขณะที่กฐินแล่นจะเข้มงวดในเรื่องของเวลา เป็นต้น

- ค่าใช้จ่าย เนื่องจากการจัดหาสิ่งของ/เครื่องเช่นไหว้นั้น จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ซึ่งจะมากหรือน้อยก็แตกต่างกันไป ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินพิธีกรรมนี้ อาจเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนหรือแม้แต่การสูญสลายของพิธีกรรม

- บทบาทของสิ่งของแต่ละอย่างในพิธีกรรม เป็นการศึกษาวิธีการใช้สิ่งของแต่ละอย่างในพิธีกรรม ซึ่งวิธีการใช้นั้นมักจะมีลักษณะเคร่งครัด ตายตัว ถูกกำหนดจัดวางเอาไว้แล้ว

6. ขั้นตอนของการทำกิจกรรม ตามที่โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) ได้นำแนวคิดเรื่อง "พิธีกรรมคืองาน" ของ Z. Smith มาแบ่งขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ

6.1 ขั้นเตรียมการก่อนทำพิธีกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการ "ตระเตรียม" ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ขั้นตอนดังนี้

- การเตรียมอุปกรณ์/ข้าวของ/สถานที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่เรารับรู้กันอย่างดี และได้ถูกกำหนดไว้แล้ว เช่น คนไทยเรียกวันก่อนจะทำพิธีกรรมว่า "วันสุกดิบ" ทางภาคเหนือเรียกว่า วันดา

- การเตรียมตัว/เตรียมความเข้าใจของผู้ร่วมพิธี ในอดีต การตระเตรียมความเข้าใจของผู้ที่เข้าร่วมนั้น อาจไม่จำเป็น เพราะผู้คนรับรู้เข้าใจกันดีอยู่แล้ว แต่ในปัจจุบัน ความรู้/ความเข้าใจเนื้อหา/ความหมายของพิธีกรรมเป็นส่วนที่ลึกลับไปอย่างมากโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ขาดการสืบทอด ดังนั้นจึงมีการจัดกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น การจัดเวทีเสวนาให้ปูสอนหลาน การจัดกิจกรรมให้ยาพาทำ การจัดกิจกรรมให้หลานสืบค้นข้อมูลจากตายาย เป็นต้น กิจกรรมที่หลากหลายเหล่านี้ล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การติดตั้งความรู้/ความเข้าใจเรื่องความหมาย/ความสำคัญ/บทบาทของพิธีกรรมต่อชีวิตของผู้คนในชุมชนซึ่งถือเป็นการตระเตรียมที่ต้อง "เกี่ยวกันทั้งปี" แม้จะมี "งานวันเดียว" ก็ตาม

- การตระเตรียมความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน เนื่องจากสื่อพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับสื่อพื้นบ้านทุกชนิด เปรียบได้กับต้นไม้ที่ต้องมีดินมารองรับ ซึ่งก็คือบริบทชุมชน ซึ่งการตระเตรียมความพร้อมด้าน "ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน" นั้น คนโบราณให้ความสำคัญ

เป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้จาก การฝึกซ้อมทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น ในพิธีกรรมเทศน์มหาชาติ ก็มีการซ้อมเทศน์ก่อนหรือก่อนทำพิธีบางอย่าง ผู้ทำพิธีจะนั่งขาวและนำผู้เข้าร่วมไปเก็บดอกไม้ร่วมกัน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกุศโลบาย เพื่อต้องการให้เกิดการกระชับเชื่อมความรักสามัคคีของคนในชุมชน

6.2 ขั้นหลังการทำพิธีกรรม สำหรับกิจกรรมในช่วง "หลังการทำพิธีกรรม" นั้นทางโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) ได้สอดใส่เป้าหมาย การนำเอาสื่อพิธีกรรมมาสร้างเสริมสุขภาวะในด้านต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะสุขภาวะด้านจิตใจ/อารมณ์ ด้านความสัมพันธ์ และด้านจิตวิญญาณ ดังนั้น สพส. จึงเรียกร้องภาคว่าให้มี "ช่วงต่อเวลา" เพื่อทำการสรุปทเรียนบ้าง เพื่อประเมินผลบ้าง เพื่อค้นคิดกิจกรรมที่จะต้อง "เกี่ยวต่อไปให้ตลอดปี" เป็นต้น

7. รูปแบบ/เนื้อหา-ความหมาย-คุณค่า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า แนวคิดหลักแนวคิดหนึ่งของสพส. คือ "ทฤษฎีต้นไม้แห่งคุณค่า" ซึ่งมีเนื้อหาใจความหลักว่า สื่อพื้นบ้านทุกชนิดรวมทั้งสื่อพิธีกรรมนั้น จะเปรียบประดุจต้นไม้ซึ่งจะประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่มองเห็นได้ (Visible) อันได้แก่ที่อยู่เหนือพื้นดิน คือ ลำต้น ดอกใบ กิ่งก้าน ผล ส่วนนี้เรียกว่า "รูปแบบ" (form) และส่วนที่มองไม่เห็น (Invisible) (แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด) อันได้แก่ส่วนที่อยู่ใต้พื้นดิน คือ รากแก้ว รากฝอย ส่วนนี้เรียกว่า "เนื้อหา/คุณค่า/ความหมาย" (content/value/meaning) ทั้งนี้การประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะมีเป้าหมายเพื่อการสืบทอดหรือฟื้นฟู/เผยแพร่/ส่งเสริม ก็ต้องทำให้ครบเครื่อง ทั้ง 2 ส่วน คือทั้งรูปแบบและที่สำคัญคือ ส่วนที่เป็นเนื้อหา-คุณค่า-ความหมาย

8. อารมณ์/จังหวะ นักวิชาการในแวดวงวิชาการแสดง/ การละคร/สุนทรียศาสตร์ V. Turner (1982, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2554) จะพิจารณาว่า การประกอบสื่อพิธีกรรมนั้นเป็นประดุจ "การแสดงแบบหนึ่ง" (Ritual Theatre) เนื่องจากมีองค์ประกอบของการแสดงอย่างครบครัน คือ มีตัวละคร มีฉาก มี action มีบทเจรจา มีดนตรีประกอบ มีแก่นเรื่อง ฯลฯ และเมื่อการประกอบพิธีกรรมอาจถือได้ว่า "เป็นการแสดงประเภทหนึ่ง" ในสื่อพิธีกรรมก็ย่อมคลุกเคล้าไปด้วยอารมณ์/ความรู้สึก/รสแบบต่างๆ ที่แสดงออกมาในแต่ละจังหวะขั้นตอน มิติด้านอารมณ์/ความรู้สึกนี้มีผลต่อสุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ของผู้เข้าร่วมเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากคุณลักษณะสำคัญต่างๆ ของพิธีกรรมที่ควรพิจารณาแล้ว เรายังควรพิจารณาบริบทชุมชนควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับบริบทชุมชนเป็นไปแบบ 2 ทาง คือสื่อพื้นบ้านต่างมีความสัมพันธ์แบบการทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าชุมชนเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ก็จะเอื้อ/ทำหน้าที่สร้างเสริมให้สื่อพื้นบ้านเข้มแข็งหรืออ่อนแอตามในทางกลับกัน หากสื่อพื้นบ้านเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้นๆ เข้มแข็งหรืออ่อนแอตาม ทั้งนี้ สมสุข หินวิมาน (2550) ได้เสนอแนวคิดการวิเคราะห์คุณลักษณะบริบทชุมชน เพื่อนำไปปรับใช้กับพิธีกรรมดังนี้

1. **อายุ/การก่อรูปชุมชน** หากชุมชนมีอายุยาวนาน ก็แปลว่า แนวโน้มสายสัมพันธ์น่าจะแน่นแฟ้น และมีต้นทุนทางวัฒนธรรมมาก ตรงกันข้าม หากเป็นชุมชนเกิดใหม่หรืออายุไม่มากนัก การต่อสู้กับแรงกระหน่ำจากภายนอกก็จะเปราะบางกว่า
2. **สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน** เช่น ถ้าเป็นพื้นที่อยู่ติดคลองหรือทะเล ชาวบ้านก็จะสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตดังกล่าว
3. **ลักษณะหมู่บ้านปิด/เปิด** กล่าวคือ ยิ่งชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่ปิดต่อโลกภายนอก โอกาสที่จะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเดิมก็จะเป็นไปได้สูง แต่ถ้าเป็นชุมชนเปิด เช่น มีถนนตัดผ่าน เป็นชุมชนแบบเมืองใหญ่ สื่อพื้นบ้านก็ต้องต่อสู้เผชิญหน้ากับคลื่นลมค่อนข้างสูง
4. **อัตลักษณ์/ตัวตนชุมชน** หมายถึงการสื่อสารเพื่อแสดงออกว่าเราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากผู้อื่นอย่างไร การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนก็เพื่อค้นหารอยเชื่อมมาที่วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสื่อ/วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นช่องทางที่สื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีที่สุด
5. **ทุนทางสังคม** ได้แก่ ระบบเครือญาติ บุคคล สายสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการสืบทอดและการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสื่อพื้นบ้าน
6. **การเมืองและบทบาทของผู้นำ** การศึกษาการเมืองและบทบาทของผู้นำจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการค้นหาบุคคลหรือผู้นำที่มีแนวโน้มจะสนใจการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม
7. **ความเชื่อชุมชน** เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเกือบทั้งหมดจะมีมิติความเชื่อ/ความศักดิ์สิทธิ์หล่อเลี้ยงอยู่ ฉะนั้นผู้วิจัยอาจต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้านความเชื่อชุมชนเป็นพื้นฐานก่อน
8. **การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร** เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาเส้นทางการไหลเข้าออกของข่าวสารในชุมชน ตลอดจนการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ถ้าชุมชนมีการ

ไหลเข้าออกและตรวจสอบข่าวสารจากภายนอกได้ดี ก็แปลว่า น่าจะมีแรงปะทะต่อสู้กับโลกภายนอกได้สูง

จากแนวคิดข้างต้นที่เกี่ยวกับสื่อพิธีกรรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาช่วยในการวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในหลากหลายด้าน เช่น ประเภทของประเพณี สภาพของประเพณีในปัจจุบันว่าอยู่ในสถานะใด คนในชุมชนมีความเป็นอยู่และมีทักษะอย่างไรเกี่ยวกับประเพณีนี้ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ได้เหมาะสม อีกทั้งยังนำมาใช้ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของประเพณีนี้ต่อสังคมอีกด้วย

เมื่อเข้าใจถึงลักษณะและองค์ประกอบของพิธีกรรมแล้ว จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ของชุมชน และในตัวพิธีกรรมเองก็มีองค์ประกอบต่างๆ มากมายทั้งที่เป็นเนื้อหาและรูปแบบซึ่งล้วนแล้วแต่เป็น "สัญลักษณ์" เป็นส่วนใหญ่ เช่น สิ่งของ สถานที่ ตัวบุคคล เครื่องแต่งกาย การกระทำ ฯลฯ ดังนั้นการศึกษาสัญลักษณ์ในพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัย ทั้งนี้ก็เพื่อใช้ในการศึกษาดูว่า คนในชุมชนเข้าใจความหมายเหล่านั้นหรือไม่ อย่างไร แล้วการรับรู้สัญลักษณ์เหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ดังนั้นแนวคิดที่จะช่วยเป็นแนวทางในเรื่องนี้ได้คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในสื่อพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยจะอาจในลำดับต่อไป

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในสื่อพิธีกรรม

เนื่องจากกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต มีสัญลักษณ์ในพิธีกรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งในนั้นด้วย (Message/สาร) จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพิธีกรรมมาเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต และความเข้าใจของคนในชุมชนต่อสัญลักษณ์เหล่านั้นด้วย

โซซูร์ (F. de Saussure) (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2554) เป็นนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ชาวสวิสที่ค้นคิดผลงานด้านสัญลักษณ์ในช่วงระหว่างทศวรรษ 1900 ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง "องค์ประกอบของสัญลักษณ์หนึ่งๆ" (Composition of sign) ว่าประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นรูป (material) ที่เขาเรียกว่า Signifier (ตัวหมาย) และส่วนที่เป็นนาม/ความคิด (mental) ที่เรียกว่า Signified (ตัวหมายถึง)

โซซูร์ (Saussure) ได้ให้แนวคิดเรื่องความหมายที่หลากหลายของ Signified เนื่องจากรูปสัญลักษณ์ (Signifier) หนึ่งๆ อาจมีความหมาย (Signified) ได้หลายแบบ ซึ่งต่อมา โรรองซ์ บาร์ธส์ (R. Barthes) นักวิชาการรุ่นหลัง ได้นำแนวคิดเรื่องนี้มาพัฒนาต่อ จนเขาสามารถจัดแบ่งประเภทความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554)

1. ความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) ซึ่งเป็นความหมายเชิงการพรรณนา (descriptive) คือการบอกว่าจะอะไรเป็นอะไร เช่น ชุดสีขาว หมายถึง เสื้อผ้าที่มีสีขาว
2. ความหมายโดยนัยประหวัด (connotative meaning) เป็นความหมายเชิงการตีความ (interpretative) จึงมีเรื่องของตัวบุคคล ค่านิยมของกลุ่ม หรือท่าทีทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น ชุดสีขาวในประเพณีถือศีลกินผักตามวัฒนธรรมของชาวจังหวัดภูเก็ต หมายถึง ความบริสุทธิ์

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2554) กล่าวว่า C. Geertz จัดว่าเป็นมานุษยวิทยาคนสำคัญคนหนึ่งในสายมานุษยวิทยาเชิงสัญลักษณ์ เนื่องจากทัศนคติพื้นฐานของเขามีต่อวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์/ความหมาย" อันที่จริง ในระยะเริ่มแรกของชีวิตทางวิชาการ Geertz นั้นเคยเป็นสานุศิษย์ของ T. Parson เจ้าสำนัก Functionalism ในอเมริกา แต่ต่อมาเขาก็เริ่มปรับจุดยืนทางวิชาการใหม่ ในขณะที่คนทั่วไปมักจะวิจารณ์แนวทางของ Parson ว่า "เน้นวัฒนธรรมมากเกินไป" แต่ Geertz กลับปรับจุดยืนของเขาด้วยเหตุผลที่ว่า "Parson ยังเน้นวัฒนธรรมไม่มากพอ"

Geertz ได้สร้างคำนิยามต่อวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีความซับซ้อนที่มีตั้งแต่ระดับพื้นผิวไปจนถึงแก่นในของบรรดาสัญญะ สัญลักษณ์ ปรัมปราคติ (myth) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน และนิสัยต่างๆ (บรรดาสวนประกอบของวัฒนธรรม) ที่ต้องวิเคราะห์ด้วยการอ่าน/ตีความหมาย" Geertz ได้สกัดแก่นความคิดที่เป็นบทสรุปที่เขาหยิบยืมมาจาก M. Weber อยู่ในคำกล่าวที่ว่า "มนุษย์เราเป็นสัตว์ที่แขวนลอยตัวเองอยู่ในข่ายใยแห่งความหมายที่เขาเป็นผู้ถักทอมันขึ้นมาเอง"

และเนื่องจากวัฒนธรรม (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "พิธีกรรม" ที่ Geertz ได้ศึกษาเป็นพิเศษ) มีหลากหลายมิติ ทั้งส่วนที่มองเห็นและมองไม่เห็น ทั้งส่วนที่กระจุกตัวรวมศูนย์และส่วนที่กระจัด กระจาย ทั้งส่วนที่อยู่กันบึงและส่วนที่ผิวเผิน ฯลฯ ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องใช้ การพรรณนาแบบเข้มข้น (thick description) ตัวนักวิชาการเองต้องลงไป "คลุก" อยู่กับข้อมูล และการคลุกเคล้านั้นต้องมีทั้งมิติของความเข้าใจ/เหตุผล และด้านอารมณ์

ความรู้สึก สำหรับ วิธีการวิเคราะห์/สังเคราะห์นั้น Geertz ได้แนวทางจาก Parson ที่ว่า แม้ว่า นักวิชาการจะทำการ ศึกษาข้อมูลจากรูปธรรมหนึ่งอย่างเข้มข้น แต่ก็ต้องใช้ข้อเท็จจริงจากรูปธรรมดังกล่าวขยายขึ้นไปสู่ข้อสรุปแบบกว้างๆ/แบบทั่วไปด้วย

จากทัศนะที่ว่าวัฒนธรรมคือระบบแห่งความหมายต่างๆ นั้น แต่เนื่องจากความหมายเป็น สิ่งที่เป็นนามธรรม เมื่อจะจับต้อง จึงต้องมีรูปธรรมมารองรับ เปรียบเสมือน "แสง" ที่มีอยู่ แต่ ทว่าเรามองไม่เห็นจนกว่าจะมีวัตถุมารองรับ ดังนั้น การศึกษาความหมายจึงต้องวิเคราะห์ ผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เป็นที่บรรจุความหมายต่างๆ จากทัศนะดังกล่าวนี้ นักวิชาการในรุ่นต่อๆ มา เช่น E. Leach ได้นำมาประยุกต์ใช้อธิบายกับสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อยู่ในพิธีกรรมว่า "พิธีกรรมจึงเป็น คลังเก็บสะสมระบบความหมาย" (Storage system) ดังเช่นจากตัวอย่างข้อมูลที่เขาได้ศึกษา พิธีกรรมของชนเผ่าต่างๆ และได้พบว่า ในพิธีกรรมเหล่านี้ได้จัดเก็บรูปแบบการคิดเชิงเศรษฐกิจ ของชนเผ่าต่างๆ เอาไว้

จากแนวคิดเรื่องดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาครั้งนี้ได้ เนื่องจาก ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต มีสัญลักษณ์ที่เป็นเนื้อหาและรูปแบบของพิธีกรรมแฝงอยู่ มากมาย เช่น การสวมใส่ชุดขาว พิธีกรรมต่างๆ อาหารเจ ฐูปเทียน ของไหว้ เป็นต้น สิ่ง เหล่านี้มีได้มีแต่ความหมายที่หนึ่งเท่านั้น แต่ยังมีความหมายที่สองแฝงอยู่ ซึ่งคนจะเข้าใจได้ หรือไม่ ก็ต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ของแต่ละคนในการตีความ ซึ่งก็มีผลต่อกระบวนการ สื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณี เนื่องจากหากมีการตีความที่ถูกต้องตามธรรมเนียม ก็จะส่งผลให้ การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทาง และคงอยู่ต่อไปบนพื้นฐานแห่งความเชื่อ ดังเดิม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม

ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้มาเป็นแนวทางในการศึกษานักวิจัย เพื่อที่จะตอบโจทย์การวิจัยที่มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อสังคม รวมถึง ลักษณะการปรับตัวของบทบาทหน้าที่เหล่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและบริบททางสังคม การเข้าใจบทบาทหน้าที่และวิธีการศึกษาในหลากหลายรูปแบบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่สื่อพิธีกรรม จะช่วยทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักได้ละเอียดและตรง

ประเด็นมายิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาว่า จะศึกษาบทบาทหน้าที่ในประเด็นใดบ้าง ถือว่าแนวคิดนี้มีประโยชน์ต่อการทำวิจัยอย่างยิ่ง

วิธีการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน/สื่อพิธีกรรม มีหลายแบบแตกต่างกัน
ออกไปดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2548)

1. การศึกษาการทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านในระดับต่างๆ ได้แก่

(กาญจนา แก้วเทพ, 2548)

1.1 ระดับปัจเจกบุคคล หมายถึง บทบาทของสื่อพื้นบ้านที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลเป็นการส่วนตัวที่อาจจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์

1.2 ระดับกลุ่ม/หมู่คณะ/เครือข่าย หมายถึงบทบาทของสื่อพื้นบ้านที่มีต่อรูปแบบความสัมพันธ์ในกลุ่มเล็กๆ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสายเลือดเดียวกัน (ญาติพี่น้อง) ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เป็นต้น

1.3 ระดับชุมชน หมายถึง บทบาทของสื่อพื้นบ้านที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่มีขนาดใหญ่ขึ้นที่มีลักษณะเป็น "ชุมชน" หรือ "สังคม" ที่ร่วมเป็นเจ้าของสื่อนี้

1.4 ระดับระบบนิเวศ หมายถึง บทบาทของสื่อพื้นบ้านที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันเกี่ยวข้องกับบริบทที่สื่อถือกำเนิดมา

2. การศึกษาบทบาทหน้าที่แบบประเมินค่า

การศึกษาเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านแบบที่กล่าวมาแล้วนั้น จะค่อนข้างเป็นการศึกษาบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่หยุดนิ่ง คือ การตอบคำถามว่า "สื่อพื้นบ้านมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้าง" แต่ทว่ายังมีวิธีการศึกษาบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่เคลื่อนไหว คือการเปรียบเทียบการทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านในมิติของกาลเวลา (เช่นเปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบัน) หรือในมิติของพื้นที่ (เช่นในเมืองกับชนบท) รวมทั้งการประเมินค่าบทบาทหน้าที่เหล่านี้ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

2.1 หน้าที่สืบเนื่อง ได้แก่ หน้าที่สืบต่อมาจากครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ในระดับปัจเจก โนราลัยคงทำหน้าที่ช่วยการเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤต ระดับหมู่คณะยังปลูกฝังความรักความอบอุ่นในหมู่พวก ระดับชุมชนก็ยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนได้

2.2 หน้าที่หายไป เนื่องจากสังคมใหม่มีทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนการทัศน์ สถาบันทางสังคมและวิถีชีวิต ทำให้หน้าที่บางอย่างของสื่อโนราหายไป เช่น หน้าที่การลด

ความแตกต่างระหว่างชนชั้นที่แต่เดิมมีไม่มากนัก แต่ปัจจุบันความแตกต่างระหว่างชนชั้นมีกว้าง มากจนเกินกำลังที่สื่อพื้นบ้านจะประสานได้ เป็นต้น

นอกจากนี้เจียรชัย อิศรเดช (2548) กล่าวว่า เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนไปสิ่งใหม่ ทำหน้าที่แทน หรือสื่อพื้นบ้านไม่อาจสืบทอดตนเอง ทำให้หน้าที่บางอย่างหายไป การมองอดีต ค้นหาหน้าที่ในบริบทนำไปสู่การทบทวนแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูหน้าที่ที่เคยมีนั้นให้คืนมา ก่อให้เกิด การรื้อฟื้นหน้าที่ ถ้าตัวสื่อมีหน้าที่นั้นอยู่ก่อน แต่หน้าที่นั้นได้หยุดไป จึงนำมาใช้เพื่อทำ หน้าที่นั้นต่อ เช่น งานผีป่วน่าห่างจัตร

2.3 หน้าที่คลี่คลาย คือ หน้าที่ที่สื่อพื้นบ้านคลายตัวหรือขยับตัวออกไปไม่ เหมือนเดิมทั้งหมดเป็นการปรับประยุกต์ตนเอง แต่ก็ยังมีบางส่วนของเดิมหรือลดขนาด ตนเองลงมา เช่น หน้าที่การควบคุมความประพฤติ ซึ่งแต่เดิมสื่อโนราสามารถทำได้ทั้งระดับ ชุมชน แต่ปัจจุบันอาจจะเหลือพื้นที่เข้มข้นอยู่ในกลุ่มศิลปินเท่านั้น เป็นต้น

เจียรชัย อิศรเดช (2548) กล่าวเพิ่มเติมว่า หน้าที่คลี่คลาย เป็นส่วนที่น่าสนใจ ในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้าน การคลี่คลายหน้าที่เป็นการคลายตัวของหน้าที่เก่า ซึ่งอาจคลี่คลาย ได้หลายทิศทาง เช่น การย้ายน้ำหนัก อย่างการใช้มวยไทยเพื่อการออกกำลังกาย แต่เดิมก็ให้ผล ด้านนี้อยู่แล้ว แต่เป็นผลพลอยได้ ปัจจุบันการฝึกในหลายที่ กลายเป็นเป้าหมายหลักเรื่อง สุขภาพ การเกิดหน้าที่ผสม เช่น ได้ออกกำลังกายได้ด้วยความสุขทางจิตวิญญาณไปด้วยเมื่อ ฟ้อนเจิง หรือการย้ายไปทำหน้าที่อื่นแทนหน้าที่เก่าไปเลยโดยไม่ได้เปลี่ยน "โครงสร้าง" หรืออาจ ต้องมีการปรับโครงสร้างบางส่วนเพื่อให้ทำหน้าที่ได้ หรือเกิดจากการที่เคยเป็นหน้าที่แฝงมาก่อน เมื่อบริบทเปลี่ยนก็กลายเป็นหน้าที่หลักเคยทำหน้าที่กับกลุ่มหนึ่ง ก็ย้ายไปทำที่อีกกลุ่มหนึ่ง เช่น การให้สถานภาพ (status conferral) การเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้อะหว่างเพศวัยเดียวกัน

2.4 หน้าที่เพิ่มใหม่ ซึ่งมีในทุกระดับ คือ ระดับปัจเจก เช่นการกลายเป็นเครื่อง เสริมบารมีทางการเมืองของปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน เช่น การเปิดพื้นที่สาธารณะในเมืองให้คน ที่สนใจมารวมตัวกัน เช่น ลานวัฒนธรรม หรือระดับนิเวศ เช่น การนำเอาโนราหรือสื่อพื้นบ้าน ไปใช้ในการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม

เจียรชัย อิศรเดช (2548) กล่าวว่า หน้าที่เพิ่ม เป็นความสามารถหรือศักยภาพ ของสื่อพื้นบ้านนั้นๆ ในการแก้ปัญหาใหม่ๆ ในสังคม สื่อพื้นบ้านอาจไม่มีหน้าที่นั้นอยู่ก่อน แต่ สังคมและชุมชนมี "ความจำเป็น" ที่จะต้องใช้ จึงพยายามทำให้สื่อพื้นบ้านนั้นมีหน้าที่ โดยส่วน

ใหญ่ มักจะต้องมีการตัดแปลงองค์ประกอบของสื่อพื้นบ้าน หรือตัดแปลงโครงสร้าง (structure) บางส่วน จนถึงการนำสื่อพื้นบ้านของถิ่นอื่นมาใส่ในอีกพื้นที่ โดยพิจารณาจากความจำเป็นของสังคม ที่จะต้องให้มีโครงสร้าง ที่จะมาทำหน้าที่บางอย่าง และพิจารณาจากการที่สื่อพื้นบ้านก็เป็นสื่อที่มีศักยภาพที่จะทำได้ รูปแบบการเพิ่มหน้าที่อาจมีทั้งแบบที่กระทบต่อโครงสร้าง เช่น โนราบิก และแบบที่ไม่กระทบ เช่น การสนองฝันผู้ปกครองที่เคยอยากำในวัยเด็ก แล้วไม่ได้รำ เมื่อมาฝึกลูกก็เกิดหน้าที่นั้น เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม

"บทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม" นำแนวคิดมาจากทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของส่วนย่อยของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2554) ได้กล่าวว่า ไฟฉายยี่ห้อนี้มีต้นแบบมาจากทฤษฎี "หน้าที่นิยม" (Functionalism) ที่มีใจความหลักซึ่งใช้อธิบายความอยู่ยงคงกะพันหรือการสูญสลายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า ย่อมขึ้นอยู่กับว่าสิ่งนั้นยังคงมีบทบาทหน้าที่ต่อสิ่งอื่น ๆ หรือไม่

ฉะนั้น การที่สื่อพิธีกรรมได้เลือนหายไปจากชุมชน สาเหตุหนึ่งก็น่าจะเนื่องมาจากสื่อพิธีกรรมนั้นมิได้ทำหน้าที่อย่างที่เคยมีมา หรือว่ามีสิ่งอื่นๆ ที่เข้ามาทำหน้าที่ทดแทน

กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2554) มีทัศนะว่า สื่อพิธีกรรมเป็นสื่อที่ทรงคุณค่าต่อบุคคล กลุ่มและชุมชนจนไม่น่าปล่อยให้สมบัติล้ำค่านี้สูญหายไป คุณค่าดังกล่าวนั้นก็เกิดมาจาก **ศักยภาพ** ในการทำหน้าที่ได้อย่างหลากหลาย รอบด้าน ครอบคลุมแทบจะทุกมิติของชีวิตและทุกระดับของบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคม โดยบทบาทหน้าที่ของบรรดาสื่อพิธีกรรมที่เป็นโครงการของสพส. มีหลายประการ ผู้วิจัยขอยกเฉพาะที่สามารถนำมาใช้ประยุกต์กับประเพณีถือศีลกินผักได้ มีดังนี้

1. **หน้าที่ระดมพลังชุมชน** เช่น สื่อพิธีกรรมจตุลฐิน/กฐินแล่น ซึ่งต้องการระดมแรงงานผู้คนอย่างมหาศาล และจะต้องทำทุกอย่างให้เสร็จภายในวันเดียว หากปีใดชุมชนไม่สามารถจัดงานจตุลฐินได้ ก็แปลว่า พลังสามัคคีของชุมชนเริ่มลดระดับต่ำลง

2. **หน้าที่สืบทอดความเชื่อ** เช่น พิธีกรรมพอกไห้ผีปู่ย่า พวกรำผีใต้ หรือแข่งชะนามที่สืบทอดความเชื่อในผีบรรพบุรุษ หรือผีที่มีฤทธิ์เดชในการดลบันดาลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้คน

3. **หน้าที่ในการสร้างภราดรภาพ/เอกภาพ/ความสามัคคีเป็นปึกแผ่น** ที่เป็นคุณค่าซึ่งมีอยู่ในแทบจะทุกพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมหล่อเทียนจากน้ำตาเทียนของ จ.พิจิตร เป็นต้น

4. **หน้าที่ในการสร้าง/พิธีกรรมการสืบทอดอัตลักษณ์/ตัวตน** ตัวอย่างเช่น แม้ว่าชุมชนอื่นๆ อาจจะมีการทอดกฐินและมีการร่ำรำ แต่ก็มีเฉพาะชาวส่วยที่บ้านยางตะพาย จ.พิจิตร เท่านั้นที่มีการ "รำตักได้" อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่นี้ อัตลักษณ์/ตัวตนนั้นเป็นอาวุฉลิมของวัฒนธรรมที่มีพลานุภาพในการสร้างความรู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีพลังเป็นของตัวเอง

5. **หน้าที่ในการสร้างความอบอุ่น/ความมั่นคงทางจิตใจ** ตัวอย่างในช่วงเวลาปกติก็เช่น พิธีกรรมสวดสรภัญญะที่ช่วยให้ความมั่นคงมีสมาธิ หรือการบนบานศาลกล่าวในช่วงเวลาวิกฤติของชีวิต การเสี่ยงทายที่มักเป็นส่วนเสี้ยวหนึ่งของพิธีกรรม

6. **หน้าที่ให้ความบันเทิง** ในงานพิธีกรรมทั้งหลาย มักจะมีการแสดง การละเล่น เป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้ความสนุกสนาน

7. **หน้าที่การอบรมบ่มเพาะ** หน้าที่นี้อาจถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญมากที่สุดหน้าที่หนึ่งของพิธีกรรม เพราะในทุกขั้นตอนของการทำพิธีกรรมนั้น เมื่อวิเคราะห์ลงไปอย่างถึงที่สุดแล้วจะพบว่า ล้วนเป็นวิถีทางในการอบรมบ่มเพาะคนรุ่นหลังในทางใดทางหนึ่งทั้งสิ้น เช่น การอบรมบ่มเพาะด้านทักษะ อันได้แก่ การฝึกรำรำ การฝึกทำบายศรี การฝึกทอผ้าปั่นด้าย ฯลฯ การอบรมบ่มเพาะด้านลักษณะนิสัย เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเชื่อฟังผู้ใหญ่ ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้ ในบรรดาพิธีกรรมไหว้ครู หรือเข้าทรงวิญญูณบรรพบุรุษ จึงมักจะมีการอบรมสั่งสอนจากวิญญูณครูบาอาจารย์หรือปู่ตายายอยู่เสมอ

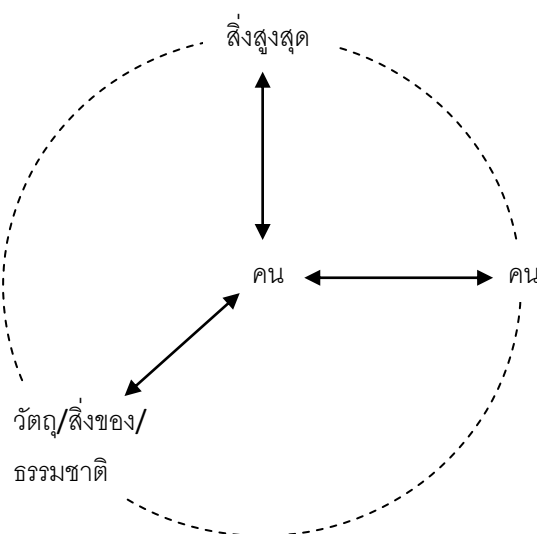
8. **ทำหน้าที่เป็นคลังเก็บความรู้** การที่ชุมชนสามารถดำรงอยู่สืบเนื่องมาได้นั้น ก็เพราะชุมชนนั้นมี "ความรู้ที่อยู่ท่วมหัว ที่จะเอาตัวชุมชนให้รอดได้" แต่ทว่าองค์ความรู้/ภูมิปัญญาเหล่านั้นก็ต้องมี "ที่เก็บรักษา" เอาไว้ ในปัจจุบันนี้ เราอาจจะคุ้นเคยกับแนวคิดเรื่อง "พิพิธภัณฑ์" ว่าเป็นที่เก็บความรู้ แต่ในสมัยโบราณ ประเพณี/พิธีกรรมนั่นเองจะทำหน้าที่เป็น "พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต" ซึ่งจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องต่างๆ ของชุมชนเอาไว้

ตัวอย่างเช่น องค์ความรู้ในเรื่องการทำผ้ากฐินถวายพระ ตั้งแต่ขั้นตอนการปลูกฝ้ายถึงขั้นเป็นผ้ากฐินซึ่งมีถึง 11 ขั้นตอนนั้น จะถูกจัดเก็บและถูกเรียกออกมาใช้ในงานจุกฐิน

จากบรรดาหน้าที่อันหลากหลายที่ได้กล่าวมานั้น ในแต่ละพิธีกรรมก็อาจจะเลือกทำหน้าที่กันไปคนละแบบสองแบบ แต่ทว่าหน้าที่ที่พื้นฐานที่สุดซึ่งทุกพิธีกรรมจะมีก็คือ **การทำบทบาทหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างความสัมพันธ์ 3 รูปแบบในเวลาเดียวกัน** (เป็น

แนวคิดโบราณเรื่องพิธีกรรมเป็นวาระโอกาสของการเปิดโลกทั้ง 3 ให้เชื่อมถึงกัน เช่น วันตัดบาศรเทโว) ความสัมพันธ์ทั้ง 3 นั้นได้แก่

- (1) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุ/สิ่งของ/ธรรมชาติ
- (2) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุดที่เชื่อถือ (พระเจ้า/ผี/หลักธรรม ฯลฯ)
- (3) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน

ภาพที่ 2 พิธีกรรมเชื่อมประสาน 3 สายสัมพันธ์

จากหน้าที่นี้ E. Durkheim (1915) (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2554) จึงกล่าวว่า ช่วงเวลาของการทำพิธีกรรมเป็นช่วงเวลาโอกาสพิเศษที่จะเผยแสดงให้มนุษย์ได้ประจักษ์ถึงสิ่งที่สูงส่งกว่า กว้างไกลกว่าประสบการณ์ที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ที่จำเป็นต้องมองเห็นสัมผัสได้ เป็นช่วงเวลาที่มนุษย์จะได้พูดคุยเจรจากับเทพเจ้า หรือได้พบหน้าค่าตาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นต้น

อนึ่ง การนำทฤษฎีหน้าที่นิยมมาใช้กับสื่อพิธีกรรมซึ่งเป็นสื่อที่มีอายุยาวนานมาแต่ครั้งอดีต ในภาคปฏิบัติการ เราจึงสามารถที่จะนำทฤษฎีหน้าที่นิยมมาใช้อย่างมีพลวัตโดยเพิ่มเติมมิติด้าน "กาลเวลา" เข้าไปในบทบาทหน้าที่ต่างๆ ของพิธีกรรม ซึ่งก็จะทำให้จำแนกแยกแยะประเภทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรมได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น เป็นหน้าที่ที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นหน้าที่ที่เคยมีอยู่ในครั้งอดีตหากทว่าได้มาพัฒนาคลี่คลายหรือขยายตัว

ในรูปแบบใหม่ หรือเป็นหน้าที่ที่ไม่เคยมีมาเลยในครั้งอดีต แต่ทว่าได้มาสร้างใหม่ในปัจจุบัน และหลังจากตรวจสอบการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรมตามกรอบที่กล่าวมาแล้ว เราก็อาจจะประเมินค่าว่า (evaluation) หน้าที่ที่สูญหายไปนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด จะปล่อยให้สูญหายไปได้ตามหลักอนิจจังหรือจะต้องฟื้นฟูขึ้นมา เนื่องจากเป็น "แก่นแกน" ของพิธีกรรม หน้าที่ที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าต่อสื่อพิธีกรรมหรือไม่ อย่างไร

จากแนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรมดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งถือว่าเป็นสื่อพิธีกรรมที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคมเช่นกัน โดยจะศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วบทบาทเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จากอดีตไปจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทใดบ้างที่ยังคงอยู่เหมือนเดิม เปลี่ยนไป เพิ่มเติมขึ้นมาหรือสูญหายไป เป็นต้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

เนื่องจากการ "สืบทอด" วัฒนธรรมเป็นตัวแปรหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องศึกษาและทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบต่างๆ ของการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต และถ้าหากมองในมุมมองนักนิเทศศาสตร์แล้ว องค์ประกอบทางการสื่อสาร ก็ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการสืบทอด และการที่เราจะสืบทอดวัฒนธรรมได้นั้น ก็ต้องอาศัยการถ่ายทอดจากคนในชุมชนเข้ามาเป็นแรงเสริมในการสืบทอดวัฒนธรรม ดังนั้นจึงควรศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอด และการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะลงมือวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์การศึกษา

การถ่ายทอดวัฒนธรรม

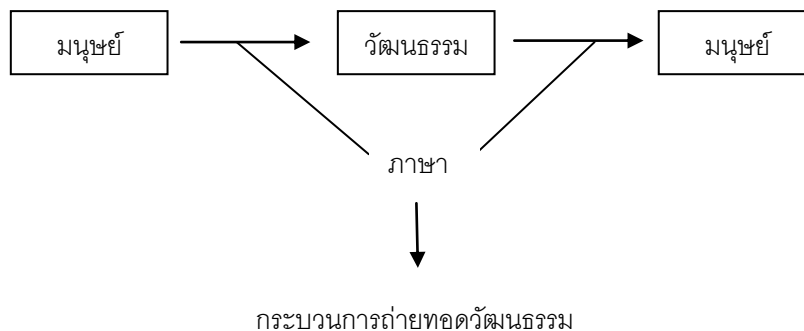
การสืบทอดและธำรงรักษาประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตให้อยู่ต่อไปได้นั้นต้องอาศัย การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งมีผู้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2534) กล่าวว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมภายในสังคมเดียวกัน คือ การสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในกระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่ อบรมสั่งสอนลูก ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เป็นการถ่ายทอด วัฒนธรรมในแนวนอนและเป็นการที่สังคมหนึ่งยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น

นิยมพรรณ วรณศิริ (อ้างถึงใน พวงชมพู ไชยอาลา, 2543) กล่าวว่า เป็นการ ถ่ายทอด วัฒนธรรมหรือรูปแบบของพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของคนรุ่นเก่าให้กับคนรุ่นใหม่ของ สังคมให้คนรุ่นใหม่ที่เกิดมาในสังคมหนึ่งๆ ตกอยู่ในวัฒนธรรมที่คนรุ่นเก่าๆ ช่วยกันสร้างขึ้น

วัลลภ มณีเชษฐา (2537 : 17) กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นคำรวมที่กิน ความถึงรูปแบบแห่งการประพฤติทั้งปวงของมนุษย์ ได้มาเนื่องจากอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่ง สามารถถ่ายทอดให้แก่กันและกันได้ โดยการใช้เครื่องหมาย (Symbols) เช่น ภาษาพูด ภาษา เขียน หรือการแสดงกิริยาอาการต่ออันเป็นที่เข้าใจกัน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดจากการมี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ได้แก่ การถ่ายทอดแนวคิด การเรียนรู้ การเลียนแบบ การเชื่อ ฟัง การเข้าร่วมประชุมร่วมปฏิบัติ เป็นต้น

นอกจากนี้ อานนท์ อากาภิรมย์ (อ้างถึงในสรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม, 2547 : 32 - 33) ยัง ได้กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม หรือกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการอบรมสมาชิกให้เรียนรู้ระเบียบต่างๆ ในสังคมจากคนรุ่นก่อนมาถึงคนรุ่นหลัง สามารถเขียนเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม

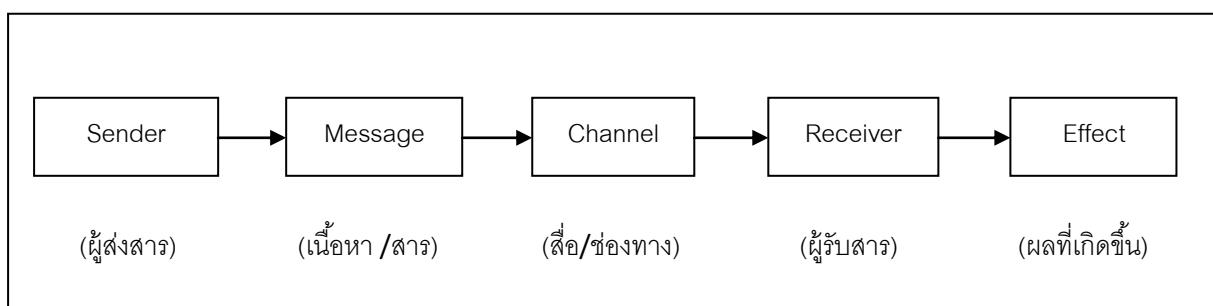
องค์ประกอบของการสื่อบท

ในมุมมองของนักนิเทศศาสตร์ การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของการสื่อบทวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การสื่อบทประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตของคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบของการสื่อสาร

กาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้เสนอองค์ประกอบธาตุทั้ง 4 ของการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender)
2. เนื้อหา/สาร/ข้อมูล (Message)
3. สื่อ/ช่องทาง (Channel)
4. ผู้รับสาร (Receiver) และผลที่เกิดขึ้น (Effect)

ภาพที่ 4 ภาพองค์ประกอบการสื่อสาร

เมื่อได้องค์ประกอบครบทั้ง 4 ข้อแล้ว สามารถขยายลักษณะของการสื่อสารได้อีก 2 แบบ ดังนี้คือ

(ก) การสื่อสารแบบทางเดียว (one - way communication) เป็นการสื่อสารที่เดินทางจาก "ผู้ส่งสาร" (S) ไปยัง "ผู้รับสาร" (R) ไม่มีปฏิกริยาใดๆ กลับมา

(ข) การสื่อสารแบบสองทาง (two - way communication) หลังจากที่ผู้ส่งสารส่งเนื้อหาสารผ่านสื่อไปยังฝ่ายรับแล้ว ฝ่ายผู้รับสารก็จะมีปฏิกริยาตอบรับกลับมา (feedback) การสื่อสารแบบนี้พบมากในการแสดงพื้นบ้าน เช่น หมอลำ (ผู้ที่ชมคอยร้องรับสอยๆ) ลิเก (ที่แม่ยกพอกพอกใจพระเอก แล้วมีปฏิกริยาเป็นพวงมาลัยแบงค์ห้าร้อย) เป็นต้น

จากองค์ประกอบธาตุทั้ง 4 ของการสื่อสารนั้น มีข้อชี้แจงเพื่อแก้ความเข้าใจที่มักคลาดเคลื่อนบางประการดังนี้

1. การเปิดเสรีค่านิยมของคำว่า "สื่อ" ซึ่งเป็นธาตุหนึ่งในสี่ของการสื่อสารนั้น มิได้หมายถึงแต่เฉพาะ "สื่อมวลชน" เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ เท่านั้น หากแต่คำว่า "สื่อ" นั้นมีมากมายหลายประเภท เช่น

- สื่อบุคคล เช่น พระพยอม ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ฯลฯ
- สื่อพื้นบ้าน/สื่อประเพณี ที่มีอยู่ในทุกภาคของประเทศ และหมายรวมถึงแต่สื่อการแสดงไป จนถึงประเพณีพิธีกรรมต่างๆ
- สื่อเฉพาะกิจ/สื่อเฉพาะกาล/สื่อเฉพาะกลุ่ม อันหมายถึงสื่อที่มีลักษณะเฉพาะๆ ในแง่มุมใด แง่มุมหนึ่ง เช่น หอกระจายข่าว เป็นสื่อเฉพาะกิจของชุมชน ป้ายโปสเตอร์โฆษณาเป็นสื่อ เฉพาะกาลเวลาหนึ่งๆ
- สื่อวัตถุ/สื่อสถานที่ ในพุทธศาสนามีการใช้สื่อวัตถุและสื่อสถานที่อย่างมาก เช่น พระพุทธรูป

โบสถ์ วิหาร สระน้ำ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปก็คือ นิยามของคำว่า "สื่อ" นั้นกินอาณาเขตกว้างขวางอย่างมาก

2. "ความเป็นสื่อ" อยู่ที่ "สภาวะ" (Mode) และ "หน้าที่" ในภาษาไทยใช้คำว่า "สื่อ" เป็นตัวย่ออยู่ในคำว่า "แม่สื่อแม่ชัก" ซึ่งมีความหมายที่ตรงและชัดเจนอย่างยิ่ง เมื่อดูภาพในแบบจำลอง S-M-C-R เพราะสื่อใดก็ตามไม่ได้ "มีความเป็นสื่อติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด" หากแต่ว่า

จะมา "กลายเป็นสื่อ" เมื่อได้ทำหน้าที่เป็น "แม่สื่อแม่ชัก" คือ เชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

3. คำว่า "ช่องทาง" ในส่วนประกอบของการสื่อสารนั้น มีตัว C ยืนอยู่แทนคำว่า "ช่องทาง" ซึ่งมาหดแคบลงกลายเป็นคำว่า "สื่อ" (Media) ในภายหลัง ซึ่งที่จริงคำว่า "ช่องทาง" มีความหมายกว้างขวางมากกว่าคำว่า "สื่อ" เพราะช่องทาง หมายถึง พื้นที่/ช่วงเวลา/วาระโอกาส เช่น เวลาเราดูหนังเรื่อง "แม่นาคพระโขนง" เราจะเห็นหมอผีเอาด้ายสายสิญจน์มาวนรอบๆ บริเวณทำพิธี การกระทำดังกล่าวนั้นเป็นการเปลี่ยน "พื้นที่" (ที่อยู่ในวงด้ายสายสิญจน์) ให้เป็น "ช่องทาง" เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบตกลงร่วมกันว่า ถ้าอยู่ในพื้นที่นี้จะปลอดภัย หรือเวลาที่เล่นคำวซอ ครูซอมักจะปลุก "ผามซอ" เป็นเวทสำหรับการแสดง ผามซอนั้นก็คือช่องทางนั่นเอง

กระบวนการแห่งการสืบทอด

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพิธีกรรมตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2549) กล่าวถึง การสืบทอดสื่อพิธีกรรมหรือสื่อพื้นบ้านว่า จะต้องใช้สูตรครบเครื่องเรื่องการสืบทอด โดยสิ่งแรกที่จะต้องทำนั้นคือ "การวิเคราะห์คุณลักษณะ" ของสื่อพิธีกรรมหรือสื่อพื้นบ้านเหล่านั้น จากนั้นจึงนำเอาทฤษฎี "ต้นไม้แห่งคุณค่า" ที่ระบุว่า ต้นไม้ย่อมมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นผล กิ่งก้าน ดอกใบ ได้แก่ พิธีกรรมต่างๆ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี สถานที่ อุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

2. ส่วนที่เป็นลำต้น ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก อาหารเจ เป็นต้น

3. ส่วนที่เป็นรากแก้วรากฝอย ได้แก่ ความเชื่อ หลักปฏิบัติ เป็นต้น

เมื่อนำเอาทฤษฎีนี้มาเป็นตัวตั้ง ก็เอาบรรดาคุณลักษณะต่างๆ ของสื่อพื้นบ้านมาจัดวางว่า คุณลักษณะอันใดเป็นดอก/ผล/กิ่งก้าน อันใดเป็นลำต้น และอันใดเป็นรากเหง้า ซึ่งเป็นการนำเอาคุณลักษณะทั้งหมดมาจัดเรียงลำดับ ตามแนวคิด เราก็จะได้กลุ่มของคุณลักษณะเป็นระดับต่างๆ ที่ดูง่าย

กลุ่มดอก ใบ ผล และลำต้น จะเป็นรูปแบบหรือส่วนที่เห็นได้ (Form) ส่วนรากของ **ต้นไม้**คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหา คุณค่า ความหมาย (Content/ Value/ Meaning) ซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเนื้อ แต่ต้องฟังด้วยตาปัญญา คือ การคิดพิจารณา/ ไตร่ตรอง/ วิเคราะห์ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้การสืบทอดนั้นครบทั้งรูปแบบและคุณค่า มิใช่มีแต่การสืบทอดเฉพาะรูปแบบเท่านั้น

เมื่อได้วิเคราะห์สื่อพื้นบ้านตามแนวคิด "ต้นไม้แห่งคุณค่า" แล้ว ผู้ที่ทำงานกับสื่อพื้นบ้าน ก็จะต้องหาคำตอบให้ได้ว่า กิจกรรมที่ทำนั้นต้องการส่งเสริมในส่วนดอก ใบ ผล หรือลำต้น หรือ ราก หรือทั้งหมด ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ทำงานด้วย

เมื่อนำ "ต้นไม้แห่งคุณค่า" มาพิจารณาทบทวนดูปัญหาของการสืบทอดสื่อพื้นบ้านในปัจจุบัน จากทัศนะของ รศ.อุดม หนูทอง ผู้เชี่ยวชาญเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ ท่านอาจารย์อุดมได้เสนอทัศนะว่า ปัญหาปัจจุบันเรื่องการสืบทอด/สืบสานสื่อพื้นบ้านนั้นมีใน 2 ระดับ

- **ระดับแรก** คือ มีการสืบทอดแต่ระดับดอก/ผล/กิ่งก้าน แต่ทว่าส่วนที่ขาดหายไป คือ ส่วนของลำต้นและรากเหง้า เช่น การสืบทอดโนรานั้น ก็จะมีระดับของการฝึกสอนให้รำ แต่ไม่ได้มีการเรียนรู้เนื้อหาประวัติความเป็นมาของโนรา รวมทั้งเรื่องความเชื่อตายาย ความเคารพ กตัญญูผู้มีพระคุณได้เลือนหายไป ปัญหาในระดับแรกคือ ได้เพียงส่วนเดียวจาก 3 ส่วน

- **ระดับที่สอง** คือ มีการได้รับสืบทอด 2 ส่วนจาก 3 ส่วน ส่วนที่ได้นั้นคือ ดอก/ผล/ใบ แล้วอีกส่วนหนึ่งก็มีการทำกิจกรรมเสริมรากกันเลย เช่น หลังจากมีการเรียนรำโนราได้สักเล็กน้อย ก็มีพิธีกรรมไหว้ครูครอบครุกันเลย แต่ทว่าผู้รับการสืบทอดไม่ได้เรียนรู้ส่วนที่เป็นลำต้น เช่น ประวัติความเป็นมา เนื้อหาสำคัญๆ ของโนรา ฯลฯ ปัจจุบันต้นไม้ประหลาดที่มีดอก/ใบ/ผล และมี "รากเทียม" เช่นนี้กำลังเป็นสายพันธุ์การสืบทอดรุ่นที่นิยมกันมาก

ปัญหาหลักที่กำลังเกิดขึ้นกับการสืบทอดสื่อพื้นบ้านตามทัศนะของ สพส. ก็คือ อากาสืบสานแบบไม่ครบเครื่อง คือได้ส่วนเดียวบ้าง ได้สองส่วนบ้าง

2. สามเส้นทางของการสืบทอด

นอกจาก "สิ่งที่จะสืบทอด" แล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน ก็คือ วิธีการ/กระบวนการ สืบทอด ว่า ปู่ย่าตายายมีวิธีอบรมลูกหลานให้เรียนรู้เรื่องสื่อพื้นบ้านกันอย่างไรบ้าง หรือศิลปินที่เป็นครูเป็นอาจารย์มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เป็นศิษย์ด้วยวิธีการแบบใดบ้าง ในที่นี้จะแบ่งเป็น 3 เส้นทางดังนี้

(ก) **เส้นทางสายเดิม** ซึ่งเป็นวิธีการสืบทอดสื่อพื้นบ้านที่มีมาแต่ครั้งโบราณ โดยแบ่งได้อีกเป็น 2 เส้นทางหลัก ดังนี้

1. **ตายายสอนลูกหลาน** (แบบทางคนเดิน) เส้นทางนี้ก็คือ การที่ครูบาอาจารย์ปู่ย่าตายายใช้วิธีการพูด การเล่าเรื่อง การพรรณนา อบรมสั่งสอนลูกหลาน เช่น ครูหมอตายายก็จะเล่าให้ลูกหลานฟังว่าตำนานโนราห์นั้นมาจากพ่อขุนศรีราชา...

วิธีนี้มีข้อเด่นคือ ตายายสามารถเล่าเรื่องให้ลูกหลานฟังได้อย่างครบถ้วน แต่ข้อจำกัดคือ เด็กๆ อาจจะเบื่อหน่ายเพราะนั่งฟังอย่างเดียว และสิ่งที่เด็กอยากรู้ แต่ตายายไม่ได้เล่า สิ่งที่ตายายเล่า ไม่ใช่สิ่งที่เด็กอยากรู้ เป็นต้น

2. **ตายายพาทำเลย** (แบบเส้นทางเกวียน) ก็เป็นเส้นทางสายหลักอีกเส้นทางหนึ่งที่คนโบราณใช้สั่งสอนลูกหลาน เช่น หากอยากจะทำสืบทอดความศรัทธาในพุทธศาสนา ก็พาลูกหลานไปวัดแล้วสอนให้จุดธูปเทียนสวดมนต์ไหว้พระ (โดยยังไม่ต้องพูดอธิบายมากไป) หรือคนใดก็สอนให้ลูกหลานขึ้นตาลด้วยการลองให้ทำดู ช่างแกะหนังก็สอนลูกศิษย์ด้วยการลองทำให้ดูแล้วก็ให้พาทำเลย วิธีการที่ครูหมอสี่ละถ่ายทอดการรำสี่ละก็ยังใช้วิธีการแบบนี้เป็นหลัก

วิธีนี้มีข้อเด่นคือ เด็กๆ ได้ลงมือทำกันจริงๆ ซึ่งหากเป็นสื่อพื้นบ้านที่นำลงนารู้ก็อาจจะดึงความสนใจของเด็กๆ ได้ แต่ข้อจำกัดก็คือ ถ้าเด็กๆ ไม่สนใจจะทำก็เป็นอันว่า "จบ" หรือแม้ว่าเด็กจะทำเป็นทำได้ แต่ถ้าไม่มีการอธิบายประกอบ กระบวนการสืบทอดก็จะไม่ครบเครื่อง

(ข) **เส้นทางสายตัดใหม่สายที่ 3** (แบบเส้นทางรถยนต์สายบายพาส) เส้นทางที่ 3 นี้จะแตกต่างจาก 2 วิธีการแรกก็คือเอา "ครูผู้สอนเป็นตัวตั้ง" (teacher-centered) ไม่ว่าจะพูดอธิบายหรือชักพานำให้ทำก็ตาม แต่วิธีการถ่ายทอดแบบที่สามนี้ จะเอา "ผู้เรียน/ลูกหลานเป็นตัวตั้ง" (student-centered) กล่าวคือ ให้ลูกหลานเป็นผู้ซักถามสิ่งที่อยากรู้อยากเรียนจากครูบาอาจารย์หรือปู่ย่าตายายที่เรียกว่า "หลานถามตายาย"

สาเหตุที่เกิดเส้นทางสายใหม่ขึ้นมา ก็คือ สภาพแวดล้อมต่างๆ แปรเปลี่ยนไป ส่งผลให้ลูกหลานเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในอดีต แหล่งการเรียนรู้ของเด็กๆ มีอยู่อย่างจำกัดเพียงไม่กี่แห่ง เช่น เรียนรู้เรื่องการทำมาหากินจากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เรียนรู้จากพระที่วัด แต่ปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ของเด็กๆ เริ่มมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่แหล่งบ่มเพาะขนาดใหญ่คือโรงเรียน ถัดมาก็แหล่งอิทธิพลมหาศาลคือ สื่อมวลชน โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อนำเอาคนรุ่นใหม่

วัยมันส์มาเรียนรู้สื่อพื้นบ้านเด็กๆ จึงพบพาวิธีการหาความรู้แบบที่ 3 ติดตัวมาด้วย ปู่ย่าตายาย จึงมักจะได้ยินคำถามเสมอว่า ทำไมต้องแพงซะ ทำไม...ทำไม... ดังนั้นจึงต้องอาศัยเส้นทางสายนี้ ซึ่งเป็นกรทำให้ลูกหลานลูกศิษย์ซักถามสืบค้นมาช่วยอีกแรงหนึ่ง

วิธีการนี้ มีข้อเด่นคือ เด็กๆ จะชื่นชอบ เพราะได้ซักถามหรือสืบค้นสิ่งที่ตนสงสัยใคร่รู้ แต่ข้อเสียก็คือ เนื่องจากฐานความรู้ของเด็กๆ มีน้อย จึงทำให้ถามคำถามได้อย่างจำกัด ไม่ครอบคลุม ไม่ลึกซึ้ง และเป็นวิธีการเรียนรู้ด้วยการซักถามอย่างเดียว ยังไม่เห็นได้เห็นของจริง และไม่ได้ลงมือทำเอง

สำหรับกระบวนการสืบทอดสื่อพื้นบ้านนั้น สามารถนำเส้นทางทั้ง 3 สายมาใช้ได้ โดยนำมาผสมกัน ส่วนจะใช้เส้นทางใดก่อนหรือหลัง ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เป็นจริงด้วย เช่น ให้เด็กหัดตั้งคำถามก่อน ต่อด้วยให้ตายายเล่าเสริมส่วนที่ยังขาด แล้วค่อยพาทำ ออกมาเป็นสูตร 3-1-2 เป็นต้น วิธีนี้จะช่วยให้การสืบทอดสื่อพื้นบ้านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดข้างต้นเกี่ยวกับการสืบทอดสื่อพื้นบ้านดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้ได้ เนื่องจากเป็นการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในมุมมองนิเทศศาสตร์ที่พิจารณาองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทาง/วาระ/โอกาส และผู้รับสาร ซึ่งประเพณีนี้เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การนำแนวคิดนี้มาใช้ช่วยเป็นหลักการในการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ได้ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้างตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แล้วการสื่อสารดังกล่าวส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างไร

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเอกสารและงานวิจัยมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยแนวคิดที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่นำมาใช้ ได้แก่ การสื่อสารของคนในชุมชนที่มีหลายลักษณะ ทั้งการสื่อสาร

ระหว่างบุคคล การสื่อสารภายในกลุ่ม การสื่อสารทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อสารทั้งที่มีใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา สื่อบุคคลและหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนในการสืบทอดประเพณี บทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหานำวิจัยในงานชิ้นนี้ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก โดยงานวิจัยเหล่านี้จะมีลักษณะของการศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ประเพณีถือศีลกินผัก ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก องค์ประกอบในพิธีกรรม รวมถึงบทบาทของศาลเจ้าจีนอันเป็นสื่อสถานที่ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประเพณีถือศีลกินผัก แนวคิดจากงานวิจัยเหล่านี้จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดี

4.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

ปริยาณี ทัพไพเราะ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารภายในชุมชนลาวพวนในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ ประเพณีบุญกำฟ้า" พบว่า การสื่อสารในประเพณีบุญกำฟ้ามีทิศทางการสื่อสารสองทาง ลักษณะการสื่อสารมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทางการไหลของสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบนและในระดับเดียวกัน โดยมีการใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเช่น การพูดคุย การสั่งสอน การปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง เป็นต้น

ส่วนสื่อบุคคลที่มีบทบาทต่อการธำรงอยู่ของอัตลักษณ์บุญกำฟ้า คือ บุคคลภายในครอบครัว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ บทบาทในการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ มีบทบาทในการเชื่อมโยงความเชื่อและบทบาทในการเป็นแรงกระตุ้นและจุดยึดเหนี่ยว สื่อบุคคลผู้นำกลุ่มทั้งที่รับมอบหมายอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและบทบาทในการเชื่อมโยงความเชื่อ ชาวบ้านภายในชุมชนมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

สื่อบุคคลที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์บุญกำฟ้าได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในภายในชุมชน มีบทบาทในการเป็นแบบอย่างในการละเว้นการทำข้าวหลามข้าวจี กลุ่มผู้นำทั้งที่รับมอบหมายอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีบทบาทในการเป็นผู้นำริเริ่มกิจกรรมปัจจัยที่ส่งผลต่อการธำรงอยู่ของอัตลักษณ์บุญกำฟ้า ได้แก่ การปฏิบัติสืบเนื่องรุ่นสู่รุ่น อิทธิพลกลุ่ม การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ชชาติพันธุ์และการมีสำนึกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์บุญกำฟ้า ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ เนื้อหาหลักสูตรการสอนและเวลาเรียน ความเจริญทางด้านชลประทาน อิทธิพลกลุ่มและงบประมาณจากภาครัฐ

นิติธร ทองธีรกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง "กระบวนการสื่อสารของชุมชนในการสืบทอดประเพณีผีป๋วย่า ตำบลวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง" พบว่า

1. **บทบาทหน้าที่ของประเพณีผีป๋วย่า** มีทั้งหมด 15 ข้อ โดยแบ่งเป็นหน้าที่ที่ยังคงสืบเนื่องมา ได้แก่ หน้าที่การสืบทอดความเชื่อ หน้าที่สร้างภราดรภาพและความเป็นปึกแผ่น หน้าที่สร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ตัวตน หน้าที่สร้างความอบอุ่น และความมั่นคงทางจิตใจ หน้าที่ให้ความบันเทิง หน้าที่ปลดปล่อยและคลายกังวล หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกร่วม หน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หน้าที่เป็นสื่อกลางในการดูแลสุขภาพอนามัยของสมาชิก **หน้าที่ที่คลี่คลาย** ได้แก่ หน้าที่จัดระเบียบสังคม และหน้าที่การอบรมบ่มเพาะ **หน้าที่ใหม่** ได้แก่ หน้าที่เป็นพื้นที่/ช่องทางในการสื่อสารการเมือง หน้าที่เป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและระหว่างรุ่น และหน้าที่เป็นช่องทาง/ประตูไปสู่สื่อพื้นบ้านประเภทอื่น และ**ไม่มีหน้าที่ที่หายไป** ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านการศึกษาและโรงเรียน ด้านอาชีพ และด้านความเจริญก้าวหน้าของการคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

2. **กระบวนการสื่อสารของชุมชนในการสืบทอดประเพณีผีป๋วย่า** เป็นกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุกที่มองว่าผีป๋วย่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน มีการมองวัฒนธรรมเป็นกระบวนการ เป็นการทำงานแบบเคารพสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรม และการมองเห็นที่ผีป๋วย่าแบบมีพลวัต เป็นต้น โดยกระบวนการสื่อสารแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงอดีตก่อนมีการรื้อฟื้น มีเจ้าผีและกำลังผีทำหน้าที่หลักในการสื่อสาร ช่วงที่มีการรื้อฟื้นมีการสลับบทบาทระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีการนำสื่อสมัยใหม่มาใช้ร่วมกับพื้นบ้านแบบคาราวานกิจกรรม ช่วงการขยายผล เป็นการขยายกิจกรรมการผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอด 3 ด้าน ได้แก่ การขยายกลุ่มคน การขยายกิจกรรม และการขยายวิธีการ

มนิโรส จันทร์พิทักษ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารเพื่อการรื้อฟื้นและสืบทอดการสวดสรภัญญะที่บ้านใหม่สมบุญ อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา" พบว่า บทบาทหน้าที่ของการสวดสรภัญญะที่บ้านใหม่สมบุญ หน้าที่สืบเนื่องในระดับปัจเจกได้แก่ หน้าที่ในการสร้างสมาธิและปัญญา หน้าที่ในการพัฒนาจิตใจ หน้าที่ทำให้อ่านหนังสือคล่อง หน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพ หน้าที่ในการให้ความบันเทิง หน้าที่สืบเนื่องในระดับชุมชนได้แก่ หน้าที่ในการเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับผู้หญิงกับบทบาททางพุทธศาสนา หน้าที่สืบเนื่องในระดับสังคมได้แก่ หน้าที่ในการอบรมสั่งสอนคนในสังคม ปัจจัยที่ทำให้เกิดหน้าที่สืบเนื่องคือคุณลักษณะของสื่อ

สรภัญญะที่สามารถยืดหยุ่นได้ทั้งเนื้อหาและพื้นที่ หน้าที่คลี่คลายในระดับชุมชนได้แก่ หน้าที่ในการสร้างความตระหนักในปัญหาชุมชน หน้าที่เพิ่มใหม่ในระดับปัจเจกได้แก่ หน้าที่ในการส่งเสริมจินตนาการและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ หน้าที่เพิ่มใหม่ในระดับชุมชนได้แก่หน้าที่ในการระดมพลังชุมชน หน้าที่ในการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างวัย หน้าที่ในการเป็นสื่อกลางประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น หน้าที่เพิ่มใหม่ในระดับชุมชนได้แก่ หน้าที่ในการพัฒนาสังคม หน้าที่เป็นสื่อกลางประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น(สร้างเครือข่าย) หน้าที่ด้านการเรียนการสอนและสร้างเสริมประสบการณ์นอกห้องเรียน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดหน้าที่เพิ่มใหม่ได้แก่คุณลักษณะที่สามารถยืดหยุ่นได้ของการสวดสรภัญญะ ส่วนการสื่อสารเพื่อการรื้อฟื้นและสืบทอดการสวดสรภัญญะของบ้านใหม่สมบูรณ์ อำเภอนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา เป็นการสื่อสารโดยการจัดเป็นคาราวานกิจกรรม เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว โดยการจัดกิจกรรมนั้น เป็นการรื้อฟื้นที่ครบองค์ประกอบการสื่อสารทั้งผู้ส่งสาร ตัวสาร ช่องทางการสื่อสาร และ ผู้รับสาร ส่วนใหญ่จะเน้นสืบทอดในด้านช่องทางการสื่อสารมากที่สุด

เยาวลักษณ์ จุลมกร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี" พบว่า คนไทยทรงดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมา เพื่อแสดงถึงการเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ทำให้วัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ และเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทยทรงดำให้คงอยู่ต่อไป ในส่วนนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะที่คล้ายกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ที่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการจัดงานประเพณี ซึ่งก็สามารถเผยแพร่ประเพณีผ่านสื่อต่างๆ ทำให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ เพียงแต่ต่างกันตรงที่ว่า เมื่อหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีการสนับสนุน วัดอุประสงค์การจัดงานเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวัดอุประสงค์ดั้งเดิมที่เน้นจัดงานขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้าและสะเดาะเคราะห์

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของคนไทยทรงดำที่มีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำมี 4 รูปแบบคือ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย การสื่อสารกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารผ่านสื่อท้องถิ่น.

บทบาทของผู้นำในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ มี 8 บทบาท คือ บทบาทการให้ความรู้ บทบาทการให้ความบันเทิง บทบาทการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ บทบาทการพัฒนาชุมชน บทบาทการส่งเสริมการมีส่วนร่วม บทบาทการให้คำปรึกษา บทบาทการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และบทบาทการวางแผนการจัดการ

ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้คนไทยทรงดำมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ การมีสำนึกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ผู้นำมีความน่าเชื่อถือ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการได้รับผลตอบแทน

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม (2547) ได้ศึกษาเรื่อง "การสื่อสาร และ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วัฒนธรรมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทั้งในอดีตและปัจจุบัน และความแตกต่างของวัฒนธรรมดังกล่าวทั้งสองยุค เพื่อศึกษาหน่วยงานที่มีบทบาทในการ นำเสนอ และกระบวนการนำเสนองานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทั้งใน ช่วงอดีตและปัจจุบัน เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบัน

ผลการวิจัย พบว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในยุคอดีตแบ่งออกได้ เป็น 2 ช่วง คือ

1. ช่วงสมัยก่อนที่พระเจ้าองค์ยาเธอกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จะเข้ามาปกครองเมือง อุบลราชธานี ซึ่งวัฒนธรรมของงานประเพณีมีรูปแบบเป็นประเพณีดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นทุกๆ ด้าน วัตถุประสงค์ของการจัดงานเนื่องจากเป็นหลักปฏิบัติของ ฮีต 12 คอง 14 และเพื่อหวังผล ที่ได้จากการถวายเทียนพรรษา ผู้ที่มีบทบาทในการจัดงานคือ ประชาชนท้องถิ่น และวัด

ในส่วนของหน่วยงานที่มีบทบาทในการนำเสนองานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น ช่วง สมัยก่อนที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จะเข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานี ได้แก่ สถาบัน ครอบครัว คือ บ้าน และสถาบันทางพุทธศาสนา คือ วัด โดยที่สถาบันครอบครัวใช้รูปแบบ วิธีการนำเสนอผ่านทางวจนภาษา และการนำลูกหลานในครอบครัวลงมือปฏิบัติวัฒนธรรมด้วย ตนเอง สถาบันพุทธศาสนานั้นใช้วิธีการนำเสนอโดยการเทศนาผ่านทางพุทธชาดก

2. ช่วงสมัยที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ ของการจัดงานเป็นไปเพื่อใช้เป็นเครื่องมืออีกรูปแบบหนึ่งในการปกครองเมือง ผู้ที่มีบทบาทในการ จัดงานประเพณีได้แก่ หน่วยงานปกครองท้องถิ่นในขณะนั้น ส่วนวัฒนธรรมงานประเพณีแห่

เทียนพรรษา ในยุคปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว ผู้ที่เป็นแกนนำในการจัดงานยังคงเป็นหน่วยงานปกครองระดับจังหวัดที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการจัดงานฝ่ายต่างๆ

ในช่วงสมัยที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานีนั้น หน่วยงานที่มีบทบาทได้แก่ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น โดยผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ รูปแบบการนำเสนอผ่านทางตัวแทนของทางคุ้มวัด และให้ตัวแทนเหล่านั้นนำรายละเอียดไปเผยแพร่ต่อยังชุมชน โดยรอบบริเวณวัดของตน และในยุคปัจจุบัน หน่วยงานที่มีบทบาทในการนำเสนองานประเพณีได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุบลราชธานี และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 จังหวัดอุบลราชธานี และคณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัด : สำนักงานเทศบาลนครเมืองอุบลราชธานี คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์มีวิธีการนำเสนอโดยมีการนำเสนอก่อนล่วงหน้า ช่วงวันงานประเพณีประมาณ 5-6 เดือน จนถึง 1 ปี โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย ส่วนวิธีการนำเสนอของคณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัดจะเป็นการเชิญตัวแทนของคุ้มวัดมาประชุมร่วมกันเพื่อรับฟังรายละเอียดต่างๆ

ส่วนปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร ที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการจัดงานฝ่ายต่างๆ เนื่องจากวิธีการในการจัดงานและรูปแบบของการสื่อสารในการบังคับบัญชาสั่งการ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบบนลงล่างมายังผู้ปฏิบัติงาน

สรุปว่า งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้เปลี่ยนจากงานระดับท้องถิ่นจัดโดยชาวบ้านและวัด มาเป็นงานระดับจังหวัดและระดับชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นเรื่องสำคัญ

ศิริดา พงษ์ภมร (2547) ศึกษาเรื่อง "กระบวนการสื่อสารเพื่อการธำรงรักษาประเพณีรับบัวของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ" ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารในช่วงของการเตรียมงานประเพณีรับบัวจะเกิดในกลุ่มขนาดเล็กที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นพิเศษมากกว่าในกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ เพราะเป็นการคุยกันในที่ประชุม แต่การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป ทิศทางการสื่อสารเป็นแบบสองทาง มีทิศทางทางการไหลของสารจากบนลงล่าง และในระดับเดียวกัน ช่วงการถ่ายทอดกิจกรรมการตกแต่งเรือพบว่า ส่วนใหญ่ใช้การปฏิบัติจริงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด ซึ่งการสื่อสารจะมีทิศทางสื่อสารสองทาง ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ โดยใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ผู้นำมีบทบาท

สำคัญในการถ่ายทอดประเพณีและกิจกรรมต่างๆ โดยใช้การสื่อสารแบบสองทาง รูปแบบการสื่อสารมีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เป็นผู้ส่งสารที่ดี เนื่องจากมีความรู้ในเรื่องประเพณีรับบัวอย่างมาก อีกทั้งยังมีทัศนคติที่ดีต่องานประเพณี ทำให้การส่งสารมีประสิทธิภาพ ส่วนกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีขึ้นอยู่กับทักษะในการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ของแต่ละคนเป็นสำคัญ การสื่อสารแบบสองทางทำให้การสื่อสารมีความถูกต้องมากกว่าการสื่อสารทางเดียว สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับสารมากกว่า รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำความเข้าใจอย่างชัดเจน การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เช่น การกระจายข่าวสู่ชุมชนแบบปากต่อปาก และการถ่ายทอดกิจกรรมในงาน เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์งานประเพณีต่อไป

รพีพรรณ ลิ้มปิติ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง "การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้ โดยใช้กรณีศึกษาชาวบ้านในชุมชนกะทู้ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต" พบว่าความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงมีความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในวิถีปฏิบัติ และมีการถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่องทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเป็นการถ่ายทอดจากบุคคลที่เป็นตัวแทนของทุกกลุ่ม และการที่ทุกคนต่างมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการถ่ายทอดความเชื่อซึ่งกันและกันด้วย ซึ่งสิ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนประกอบด้วย การมีชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นความเข้มข้นของเชื้อชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้รับการถ่ายทอดในแต่ละรุ่น ความตั้งใจและความสนใจทั้งผู้ให้และผู้รับการถ่ายทอด และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมนั้นๆ แต่ด้วยระยะเวลาของการประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งที่ใช้เวลาไม่มากนัก รวมทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนคนเชื้อสายจีนที่มีจำนวนลดลง และลักษณะของครอบครัวที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนมากขึ้น ทำให้การได้รับการถ่ายทอดพิธีกรรมในลักษณะของการซึมซับทางวัฒนธรรมมีน้อยลง นอกจากนี้การกล่อมเกลายายในของสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชนก็เป็นกลไกที่สำคัญด้วย ถึงแม้ว่าความเชื่อและพฤติกรรมที่แสดงออกในคนรุ่นต่อๆ มาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากยังคงเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ในการสนองตอบแก่ตนเองและชุมชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และด้านจิตใจ ตัวอย่างเช่น ความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมกินผักในยุคการท่องเที่ยวที่ยังคงมีความเชื่อในอดีตอยู่บ้าง แต่ก็มีส่วนปรุงแต่งเพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ

และวัฒนธรรม ที่มีการผสมผสานด้วยกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความหลากหลาย และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา เป็นต้น

พวงชมพู ไชยอาลา (2543) ได้ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท" ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารในช่วงการเตรียมงานภายในหมู่บ้านและคุ้มบ้านมีทิศทาง การสื่อสารสองทาง ลักษณะการสื่อสารมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทิศทาง การไหลของสารจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และในระดับเดียวกัน ส่วนในครอบครัวมีลักษณะการสื่อสารที่คล้ายกัน แต่จะแตกต่างตรงที่ทิศทาง การไหลของสารจะแตกต่างกันไปตามบทบาทของการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในครอบครัวและมีลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว ส่วนการสื่อสารในช่วงการถ่ายทอดกิจกรรมพบว่า เกิดในระดับหมู่บ้านมากที่สุด และพบว่า การใช้การปฏิบัติจริงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการสื่อสารจะมีทิศทาง การสื่อสารสองทางในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการใช้ทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษา และมีทิศทาง การไหลของสารทั้งจากบนลงล่าง และในระดับเดียวกัน ซึ่งสมาชิกต่างมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อแสดงความคิดเห็นเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ

ส่วนการสื่อสารในช่วงเตรียมการของกลุ่มทั้ง 3 ระดับสมาชิกต่างมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เพื่อแสดงความคิดเห็นเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ โดยลักษณะของกลุ่มที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นเป็นแนวทางในการดำเนินงานและตัดสินใจในระดับหมู่บ้านและคุ้มบ้านคือ ความสัมพันธ์อันดีของสมาชิก ผู้นำเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สมาชิกให้ความสำคัญกับประเพณีบุญบั้งไฟและการร่วมกันทำงาน ส่วนในครอบครัวได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีและบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก ส่วนรูปแบบการสื่อสารที่เป็น ปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมในการสื่อสารช่วงการเตรียมงานกลุ่มทั้ง 3 ระดับยังมีเหมือนกันคือ ลักษณะการสื่อสารที่มีทิศทางสองทาง การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ทิศทางการไหลของสารในระดับเดียวกัน ในการสื่อสารในช่วงถ่ายทอดกิจกรรมในหมู่บ้านและคุ้มบ้านพบว่า ลักษณะของกลุ่มที่เป็นปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมในการสื่อสารคือการปฏิบัติงานและตัดสินใจได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิก ปทัสถานของกลุ่มเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟและการทำงานในรูปแบบ การสื่อสารคือ ลักษณะการสื่อสารที่มีทิศทางสองทาง การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ส่วนใน ครอบครัวปทัสถานเกี่ยวกับประเพณีและการเชื้อฟังผู้ใหญ่เป็นปัจจัยให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการสื่อสารเพื่อปฏิบัติงานและตัดสินใจในกลุ่มที่มีระดับสูง

งานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมมีลักษณะการแบ่งไปตามระดับหรือขนาดของชุมชน คือ ครอบครัว หมู่บ้าน คุ้มบ้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตได้ กล่าวคือ สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับการสืบทอดประเพณีตามขนาดของชุมชน โดยอาจจะต้องปรับประยุกต์ให้เข้ากับชุมชนภูเก็ต ซึ่งจะทำให้การศึกษาเป็นระบบมากขึ้น และสะดวกต่อการศึกษากลุ่มตัวอย่าง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ว่ามีองค์ประกอบการสื่อสารอะไรบ้าง (S-M-C-R) แล้วมีรูปแบบการสื่อสาร (เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม ฯลฯ) ลักษณะใดที่ช่วยให้เกิดการสืบทอดประเพณีดังกล่าวจากอดีตมาสู่ปัจจุบันได้ และทำให้ประเพณีดังกล่าวเปลี่ยนแปลงสถานะจากประเพณีท้องถิ่นสู่ประเพณีระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อันจะนำรายได้จำนวนมหาศาลมาสู่ประเทศ นอกจากนี้ยังนำแนวคิดจากงานวิจัยต่างๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ถึงการสื่อสารเพื่อสืบทอดที่มีผลให้ประเพณีนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลากหลายลักษณะ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหา และรูปแบบพิธีกรรม รวมถึงการปรับเปลี่ยนของบทบาทหน้าที่ต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษาทั้งหมดมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสื่อสารเพื่อพัฒนาและสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตให้คงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมและอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

4.2 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก

ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จึงจำเป็นต้องศึกษาและทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก ได้แก่ ต้นกำเนิดของประเพณี หลักการปฏิบัติ พิธีกรรมต่างๆ องค์ประกอบในพิธีกรรม สถานที่ประกอบพิธีกรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงของประเพณี เป็นต้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความถูกต้องเหมาะสม

สมชาย มนูญทรัพย์ (2551) ศึกษางานวิจัยเรื่อง "ปรากฏการณ์ใหม่ของประเพณีกินผักในจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง" ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเพณีกินผักของบรรพบุรุษชาวจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต ในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน ได้ถือกำเนิดขึ้นในเกาะภูเก็ตมานานกว่าศตวรรษ โดยเกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2372 - 2445 ซึ่งเป็นปีที่พวกฮังยี่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และเป็นปีที่เกิดไฟไหม้ศาลเจ้าดั้งเดิมในซอยอ่าหล่าย โดยกลุ่มฮังยี่ในจังหวัดภูเก็ตได้นำเอาพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากอิวอ๋องโฮย พร้อมๆ กับการอุทิศผลบุญให้กับบูรพกษัตริย์แห่งราชวงศ์ซ่งใต้ของชาวคณะจีวจีนแต้จิ๋ว ซึ่งเป็นพวกฮังยี่สายกั๋งเซียงที่มีความรู้ด้านการทรงเจ้าเข้าผีและได้เข้ามาเปิดการแสดงในเมืองภูเก็ตในขณะนั้น มาปรับเปลี่ยนเป็นเครื่องมือในการรำลึกถึงบูรพกษัตริย์แห่งราชวงศ์หมิง พร้อมกับการแสดงออกซึ่งอารยธรรมของชนชาวจีน เพื่อสร้างสังคมชาวจีนอพยพซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนให้เป็นเอกภาพ ผ่านการเทิดทูนบูชาองค์กิวอ๋องใต้เต้ในฐานะสมมุติกษัตริย์เชื้อสายฮั่น และเทพเจ้าประจำดวงดาวตามความเชื่อทางศาสนาไปพร้อมๆ กัน โดยมีโคมน้ำมัน 9 ดวง เป็นสัญลักษณ์ของพิธีกรรมที่จัดขึ้นภายในศาลเจ้าเต้าโบ้เก้งที่ตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ

2. ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตได้ร่วมกันสืบสานประเพณีกินผักของบรรพบุรุษชาวจีนฮกเกี้ยนผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยการเรียนรู้จากครอบครัวเป็นเบื้องต้น และจากการมอบหมายหน้าที่ด้วยวิธีการคัดเลือกเก้าอี้แก่ล่อจู้ เพื่อให้เข้าไปช่วยงานในศาลเจ้า โดยในส่วนของงานจัดงานประเพณีกินผักประจำปีของศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง ยังคงยึดหลักการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการจัดงานที่ต่างเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และคอยให้การสนับสนุนศาลเจ้ามาด้วยดี

3. การเปลี่ยนแปลงของงานประเพณีกินผักที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดงานที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิด ความเชื่อ ของผู้คนที่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันมีศาลเจ้าต่างๆ มากมายที่จัดงานประเพณีกินผักเป็นจำนวนมาก ส่วนศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้งได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรให้เป็นระบบ มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นสากล และมีเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนและปรุงแต่งรูปแบบพิธีกรรมให้มีความยิ่งใหญ่เพื่อการมีส่วนร่วมของผู้คนจำนวนมาก ภาครัฐและเอกชนต่างมีส่วนชั้นนำและเกื้อหนุน แต่ทั้งนี้แนวคิดและการตัดสินใจของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำภายในศาลเจ้า ถือเป็นปัจจัยสำคัญสำคัญในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง

แก้วกาญจน์ ศิลป์พัฒน์ (2549) ศึกษาเรื่อง "THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF THE PHUKET VEGETARIAN FESTIVAL" (กำเนิดและพัฒนาการของเทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต) ผลวิจัยพบว่า เทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ตมีต้นกำเนิดมาจากชาวจีนอพยพซึ่งตั้งถิ่นฐานและทำงานในเมืองแร่จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่ปี 2398 (สนธิสัญญาเบาว์ริง) ตลอดจนสงครามโลกครั้งที่ 1 ต่อมาภายหลังคนในท้องถิ่นของภูเก็ตได้เข้าร่วมพิธีกรรมด้วย ทำให้พิธีกรรมนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในจังหวัดภูเก็ต หลังจากนั้นก็มีกระแสอาหารเพื่อสุขภาพเกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับประเพณีถือศีลกินผัก ส่งผลให้คนไทยยอมรับและถือศีลกินเจกันมากขึ้น เมื่อจังหวัดภูเก็ตได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว มีผลให้เทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ตได้รับการสนับสนุน และถูกขยายจากประเพณีระดับท้องถิ่นสู่ประเพณีระดับชาติ และระดับนานาชาติ องค์การที่มีบทบาทสำคัญที่เข้ามามีส่วนผลักดันและส่งเสริมเทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยผนวกประเพณีถือศีลกินผักเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเทศกาลและงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่นและประเทศในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง "ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา" พบว่า ศาลเจ้าที่ชาวจีนในเขตเทศบาลสงขลาได้สร้างขึ้น มีทั้งศาลเจ้าสำหรับคนโดยทั่วไปที่ประดิษฐานองค์เทพเจ้าที่ชาวจีนต่างให้ความเคารพนับถือ เช่น ศาลเจ้าปูนเก่า และศาลเจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น หรืออาจเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล เช่น ศาลเจ้าตั้งเซ่งฮง เป็นต้น โดยรูปแบบการก่อสร้างจะเป็นแบบสถาปัตยกรรมจีนอันแสดงให้เห็นถึงการสั่งสมสืบทอดทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถูกปลูกฝังมาอย่างเหนียวแน่น ส่วนความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าประจำศาลเจ้านั้น ชาวจีนในอดีตเชื่อว่า เทพเจ้าในศาลเจ้านั้นมีอิทธิฤทธิ์สามารถให้การรักษาคู่มครอง และช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้ เช่น เชื่อว่าองค์เจ้าแม่ทับทิมสามารถช่วยเหลือทางด้านการเดินเรือให้มีความปลอดภัย และเชื่อว่า องค์เทพกวนอูจะช่วยให้คนจีนมีความรักใคร่ปรองดองกัน และอยู่กันเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นต้น จึงมีการประกอบพิธีกรรมในวันเกิดขององค์เทพเจ้าประจำศาลเจ้า หรือในวันสำคัญต่างๆ เช่น การร่วมกันประกอบพิธีถือศีลกินเจในช่วงเทศกาลกินเจเดือนเก้า เป็นต้น นอกจากนี้ภายในศาลเจ้ายังมีการประทับทรงขององค์เทพเจ้าในร่างของม้าทรงด้วย แต่ปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับศาลเจ้านับวันจะลดน้อยลง เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่คนรุ่นใหม่ต้องดิ้นรนหารายได้เป็นสำคัญ การหันหน้าเข้าหาศาลเจ้าจึงจะมีเฉพาะในวันเทศกาลสำคัญเท่านั้น ซึ่งแม้ว่าวัฒนธรรมด้านความเชื่อและพิธีกรรมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าและเทพ

เจ้าของชาวจีน ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา รวมทั้งชาวไทยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายจีนด้วย โดยเป็น สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสามัคคี มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

รตพร บัณฑิตเจริญ (2544) ศึกษาเรื่อง "บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: ศึกษากรณีในเขต อ.เมือง จ.นครปฐม" มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ แสดงให้เห็นความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนผ่านศาลเจ้าในบริบทสังคมไทย

ผลการศึกษาพบว่า ศาลเจ้ามีบทบาทอย่างมากในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน ทั้งด้านภาษาจีนจากการพยายามรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง หลังสมัยชาตินิยม ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ด้านความเชื่อ ศาลเจ้าจีนช่วยธำรงความเชื่อของชาวไทยเชื้อสาย จีนให้คงอยู่ โดยเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อที่สำคัญ ได้แก่ พิธีกรรมกินเจ ทั้งนี้ในองค์การของชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของศาลเจ้าและ โรงเรียนจีนเป็นผู้มีบทบาทในการชี้นำและก่อให้เกิดการสืบเนื่องของการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติ พันธุ์

เสาวภา ไทพยวัฒน์ (2543) ยังได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาที่มาทรงของศาลเจ้าในจังหวัด พังงาและจังหวัดภูเก็ต" พบว่า บรรพบุรุษชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตได้นำเอาวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมที่มีต่อองค์เทพเจ้าของชาวจีนติดตัวมาด้วย โดยเชื่อว่าองค์เทพ เหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ และมีอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ สามารถประทานพรให้มนุษย์มี ความสุขความเจริญในชีวิต และองค์เทพยังสามารถถ่ายทอดจิตวิญญาณให้มาปรากฏอยู่ในร่าง ของม้าทรง ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถที่จะสัมผัสและติดต่อกับองค์เทพได้ อันเป็นภาพลักษณ์ของ ความเชื่อที่มีลักษณะพหุนิยมที่เกิดจากการผสมผสานของการนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อ รวมถึงความสัมพันธ์กับมิติทางประวัติศาสตร์ และปรัชญาของชาวจีน ซึ่ง การถ่ายทอดความเชื่อที่ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมประจักษ์นี้ ก่อให้เกิดความเชื่อจากระดับปัจเจกชน ไปสู่มวลชนระดับต่างๆ รวมถึงความเลื่อมใสในอำนาจลึกลับที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ก็ ได้กลายเป็นจุดเด่นในการรวมมวลชนโดยไม่มีข้อจำกัดในการนับถือศาสนา ทั้งนี้ปรากฏการณ์ ทางสังคมขององค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรงในอดีตนั้น เป็นพิธีกรรมเฉพาะในชุมชนที่มีกลุ่มคน เชื้อสายจีนฮกเกี้ยนเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสานประเพณี แต่ด้วยการปลุกฝังและการอบรมขัดเกลา

ภายในครอบครัว ทำให้ลูกหลานของชาวจีนเหล่านั้นได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพชน และกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในรุ่นต่อมาได้เป็นแกนนำหลักของชุมชนในการจัดพิธีกรรมต่างๆ จวบจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนของเงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลต่อบทบาทและการดำรงอยู่ของม้าทรงในศาลเจ้านั้นพบว่า การดำรงอยู่ของม้าทรงที่ผ่านมาก่อเกิดจากการนำเอาความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนามาเชื่อมโยงกันและประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ โดยอาศัยหลักการความอยู่รอดของชาวจีนและความสอดคล้องกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยรวม ดังนั้นปรากฏการณ์ทางสังคมของม้าทรงในอดีต จึงเป็นการกระทำพิธีกรรมเฉพาะภายในชุมชนที่มีกลุ่มคนเชื้อสายจีนยกเว้นอาศัยอยู่ เพื่อทำหน้าที่ในการสืบสานประเพณี และผู้เป็นม้าทรงล้วนมีเชื้อสายจีนยกเว้นที่มีความสามารถในการสืบสานมิติทางวิญญาณให้ปรากฏในตนเอง โดยการประพฤติตัวอย่างเหมาะสม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและชุมชน อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของการขัดเกลาทางสังคมในทุกระดับที่ต่างมีความเชื่อ ความศรัทธาในองค์เทพเจ้าของจีน จึงทำให้ทุกคนต่างให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของศาลเจ้ามาโดยตลอด แต่ด้วยกาลเวลาอันยาวนานทำให้ปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันของม้าทรงเปลี่ยนแปลงไป โดยจำนวนม้าทรงทั้งผู้ชายและผู้หญิงได้มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้กิจกรรมในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก จะเน้นที่การปรากฏตัวขององค์เทพในร่างของม้าทรงที่ทำการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ ให้เกิดความอัศจรรย์ เพื่อการสร้างพลังร่วมให้ผู้คนเกิดความเชื่อ และสนับสนุนกิจกรรมงานประเพณีของศาลเจ้า รวมทั้งเพื่อผลประโยชน์ด้านรายได้จากการท่องเที่ยว

ยุทธนา วรณปิติกุล (2541) ได้ศึกษาเรื่อง "พิธีกรรมกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีชาวจีนใน อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา" พบว่า ในช่วงแรก ประมาณปี พ.ศ. 2454 พิธีกรรมกินเจช่วยสร้างเอกภาพภายในกลุ่มชาวจีนอพยพซึ่งในเวลานั้นชาวจีนอพยพมีสังคมของตนเองแยกจากสังคมไทย มีองค์กรของตนเองในการทำหน้าที่จัดรูปแบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ซึ่งพิธีกรรมกินเจได้ช่วยสร้างความสัมพันธ์และลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ทั้งยังสร้างความเข้มแข็งและยืนยันความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นจีน เนื่องจากพิธีกรรมกินเจ เป็นพิธีกรรมที่ชาวจีนจัดขึ้นเพื่อระลึกถึงบูรพกษัตริย์ของจีนอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพวกเขา เมื่อเกิดศุนย์กลางทางจิตใจ และความรู้สึกร่วมแห่งชาติพันธุ์จีน จึงช่วยสมานชาวจีนให้มีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชาวจีน

เมื่อสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประมาณปี พ.ศ. 2483 ประเทศไทยใช้นโยบายชาตินิยมกดดันให้ชาวจีนต้องประสานเข้ากับสังคมไทยมากขึ้น พิธีกรรมกินเจที่จัดขึ้นในขณะที่ยังห้ามกิจกรรมศาลเจ้า แสดงให้เห็นการต่อรองและเป็นที่ยอมรับเอกลักษณ์ของชาวจีน ท่ามกลางการปรับตัวในด้านอื่นๆ พิธีกรรมกินเจช่วยปลดปล่อยความเครียดจากแรงกดดันของประเทศไทยด้วยการส่งเสียงความเป็นจีนผ่านเสียงประทัดในพิธีกรรม

หน่วยงานจากส่วนกลางและท้องถิ่นเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนพิธีกินเจ และพยายามผลักดันให้พิธีกรรมตอบสนองความต้องการของหน่วยงานมากขึ้น คือ สร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ซบเซาลง

สัญลักษณ์หลักของพิธีกรรมที่ช่วยนำพาผู้เข้าร่วมพิธีเข้าสู่เป้าหมายคือ "กิวอ๋อง" ก็มีการปรับเปลี่ยนความหมาย ตามเป้าหมายของผู้เข้าร่วมพิธีที่แตกต่างกันระหว่างชาวจีนรุ่นแรกและลูกหลานจีน ในปัจจุบัน ระยะเวลา กิวอ๋องมีความหมายที่สัมพันธ์กับการฟื้นฟูราชวงศ์หมิง แต่เป้าหมายนั้นได้ถูกปรับเปลี่ยนเมื่อก้าวเข้าสู่โลกทุนนิยม ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินเจเพิ่มมากขึ้น มีการเข้าทรงและมีพิธีกรรมปลุกยอยอื่นๆ เพิ่มเติมขึ้น รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนพิธีกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมเพื่อการตอบสนองทางการค้าและการท่องเที่ยวเป็นหลัก พิธีกรรมกินเจในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นเป้าหมายทางอุดมคติ เพื่อความสุขของโลกปวงชนและการเน้นความหมายของ "กิวอ๋อง" ในฐานะพระพุทธรูป และพระโพธิสัตว์ เพื่อความสอดคล้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา อันเป็นความเชื่อหลักในสังคมไทยและยืนยันถึงความเป็นไทยของลูกหลานจีนอย่างหนึ่งคือ การนับถือศาสนาพุทธ ชื่อของพระที่ใช้อ่านในพิธีถักซ้อจึงเป็นชื่อภาษาไทย ในขณะที่การเพิกเฉยต่อคำสั่งห้ามจุดประทัดในพิธีกรรมกินเจ เสมือนหนึ่งบ่งบอกว่า ท่ามกลางความรอมชอม พวกเขายังมีเสียงและมีอำนาจในสังคมนี้

ผู้ที่อยู่ใกล้ศูนย์อำนาจรับใช้ใกล้ชิดกิวอ๋องนอกจากจะต้องบริสุทธิ์แล้ว จะต้องมียตำแหน่งสำคัญคือ เป็นกรรมการประจำศาลเจ้า และกรรมการจัดงานประจำปี ซึ่งเป็นผู้บริจาคคนสำคัญ อีกนัยคือ เป็นผู้บริสุทธิ์และมีเมตตาบารมี (บริจาคเงินช่วยเหลือ) เป็นผู้มีสถานะสูงสุดในกลุ่มผู้ร่วมพิธี ดังนั้นพิธีกรรมจึงเปิดให้ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ ได้สร้างบารมีในชุมชน ก้าวสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น และการประพฤติดีอยู่ในศีลในธรรมก็เป็นส่วนที่ทำให้การค้าดีด้วย แม้ปัจจุบันประเด็นเรื่องความเป็นจีนไม่ใช่เป้าหมายหลักของพิธีกรรมกินเจ แต่ด้วยเหตุที่เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาตามประเพณี พิธีกรรมกินเจจึงเสมือนหนึ่งแคปซูลที่หล่อหลอมโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม

ของบรรพบุรุษชาวจีนส่งผ่านกาลเวลามายังลูกหลาน ให้ได้หยิบฉวยใช้ในเวลาและบริบททางสังคมที่เหมาะสม

ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต นอกจากจะต้องศึกษาถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องศึกษาและทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก เพื่อให้เข้าใจถึงต้นกำเนิด ความเชื่อ ลักษณะของประเพณี องค์ประกอบต่างๆ ในพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรม การเข้าร่วมงานของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การใช้เป็นกรอบความรู้ในการศึกษาประเพณีถือศีลกินผัก ในมุมมองนิเทศศาสตร์ของผู้วิจัยต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบปัญหานำวิจัยในประเด็นต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1, รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาลักษณะของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบัน กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีดังกล่าว โดยใช้การวิจัย 3 ลักษณะคือ

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการจัดงาน กระบวนการสื่อสารและการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยวิเคราะห์จากเอกสารชั้นรอง (Secondary data) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปีที่มีการบันทึกประเพณีดังกล่าวไว้เป็นเอกสาร จนถึงปี พ.ศ. 2555 เพื่อหาทราบความเป็นมาของประเพณี และพิธีกรรมย่อยต่างๆ วัตถุประสงค์และความเชื่อดั้งเดิมของประเพณีนี้ บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีภายในชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีดังกล่าว รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบกับการวิเคราะห์เอกสาร

1.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory and Non-participatory Observation) โดยในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งตรงกับวันที่ 15 - 23 ตุลาคม 2555 ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตดูพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในประเพณีประเพณีถือศีลกินผัก และเข้าร่วมปฏิบัติในพิธีกรรมนั้นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้ข้อเท็จจริงที่สะท้อน

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น แต่ในบางพิธีกรรมที่ห้ามบุคคลภายนอกหรือผู้หญิงเข้าร่วม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมแทน

2. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทด้วยกันคือ

2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร

2.2 แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล

2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร

จากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) จากกลุ่มแหล่งข้อมูลที่เป็นกลุ่มเอกสาร ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือทางวิชาการ งานวิจัย เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือราชการ ประกาศต่างๆ เป็นต้น เว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต ที่ปรากฏภาพและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในอดีตและปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของประเพณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีของคนในท้องถิ่นทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึง ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในส่วนของแกนนำองค์กรภายในและภายนอกชุมชน คณะกรรมการจัดงาน นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ รวมถึงประชาชนในท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต ที่เข้าร่วมงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งคำถามก็จะแตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละคน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. **กลุ่มคนในท้องถิ่น** โดยผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ โดยยึดศาลเจ้าจำนวน 3 แห่งที่ผู้วิจัยเลือกเป็นเกณฑ์การแบ่งกลุ่มบุคคล ได้แก่ ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว เนื่องจากศาลเจ้าแต่ละแห่งเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งหมด โดยผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ในชุมชน 3 ระดับ โดยเลือกในเขตอำเภอเมือง และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาหาข้อมูลมีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จากนั้นในแต่ละระดับในชุมชนจะแบ่งกลุ่มคนในชุมชนออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้อาวุโสหรือคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนอายุประมาณ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน
ได้แก่

- (1) นางวิไลลักษณ์ สุทธิโอสถ อายุ 74 ปี
- (2) นายธเนศ คุ้มรณกุล อายุ 70 ปี
- (3) นางภัทรพร ใจหาญ อายุ 66 ปี
- (4) นายไฉฮวด ลิมสกุล อายุ 65 ปี
- (5) นายฮองฮุ้น แซ่จู้ อายุ 65 ปี
- (6) นางชูศรี คุ้มรณกุล อายุ 64 ปี

1.2 กลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน อายุประมาณ 26-55 ปี จำนวน 8 คน ได้แก่

- (1) นางรัชนีวรรณ ณ นคร อายุ 55 ปี
- (2) นางจิต บุญเสริม อายุ 53 ปี
- (3) นางแจ็ด ณ นคร อายุ 52 ปี
- (4) นางเกษภาภรณ์ ณ ตะกั่วทุ่ง อายุ 52 ปี
- (5) นางกัญญา ลิมศิลา อายุ 45 ปี
- (6) นายกรณ์ ลิมปีสุทธิพงศ์ อายุ 40 ปี
- (7) นายวรวิทย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อายุ 26 ปี
- (8) นางสาวศิริพร ชาญกุล อายุ 27 ปี

1.3 กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน อายุประมาณ 13 - 25 ปี จำนวน 11 คน ได้แก่

- (1) นายกฤษฎา ปรกสกุล อายุ 22 ปี

- (2) นายวรารินทร์ ส่งแสง อายุ 18 ปี
- (3) นางสาวธิดามาศย์ บัณฑิตเลิศรักรักษ์ อายุ 17 ปี
- (4) นายภัทรา เลียงประสิทธิ์ อายุ 17 ปี
- (5) นางสาวธิติมา วิสุทธิ อายุ 17 ปี
- (6) นางสาวปานชีวา ชาติวิทยา อายุ 17 ปี
- (7) นางสาวลีลาภัทร เขียวสมบุญ อายุ 17 ปี
- (8) นางสาวเฉลิมขวัญ อุดพันธ์ อายุ 16 ปี
- (9) นางสาวอารยา ชั่วแข่งอิว อายุ 16 ปี
- (10) นายศุภกฤต ทรงคุณ อายุ 15 ปี
- (11) เด็กชายปัทม์ทัศน์ แซ่หงอ อายุ 13 ปี

ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มคนในท้องถิ่นออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุ เนื่องจากคนในท้องถิ่นกลุ่มเป้าหมายที่ 1 เป็นกลุ่มผู้อาวุโสในสังคมที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีกินถือศีลกินผักเป็นอย่างดี เพราะอาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน และเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาโดยตลอด และยังเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ 2 และกลุ่มเป้าหมายที่ 3 ส่วนคนในท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ 2 เป็นคนในวัยผู้ใหญ่และคนวัยทำงานที่ได้รับการสืบทอดวัฒนธรรมมาจากคนรุ่นก่อน และเป็นผู้ที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นใหม่ (วัยรุ่นและเยาวชน) และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อน จากนั้นจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบ Snow ball technique ในการหาแหล่งข้อมูล ได้แก่

- 2.1 เจ้าแก้วหล่อจู้ (ผู้ช่วยงานศาลเจ้า) จำนวน 4 คน ได้แก่
- (1) นายทศพล อัครดำรงเดช (หัวหน้าเจ้าแก้วหล่อจู้)
 - (2) นายฮวดจ่าย นาวารักษ์

(3) นายวิริยะ หิรัญวัฒน์นะ

(4) นายวิสุทธิ ต้นเกษม

2.2 ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบการพิธีกรรม) จำนวน 5 คน ได้แก่

(1) นายสมชาย มนุจันทรัด อายุ 63 ปี

(2) นายสิริโรจน์ วรรณวร

(3) นายสมยศ เป็นสุข อายุ 55 ปี

(4) นายอริยธัช ชูชุ่มชื่น อายุ 40 ปี

(5) นายศรัณวิษณุ ชั่วสกุล อายุ 27 ปี

2.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆในศาลเจ้า จำนวน 2 คน คือ

(1) นายสมพร จันทรสัตย์ธรรม อายุ 57 ปี (เจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรม ศาลเจ้าจួយตุ่ยเต้าโบ้เก็ง)

(2) นายเซวเรศ แจ้งจบ อายุ 47 ปี (เจ้าหน้าที่ฝ่ายตัวเหลียนหรือเกี่ยวใหญ่ และหัวหน้าไต้เปี้ยหรือเกี่ยวเล็กของศาลเจ้ากะทู้)

2.4 ผู้ดูแลศาลเจ้า จำนวน 2 คน ได้แก่

(1) นายเทียนฮก แซ่ไ้ยก อายุ 68 ปี

(2) นายเฉลิมวงศ์ ชุ่นอดิเรกกุล อายุ 48 ปี

2.5 คณะกรรมการศาลเจ้า จำนวน 3 คน ได้แก่

(1) นายธีรภูธ ศรีตุลารักษ์ (ประธานกรรมการศาลเจ้าจួយตุ่ยเต้าโบ้เก็ง)

(2) นายประเสริฐ พัททองผล (ประธานชมรมฮ้ามภูเก็ด และประธานกรรมการศาลเจ้าบางเหนียวเต้าโบ้เก็ง)

(3) นายพิสิษฐ์ ประดิษฐ์ (ผู้ช่วยเลขานุการและเลขานุการฝ่ายม้าทรงศาลเจ้ากะทู้)

2.6 ม้าทรง จำนวน 3 คน ได้แก่

(1) นายประทีป ตันตินิติธรรม อายุ 50 ปี

- (2) นายพิสิษฐ์ ประดิษฐ์ อายุ 40 ปี
- (3) นางนงลักษณ์ แสงวิทย์ อายุ 62 ปี

2.7 ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ปี 2546 และอดีตรองประธานศาลเจ้ากะทู้ ได้แก่

- (1) นายไชยยุทธ ปิ่นประดับ อายุ 74 ปี

2.8 หน่วยงานภายในท้องถิ่น (เทศบาลนครเมืองภูเก็ต) ได้แก่

- (1) นางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา (นายกเทศมนตรีนครภูเก็ต)

3. หน่วยงานภายนอกชุมชน ได้แก่

3.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานภูเก็ต ได้แก่

(1) นายชาญชัย ดวงจิตต์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตซึ่งจะศึกษาถึงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างด้วย ว่าเป็นคนในท้องถิ่นหรือไม่ แล้วภูมิหลังดังกล่าวจะมีผลต่อการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายบางอย่างขององค์กร ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตเท่านั้น

3.2 สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต ได้แก่

(1) นางปุณยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์ อายุ 59 ปี (ประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต)

3.3 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ได้แก่

(1) นายจักรพงษ์ บุญสว่าง (นักวิชาการชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต)

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการหาแหล่งข้อมูล

4. ขั้นตอนในการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่เดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2555 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการทำวิจัยดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อทำความเข้าใจถึงประเพณีดังกล่าวอย่างถ่องแท้ ก่อนออกสนามจริง

4.2 ติดต่อขอความอนุเคราะห์และประสานงานเพื่อศึกษางานวิจัย โดยเข้าพบกลุ่มแกนนำและคณะกรรมการการจัดงานประเพณี เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต รวมถึงผู้อาวุโสในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนี้ เพื่อแนะนำและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยผู้วิจัยจะต้องแนะนำตัวกับแหล่งข้อมูลบุคคลก่อน จากนั้นจึงนัดเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลบุคคลอีกครั้งหนึ่ง

4.3 เข้าพบแหล่งข้อมูลบุคคลและเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและต่อการด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้

4.4 เข้าร่วมในพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เพื่อสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเพื่อหาข้อมูลอย่างละเอียด ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ด้วยคำถามทั่วไปเกี่ยวกับความเข้าใจในความหมายของพิธีกรรมกับแหล่งข้อมูลบุคคล นอกจากนี้ในบางพิธีกรรม ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าร่วมได้ จึงใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้จัดพิธีกรรมแทน

4.5 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นรูปเล่ม

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 ส่วนแรกผู้วิจัยจะทำการศึกษาและรวบรวมเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวกับงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาคำถามที่ตั้งไว้ คือ ประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ของประเพณี ลักษณะต่างๆ ของประเพณีทั้งในอดีตและปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของประเพณีทั้งในอดีตและปัจจุบัน กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอด

ประเพณีของคนในท้องถิ่น และปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์อีกครั้ง

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบหลากหลาย ดังนี้

- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) กับ กลุ่มเป้าหมาย โดยเตรียมคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า พูดคุยกันตามจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม โดยการสัมภาษณ์แบบนี้ ผู้วิจัยจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น ที่ร่วมงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมาย โดย ผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์ในลักษณะที่เจาะจงมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้คำตอบในเชิงลึกหรือรายละเอียด โดยผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบนี้กับ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านนี้โดยเฉพาะ แกนนำทั้งภายในและภายนอกชุมชน คณะกรรมการจัดงาน ผู้ประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory and Non - participatory Observation) เพื่อให้เข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ใน พิธีกรรมย่อยที่ปรากฏในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต รวมทั้งบรรยากาศและปฏิกริยาการ สื่อสารของผู้คนในขณะนั้นด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรายละเอียด ข้อเท็จจริงได้เพิ่มขึ้น เพื่อมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. เครื่องบันทึกเสียง
2. กล้องถ่ายรูปและกล้องวิดีโอ
3. สมุดบันทึกและอุปกรณ์เครื่องเขียนเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล
4. ผู้วิจัย (วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต)
5. การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory and Non - participatory observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตการณ์ในชุมชนและสังเกตการณ์ใน

งานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เพื่อที่จะเข้าใจในการประกอบพิธีกรรม กระบวนการสืบทอดประเพณี และบทบาทหน้าที่ของประเพณีต่อสังคม

6. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า และใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ที่ไม่ชี้้นำคำตอบ โดยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และศึกษาเอกสารในช่วงแรก ประกอบกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ปรากฏในบทที่ 2 มาร่วมตั้งประเด็นคำถาม ซึ่งประเด็นคำถามนี้จะใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคล ประเด็นคำถามจะมีความยืดหยุ่น สามารถปรับคำถามได้ตามสถานการณ์ในขณะสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอและสมุดบันทึกประกอบการเก็บข้อมูล โดยประเด็นคำถามที่กำหนดมีดังนี้

แนวคำถามการวิจัย

ผู้วิจัยจะแบ่งแนวคำถามตามกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สะดวกต่อการคิดคำถามที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มคนในท้องถิ่น (กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มวัยรุ่น/เยาวชน)

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะเน้นถามกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ และกลุ่มผู้ใหญ่ เนื่องจากมีความรู้และอาศัยอยู่ในชุมชนมานานกว่ากลุ่มวัยรุ่น/เยาวชน

- ประวัติชุมชนเป็นอย่างไร
- วิถีชีวิตของชุมชนในอดีต - ปัจจุบัน
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับวัฒนธรรมประเพณี

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ประเด็นคำถามนี้ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อดูว่ากลุ่มคนเหล่านี้เข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต มากน้อยอย่างไร

- ท่านทราบต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตหรือไม่ อย่างไร
- ท่านทราบวัตถุประสงค์และความเชื่อดั้งเดิมในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- ท่านทราบหรือไม่ว่า พิธีกรรมย่อยในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีอะไรบ้าง อย่างไร
- ลักษณะทั่วไปของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบัน
- ทศนคติเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในยุคอดีตและปัจจุบัน

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตต่อคนในชุมชน

- บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในอดีตเป็นอย่างไร และปัจจุบันเป็นอย่างไร
- ปัจจัยที่ทำให้บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ของคนในชุมชน

- ในแต่ละยุค การสื่อสารในชุมชนต่างๆ ไปเป็นอย่างไร
- ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีของกลุ่มเป้าหมายผ่านสถาบันต่างๆ เช่นครอบครัว สถาบันการศึกษา หมู่บ้าน อำเภอ เป็นต้น ใครมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้าง (ผู้รับ/ผู้ส่งสาร) และใช้ช่องทางการสื่อสารใด เนื้อหา/สารที่ส่งไปเป็นอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร
- ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตของคนในชุมชนเป็นอย่างไร
- ความคิดเห็นของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างไร ควรปรับปรุง แก้ไขอย่างไรบ้าง

2. กลุ่มคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ แก้วแก่หล่อจู้ (ผู้ช่วยงานในศาลเจ้า) ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ในศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้อาวุโสที่มีความชำนาญในการจัดพิธีกรรมและมีความรู้ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต (ไม่ได้เป็นกรรมการในศาลเจ้า แต่เป็นผู้ที่มาช่วยงานศาลเจ้าเป็นประจำ) ม้าทรง ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ปี 2546 นายกเทศมนตรีนครภูเก็ต

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- ท่านทราบต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตหรือไม่ อย่างไร
- ท่านทราบวัตถุประสงค์และความเชื่อดั้งเดิมในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต หรือไม่ อย่างไร
- ปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมยังคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร
- ในแต่ละยุค (อดีต-ปัจจุบัน) พิธีกรรมย่อยในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีอะไรบ้าง ลักษณะอย่างไร และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมเป็นอย่างไร
- ลักษณะทั่วไปของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- การสืบทอดและการปรับตัวของประเพณีถือศีลกินผักในแต่ละยุคเป็นอย่างไร (ใครเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาสารเกี่ยวกับอะไร ช่องทางส่งสารเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้รับสาร ผลจากการรับสาร)
- ศาลเจ้ามีการจัดงานประเพณีอย่างไร (ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพิธีกรรม การทำพิธีกรรม และขั้นตอนหลังเสร็จสิ้นพิธีกรรม)
- ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน บทบาทของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อสังคมเป็นอย่างไร มีการปรับเปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร รวมถึงปัจจัยใดที่ส่งผลให้บทบาทเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป

3. หน่วยงานภายนอกชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานภูเก็ต สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- ท่านทราบต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตหรือไม่ อย่างไร

- ท่านทราบวัตถุประสงค์และความเชื่อดั้งเดิมในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต หรือไม่ อย่างไร
- ท่านมีทัศนคติอย่างไรต่อประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

- วัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ประเพณีนี้คืออะไร อย่างไร
- ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานภายนอกมีวิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และนำเสนองานประเพณีอย่างไร จึงทำให้ประเพณีนี้กลายเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงระดับชาติ
- ท่านคิดว่า การสื่อสารประชาสัมพันธ์ประเพณี นอกจากจะช่วยเผยแพร่ประเพณีแล้ว ยังมีผลกระทบอย่างอื่นอีกหรือไม่ อย่างไร

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ โดยวิธีการดังนี้

7.1 ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยอมรับข้อมูลที่น่าเสนอ

7.2 การตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Data Triangulation) คือการพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยวิธีการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น ในประเด็นเดียวกัน ผู้วิจัยจะซักถามข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหลายคน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

8. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

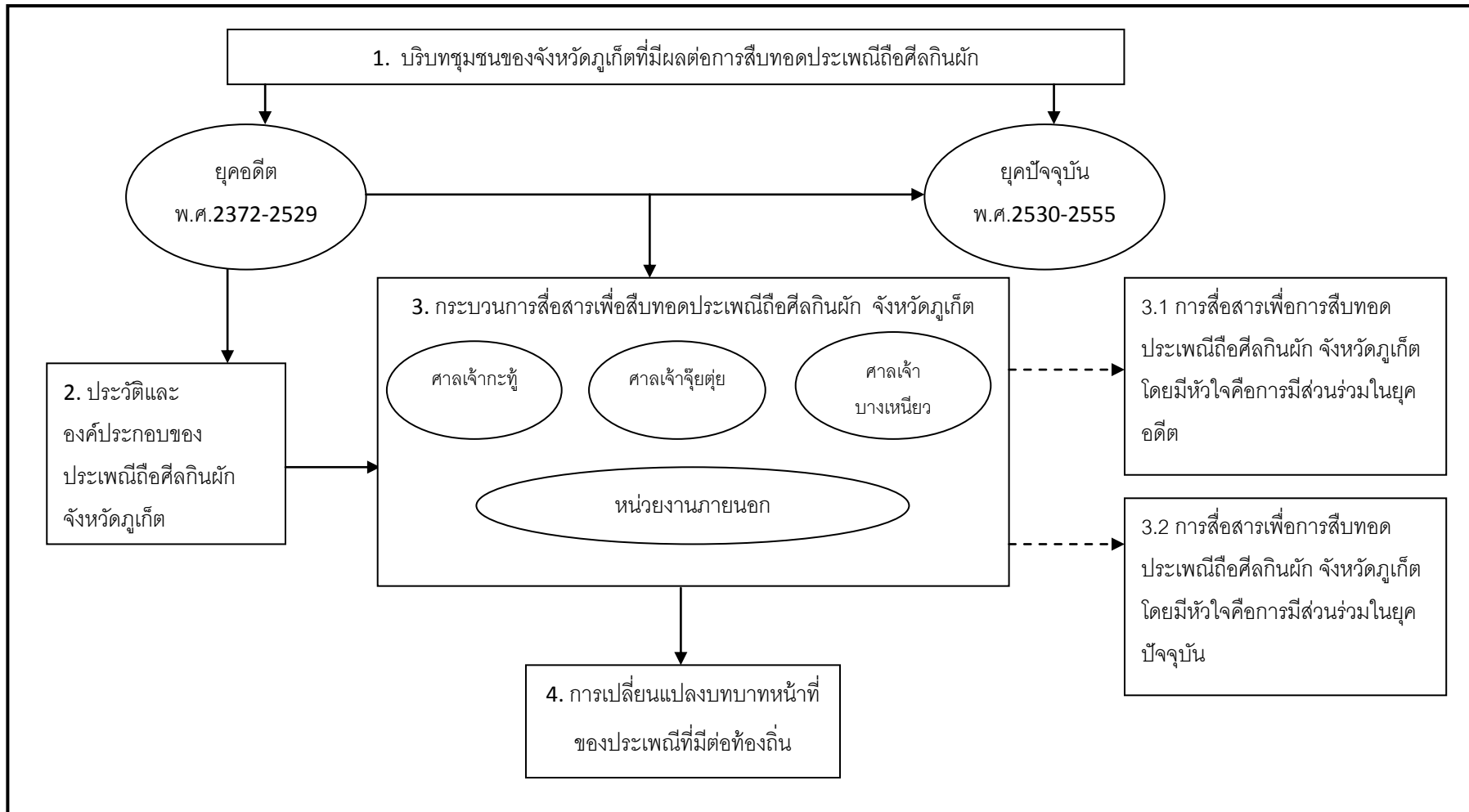
ในการศึกษาครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วน จึงนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผล โดยวิธีจำแนกประเภทของข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และการตีความข้อมูลอาศัยเครื่องมือทางความคิด (Conceptual Tools) โดยมีกรอบการวิเคราะห์ ดังนี้ คือ ใช้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ ใช้ภาพรวมของปรากฏการณ์ (Holistic view) ใช้บริบทของปรากฏการณ์ (Context) และ ใช้ทัศนะของคนใน (Emic) มาอธิบายปรากฏการณ์

โดยนำเสนอรายงาน ในรูปแบบของการพรรณนาโวหาร (Descriptive Report) เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีดังกล่าว โดยจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ผล มานำเสนอโดยแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับบริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
3. นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตของคนภายในท้องถิ่น และหน่วยงานภายนอกทั้งยุคอดีตและปัจจุบัน
4. นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคมของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทั้งอดีตและปัจจุบัน การปรับตัวของบทบาทหน้าที่และปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทเหล่านี้

ภาพที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

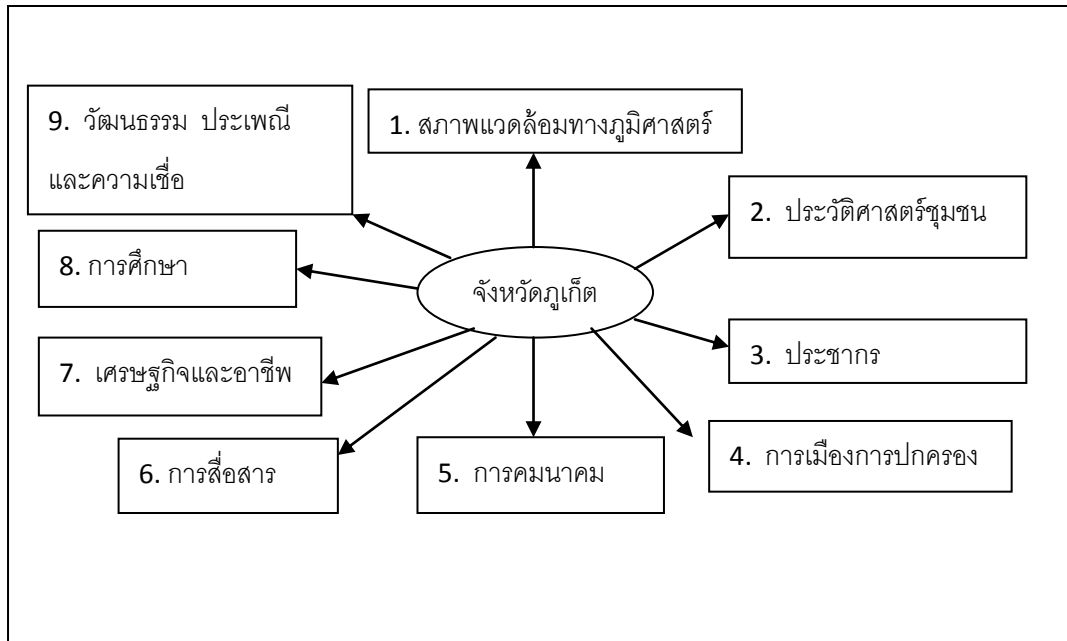
การศึกษาเรื่อง "กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
2. ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่น

1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก

เนื่องจากบริบทชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญและเป็นต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับประเพณีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงไปของบริบทต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของประเพณีถือศีลกิน

ผัก จังหวัดภูเก็ตด้วย ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาประเพณีและเห็นวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงไปของประเพณี ผู้วิจัยจึงขอเสนอการวิเคราะห์บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ต ดังนี้

ภาพที่ 6 บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ต (อดีต - ปัจจุบัน)

1.1 สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นเกาะ ตั้งอยู่ทางภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทย บริเวณทะเลอันดามัน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 867 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพฯ ประมาณ 12 ชั่วโมง หากเดินทางโดยรถยนต์ และใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงโดยทางเครื่องบิน

ภูเก็ตเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีเกาะบริวารอยู่มากมาย จังหวัดภูเก็ต มีพื้นที่ประมาณ 570.03 ตารางกิโลเมตร เฉพาะพื้นที่ของเกาะภูเก็ต 543.034 ตารางกิโลเมตร

ที่เหลือเป็นพื้นที่ของเกาะบริวารมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร เกาะภูเก็ตมีความกว้างจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก 21.3 กิโลเมตร ความยาวจากเหนือจดใต้ 48.7 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ เขตอำเภอถลางจดช่องแคบปากพระ โดยมีสะพานสารสินและสะพานท่าเทพกระษัตรี (เป็นสะพานคู่ขนานเชื่อม) เชื่อมติดต่อกับตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

ทิศใต้ เขตอำเภอเมืองภูเก็ต จดกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันออก เขตอำเภอเมืองภูเก็ต และอำเภอถลาง จดอ่าวพังงา ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันตก เขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอถลาง และอำเภอกะทู้ จดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทั้งเกาะภูเก็ต ประกอบด้วยที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อน ทอดยาวในแนวเหนือ - ใต้ ภูเขาส่วนใหญ่ทางด้านตะวันตกของเกาะ เป็นพื้นที่ภูเขาประมาณร้อยละ 70 และเป็นที่ราบร้อยละ 30 อยู่บริเวณตอนกลางของเกาะและบริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันตกของเกาะ ด้านตะวันออกเป็นป่าชายเลนตลอดแนว ชายฝั่งตะวันตกยังมีชายหาดสวยงาม เช่น หาดในยาง หาดป่าตอง หาดกะตะ หากะรน หาดทรายแก้ว หาดไม้ขาว หาดในทอน หาดเลพัง หาดสุรินทร์ หาดกมลา หาดในหาน ฯลฯ เนื่องจากภูเก็ตเป็นเกาะที่มีภูเขาล้อมรอบ จึงเป็นเกาะกำบังลมและพายุ ตลอดจนอันตรายจากภัยธรรมชาติทางทะเลมาโดยตลอด ภูเก็ตไม่มีแม่น้ำสายสำคัญ มีแต่ลำคลองสายเล็กๆ สั้นๆ นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ตในอดีต คือ แร่ดีบุก ซึ่งพบอยู่เกือบทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ สวนยาง สวนสับปะรด สวนมะพร้าว อยู่ทั่วเมืองภูเก็ต เนื่องจากสภาพดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืชเหล่านี้ จึงทำให้ในอดีต มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย

ในอดีต จังหวัดภูเก็ตยังไม่มีความเจริญมากนัก ชาวบ้านส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ กระจัดกระจายอยู่ในตัวเมืองไม่มากนัก ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนจึงอาศัยอยู่ใกล้บริเวณศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งหมู่บ้านแต่ละแห่งก็เป็นชุมชนขนาดเล็ก ลักษณะบ้านเรือน หากเป็นผู้มั่งมีก็จะสร้างอั้งมือหลาว (คฤหาสน์ทรงชีโนโปรตุเกส) หรือตึกแถวทรงชีโนโปรตุเกส ในบริเวณเขตอำเภอเมือง หรือปัจจุบันเรียกว่า แถบเมืองเก่า ส่วนชาวบ้านทั่วไปที่มีฐานะพอมีพอกินก็จะอาศัยอยู่ในบ้านกึ่งไม้กึ่งแผ่นสังกะสี ลักษณะเป็นบ้านติดๆ กัน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะรู้จักคุ้นเคยสนิทสนมกันเป็นอย่างดี เนื่องจากบ้านอยู่ติดกัน และจำนวนคนในสมัยก่อนก็ไม่มากนัก จึงทำให้รู้จักกันอย่างทั่วถึง

ส่วนด้านการคมนาคมทางบกไม่สะดวกสบายดังเช่นปัจจุบัน ทางหลวงสายสำคัญที่เข้าสู่กรุงเทพฯ ยังไม่เรียบร้อย บางเส้นทางยังเป็นถนนดินลูกรัง ในช่วงฤดูฝนถนนเต็มไปด้วยโคลนเลน ทำให้การเดินทางล่าช้าเสียเวลาประมาณ 2-3 วัน ประกอบกับจังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะ รถยนต์ไม่สามารถข้ามช่องแคบปากพระไปได้ ต้องรอแพขนานยนต์ข้ามพากรหว่างท่าจัดรถไฟชกับท่าอนุ ทำให้ต้องเสียเวลามากขึ้น การเดินทางในสมัยก่อนจึงลำบากและไม่สามารถกำหนดเวลาเดินทางที่แน่นอนได้

"สมัยมะยังเด็ก โยยเวลาเดินทางไปพังงาสักที ลำบากเหลือเกิน ใช้เวลาเป็นวันๆ กว่าจะข้ามพากไปถึง ต้องออกจากเมืองไปรอที่ท่าอนุตั้งแต่เช้า ถ้าไปเที่ยงไม่ทันแพ ก็ต้องรออีกนานเลย กว่าจะได้ขึ้นแพ ตอนนั้นสบายแล้ว ขับรถไปแป๊บเดียวก็ถึง"

(ชูศรี อุบุรณกุล, **สัมภาษณ์**, 10 พฤศจิกายน 2555)

นอกจากนี้ในสมัยก่อนไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากนัก ไม่มีตึกกรมบ้านช่องมากมาย และไม่มีห้างสรรพสินค้า ส่วนใหญ่ตามหมู่บ้านต่างๆ ก็ยังเป็นภูเขาสลัดกับที่ราบ ซึ่งมักจะเป็นป่า สวนยาง สวนมะพร้าวของชาวบ้านจำนวนมาก อีกทั้งในอดีต ภูเก็ตเป็นเกาะที่ตัดขาดจากแผ่นดินใหญ่ มีน้ำทะเลล้อมรอบทุกด้าน จึงทำให้ภูเก็ตถูกปิดกั้นจากโลกภายนอก การเดินทางและการติดต่อกับสังคมภายนอกค่อนข้างลำบาก ส่งผลให้ชาวภูเก็ตต่างก็มีวิถีชีวิตที่อยู่ในพื้นที่ภูเก็ต ไม่ได้ออกนอกพื้นที่ ส่วนคนภายนอกก็ไม่ได้เข้ามาจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากการเดินทาง

ที่ลำบาก ทำให้ลักษณะสังคมภูเก็ตในสมัยก่อนเป็นสังคมปิด จึงส่งผลดีต่อการสืบทอด กล่าวคือ การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักเป็นไปตามแบบฉบับดั้งเดิม ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับศาลเจ้า ก็มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประเพณีนี้มาก เพราะต่างคุ้นเคยดีกันอยู่แล้ว จึงสะดวกต่อการชักชวนกันมาช่วยจัดงานประเพณี และการที่ยังเป็นสังคมขนาดเล็ก ทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปได้ง่าย ไม่วุ่นวาย ความผิดเพี้ยนต่างๆ ในพิธีกรรมจึงไม่เกิดขึ้น

ภาพที่ 7 แสดงชุมชนในอดีตในจังหวัดภูเก็ต

ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีการสร้างถนนหนทางที่สะดวกสบายขึ้น ถนนส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาจากถนนลูกรังให้กลายเป็นถนนลาดยาง การคมนาคมระหว่างภูเก็ต - พังงาสะดวกขึ้นมาเมื่อมีการสร้างสะพานสารสิน ซึ่งเป็นสะพานข้ามจังหวัดแห่งแรกของจังหวัดภูเก็ต โดยสะพานนี้จะเชื่อมระหว่างแผ่นดินใหญ่ (ฝั่งท่าฉนวน จังหวัดพังงา) กับเกาะภูเก็ต (ฝั่งท่าฉัตรไชย) เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2510 มีผลให้ชาวจังหวัดภูเก็ตและชาวต่างจังหวัดสามารถเดินทางไประหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะภูเก็ตได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น

ภาพที่ 8 แสดงสะพานสารสินระหว่างจังหวัดภูเก็ตกับจังหวัดพังงา

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงสายสำคัญที่จะเข้าไปสู่ภูเก็ตคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 402 (ทางหลวงสายเพชรเกษม) จากกรุงเทพฯ - อำเภอโคกกลอย แยกเข้าสู่ภูเก็ต โดยผ่านสะพานท้าวเทพกระษัตรี (สะพานคู่ขนานกับสะพานสารสิน) มาบรรจบกับถนนเทพกระษัตรีอันเป็นถนนสายสำคัญและยาวที่สุดของจังหวัดภูเก็ต และยังมีถนนรอบเกาะอีกหลายสาย เพื่อความสะดวกในการคมนาคมติดต่อกันในจังหวัด ถือได้ว่า จังหวัดภูเก็ตในปัจจุบันมีถนนตัดผ่านทุกแห่ง ทั้งในตัวเมืองและพื้นที่อื่นๆ ซึ่งส่งผลให้การคมนาคมในจังหวัดภูเก็ตสะดวกสบาย

สะพานสารสิน และถนนหลายสาย กลายเป็นประตูนำคนภายนอกเข้ามาสู่จังหวัดภูเก็ต อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน โดยเฉพาะเมื่อ ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ความเจริญเข้ามาเยือนภูเก็ตอย่างมาก ทุกพื้นที่ในจังหวัดมีถนนลาดยางขนาดสี่เลนส์ตัดผ่านหลายเส้นทาง มีรถยนต์ และจักรยานยนต์แล่นผ่านจำนวนมาก เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ หาดทรายที่สวยงาม เกาะบริวารต่างๆ จุดชมทัศนียภาพบนยอดเขา จึงทำให้มีนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาลงทุนด้านการโรงแรม และอสังหาริมทรัพย์มากมาย ทำให้ภูเก็ตบางส่วนเป็นภูเขาหัวโล้นที่เต็มไปด้วยโรงแรมหรือรีสอร์ทที่มีตึกสูงขนาดใหญ่บนยอดเขา และพื้นที่บริเวณชายฝั่งทุกแห่งก็มักจะมีโรงแรมรีสอร์ท คอนโดมากมาย แม้กระทั่งในเขตเมือง ก็มีการสร้างหมู่บ้านจัดสรร คอนโด และ

อสังหาริมทรัพย์ต่างๆ มากมาย นอกจากนี้ยังมีห้างสรรพสินค้าและร้านค้าขนาดใหญ่มาลงทุนตามพื้นที่ทุกเขตของจังหวัด สภาพทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน จึงมีลักษณะของสังคมเมืองที่มีดีกรีสถาปัตยกรรมของเพิ่มขึ้นจากในอดีต สังคมเล็กๆ จึงถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยคนท้องถิ่น คนจากที่อื่นๆ และนักท่องเที่ยวมากมาย

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา นับจากปีนี้คือ พ.ศ.2555 จังหวัดภูเก็ตได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว จนทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำงานหารายได้ในจังหวัดมากขึ้น

เมื่อสังคมภูเก็ตที่มีขนาดเล็กและเป็นสังคมปิดเปลี่ยนสภาพกลายเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นสังคมเปิดที่มีคนภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากด้วย มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก กล่าวคือ เนื่องจากปัจจุบัน คนส่วนใหญ่มีลักษณะวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น จำนวนผู้คนที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นก็เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ความสนิทสนมคุ้นเคยกันเหมือนในอดีตลดน้อยลง มีลักษณะการดำเนินชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการช่วยจัดงานประเพณีของคนในชุมชนลดน้อยลง แต่กลับอยู่ในฐานะของผู้ชมพิธีกรรมมากขึ้น นอกจากนี้การที่คนภายนอกเข้ามายังทำให้ประเพณีนี้มีผู้ชมเพิ่มจำนวนมากขึ้น อันส่งผลให้การจัดงานประเพณีมีการปรับเปลี่ยนไป เช่น สถานที่ ความยิ่งใหญ่ของพิธีกรรม เป็นต้น

1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชน

เมืองถลางหรือจังหวัดภูเก็ตในอดีต เป็นชุมชนโบราณที่ปรากฏมีชื่อบันทึกไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 700 ในหนังสือภูมิศาสตร์ของปโตเลมี (มีชีวิตอยู่ประมาณ พ.ศ.643 - 713) กล่าวถึงการเดินทางจากสุวรรณภูมิไปยังแหลมมลายูที่อยู่ทางใต้ลงไปว่า จะต้องผ่านแหลมจันซีลอน (Junk Ceylon) เสียก่อน แหลมจันซีลอนนี้ ก็คือ "แหลมสลัง" นั่นเอง นอกจากนั้นในหนังสือจีนของ เจ้าชูกัง

(Tchau Jou-Koua) ซึ่งพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.1768 ก็ระบุชื่อเมืองสีลัน (Si-Lan) ว่าเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย

ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (ขององค์การค้าคุรุสภา พิมพ์ พ.ศ. 2504) สมเด็จพระเจ้าเอกทัศทรงพระยาตำรากราชานุกาพ ได้ทรงพระนิพนธ์ได้ความว่า

"เกาะกลางนั้นที่ทำไมไร่นาได้ มีแต่ทางเหนือ จึงตั้งเมืองกลางอยู่แต่ข้างเหนือแต่เดิมมา ตอนข้างใต้ไม่มีที่ทำไร่ทำนา แต่มีดีบุกมาก มีแต่คนหาปลาอยู่ริมทะเลกับคนไปตั้งขุดหาแร่ดีบุกอยู่ชั่วคราว แต่ดีบุกเป็นของต้องการใช้ราชการมาแต่โบราณ จึงตั้งเมืองภูเก็ตขึ้นกับเมืองกลางมาแต่สมัยศรีอยุธยา"

เมืองกลาง เป็นชื่อของชุมชนในเกาะภูเก็ตทั้งหมดในระยะแรกๆ ในอดีต ถือเป็นเมืองสำคัญทางชายฝั่งตะวันตกของประเทศไทย เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการแวะพักจอดเรือ เพื่อกำบังคลื่นลมในหน้ามรสุมแล้ว เมืองกลางยังอุดมไปด้วยแร่ดีบุก อำพัน ไข่มุก และเป็นตลาดค้าผ้าที่สำคัญทางชายฝั่งตะวันตก เมืองกลางจึงเป็นที่รู้จักของนักเดินเรือและพ่อค้าชาวต่างชาติเป็นอย่างดี

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองกลาง สรุปได้ว่า เมืองกลางในช่วงตั้งแต่ พ.ศ.2169 - 2231 เจริญรุ่งเรืองขึ้นจากการขยายตัวในด้านการผลิตแร่และค้าแร่ดีบุกกับชาวยุโรป แต่หลังจากนั้นได้ซบเซาไปชั่วระยะหนึ่ง เนื่องจากนโยบายปิดประเทศไม่ติดต่อกับชาวยุโรปของราชวงศ์บ้านพลูหลวง แต่หลังจากที่อังกฤษเริ่มขยายกิจการค้ามายังบริเวณช่องแคบมะละกาและจีน ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 ธุรกิจการผลิตและค้าแร่ดีบุกได้ปีละกว่า 500 ตัน ทางฝ่ายรัฐบาลกลางจึงเริ่มให้ความสนใจต่อเมืองกลางมากขึ้น มีการรวมศูนย์ปกครองท้องถิ่นไว้ที่เมืองกลาง และส่งขุนนางผู้ใหญ่จากส่วนกลางไปปกครองดูแลเมืองกลางโดยตรง

จนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปี พ.ศ.2328 หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนากรุงเทพมหานครได้ 3 ปี เป็นระยะที่ตั้งเมืองกลางขึ้นใหม่ หลังจากถูกทำลายในช่วงสงครามเก้าทัพกับพม่า บริเวณบ้านทุ่งคาได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมาคือ เมืองภูเก็ต จากการหลั่งไหลของชนชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตแร่

และค้าแร่ดีบุก การเกิดขึ้นและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองภูเก็ต ระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 24 - 25 และความต้องการดีบุกของตลาดโลกที่มากขึ้น จนในที่สุดเมืองภูเก็ตเริ่มเจริญรุดหน้าไปกว่าเมืองกลาง เพราะมีแหล่งแร่ดีบุกที่อุดมสมบูรณ์มากกว่า

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก รัฐบาลจึงส่งเสริมทางด้านนี้มากขึ้น และขยายกิจการเหมืองแร่ จนทำให้ขาดแคลนแรงงาน กระทั่งปี พ.ศ.2444 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ข้าหลวงปกครองมณฑลภูเก็ตในขณะนั้น จึงแก้ปัญหาด้วยการจัดเรือไปรับคนจีนที่เมืองเอ๋มมิงมาทำงานที่เมืองภูเก็ตปีละ 3 เที้ยว มีผลให้คนจีนในเมืองภูเก็ตมีจำนวนมากขึ้น จนกลายเป็นคนหมู่มากในเมืองภูเก็ต สาเหตุที่ทำให้คนจีนเหล่านี้อพยพมาทำมาหากินนอกประเทศของตนนั้น เนื่องจากสมัยรัตนโกสินทร์ของไทย ในประเทศจีนเองก็เกิดความเดือดร้อนมากมาย ทั้งภัยธรรมชาติโดยเฉพาะดินแดนทางตอนใต้ของจีน และการรุกรานจากชาติตะวันตก รวมทั้งการต่อสู้กันระหว่างชาวจีนแท้ที่มีเชื้อสายฮั่นที่ต้องการโค่นล้มราชวงศ์ชิงอันเป็นพวกที่มีเชื้อสายแมนจู

การอพยพเข้ามาของชาวจีนในอดีต มีระยะเวลากว่า 200 กว่าปีมาแล้ว ชาวจีนเหล่านี้มีแร่ดีบุกเป็นแรงจูงใจสำคัญให้เข้ามาทำงานหาแร่เพื่อยังชีพในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งส่วนใหญ่จะค่อยๆ อพยพกันมาเรื่อยๆ บางคนก็มาจากแผ่นดินใหญ่ บางคนก็มาจากฝั่งมณฑลฮกเกี้ยน บางคนก็มาจากเกาะปีนัง เป็นต้น ชาวจีนเหล่านี้เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดภูเก็ตมานานแล้ว จนเมื่อช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีชาวจีนอีกหลายกลุ่มที่อพยพเข้ามาสมทบเพิ่มมากขึ้น จนในที่สุดก็กลายเป็นชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ในจังหวัด

ชาวจีนเหล่านี้นำวัฒนธรรมจีนเข้ามาหลายอย่าง ทั้งเรื่องของการแต่งกาย อาหารการกิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงประเพณีถือศีลกินผักด้วย โดยจากตำนานที่มาของประเพณีที่ชาวบ้านเล่าขานกันมานั้น พบว่า มาจากคณะจิวชาวจีนที่อพยพเข้ามาแสดงจิวในจังหวัดภูเก็ตเกิดการล้มป่วยจึงจัดพิธีกรรมกินผักขึ้นในหมู่บ้านกะทู้ จังหวัดภูเก็ต หมู่บ้านแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ดีบุกจำนวนมาก จึงทำให้มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีคนท้องถิ่นดั้งเดิมด้วย เมื่อชาวบ้านเห็นความศรัทธาของพิธีกรรมดังกล่าวที่สามารถรักษาโรคภัยให้หายขาดได้ จึงปฏิบัติกันสืบมา และบอกกล่าวให้เพื่อนฝูง คนรู้จักในหมู่บ้านอื่นๆ ได้

ทราบด้วย ตำนานความเชื่อเรื่องประเพณีดังกล่าวถูกสั่งสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและมีความผูกพันกับคนในอดีตเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความยั่งยืนของประเพณีถือศีลกินผักที่มีมาแต่ครั้งอดีต

จากประวัติศาสตร์ชุมชนดังกล่าว แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของจังหวัดภูเก็ตที่มีความสัมพันธ์กับประเพณีถือศีลกินผัก กล่าวคือ แร่ดีบุก เป็นตัวชักนำให้ชาวจีนเข้ามาในจังหวัดภูเก็ต อันจะนำไปสู่การนำวัฒนธรรมประเพณีจีน รวมถึงการนำประเพณีถือศีลกินผักเข้ามาด้วย แร่ดีบุกจึงถือเป็นต้นกำเนิดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

จากการสัมภาษณ์ชาวภูเก็ตโดยทั่วไปพบว่า ทุกคนสามารถตอบได้ถึงตำนานที่มาของประเพณีถือศีลกินผัก โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่จะบอกรายละเอียดต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้ใหญ่ วัยรุ่น และเด็กๆ ทุกคนจะทราบและบอกที่มาได้เช่นกัน แม้บางคนอาจจะไม่ได้ให้รายละเอียดมากนัก แต่ก็ทราบที่มาของประเพณีอย่างคร่าวๆ ทุกคน การรับรู้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นร่วมกันนั้นจะส่งผลให้การสืบทอดเป็นไปได้ง่าย เพราะจะทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกว่าการประเพณีดังกล่าวเป็นสมบัติตกทอดมาจากบรรพบุรุษของตน อีกทั้งการที่ประเพณีนี้มีอายุกว่า 180 ปี จึงทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกภูมิใจในมรดกท้องถิ่นขึ้นนี้มาก หลายคนเห็นว่า การที่ประเพณีอยู่มาได้ยาวนานนั้น แสดงถึงความแข็งแกร่งของชาวภูเก็ตที่ยังคงรักษาเอาไว้ได้ มิให้สูญหายไปตามกาลเวลา

ปัจจุบัน แหล่งประวัติศาสตร์ชุมชนของจังหวัดภูเก็ตจะมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น การถมเหมืองแร่จนแทบจะไม่เหลือเค้าโครงเดิมให้เห็น การปรับปรุงศาลเจ้าให้เป็นอาคารขนาดใหญ่และมีความสวยงาม เป็นต้น ทำให้ประวัติศาสตร์ชุมชนเริ่มเลือนลางหายไป แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิมีผู้รู้หลายท่านที่ได้บันทึกเรื่องราวในอดีตเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต จึงทำให้คนรุ่นใหม่สามารถหาความรู้จากหนังสือเหล่านี้ได้ ประวัติศาสตร์ชุมชนในบางเรื่อง คนรุ่นใหม่อาจจะไม่ได้ใส่ใจแล้ว แต่ประวัติศาสตร์ ตำนานที่มาของประเพณีก็ยังคงอยู่ในใจของคนท้องถิ่นอยู่ คนรุ่นใหม่ยังคงทราบที่มาของประเพณีดังกล่าวผ่านคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักยังคง

สามารถดำเนินมาได้จนถึงปัจจุบัน เพราะการทราบที่มาของประเพณีเมื่อครั้งอดีต เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้คนรุ่นใหม่รู้สึกศรัทธาและผูกพันกับประเพณี อันจะนำไปสู่ความใส่ใจที่จะสืบทอดประเพณีต่อไป

1.3 ประชากร

ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เชื่อกันว่า มนุษย์กลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเกาะภูเก็ต คือ กลุ่มชนพวกเงาะ (Negritos) ซึ่งน่าจะเป็นพวกเดียวกับเซมัง ซาไก ที่ยังมีอยู่ทางแถบชายฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู และอาศัยอยู่ตามเกาะที่กระจัดกระจายอยู่ในทะเลอันดามัน ต่อมาก็มีชนพวกเซลัง (Selung หรือ Salon) หรือรู้จักกันว่า "ชาวเล" ชาวเลเผ่ามาซิงซึ่งอาศัยอยู่ตามเกาะ ชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดีย ทะเลอันดามัน ในปัจจุบันชาวเลเหล่านี้อาศัยอยู่บริเวณเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ถัดมาก็มีพวกนักเดินเรือค้าขายมาจากประเทศอินเดียใต้ แถบอ่าวเบงกอล เข้ามาค้าขายและซูดหาแร่ดีบุกบริเวณตะกั่วป่า ชาวอินเดียที่เข้ามาในยุคแรกๆ ซึ่งพิจารณาจากจารึกศิลาที่พบในตะกั่วป่า สันนิษฐานได้ว่าเป็นพวกทราวิท (Dravidians) จากแคว้นกลิงค์และแคว้นอื่นๆ ทางใต้ ฝั่งตะวันออกของชมพูทวีปซึ่งพูดภาษาทมิฬ

ต่อมาก็มีพวกชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จนมาถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ 1 - 2 กิจการแร่ดีบุกเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว จนทำให้แรงงานพื้นเมืองที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการทำแร่ดีบุก จึงมีการไปรับคนจีนจากปีนังและสิงคโปร์มาทำเหมืองแร่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกเพิ่มขึ้นมาก รัฐบาลจึงหันมาส่งเสริมและขยายกิจการเหมืองแร่ในภูเก็ต ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน ในที่สุด พ.ศ.2444 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ข้าหลวงปกครองมณฑลภูเก็ตในขณะนั้นได้แก้ปัญหาด้วยการจัดเรือไปรับคนจีนที่เมืองเอ๋หมิงมาทำงานที่ภูเก็ตปีละ 3 เที่ยว ส่งผลให้คนจีนในเมืองภูเก็ตเพิ่มจำนวนมากขึ้น จนกลายเป็นคนหมู่มากในเมืองภูเก็ต

นอกจากนี้อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชากรในเมืองภูเก็ตเป็นชาวจีนเสียส่วนใหญ่ นั่นก็เนื่องมาจากความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติในประเทศจีน การถูกรุกรานจากชาติตะวันตก และศึกไค่ฉันล้มราชวงศ์ชิงของพวกเขาแมนจู บวกกับการเปิดประเทศของเมืองไทย จึงทำให้ชาวจีน โดยเฉพาะพวกฮกเกี้ยนและแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในดินแดนทางตอนใต้ของแผ่นดินใหญ่อพยพมาอยู่อาศัยในเมืองไทย รวมถึงเกาะภูเก็ตเป็นจำนวนมาก ซึ่งในจังหวัดภูเก็ตนั้นมีประชากรเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนประมาณร้อยละ 83 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดภูเก็ต

"...คนจีนที่อพยพมาอยู่ที่ภูเก็ตเป็นคนจีน โดยเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนมากที่สุดถึงประมาณ 83 %..."

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, **สัมภาษณ์**, 10 กันยายน 2555)

ชาวจีนจำนวนมากที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดภูเก็ตเมื่อครั้งอดีตกาล กลายเป็นคนส่วนใหญ่ของจังหวัดภูเก็ต พวกเขาจะอาศัยกระจุกกระจายบริเวณพื้นที่ราบทั่วไปในจังหวัดภูเก็ต โดยจะอาศัยกันอยู่เป็นชุมชนขนาดเล็ก เช่น ชุมชนบ้านตลาดเหนือ ชุมชนบ้านตลาดใหญ่ ชุมชนบ้านกะทู้ ชุมชนบ้านบางเหนียว เป็นต้น เนื่องจากประชากรมีจำนวนน้อย ชาวบ้านในแต่ละชุมชนจึงรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เวลาถึงงานมีการอะไรก็จะมาช่วยเหลือกัน รวมถึงงานประเพณีถือศีลกินผัก ชาวบ้านก็จะมารวมตัวกันเพื่อช่วยงานศาลเจ้าเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีเป็นอย่างดี

ปัจจุบัน เมื่อจังหวัดภูเก็ตได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่นำรายได้เข้าประเทศอย่างมหาศาล ประชากรที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดจึงมิใช่แต่คนท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีคนจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเพิ่มขึ้น คนเหล่านี้มักจะเข้ามาหางานทำในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีอาชีพรองรับหลากหลายอาชีพ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวเป็นหลัก คนต่างจังหวัดส่วนใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่นั้น ก็มักจะอาศัยปักหลักอยู่ภูเก็ตอย่างถาวรเลย

เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้สังคมถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ คนส่วนใหญ่จะต่างคนต่างอยู่ แม้จะอยู่ละแวกใกล้เคียงกันก็ไม่รู้จักคุ้นเคยกันเหมือนเช่นในอดีต ยกเว้นกลุ่มคนเฒ่าคนแก่เท่านั้นที่ยังรู้จักกันอยู่บ้าง อีกทั้งเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ยังมีชาวต่างประเทศอีกมากมายที่เข้ามาทำงานและทำธุรกิจมากขึ้น จึงทำให้ปัจจุบัน ประชากรของภูเก็ตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ในแต่ละปีมีผู้เข้าร่วมงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นจำนวนมาก

การเพิ่มขึ้นของประชากรที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ การสืบทอดรูปแบบของพิธีกรรมจะมีความยิ่งใหญ่ขึ้น เนื่องจากจำนวนผู้ชมที่เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นลดน้อยลง เนื่องจากศาลเจ้าบางแห่งเห็นว่า จำนวนคนที่มากขึ้นจะก่อให้เกิดความวุ่นวายในพิธีกรรม จึงไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าเข้ามาทำวาทกรรมบางอย่างได้ เมื่อการมีส่วนร่วมลดน้อยลง การสืบทอดประเพณีของคนในท้องถิ่นก็จะเบาบางตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น คนในท้องถิ่นรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมายหรือคุณค่าที่แท้จริงของพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องระวังในเรื่องของการเปลี่ยนสถานะจากพิธีกรรมกลายเป็นการแสดงโชว์ได้ หากจำนวนของผู้เข้าร่วมในฐานะผู้ชมพิธีกรรมมากขึ้นสวนทางกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.4 การเมืองและการปกครอง

ในอดีต การเมืองการปกครองยังไม่ค่อยเป็นระบบระเบียบมากนัก ประกอบกับจำนวนประชากรจำนวนน้อย จึงทำให้การปกครองชุมชนสมัยก่อนจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองดูแลลูกบ้าน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับประเพณีถือศีลกินผัก พบว่า ยังไม่มีความสัมพันธ์กัน งานประเพณีดังกล่าวจึงจัดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก หน่วยงานรัฐไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องหรือให้การช่วยเหลือแต่อย่างใด ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีนี้ กล่าวคือ คนในชุมชนมีโอกาสได้ร่วมกันลงมือจัดงานประเพณีเองทุกขั้นตอน ทำให้ทราบและเข้าใจคุณค่าของประเพณีนี้ และทำให้รู้สึกได้ว่า ประเพณีนี้เป็นสมบัติของคนในชุมชนอย่างแท้จริง งานจะสำเร็จได้ก็เพราะคนในชุมชน

ในปัจจุบัน ภูเก็ตมีการแบ่งการปกครองเป็น 3 อำเภอ 17 ตำบล 107 หมู่บ้าน ดังนี้
(ฤดี ภูมิภูถาวร, 2550 : 26)

1. อำเภอเมืองภูเก็ตมี 8 ตำบล 44 หมู่บ้าน 2 เทศบาล 6 อบต.
2. อำเภอถลางมี 6 ตำบล 45 หมู่บ้าน 2 เทศบาล 6 อบต.
3. อำเภอกะทู้ 3 ตำบล 18 หมู่บ้าน 2 เทศบาล 1 อบต.

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น คือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต (อบจ. ภูเก็ต)
2. เทศบาล จำนวน 6 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลตำบลกะรน เทศบาลเมืองป่าตอง เทศบาลตำบลกะทู้ เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี และเทศบาลตำบลเชิงทะเล
3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 13 อบต. ได้แก่ อบต.รัชฎา อบต.วิจิต อบต.ฉลอง อบต.ราไวย์ อบต.เกาะแก้ว อบต.กะรน อบต.กมลา อบต.เชิงทะเล อบต.ศรีสุนทร อบต.เทพกระษัตรี อบต.สาคร อบต.ป่าคลอก และอบต.ไม้ขาว

ปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ตมีการแบ่งหน่วยงานการปกครองออกเป็นระบบอย่างชัดเจน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นอย่างมาก เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ของจังหวัดจะตกอยู่กับหน่วยงานข้างต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็ต้องทำงานและทำหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการทำนุบำรุงรักษาวัดวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเอาไว้ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานดังกล่าวเป็นคนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จึงให้การสนับสนุนประเพณีถือศีลกินผักในด้านต่างๆ ได้แก่ การสนับสนุนเงินทุนให้แก่ศาลเจ้าที่อยู่ในเขตการปกครองของตน แต่จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คณะกรรมการศาลเจ้าต่างๆ พบว่า เงินทุนที่ได้รับจากหน่วยงานท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อรายจ่ายภายในศาลเจ้าในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ทั้งนี้จึงต้องอาศัยกำลังทรัพย์จากประชาชนในท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้หน่วยงานท้องถิ่นยังมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบกำหนดการที่แน่นอนในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ด้วยการปิดประกาศตามแหล่งชุมชน และตามถนนเส้นหลักในเขตการปกครองของตน รวมถึงการทำความสะดวก ตกแต่งอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง และสถานที่สำคัญในวันเทศกาล

เมื่อประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเกิดปัญหาในการสืบทอดหลายอย่าง เช่น การใช้อาวุธนอกตำนานและใหญ่โตเกินไปของม้าทรงวัยรุ่น อุบัติเหตุจากการเล่นประทัดที่มีอนุภาครุนแรงในงานประเพณี เป็นต้น หน่วยงานเทศบาลนครเมืองภูเก็ตซึ่งมีหน้าที่หนึ่งคือ การดูแลวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัด จึงเข้ามาให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการสืบทอดรูปแบบประเพณีที่ผิดเพี้ยนดังกล่าว โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นให้ตรวจสอบร้านค้าที่ขายประทัด และประสานงานกับคณะกรรมการศาลเจ้าให้ช่วยดูแลในเรื่องอุปกรณ์ทอมากร่างกายของม้าทรง ซึ่งถือเป็นด้านดีของการเมืองการปกครองในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันมีความเข้มข้นกว่าในอดีตมาก จึงมีนักการเมืองท้องถิ่นหลายคนใช้โอกาสในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นเครื่องมือหาเสียงและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเองและพรรคพวก เช่น การเดินขบวนถือป้ายชื่อกลุ่มการเมืองหรือชื่อตนเองลงไปในพิธีกรรมอ้วกั๊ง (ขบวนแห่พระ) ของศาลเจ้าต่างๆ เพื่อแสดงให้คนทั่วไปเห็นว่าตนเป็นผู้สนับสนุนประเพณีนี้ด้วย เป็นต้น ซึ่งการใช้ประโยชน์ในลักษณะนี้จะส่งผลต่อสืบทอดประเพณี เพราะอาจจะทำให้คนทั่วไปไม่มีความศรัทธาในประเพณีนี้ลดลง

1.5 การคมนาคม

ในอดีตการคมนาคมทางบกไม่สะดวกสบายดังเช่นปัจจุบัน บางเส้นทางยังเป็นถนนดินลูกรัง ในช่วงฤดูฝนถนนเต็มไปด้วยโคลนเลน ทำให้การเดินทางล่าช้าเสียเวลาประมาณ 2-3 วัน ประกอบกับจังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะ รถยนต์ไม่สามารถข้ามช่องแคบปากพระไปได้ ต้องรอแพขนานยนต์ข้ามฟากระหว่างท่าฉัตรไชยกับท่าถ่าน ทำให้ต้องเสียเวลามากขึ้น การเดินทางในสมัยก่อนจึงลำบากและไม่สามารถกำหนดเวลาเดินทางที่แน่นอนได้ แต่ต่อมามีการสร้างสะพานสารสิน เมื่อปี พ.ศ.2510 ซึ่งเป็นสะพานข้ามจังหวัดแห่งแรกของจังหวัดภูเก็ต โดยสะพานนี้จะเชื่อมระหว่างแผ่นดินใหญ่ (ฝั่งท่าถ่าน จังหวัดพังงา) กับเกาะภูเก็ต (ฝั่งท่าฉัตรไชย) มีผลให้ชาวจังหวัดภูเก็ตและชาวต่างจังหวัดสามารถเดินทางไปมาระหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะภูเก็ตได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น

ในอดีตท่าเรือต่างๆ ในจังหวัดถือเป็นทางคมนาคมที่สำคัญมาก เนื่องจากตอนนั้นธุรกิจการบินยังมีเพียงเล็กน้อยและราคาค่อนข้างสูง อีกทั้งธุรกิจการบินแบบประหยัดยังไม่ขยายตัว การคมนาคมทางเรือจึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกโดยสารเรือลำใหญ่มาเทียบเรือที่ท่าเรือต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น ท่าเรือรัชฎา ท่าเรืออ่าวฉลอง ท่าเรือบางโรง ท่าเรือแหลมหิน ท่าเรือบางจั่ว อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีนักท่องเที่ยวไม่มากนักเหมือนปัจจุบัน ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีคือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีมาก และยังไม่มีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

แต่ปัจจุบันประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า การคมนาคมทางเรือเริ่มมีน้อยลง เนื่องจากมีสายการบินชั้นประหยัดเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวจึงหันมาโดยสารทางเครื่องบินแทนการโดยสารทางเรือ ดังนั้นการคมนาคมทางเรือในปัจจุบันจึงเน้นไปที่การขนส่งสินค้ามากกว่า

การคมนาคมที่สะดวกสบายและเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วภายในจังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นมาก สิ่งเหล่านี้ยังมีผลกระทบต่อประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในแต่ละปีนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเมืองภูเก็ตต่างสนใจที่จะท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในด้านต่างๆ กล่าวคือ ประเพณีถือศีลกินผัก ถูกเปลี่ยนเป็นจุดขายสำคัญของจังหวัดไม่แพ้สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้นย่อมส่งผลเกิดการสร้างรายได้ในช่วงเทศกาลถือศีลกินผัก พวกเขาแม่ค้าพ่อค้าต่างหันมาให้ความสนใจที่จะผลิตอาหารเจให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและมีรสชาติที่อร่อยไม่แพ้อาหารคาว โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อภาพลักษณ์อันดีของประเพณี จึงเกิดอาหารเจบางชนิดที่ขัดกับแก่นของประเพณี ได้แก่ เนื้อสัตว์เจ ไข่เจ ตับเจ เป็นต้น

1.6 การสื่อสาร

ในอดีต การสื่อสารในชุมชนมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two - way Communication) มีการพูดคุยกันระหว่างคนในชุมชน หากมีเรื่องราวหรือข่าวสารอันใดก็จะมีผู้นำในชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาป่าวประกาศบอกแก่ลูกบ้านในแต่ละเขต และ

ชาวบ้านในชุมชนด้วยกันก็จะมีการบอกต่อๆ กันไปในลักษณะปากต่อปาก และแบบเห็นหน้าค่าตา (Face to Face Communication) นอกจากนี้ยังมีการปิดประกาศตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด โรงเรียน ศาลเจ้า สถานที่ราชการ บริเวณร้านค้าที่ชาวบ้านมักมาซื้อของ บริเวณข้างทางหรือริมถนน รวมถึงบริเวณสะพานลอย ส่วนในช่วงแรกเริ่มการกำเนิดขึ้นของประเพณีกินถัสดกกินผักนั้น พบว่า ไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานที่แน่นอน แต่มีการบอกเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีและหลักการปฏิบัติตัวในการเข้าร่วมประเพณี

ในปัจจุบันเมื่อถึงงานประเพณีดังกล่าว พบว่า มีการสื่อสารให้คนในชุมชนทราบในหลายวิธี ได้แก่ การสื่อสารแบบสองทาง (Two - way Communication) มีการบอกกล่าวต่อๆ กันของคนที่อยู่ใกล้บริเวณศาลเจ้า การสื่อสารกันในครอบครัว การปิดประกาศหน้าศาลเจ้า และตามถนนหนทางก็พบว่า มีการเขียนป้ายบอกวันเริ่มต้นเทศกาลถัสดกกินผัก และมีการปักธงสีเหลืองและมีตัวอักษรจีน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบริษัทการค้าแต่ละแห่ง เป็นการบ่งบอกให้รู้ว่าใกล้ถึงงานประเพณีถัสดกกินผักแล้ว นอกจากนี้ยังมีการประกาศตามวิทยุท้องถิ่น โทรทัศน์ ซึ่งช่องเคเบิลของภูเก็ตจะให้ความสำคัญและรับหน้าที่ในการถ่ายทอดประเพณีทั้ง 9 วันออกสู่สายตาประชาชนในจังหวัด และหนังสือพิมพ์ โดยหนังสือพิมพ์ประจำจังหวัด คือ หนังสือพิมพ์เสียงใต้รายวัน เป็นกระบอกเสียงสำคัญในการแพร่กระจายข่าวสารเรื่องประเพณีถัสดกกินผักให้คนในชุมชนได้ทราบ ทั้งในด้านของการอธิบายประวัติความเป็นมาของประเพณีถัสดกกินผัก หลักการปฏิบัติตัวในช่วงเทศกาล กิจกรรมของแต่ละศาลเจ้าในจังหวัด เป็นต้น นิตยสารภูเก็ต บูลเลทิน (Phuket Bulletin) ก็เป็นสื่อสิ่งพิมพ์อีกชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อประจำจังหวัด และให้ความสำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีถัสดกกินผักไปสู่คนในชุมชนเช่นกัน

และในโลกแห่งเทคโนโลยีในปัจจุบัน พบว่า การสืบทอดประเพณีถัสดกกินผัก ยังแพร่ไปถึงการใช้โทรศัพท์ในการสื่อสารกัน และสื่อออนไลน์ต่างๆ การกระจายข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ เฟซบุ๊กทั้งของศาลเจ้าแต่ละแห่งเอง เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และเว็บไซต์ของประชาชนที่สนใจ ก็จะมีการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีถัสดกกินผัก จังหวัดภูเก็ตไปทางนี้ด้วย แต่ละศาลเจ้าจะมีการเผยแพร่ประวัติประเพณี ประวัติของศาลเจ้า กำหนดภารกิจกรรมใน

แต่ละวันของปีนั้นๆ และวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เมนูอาหารเจในแต่ละปี เป็นต้น ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตจะมีการกระจายข่าวสารทั้งการจัดทำแผ่นพับขนาดเล็กเพื่อแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยว มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของประเพณี พร้อมทั้งหลักปฏิบัติตัวในการเข้าร่วมประเพณีอย่างคร่าวๆ แต่เนื้อหาหลักจะเน้นไปในเรื่องการแสดงแผนที่ศาลเจ้าต่างๆ ที่จัดงานประเพณีถือศีลกินผัก แผนที่การจัดขบวนอัฐแก้ว (แห่พระ) และกำหนดการประกอบพิธีกรรมของแต่ละศาลเจ้า

ในอดีต การสื่อสารในชุมชนมีเพียงไม่กี่รูปแบบ อีกทั้งเป็นการสื่อสารของคนในชุมชนมีขอบเขตแคบๆ คือ สื่อสารกันภายในชุมชนของตน เนื่องจากในอดีตเมืองภูเก็ตมีประชากรอยู่ไม่มากเหมือนปัจจุบันนั่นเอง จึงมีลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้มีการโต้ตอบกันและกัน ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ทำได้ง่ายและมีความถูกต้องตามแบบแผนทั้งในเรื่องของประวัติความเป็นมาและหลักปฏิบัติ

แต่**ปัจจุบัน** มีการสื่อสารที่หลากหลายและขยายวงกว้างไปอย่างรวดเร็ว ได้แก่ การสื่อสารผ่านทางสื่อมวลชน ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ และสื่อออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตด้วย การสื่อสารดังกล่าว แม้จะกระจายข่าวสารได้หลายช่องทาง แต่ก็ทำให้ในบางครั้งเกิดความคลาดเคลื่อนของเนื้อหาได้ เนื่องจากผู้ส่งสารที่ไม่เข้าใจหรือไม่ใช่คนในพื้นที่ทำการส่งสารที่ผิดเพี้ยนไปจากความจริง จึงส่งผลต่อการรับสารที่ผิดเพี้ยนของผู้รับสารในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่เกิดมาในยุคสมัยใหม่ พวกเขาสนใจที่จะรับสารผ่านทางสื่อมวลชนและสื่อใหม่มากกว่าคนเฒ่าคนแก่ในครอบครัว จึงอาจทำให้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากแบบแผนเดิมที่เคยมีมา

อย่างเช่น ช่วงเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่แล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประชาสัมพันธ์ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตไปทั่วโลก โดยใช้ชื่องานประเพณีกินเจ ซึ่งเป็น การสื่อสารที่คลาดเคลื่อนไปจากชื่อที่แท้จริงของประเพณี ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ที่รับสารจากสื่อมวลชนและหน่วยงานส่วนกลางนี้เกิดการตีความหมายของงานประเพณีนี้ไปในลักษณะการกินเจแบบมังสวิรัตแบบอื่นที่มีใช้แบบท่องเที่ยวภูเก็ต การเข้าใจผิดนี้ส่งผลสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลา

กว่าสิบปี แม้ปัจจุบันได้มีสมาคมชาวภูเก็ตต่างๆ ได้เรียกร้องให้หน่วยงานสื่อสารในชื่อเดิมแล้วก็ตาม แต่คนรุ่นใหม่หลายคนก็ยังคงติดปากกับชื่อกินเจอยู่ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารในปัจจุบัน โดยเฉพาะของหน่วยงานภายนอกที่ไม่เข้าใจประเพณีอย่างลึกซึ้ง มีผลต่อการสืบทอดประเพณีที่ผิดเพี้ยนไป

1.7 เศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนแต่เดิมนั้นมีการประกอบอาชีพตัดฟัน ทำนา ส่วนมากทำในตอนกลางของเกาะภูเก็ต ซึ่งอยู่ในบริเวณเขตอำเภอถลางทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็มีทำสวนยางพารา สวนส้มประด สวนมะพร้าว และการประมง อีกทั้งยังทำเหมืองแร่ดีบุก โดยวิธีทำเหมืองแล่น และร่อนแร่ทำयरางเหมืองสูบ เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอุปโภคบริโภค

การทำแร่ดีบุกถือเป็นรายได้หลักของชาวภูเก็ตในอดีต และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำพาให้คนจีนฮกเกี้ยนจากแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ตเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้เกิดการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของกลุ่มชาวจีนเหล่านี้เข้ามาสู่จังหวัดภูเก็ตด้วย ประเพณีถือศีลกินผักจึงถือกำเนิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่นั้นมา และกลายเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสานสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ในอดีต คนส่วนใหญ่ทำอาชีพขุดแร่ดีบุก ทำสวนต่างๆ จึงทำให้มีเวลาว่างพอที่จะช่วยกันจัดงานประเพณีนี้อย่างเต็มที่ และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีนี้ให้กับลูกหลานได้อย่างเต็มที่ เช่น การเล่าให้ฟัง การพูดคุยกับลูกหลาน และการพาลูกหลานไปช่วยงานที่ศาลเจ้า เป็นต้น จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างราบรื่นและถูกต้องตามแบบแผน คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดมาก ทำให้เข้าใจประเพณีอย่างลึกซึ้ง

ต่อมากิจการเหมืองแร่ซบเซาลงจนต้องปิดกิจการไปในที่สุด เนื่องจากจำนวนแร่ดีบุกในภูเก็ตลดลง จำนวนแร่ที่ขุดได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เศรษฐกิจภูเก็ตซบเซาอยู่ได้ไม่นาน กิจการ

ใหม่ที่ทำรายได้ให้อย่างล้นหลามไม่แพ้ดีบุก และเป็นธุรกิจที่ยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน ก็คือ ธุรกิจท่องเที่ยว

ธุรกิจการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจแทนแร่ดีบุกอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม นับตั้งแต่ พ.ศ.2520 เป็นต้นมา นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาท่องเที่ยวในภูเก็ต และได้สัมผัสกับบรรยากาศและธรรมชาติของเกาะที่สวยงามจนเป็นที่กล่าวขานไปทั่วโลก แต่ทั้งนี้ในระยะแรกนั้น ก็ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไม่มากเท่าไร แต่ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2530 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตโดยการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงความสวยงามของจังหวัดภูเก็ตไปทั่วโลก พร้อมกับการพัฒนาท่าอากาศยานให้ทันสมัยจนกลายเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตเป็นที่รู้จักมากขึ้น และมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมจังหวัดเพิ่มขึ้นทุกปี

นอกจากจุดขายของจังหวัดจะเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติแล้ว จังหวัดภูเก็ตยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งได้รับสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก องค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมีการประชาสัมพันธ์งานประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต อันเป็นที่โด่งดังและมีชื่อเสียงมากในประเทศไทยให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกได้ทราบและหันมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลถือศีลกินผัก ซึ่งตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี เมื่อธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงประมาณปี พ.ศ.2540 งานประเพณีถือศีลกินผักเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างทั้งด้านบวกและด้านลบ ทางด้านบวกนั้นคือประเพณีถือศีลกินผัก แต่เดิมเป็นที่รู้จักในหมู่นักบวชในท้องถิ่น แต่เมื่อได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ก็ทำให้เป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงทั่วโลก อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นอย่างมากในแต่ละปี และเมื่อประเพณีนี้มีชื่อเสียงแล้ว ย่อมทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและอนุรักษ์เอาไว้ ประเพณีนี้จึงยังคงอยู่สืบมาจนถึงปัจจุบัน แต่ทางด้านลบนั้นก็มิเช่นนั้น เนื่องจากประเพณีนี้มีชื่อเสียง ย่อมนำพานักท่องเที่ยวมาสู่จังหวัดภูเก็ต การดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจึงมีหลากหลายวิธี ได้แก่ การที่พ่อค้าแม่ค้าขายอาหารเจที่มีการเพิ่มสีส่นด้วยเนื้อสัตว์เทียม การ

แสดงอภินิหารของม้าทรงวัยรุ่นที่น่าหวาดเสียว การค้าขายประทัดที่มีความรุนแรงเกินกว่าประทัดแดงในอดีต เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อแก่นแท้ของประเพณีที่มีมาแต่ครั้งอดีต

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตและสอบถามข้อมูลจากชาวบ้านทั่วไปในจังหวัดภูเก็ต พบว่า แต่เดิมเมื่อถึงประเพณีถือศีลกินผัก ชาวบ้านก็จะรับประทานแต่อาหารที่ปรุงจากผักเพียงอย่างเดียว ไม่มีอาหารที่ทำเทียมเนื้อสัตว์เลย ส่วนการปฏิบัติตัวก็จะรักษาศีล 5 และไปไหว้พระตามศาลเจ้าใกล้บ้านตน แต่พอจังหวัดภูเก็ตเริ่มโด่งดังขึ้น ในช่วงงานประเพณีนี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก ก็เลยมีพ่อค้าแม่ค้าปรับเปลี่ยนเมนูอาหารเพื่อเอาใจลูกค้าโดยการทำเนื้อสัตว์เทียมออกมาขาย และมีการวางขายประทัดที่มีความรุนแรงกว่าประทัดแดงธรรมดาทั่วไป เช่น จ๊กโก๋ ลูกไช้ อีที เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการค้าขายเสื้อผ้าแฟชั่นสีชาวมกมาย คนส่วนใหญ่จึงหันมาหารายได้ด้วยการค้าขายของพวกนี้ และเน้นการไปดูพิธีกรรมเพื่อความสนุกสนาน สิ่งเหล่านี้ทำให้แก่นแท้ของประเพณีถูกลดค่าลงในหมู่นักรุ่นใหม่ จะมีก็แต่เพียงคนเฒ่าคนแก่ และกลุ่มผู้ใหญ่วัย 40 ปีขึ้นไปเท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเดิม ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการสืบทอดประเพณีมากที่สุดทีเดียว

1.8 การศึกษา

ในอดีต คนในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่จะเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านของตน คนเฒ่าคนแก่ อายุประมาณ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ถ้าฐานะยากจนจะเรียนโรงเรียนประจำหมู่บ้าน และระดับการศึกษาสูงสุดจะอยู่ที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ ปีที่ 6 ซึ่งการเรียนในสมัยก่อนนั้นก็เพื่อให้พออ่านออกเขียนได้เท่านั้น เนื่องจากอาชีพของคนในภูเก็ตสมัยก่อนนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาระดับสูงขั้นปริญญาตรีมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการทำสวนยางพารา ทำเหมืองแร่ดีบุก และสวนสับปะรด ส่วนคนที่มีฐานะดี ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของเหมืองแร่ดีบุก ส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานไปเรียนที่เกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย เนื่องจากในสมัยนั้นการคมนาคมทางบกยังไม่เจริญมากนัก การเดินทางเข้าเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) จึงเป็นเรื่องที่ลำบาก

แต่การคมนาคมทางเรือไปป็นักกลับสะดวกและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง และรวดเร็วมากกว่าการไปกรุงเทพฯ

แต่ต่อมาเมื่อการคมนาคมทางบกสะดวกสบายขึ้น เนื่องจากมีการสร้างสะพานสารสิน และสะพานเทพกระษัตรี คนภูเก็ตจึงส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ แทนเกาะป็นัง และเมื่อจังหวัดภูเก็ตได้รับการพัฒนามากขึ้นในเรื่องของการศึกษา ทำให้มีสถาบันต่างๆ ทั้งเอกชนและรัฐบาลเกิดขึ้นมากมายในจังหวัดภูเก็ต จึงทำให้คนภูเก็ตส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ และส่วนหนึ่งก็ส่งไปเรียนในกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียนในระดับอนุบาล - มัธยมในจังหวัดภูเก็ต และในอุดมศึกษาก็จะมีคนส่วนหนึ่งที่ส่งลูกหลานไปเรียนในต่างจังหวัด และต่างประเทศ

ครอบครัวชาวภูเก็ตในอดีตเป็นชาวจีน จึงมีการส่งสอนลูกหลานให้พูดภาษาจีนสกเกี้ยน สลับกับการพูดภาษาไทย ซึ่งมีการสอนอยู่แล้วในโรงเรียน อีกทั้งมีในสมัยก่อนมีโรงเรียนสองภาษา (จีน-ไทย) แห่งเดียวในจังหวัดคือ "โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว" ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับอนุบาล - มัธยม จึงมีครอบครัวชาวจีนส่วนใหญ่ที่ฐานะระดับปานกลางส่งลูกหลานเข้าเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้แทนการไปเกาะป็นัง ชาวภูเก็ตที่มีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไปในปัจจุบัน จึงสามารถพูดภาษาไทยและภาษาจีนสกเกี้ยนได้ ส่วนคนอื่นๆ ที่อายุน้อยกว่านี้ บางคนสามารถสื่อสารได้บ้างหากครอบครัวยังพูดคุยกันอยู่ แต่ส่วนหนึ่งก็พูดไม่ได้เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาสอนเหมือนเด็กสมัยก่อน ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากเศรษฐกิจที่ขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงไปของทรัพยากรในจังหวัด จึงทำให้ชาวภูเก็ตต้องออกไปหาอาชีพรับจ้างและบริการแทนการทำไร่ทำสวนและแร่ดีบุก อีกทั้งในปัจจุบันมีโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนที่สอนหลักสูตรภาษาไทยและภาษาอังกฤษเกิดขึ้นมากมาย และด้วยค่านิยมในยุคสมัยหนึ่งที่ว่า ให้หันมารักษาภาษาไทยและชื่นชอบทางชาติตะวันตก จึงทำให้ผู้ปกครองในปัจจุบันหันมาส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดแทน แต่ก็ยังมีหลายครอบครัวที่ยังส่งลูกหลานไปเรียนภาษาจีนบ้าง

จนเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา โรงเรียนและสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนชื่อดังในจังหวัด มีการปรับปรุงหลักสูตรให้

สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นมากขึ้น โดยมักจะสอดแทรกวิชาท้องถิ่นของเรา ลงไปในรายวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าใจและเกิดความรักหวงแหนท้องถิ่นของตน โดยเนื้อหาที่นำมาสอดแทรก ได้แก่ สภาพแวดล้อมโดยรวมของจังหวัดภูเก็ต สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ อาหารพื้นเมือง การแต่งกายแบบบาบ๋าพยาบาล ประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งก็จะมีการสอดแทรกประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตไปด้วย ซึ่งช่วยทำให้เด็กเข้าใจและทราบวัตถุประสงค์ แก่นของประเพณีและการปฏิบัติตัวเพื่อเข้าพิธีกรรม แต่ทั้งนี้ก็ได้ใส่รายละเอียดมากนัก เพียงแต่อธิบายคร่าวๆ เรื่องละเอียดละหน่อย พอให้เข้าใจเท่านั้น โดยผู้ที่เขียนตำรา ก็จะเป็นครูอาจารย์ที่สอนหนังสือแผนกวิชาสังคมศึกษาและเป็นคนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเอง โดยตำราที่ออกมาในแต่ละยุคสมัยจะมีการปรับปรุงเนื้อหาเพื่อให้เข้ากับยุคปัจจุบันอยู่เสมอ

การสอนให้นักเรียนได้เข้าใจในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตถือเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยต่อยอดความทรงจำ และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีไม่ให้สูญหายไป แต่ก็มีได้ทำให้เด็กนักเรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากนัก เนื่องจากเวลาเรียนก็มีช่วงเวลาสั้นๆ เพียงหนึ่งเทอมเท่านั้น ซึ่งเด็กๆ ก็มักจะจำได้เพียงคร่าวๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า เด็กเล็กๆ มักจะไม่เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีมากนัก แต่เด็กโตจะทราบประวัติความเป็นมาเล็กน้อย และทราบว่า การกินผักคือการงดเว้นเนื้อสัตว์ ส่วนพิธีกรรมย่อยต่างๆ ที่สลับซับซ้อน และไม่ตื่นเต้นเร้าใจก็จะไม่ทราบ หากไม่ได้ไปคลุกคลีอยู่ในศาลเจ้าประจำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ **ในอดีต** เด็กส่วนใหญ่ที่ฐานะยากจนมีโอกาสได้เรียนเพียงระดับชั้นประถม ส่วนเด็กที่มีฐานะดีก็ได้ไปเรียนในเกาะปีนัง เด็กในอดีตเหล่านี้จะได้รับการสั่งสอนเรื่องภาษาจีนและประเพณีถือศีลกินผักจากคนในครอบครัวที่มีเวลาอย่างเต็มที่ในการสั่งสอนและจากสถาบันการศึกษาเหล่านั้นด้วย จึงทำให้เข้าใจประเพณีถือศีลกินผักได้ถ่องแท้ เนื่องจากประเพณีถือศีลกินผักเป็นประเพณีที่มีการใช้ภาษาจีนสกเกี้ยนเป็นภาษาหลัก หากไม่ได้เรียนมาแล้ว ก็ยากจะเข้าใจและสืบทอดประเพณีต่อไปได้ อีกทั้งคนในสมัยก่อนถูกสั่งสอนให้ระลึกถึงชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษชาวจีน และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม จึงทำให้เห็นคุณค่าและสามารถสืบทอดประเพณีให้คนรุ่นหลังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ต่างกับเด็กในยุคปัจจุบัน ซึ่งพ่อแม่มักจะไม่ค่อยมีเวลาส่งลูกเหมือนในอดีต อีกทั้งยังส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในโรงเรียนที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่มาจากส่วนกลาง และการส่งลูกหลานไปเรียนในกรุงเทพฯ และต่างประเทศ ทำให้เด็กไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมอย่างเต็มที่ เพราะติดเรียนกลับมากู้ไม่ได้ จึงทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาจีนฮกเกี้ยนและประเพณีถือศีลกินผักเท่าที่ควร ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักของคนรุ่นใหม่ จึงอาจจะไม่เข้าใจอย่างละเอียดมากนัก เช่น สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม กฎข้อห้ามบางข้อ เป็นต้น เพราะบางคนไม่เข้าใจภาษาจีนฮกเกี้ยน ซึ่งอาจจะทำให้การสืบทอดเป็นไปได้อย่างไม่ถูกต้องตรงตามแบบแผนเหมือนในอดีต และแม้ว่าปัจจุบันจะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียนต่างๆ ก็ยังพบว่า การศึกษาในโรงเรียน อาจจะทำให้เด็กนักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่มาของประเพณีและหลักปฏิบัติอย่างคร่าวๆ แต่ก็ไม่ทำให้เด็กเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากนัก

1.9 วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 83 ในจังหวัดเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของชาวภูเก็ตจึงมีลักษณะเป็นประเพณีจีนเกือบทั้งหมด มีเพียงบางส่วนที่เป็นประเพณีแบบไทย ประเพณีจีน ได้แก่ ประเพณีพ้อต่อ เป็นประเพณีที่ชาวภูเก็ตจัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 7 ตามปฏิทินจีน ประเพณีทำบุญขวัญเด็ก เป็นประเพณีที่รับมาจากจีน พิธีนี้เมื่อเด็กอายุครบ 1 เดือน พ่อแม่ก็จะพาเด็กไปไหว้พระที่ศาลเจ้าเพื่อขอพร และไหว้บรรพชนของตนที่ล่วงลับไปแล้ว งานศพจีน จะมีพิธีรดกงเต็ก และพิธีการฝังศพแบบจีนในบ่อ (สุสาน)

ในอดีตคนในชุมชนมีการประกอบพิธีกรรมและประเพณีจีนอยู่เสมอ และยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนมาก ทำให้เข้าร่วมงานประเพณีต่างๆ เป็นประจำ รวมถึงงานประเพณีถือศีลกินผักด้วย

ส่วนในปัจจุบัน ก็พบว่า มีคนเฒ่าคนแก่ส่วนใหญ่ที่ยังยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ แต่คนรุ่นใหม่ก็จะยึดมั่นในวัฒนธรรมน้อยลง มีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผักน้อยลง แต่เปลี่ยน

มาเป็นผู้ชมพิธีกรรมมากขึ้น แต่ก็ยังมีหลายครอบครัวที่มีความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนหลงเหลืออยู่

หากสังเกตตามบ้านของชาวภูเก็ตจะพบว่า หน้าพระในแต่ละบ้านจะมีรูปพระจีน และองค์กิมซิ่น (องค์หล่อพระจีน) วางอยู่คู่กับพระไทย หรือในบางบ้านก็มีเฉพาะพระจีนเท่านั้น นอกจากนี้ชาวภูเก็ตเชื้อสายจีนยังบูชาเทวดาที่เรียกว่า ถี้ก ซึ่งจะอัญเชิญไว้บนหิ้งเล็กๆ ติดไว้กับเสาบ้านด้านซ้ายมือของตัวบ้าน เพื่อให้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาผู้อยู่อาศัยในบ้านหลังนั้น

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ เวทย์มนต์คาถา และสิ่งเร้นลับซึ่งพิสูจน์ไม่ได้ จึงถูกสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ยังคงให้ความเชื่อถือในองค์เทพเจ้าจีนอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการได้พบเจอกับสิ่งที่ไม่คาดฝัน หรือมีประสบการณ์ที่ดีต่อองค์เทพเจ้าและสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้น เช่น ชาวภูเก็ตบางรายที่มีอาการเจ็บป่วย แม้รักษาด้วยแพทย์ตามโรงพยาบาลแล้วก็ไม่ดีขึ้น แต่เมื่อได้ร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักและบูชาองค์เทพ โรคภัยต่างๆ หุเลาลงหรือบางคนก็หายขาดจากโรคที่เป็น หรือบางคนเกิดความทุกข์หรือไม่สบายใจ เมื่อได้เข้าร่วมพิธีกินผักแล้วชีวิตของตนดีขึ้นก็รู้สึกสบายใจ จึงทำให้เกิดความศรัทธา และเป็นผลให้ประเพณีถือศีลกินผักยังคงสืบทอดต่อมาถึงปัจจุบัน ความศรัทธาอันแรงกล้าของชาวภูเก็ตจึงเป็นเครื่องค้ำจุนประเพณีให้อยู่รอดมาได้

วัฒนธรรมทางภาษาของชาวภูเก็ตก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สอดคล้องกับประเพณีท้องถิ่นในจังหวัดที่มักจะเป็นประเพณีจีน เนื่องจากภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีชาวจีนมาอาศัยเป็นจำนวนมาก วัฒนธรรมทางด้านภาษาจึงมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนฮกเกี้ยน โดยภาษาจีนฮกเกี้ยนถือเป็นภาษาหลักที่ใช้ในประเพณีจีนต่างๆ รวมทั้งประเพณีถือศีลกินผักด้วย ซึ่งหากใครต้องการจะสื่อสารเพื่อขอพรหรือความช่วยเหลือจากองค์เทพที่ประทับทรงในม้าทรง ก็จะต้องใช้ภาษานี้เป็นตัวกลางในการสื่อสารกันจึงจะเกิดความเข้าใจ ตำราในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ก็เช่นกัน มักจะถูกบันทึกไว้เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน ผู้ที่เป็นฮวดกั้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ในประเพณีกินผักจึงต้องมีความรู้ภาษาจีนฮกเกี้ยนเป็นอย่างดีเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม และสื่อสารกับองค์พระที่ประทับร่างม้าทรง นอกจากนี้ชาวบ้านสมัยก่อนก็มีความรู้ด้านนี้

ทุกคน จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปได้ง่าย แต่ในปัจจุบัน ฮวดกั๋วบางคนก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนฮกเกี้ยนมากนัก เพียงแต่ฟังและพูดได้ แต่อ่านและเขียนไม่ได้ก็มี จึงอาจทำให้การประกอบพิธีกรรมผิดเพี้ยนไปจากตำรา นอกจากนี้ยังพบว่า คนรุ่นใหม่ที่เกิดมาในยุคสมัยค่านิยมแบบตะวันตก เริ่มไม่เข้าใจภาษาจีนฮกเกี้ยน เนื่องจากเหตุผลหลายประการเช่น พ่อแม่ไม่พูดคุยด้วยภาษาจีนฮกเกี้ยน แต่ใช้ภาษาไทยแทน การเข้าโรงเรียนตามมาตรฐานสากลที่เน้นภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เป็นต้น

วัฒนธรรมทางด้านภาษาที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักเพราะประเพณีถือศีลกินผักเป็นประเพณีที่ต้องอาศัยภาษาจีนฮกเกี้ยนเป็นภาษาหลักในการประกอบพิธีกรรม แม้จะมีการใช้ภาษาไทย แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่ง หากคนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจและไม่สามารถสื่อสารภาษาจีนฮกเกี้ยนได้ ประเพณีนี้ก็อาจจะเกิดความผิดเพี้ยนไปได้ โดยทำให้การประกอบพิธีกรรมกับตำราที่บันทึกไว้ไม่ตรงกัน เพราะผู้ประกอบพิธีกรรมหรือผู้ที่รับการถ่ายทอดไม่เข้าใจภาษาอย่างถ่องแท้ หรือกรณีคนทั่วไป ก็ไม่ทราบชื่อเรียกและความหมายของสิ่งของประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

**ตารางที่ 1 บริบทชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่มีผลต่อการสืบทอด
ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต**

บริบทชุมชน	อดีต	ผลต่อการสืบทอด	ปัจจุบัน	ผลต่อการสืบทอด
1. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์	สังคมปิดและขนาดเล็ก คนในชุมชนบ้านใกล้กัน จึงรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีอย่างมาก	สังคมเปิด มีสะพานสารสินเชื่อมต่อกับโลกภายนอก สังคมเมืองขนาดใหญ่ คนนอกชุมชนเข้ามาเรื่อยๆ	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในประเพณีลดลง จำนวนผู้ชมพิธีกรรมมากขึ้นเพราะมีคนนอกชุมชนมากขึ้น ประเพณีเกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับจำนวนคนที่มากขึ้น
2. ประวัติศาสตร์ชุมชน	ตำนานที่มาของประเพณีถือศีลกินผัก	คนในชุมชนมีประวัติศาสตร์เรื่องนี้ร่วมกัน ทำให้ศรัทธาต่อประเพณีถือศีลกินผักมาก	ตำนานที่มาของประเพณีถือศีลกินผัก	คนรุ่นใหม่ยังคงมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับประเพณีนี้ร่วมกัน ส่งผลให้การสืบทอดยังคงมีต่อไป
3. ประชากร	ชาวจีนเป็นกลุ่มใหญ่ในจังหวัดภูเก็ต อาศัยอยู่เป็นชุมชนขนาดเล็กทั่วภูเก็ต	จำนวนคนน้อย แต่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีมาก และการสืบทอดถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม	ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพราะคนนอกชุมชนย้ายเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ตเป็นจำนวนมาก	จำนวนผู้เข้าร่วมงานประเพณีในฐานะผู้ชมเพิ่มขึ้น แต่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยลง จึงต้องระงับการเปลี่ยนสถานะพิธีกรรมเป็นการแสดง
4. การปกครอง	การเมืองท้องถิ่นไม่เข้มข้น ส่วนใหญ่มีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนปกครอง และไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับประเพณี	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีอย่างเต็มที่	การเมืองท้องถิ่นเข้มข้น เข้ามามีบทบาทต่อการจัดงานประเพณีมากขึ้น	มีการแทรกแซงของการเมืองในพิธีกรรมต่างๆ เช่น การถือป้ายกลุ่มการเมืองในขบวนอื้อแก๊ง ทำให้คนศรัทธาประเพณีนี้ลดลง

บริบทชุมชน	อดีต	ผลต่อการสืบทอด	ปัจจุบัน	ผลต่อการสืบทอด
5. การคมนาคม	การคมนาคมไม่สะดวกสบาย นักท่องเที่ยวไม่มากเหมือนปัจจุบัน	ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีมาก ไม่มีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว	การคมนาคมสะดวกสบาย ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ มีสายการบินขึ้นประทศมากขึ้น นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพิธีกรรม เช่น พ่อค้าและแม่ค้านำเนื้อสัตว์เทียมมาปรุงเป็นอาหารเจดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งกระทบกับแก่นของประเพณี
6. การสื่อสาร	การบอกเล่าปากต่อปาก การสื่อสารสองทาง ได้ต่อกัน การปิดประกาศต่างๆ เป็น การสื่อสารกันภายในชุมชน	ส่งผลให้การสืบทอดเป็นไปได้ง่าย และส่งสารหรือเนื้อหาได้ถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม	การบอกเล่าปากต่อปาก การปิดประกาศ การสื่อสารด้วยเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ การสื่อสารของคนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ	ส่งผลให้เกิดการกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว แต่ผู้ส่งสารที่ไม่เข้าใจเนื้อหาส่งสารผิดพลาดไป เช่น การประชาสัมพันธ์ชื่อประเพณีที่ผิดพลาดของททท. ทำให้คนรุ่นใหม่รับสารผิดเพี้ยน
7. เศรษฐกิจและอาชีพ	คนในอดีตทำอาชีพเหมือนแร่ดิบๆ ทำสวนต่างๆ มีเวลาว่างมากที่จะอยู่กับครอบครัว	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีมาก ทำให้เข้าใจประเพณีอย่างลึกซึ้ง	ธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทต่อจังหวัด ภูเก็ตมาก ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานประเพณีเพิ่มมากขึ้น	ส่งผลในการสืบทอดประเพณี ด้านบวกคือ การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภายนอกทำให้ประเพณีนี้มีชื่อเสียง ไม่สูญหายไปจากท้องถิ่น ส่วนด้านลบ คือ เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์ประกอบในประเพณี เช่น อาหารเจ พิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

บริบทชุมชน	อดีต	ผลต่อการสืบทอด	ปัจจุบัน	ผลต่อการสืบทอด
8. การศึกษา	เด็กทั่วไป ฐานะปานกลางจะเรียนในโรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ในจังหวัดภูเก็ต เรียนแค่อ่านออกเขียนได้ เด็กฐานะดี พ่อแม่ส่งไปเรียนที่เกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย ครอบครัวสอนภาษาจีนฮกเกี้ยนให้ลูกหลาน และสอนเรื่องประเพณีถือศีลกินผัก	คนในอดีตจะรู้ภาษาจีนฮกเกี้ยน และเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักอย่างลึกซึ้ง	เด็กส่วนใหญ่เรียนในโรงเรียนในจังหวัดภูเก็ต แต่มีหลักสูตรอิงส่วนกลาง บางคนก็ไปเรียนที่กรุงเทพฯ และต่างประเทศ ค่านิยมชาติตะวันตกและภาษาไทย ทำให้การเรียนภาษาจีนน้อยลง พ่อแม่ไม่มีเวลาสอนลูกเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก	คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจภาษาจีนฮกเกี้ยน จึงส่งผลให้ไม่เข้าใจประเพณีถือศีลกินผักไปด้วย เพราะประเพณีนี้ต้องใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เด็กไม่ได้มาร่วมงานอย่างเต็มที่เพราะติดเรียน
9. วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ	คนในชุมชนยึดมั่นในวัฒนธรรมและประเพณีถือศีลกินผักมาก	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยงานประเพณีถือศีลกินผักอย่างมาก	คนรุ่นใหม่เริ่มลดความสนใจวัฒนธรรมและประเพณีแบบจีน แต่ยังคงมีความเชื่อเรื่องประเพณีถือศีลกินผักอยู่	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ช่วยจัดงานประเพณีนี้ลดลง แต่เปลี่ยนฐานะมาเป็นผู้ชมพิธีกรรมต่างๆ มากขึ้น

2. ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต

2.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

2.2 การวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า

2.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนของจังหวัดที่มีมาแต่อดีตดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เนื่องจากเมื่อประมาณ 180 ปีก่อน จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรเหมืองแร่ดีบุกมาก จึงทำให้มีแรงงานอพยพมาจากประเทศจีนมาทำงานและปักหลักอยู่อย่างถาวรเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ชาวจีนเหล่านี้เมื่อพำรังกายของตนเข้ามายังเกาะแห่งนี้แล้ว ก็ยังนำเอาวัฒนธรรมของตนเข้ามาด้วย

"ตัวแร่ดีบุกนี้แหละเป็นตัวนำวัฒนธรรมเข้ามา พวกคนจีนเอง ที่อยู่ประเทศจีน ถ้าไม่ใช่ดีบุกเขาก็ไม่มา ไอฟรังก์ก็ เหมือนกันที่มาแร่ดีบุก ถ้าไม่ใช่ดีบุกนี่เขาก็ไม่มา เพราะฉะนั้นตัวนี้แหละ เป็นตัวนำวัฒนธรรมเข้ามา เดิมคนจีนมาในแนวลักษณะมาเป็นพ่อค้า โดยसारเรือมา มา เป็นพ่อค่านำของมาค้าขายมาต่อเรือ พอมาเห็นเขาทำแร่ ขุดแร่ได้แร่ ทำให้มันมีรายได้ เศรษฐกิจดีขึ้นไง คนจีนเหล่านั้นก็เลยบางคนไม่ไปแล้วกับเรือ มาขุดแร่ดีกว่าอะไรทำนองนี้แหละ"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

พื้นที่บริเวณอำเภอกะทู้ในอดีตนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ดีบุกและมีการทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คนจีนหลังไหลเข้ามาทำงานขุดแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนที่อพยพมาจากเมืองถลางเดิมที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป และเป็นคนจีนที่อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยน ชัวเถาและไห่เหม็ง ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน โดยทางเรือสำเภา หมู่บ้านไถ่ทู่หรือกะทู้ จึงเป็นแหล่งที่มีคนจีนอยู่เป็นจำนวนมาก จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต และสอบถามจากผู้รู้และคนเฒ่าคนแก่พบว่า ประเพณีเจี๊ยะฉ่าย หรือประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่หมู่บ้านไถ่ทู่ หรือหมู่บ้านกะทู้ ตำบลกะทู้ จังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน เมื่อประมาณ 180 ปีก่อน ในขณะนั้นมี

คณะจิวหรือเปะหยี่ที่ เดินทางมาจากประเทศจีนมาเปิดการแสดงจิวที่หมู่บ้านไ่ทู่ คณะจิวนี้ สามารถแสดงอยู่ได้ตลอดปี นับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของชาวไ่ทู่กำลังดี ชาวจีนที่เข้ามาทำงาน เป็นกรรมกรในเมืองแร้ก็มีรายได้ดี จึงสามารถอุดหนุนจิวคณะนี้ได้มาตลอดปี หลังจากคณะจิว ได้เปิดทำการแสดงอยู่ที่บ้านไ่ทู่เป็นระยะหนึ่ง สมาชิกในคณะจิวก็เกิดการเจ็บป่วยเป็นไข้ขึ้น คณะจิวจึงนึกขึ้นได้ว่า พวกตนละเลยไม่ได้ประกอบพิธีเจี๊ยะฉ่าย (กินผัก) ซึ่งเคยปฏิบัติกันมาทุก ปีที่เมืองจีน หากจะลงเรือสำเภาเดินทางกลับไปร่วมพิธีเจี๊ยะฉ่าย (กินผัก) ที่เมืองจีนก็คงจะไม่ทัน เพราะใกล้จะถึงวันประกอบพิธีแล้ว ดังนั้นพวกเขาจึงตกลงกัน ประกอบพิธีกรรมกินผักขึ้นที่โรงจิว เมื่อประกอบพิธีดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่า โรคภัยไข้เจ็บที่เป็นอยู่ก็หายไปหมดสิ้น เหตุการณ์ครั้งนี้ สร้างความประหลาดใจให้กับชาวไ่ทู่เป็นอย่างมาก จึงพากันลองปฏิบัติตามแล้วก็ได้ผลดี กล่าวคือ โรคภัยต่างๆ ที่เคยเบียดเบียนก็หายไปเช่นกัน ชาวบ้านจึงพากันศรัทธาในพิธีกรรม ดังกล่าว และสอบถามพวกจิวว่ามีวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องอย่างไร คณะจิวจึงได้ให้คำตอบว่า พวกเขาได้ประกอบพิธีเจี๊ยะฉ่ายนี้แบบย่อๆ เนื่องจากไม่มีผู้รู้และผู้ชำนาญในการจัดประกอบพิธีนี้ อย่างครบกระบวนการ เพียงแต่สักการะบูชาและขอขมาโทษระลึกถึงกิวอ่องไตเต่หรือพระราชาราชทั้งเก้าพระองค์ รวมถึงการละเว้นอาหารที่ทำมาจากสัตว์ทุกประเภท

คณะจิวยังได้แนะนำชาวบ้านอีกว่า การเชิญเทพเจ้ามาสักการะบูชาเพื่อปกป้องตนเอง ครอบครัวยุ และท้องถิ่น เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุขตามที่ได้ปฏิบัติกันมาแล้ว เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นก็ควรเจี๊ยะฉ่าย (กินผัก) และถือศีลไปด้วย การเจี๊ยะฉ่ายหรือกินผักไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ ให้ครบทั้ง 9 วัน จะทานกี่วันก็ได้แต่ความศรัทธาและความเหมาะสมของแต่ละคน ชาวไ่ทู่ และชาวจีนส่วนใหญ่มีความเชื่อและความเลื่อมใสจึงปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะจิวมาในปี ต่อมา เมื่อปฏิบัติมาได้ประมาณ 2-3 ปีก็รู้สึกได้ว่า โรคภัยไข้เจ็บได้ลดลงและหายขาด จึงทำให้เรื่องนี้แพร่สะพัดออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในจังหวัด และได้รับความนิยมนับกันทั่วทั้งจังหวัด

ก่อนคณะจิวจะย้ายไปแสดงที่อื่น คณะจิวได้มอบกิมซัน (เทวรูป) ขององค์เทพเล่าเอี๊ย (เตียนฮู้หงวนโส่ย), ส่ามอ่องฮู้อ่องเอี๊ย, ส่ามไ่จื่อ และได้ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในการ ประกอบพิธีกรรมอย่างย่อๆ ในเวลาต่อมา ขณะที่ชาวจีนในหมู่บ้านไ่ทู่กำลังประกอบพิธีเจี๊ยะ ฉ่าย (กินผัก) ท่านผู้รู้ท่านหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏนามเคยอาศัยอยู่ที่มณฑลกังไส (กังไส คือ เจียงซีของ

ประเทศจีนในปัจจุบัน) ได้เดินทางมาประกอบอาชีพในหมู่บ้านไ่ทู่หรือกะทู้แห่งนี้ แล้วมาเห็น การประกอบพิธีเจี๊ยะฉ่ายของชาวจีนที่ไม่ถูกต้องตามแบบฉบับของฉ่ายตั้ง (ศาลเจ้าในมณฑล กังไส) จึงได้แจ้งให้ชาวจีนไ่ทู่ทราบ ว่า ตนยินดีขอรับอาสาเดินทางกลับไปมณฑลกังไสของ ประเทศจีน เพื่อไปอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการเชิญเหยี่ยวให้ (อัญเชิญควันธูป) ตำรา คัมภีร์ บท สวดมนต์ และองค์ประกอบอื่นๆ สำหรับพิธีมาให้ ชาวบ้านไ่ทู่ (กะทู้) จึงได้ร่วมมือร่วมใจกัน รวบรวมทุนทรัพย์เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปมณฑลกังไสให้กับผู้รู้ท่านนี้

จนกระทั่งอีก 2-3 ปีถัดมา ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวจีนในหมู่บ้านกะทู้กำลังประกอบพิธีเจี๊ยะ ฉ่ายแบบย่อๆ มาจนถึงวันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 9 (วันเก้าไ้งโยยฉิด) ตามปฏิทินจีน ซึ่งเป็นวันที่ 7 ของการประกอบพิธีกรรม ท่านผู้รู้คนดังกล่าวได้เดินทางกลับมากับเรือใบในเวลากลางคืน มาถึง หัวท่าบางเหลียว (บ้านบางเหนียว บริเวณสะพานหินในปัจจุบัน) ท่านได้ส่งคนมาแจ้งข่าวให้ชาว กะทู้ทราบว่า ตนได้เดินทางกลับมาแล้วพร้อมกับเชิญเหยี่ยวให้ (อัญเชิญควันธูป) มาด้วย โดย เหยี่ยวให้ (ควันธูป) ที่นำมาจากมณฑลกังไสนั้น โดยมีการจุดธูปดอกใหญ่ 3 ดอกเพื่ออัญเชิญเทพ เจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งธูปดังกล่าวจะจุดไว้ในเหยี่ยวหลอ (กระถางธูป) ที่มีซี่เต้าธูปหรือผงธูปที่ เรียกว่า เหยี่ยวเอี้ยน ทั้งนี้จะจุดไว้ให้ติดตลอดระยะทางมิให้ดับ พร้อมทั้งนำตำรา คัมภีร์ต่างๆ และ ป้ายชื่อเต้าไ้งไ้แกง (ป้ายติดหน้าอ้อมฉ่ายตั้ง หรือป้ายติดหน้าศาลเจ้า) มาด้วย ขอให้ชาวบ้านที่ กำลังประกอบพิธีกรรมกินผักอยู่ไปต้อนรับเหยี่ยวให้ที่หัวท่าบางเหลียวในวันรุ่งขึ้นตรงกับวันเก้า ไ้งโยยไปคือ วันขึ้น 8 ค่ำเดือน 9 ซึ่งเป็นวันที่ 8 ของการประกอบพิธีกรรม ซึ่งในปัจจุบันวันที่ 8 ของพิธีกรรมนี้ที่ศาลเจ้ากะทู้ก็ยังคงมีพิธีอ้วไ้แกง (พิธีแห่พระ) เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ครั้งนั้น

เมื่อขบวนแห่ได้อัญเชิญเหยี่ยวให้และเหยี่ยวเอี้ยนเดินทางกลับมาถึงสถานที่ประกอบพิธีกิน ผักที่หมู่บ้านไ่ทู่ (กะทู้) แล้ว ท่านผู้รู้ได้เชิญป้ายเต้าไ้งไ้แกง (ป้ายตัวแทนองค์เทพในลัทธิเต๋า) และ ได้อธิบายให้ชาวกะทู้ทราบถึงพิธีกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกินผัก และเนื่องจากการ ประกอบพิธีกินผักใกล้จะสิ้นสุดลงแล้วจึงต้องรีบเร่งประกอบพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้เสร็จสิ้นให้ได้ ในเวลา 2-3 วัน ได้แก่ การจัดที่ประดิษฐานกระถางธูปบูชา, พิธีปางเอี้ย หรือปางกุ้น (พิธี อัญเชิญกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศมาอารักขาที่ศาลเจ้า), พิธีใช้กุ้น (พิธีเลี้ยงทหารที่มารักษาการณ์

ในบริเวณศาลเจ้า), พิธีไถ่เหย (พิธีลุยไฟ), พิธีไถ่ห่าน (พิธีสะเดาะเคราะห์), พิธีขงแก้ง (พิธีสวดมนต์และอ่านรายชื่อผู้เข้าร่วมพิธีกินผัก) เป็นต้น

ท่านผู้รู้ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 (วันเก้าโงยไชยเก้า) ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการกินผัก พอถึงเวลาประมาณเที่ยงคืนแล้ว ให้นำตัวกั้ม (กระดาษทองแผ่นใหญ่) และกำธูปที่เหลือจากการที่ชาวบ้านมาไหว้พระมากองรวมกันไว้หน้าศาลเจ้า หลังจากนั้นจึงประกอบพิธีส่งหยกฮ่องส่งเต่ (ส่งองค์เทพหยกฮ่องส่งเต่) เมื่อเสร็จพิธีนี้แล้วให้คณะกรรมการบริหารศาลเจ้าที่สำคัญเข้าไปยังห้องประทับของกิวฮ่องเอี้ย (พระราชธิดาราชเก้าพระองค์) เพื่อฟังรายงานการสวดมนต์ขงแก้ง ซึ่งเป็นการอ่านจำนวนรายชื่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินผัก เจ้าหน้าที่ประกอบพิธีกรรม ม้าทรง จำนวนข้าวสารและผักที่ใช้ในการประกอบอาหาร ก่อนรายงานจะจบ ผู้สวดมนต์จะอ่านคำอวยพรให้ประชาชนที่มาร่วมพิธีกินผักทุกคนให้อยู่เย็นเป็นสุข และขอให้ประเพณีนี้อยู่นานสืบต่อไปหมื่นๆ ปี

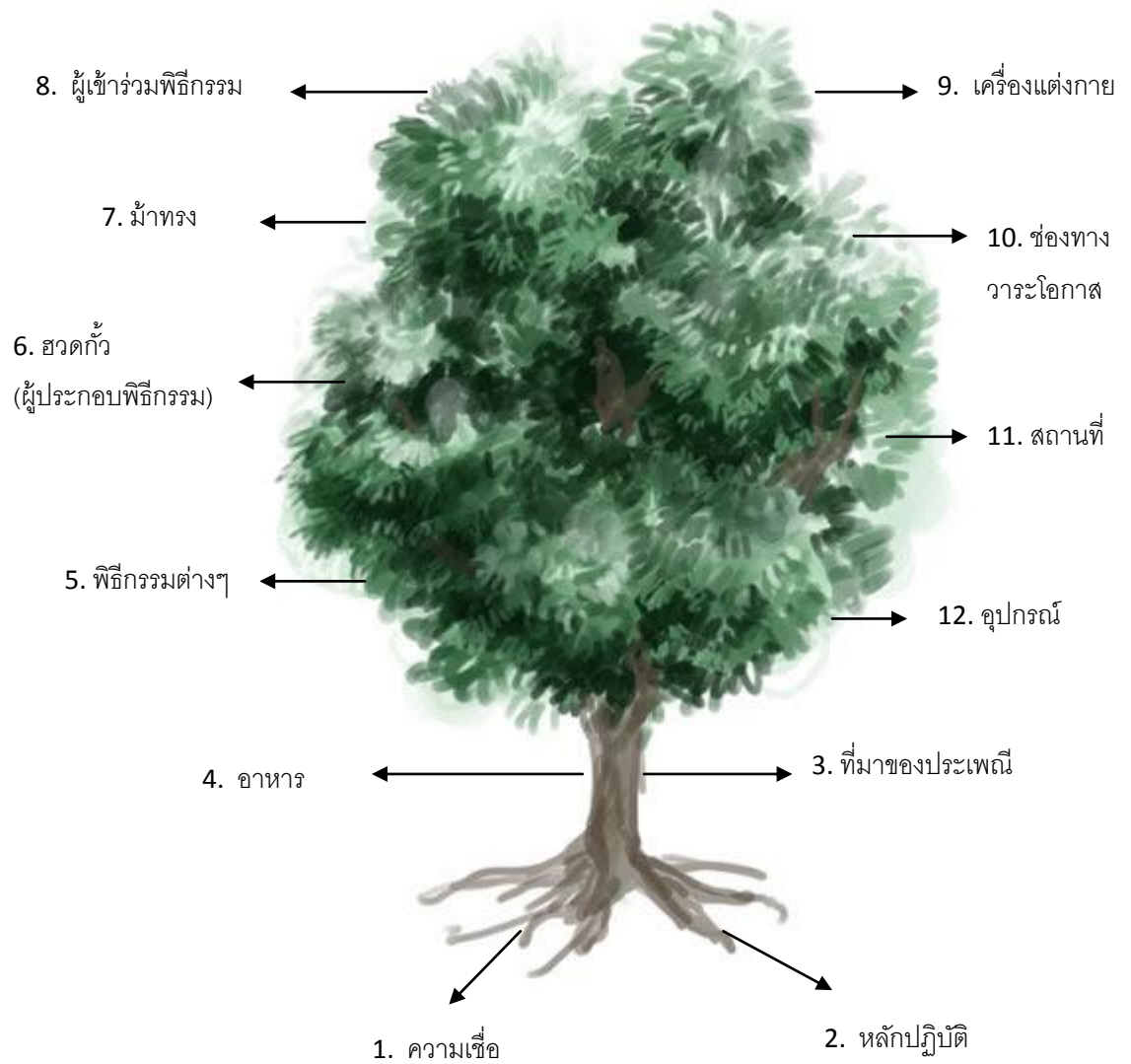
หลังจากนั้นจึงเตรียมจัดขบวนธัญเชิญเหยี่ยวหลอ (กระดางรูปของกิวฮ่องไต่เต่) และจะต้องนำเอากำธูปและกระดาษทองแผ่นใหญ่ไปกองรวมกันไว้ แล้วทำพิธีอ่านรายชื่อรายละเอียดแบบสรุปผลคร่าวๆ อีกครั้งหนึ่ง เมื่อจบพิธีแล้วก็ทำพิธีเผากระดาษทอง กำธูปพร้อม กับรายชื่อผู้เข้าร่วมพิธีกินผัก จากนั้นจึงเก็บเอากะดางรูปทุกใบไปรักษาไว้ที่ศาลเจ้า บางคนที่ส่งพระแล้ว ก็รับประทานอาหารคาวเลย แต่บางคนที่ยังเคร่งครัดในแบบโบราณ จะต้องรอให้ถึงวันรุ่งขึ้นที่ทำพิธีกรรมเอาเสาโกเต็งลงก่อน จึงจะรับประทานอาหารคาวได้ (ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, 2533 : 189)

ประเพณีถือศีลกินผักได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบันตามหลักปฏิบัติและคำแนะนำที่ได้รับจากผู้รู้เมื่อในอดีต นับเวลารวมประมาณ 180 ปีแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า ประเพณีนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จึงนำไปสู่การวิเคราะห์องค์ประกอบประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ซึ่งจะกล่าวในประเด็นถัดไป

2.2 การวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า

การวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยนำแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่ามาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถแยกองค์ประกอบได้ว่า องค์ประกอบเหล่านั้นมีอะไรบ้าง ส่วนใดสำคัญมากน้อยเพียงใด และการสืบทอดประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีผลต่อองค์ประกอบเหล่านั้นอย่างไร และองค์ประกอบเหล่านั้นมีผลต่อประเพณีอย่างไรตามยุคสมัยที่แตกต่างกัน

แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าเป็นแนวคิดที่มาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของต้นไม้ในแต่ละส่วนตามแนวตั้งซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกคือ ราก เป็นส่วนที่เป็นเนื้อหา คุณค่า ความหมาย ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา แต่ต้องใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ให้ไตร่ตรอง เปรียบเสมือนรากแก้วของต้นไม้ที่ยึดและบำรุงความเชื่อดั้งเดิมของประเพณีให้คงอยู่ ส่วนที่สองคือ ลำต้น เป็นส่วนที่เห็นได้และช่วยพยุงให้คุณค่าและความเชื่อในรูปแบบต่างๆ ให้คงอยู่ หมายถึงที่มาของประเพณีนั้นด้วย และส่วนที่สามคือ กลุ่มดอก ใบ ผล จะเป็นรูปแบบหรือส่วนที่เห็นได้ (Form) ชัดเจน ในส่วนนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ ผู้วิจัยขอแสดงภาพต้นไม้แห่งคุณค่าพร้อมคำอธิบายดังนี้

ภาพที่ 9 แสดงองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวคิด

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า

ราก	1. ความเชื่อ	- สิ่งเหนือธรรมชาติ - ลัทธิเต๋า
	2. หลักปฏิบัติ	- ถือศีลกินผัก งดรับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด ให้อำนาจ พระที่ศาลเจ้า
ลำต้น	1. ที่มาของประเพณี	- คณะงิ้วที่หมู่บ้านกะทู้จัดขึ้นครั้งแรก
	2. อาหาร	- อาหารเจที่ทำมาจากพืชผัก
ดอก ใบ และผล	1. พิธีกรรม	- พิธีกรรมเซี่ยโกเต็ง (ยกเสาโกเต็ง), พิธีกรรมบั้งเคี้ยว, พิธีกรรมเซี่ยหล่าเต่าปักเต่า, พิธีกรรมคัดเลือกเก้าแก้ว หล่อจู้, พิธีกรรมปั่นบันไดมิด, พิธีกรรมเดินสะพาน ตะปู, พิธีกรรมต้มน้ำมันยาและอาบน้ำมัน, พิธีกรรมป้ายชิดแซ้, พิธีกรรมอ้วกึ่ง (แห่พระ), พิธีกรรมโก้ยให้ย (ลุยไฟ), พิธีกรรมโก้ยห่าน (สะเดาะเคราะห์), พิธีกรรมสว่างหยกฮ่องส่งเต้และสว่างกิวฮ่องไต้เต้, พิธีกรรมเซี่ยโกเต็ง (ลงเสาโกเต็ง)
	2. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม)	เป็นเพศชาย ประกอบพิธีกรรมทุกอย่าง
	3. ม้าทรง	เป็นร่างทรงขององค์เทพ
	4. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม	คนในชุมชน คณะกรรมการศาลเจ้า คนนอกชุมชน
	5. เครื่องแต่งกาย	ชุดขาว
	6. ช่องทาง/วาระ/โอกาส	ประเพณีนี้จัดขึ้นวันขึ้น 1 ค่ำ - 9 ค่ำเดือน 9 ตามปี จันทรคติจีน
	7. สถานที่	ศาลเจ้า
	8. อุปกรณ์	รูปเทียน ธงต่างๆ หม้อดินคว้นไม้หอม เครื่องดนตรี ประทัด อุปกรณ์ทรมานร่างกายของม้าทรง

2.2.1 รากของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ส่วนที่เป็นคุณค่า ความหมายหรือแก่นแท้ของประเพณี ความเชื่อในเทพเจ้าและการถือศีลอันนำไปสู่หลักปฏิบัติที่ ชาวภูเก็ตปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบัน ในส่วนนี้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เนื่องจากหากเกิดการปรับเปลี่ยนแล้ว ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อประเพณี มีผลทำให้เค้าเดิมของประเพณีสูญสิ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อยคือ ความเชื่อ และหลักปฏิบัติ

2.2.1.1 ความเชื่อ

ชาวจีนในจังหวัดภูเก็ตมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ และเทพเจ้าจีนเป็นอย่างมากมาตั้งแต่อดีตแล้ว โดยในยุคแรกที่ชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในภูเก็ตนั้น จะให้ความสำคัญกับสิ่งเร้นลับทางธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของตน พวกเขาเชื่อว่ ในธรรมชาติล้วนแต่มีเทพเจ้าประทับอยู่ ความเชื่อเหล่านี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความกลัวและความไม่รู้จริงในความลึกซึ้งของธรรมชาติ ซึ่งเป็นความเชื่อในยุคสมัยก่อนที่ยังไม่ก้าวเข้าสู่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เมื่อประสบกับปัญหา อุบัติเหตุ หรืออยากจะทำอะไรใดๆ ชาวจีนในอดีตจึงอาศัยการนับถือบูชา และขอขมาเทพเจ้าที่ตนนับถือ

สำหรับความเชื่อในประเพณีถือศีลกินผัก ได้แก่ ความเชื่อที่มาจากลัทธิเต๋าที่เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ และองค์เทพเจ้าจีนทั้งหลาย ซึ่งผู้วิจัยขอขยายความดังนี้

ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นประเพณีที่มีความเชื่อมาจากลัทธิเต๋าที่ให้ความสำคัญกับพลังเหนือธรรมชาติที่สามารถให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้ อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนในภูเก็ตที่เชื่อว่า ในธรรมชาติต่างๆ ล้วนมีเทพเจ้าสถิตอยู่ และมีการบูชากลุ่มดาวปักเต้า ดาวหล่าเต้า และดาวปักเก็ก รวม 9 ดวง ดาวเหล่านี้เป็นดาวฤกษ์ที่มีคุณอนันต์และมีผลต่อการดำรงชีวิตของชนชาวจีนในอดีต เทพเจ้าทั้งหลายล้วนทรงมีเมตตาแก่มวลมนุษย์ ทรงช่วยเหลือปัดเป่าทุกข์ภัย ตลอดจนอำนวยพรแก่ผู้มีจิตศรัทธาในพระองค์ให้พบแต่ความสุขสวัสดิ์

"ความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผักนี้ ถ้าในแหล่งที่มา ถ้าถามว่าแหล่งที่ว่าเนี่ย ก็คือเรื่องของธรรมชาติ...เมื่อคน จีนนับถือดาวเหนือเนี่ย เราจึงตั้งดาวเหนือเป็นแม่ดาว เราเรียกว่า ดาวโป้..."

(ประเสริฐ พัททองผล, **สัมภาษณ์**, 27 กันยายน 2555)

"... ถ้าฟังมาตั้งแต่เด็กๆ การถือศีลกินผักของศาลเจ้ากะหู้ เป็นลัทธิเต๋าที่ได้สอบถามมาจากผู้ใหญ่แล้วก็การศึกษาใกล้ชิดศาลเจ้าบ้าง คือลัทธิเต๋า เนี่ยจะให้อิทธิฤทธิ์ แล้วก็บู้บุนในการหลอหลอมจิตใจ หลอหลอมวิถีชีวิตให้มีความสามัคคี"

(พิสิษฐ์ ประดิษฐ์, **สัมภาษณ์**, 3 ตุลาคม 2555)

ลัทธิเต๋าประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ ปรัชญาของเหล่าจื้อ ที่เน้นการปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม มีเมตตากรุณาและความเรียบง่าย ละกิเลสทั้งหลาย และอีกลักษณะคือ การเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เทพเจ้าและภูตผีปีศาจ รวมถึงเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และเวทมนตร์คาถา ซึ่งประเพณีถือศีลกินผักของชาวภูเก็ตก็ถือเป็น การประกอบพิธีกรรมที่อยู่ในลัทธิเต๋า จึงปรากฏให้เห็นทั้งเรื่องของหลักการปฏิบัติตนเพื่อให้ละจากกิเลสทั้งปวง การเมตตากรุณาต่อสิ่งมีชีวิตโดยการงดกินอาหารที่ปรุงจากสัตว์ทุกประเภท และยังนำเรื่องของการติดต่อกับเทพเจ้า เข้ามาใช้ในการประกอบพิธีกรรมด้วย

สรุปแล้ว ชาวภูเก็ตในอดีตมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักตามลัทธิเต๋าอย่างยิ่ง พวกเขามีความศรัทธาในองค์เทพและสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ มาก

ต่อมาในภายหลังชาวภูเก็ตยังมีความเชื่อในปรัชญาของพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งสอนให้มนุษย์รู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ผลของการทำความดีความชั่ว และเรื่องนรกสวรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นจากในศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต รวมถึงหิ้งพระภายในบ้านของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มีรูปพระโพธิสัตว์อยู่ และยังเชื่อในหลักปรัชญาของลัทธิขงจื้อ ซึ่งเน้นความเป็นระเบียบของสังคม การมีคุณธรรมเป็นจุดหมายปลายทางและแก่นของชีวิต การให้ความสำคัญกับครอบครัว การกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณและบรรพบุรุษของตนเอง ความสามัคคี อันเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ดังนั้นประเพณีถือศีลกินผักของชาวภูเก็ต มีลักษณะของการผสมผสานความเชื่อของ 3 ลัทธิเข้าด้วยกัน คือ ลัทธิเต๋า พุทธศาสนาเถรวาท และลัทธิขงจื้อ โดยจะให้นำหน้าไป

ที่ลัทธิเต๋ามากกว่าลัทธิอื่น เนื่องจากเป็นลัทธิแรกที่เข้ามาเมื่ออิทธิพลต่อชีวิตของชาวภูเก็ตในอดีต ส่วนอีก 2 ลัทธินั้นเข้ามาเมื่ออิทธิพลในภายหลัง ซึ่งทั้ง 3 ลัทธิ ต่างก็มีความเชื่อที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือ เรื่องของการตั้งมั่นในศีลธรรม และละจากกิเลสทั้งปวง เมื่อนำความเชื่อเรื่องนี้มาผสมกับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติตามลัทธิเต๋า ก็ยิ่งเพิ่มความศรัทธาให้กับชาวภูเก็ตมากยิ่งขึ้น ดังเช่นพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในประเพณีนี้จะมีการแสดงอภินิหารของม้าทรงมากมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์ได้

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์และสอบถามจากผู้รู้หลายท่านพบว่า การประกอบพิธีกรรมตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบันของทั้ง 3 ศาลเจ้า ได้แก่ ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้ากะทู้ พบว่า พิธีกรรมต่างๆ มักจะเป็นความเชื่อที่มาจากลัทธิเต๋าล้วนๆ เพราะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าด้วยการใช้เวทมนต์คาถาโดยมีฮวดกั้วเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม มีม้าทรงเป็นร่างทรงขององค์เทพ รวมถึงการแสดงอภินิหารในพิธีกรรมต่างๆ จะเห็นชัดเจนในพิธีกรรมอ๊วแก๊ง (พิธีแห่พระ) ที่มีการทรมานร่างกายของเหล่าองค์เทพที่ประทับร่างอยู่ในม้าทรง และพิธีกรรมไถยไถย (พิธีกรรมลุยไฟ) เป็นพิธีที่องค์เทพที่ประทับในม้าทรงแสดงการลุยไฟศักดิ์สิทธิ์ต่อหน้าผู้ร่วมพิธี ส่วนในเรื่องของหลักคำสอน ก็ยึดลัทธิเต๋าเป็นหลักเช่นกัน และก็ยังมีส่วนของศาสนาพุทธมหายาน และลัทธิขงจื้อรวมอยู่ด้วย ได้แก่ คำสอนเรื่องความเมตตาการุณา งดเว้นจากการเบียดเบียนสิ่งมีชีวิต การนิ่งสงบ ยึดถือศีลธรรม ละละกิเลส การแสดงความกตัญญู ความสามัคคี เป็นต้น

ภาพที่ 10 แสดงองค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรงแสดงอภินิหารในพิธีกรรมอ๊วแก๊ง (พิธีกรรมแห่พระ) ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า

ภาพที่ 11 แสดงองค์เทพในร่างม้าทรงแสดงอภินิหารลุยไฟในพิธีกรรมไถ่ภัย
(พิธีกรรมลุยไฟ) ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า

ความเชื่อและหลักคำสอนเหล่านี้ ยังคงถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และยังเปรียบเสมือนรากฐานของประเพณีถือศีลกินผักของชาวภูเก็ต ส่งผลต่อทิศทางในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และส่งผลต่อไปยังหลักปฏิบัติในการเข้าร่วมพิธีกินผักของชาวภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2.1.2 หลักปฏิบัติ

หลักพื้นฐานในการปฏิบัติตัวของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักของจังหวัดภูเก็ตจะยึดหลักตามความเชื่อดั้งเดิมของลัทธิเต๋า คือ การกินผักกึ่งอสังขยา อันหมายถึง การกินผักเพื่อถวายแด่องค์ก๊วยอ่องไต่เต่ ซึ่งเป็นองค์เทพที่ชาวภูเก็ตต่างให้ความเคารพศรัทธา ซึ่งจะประกอบพิธีกรรมกันทุกปี ในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีนเท่านั้น ส่วนใหญ่มักจะตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี ทั้งนี้อาจจะคลาดเคลื่อนได้เนื่องจากเป็นปฏิทินของไทย

หลักปฏิบัติในการเข้าร่วมประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ผู้เข้าร่วมจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตลอดระยะเวลา 9 วัน เพื่อความบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ รวมถึงความเป็นสิริมงคลต่อตัวผู้ปฏิบัติเอง พิธีกรรมจึงจะศักดิ์สิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนไปถึงแก่นแท้ของประเพณี บางคนที่ไม่สะดวกจะรับประทานทั้ง 9 วันก็จะเลือกรับประทาน 7, 5, 3 และ 1 วัน

สุดท้ายตามความสะดวกของแต่ละคน โดยผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะต้องรักษาศีล 5 ทำจิตใจให้สงบนิ่ง และห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ และอาหารที่มีส่วนผสมมาจากสัตว์ทุกชนิด รวมทั้งห้ามรับประทานพืชผักที่มีกลิ่นฉุน 5 อย่าง ได้แก่ กระเทียม หัวหอม หลักเกียว กุยช่าย และยาสูบ ซึ่งมีความเชื่อว่า พืชผักเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ร้อน ฉุนเฉียว และอาจทำให้มีอารมณ์ทางเพศได้ จึงให้งดเว้นช่วงพิธีกรรม

สำหรับม้าทรง ซึ่งเป็นร่างทรงขององค์เทพ จะต้องปฏิบัติตัวพิเศษกว่าคนปกติ คือ ต้องกินผักล่องหน้าเป็นเดือนเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ทั้งกายและใจของตน และทำให้เวลาทรงเจ้าแล้ว องค์พระไม่ออกกลางคัน และไม่ถูกองค์พระลงโทษ ซึ่งจากที่ผู้วิจัยสังเกตและสอบถามพบว่า ม้าทรงในวัยกลางคนไปจนถึงวัยชราจะให้ความสำคัญกับหลักข้อนี้มากกว่าม้าทรงวัยรุ่น บางคนก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็บอกเล่าว่า เคยถูกพระลงโทษเมื่อลืมกินผักล่องหน้า เคยอาเจียนเป็นเลือดก็มี หรือบางคนก็มีอาการเวียนศีรษะ เจ็บป่วยขึ้นมาอย่างกะทันหันและไม่ทราบสาเหตุ บางคนก็ปวดท้องแบบไม่มีสาเหตุ เมื่อทำพิธีขมาองค์พระประจำตัว หรือที่พวกม้าทรงเรียกว่า "อาจารย์" ก็จะหายเจ็บป่วยทันที ม้าทรงที่เคยประสบปัญหา กับตัวเอง จึงปฏิบัติตามหลักดังกล่าวอย่างเคร่งครัด แต่ในปัจจุบันมีม้าทรงหลายคนทำงานบริษัทหรือโรงแรมในฐานะลูกจ้าง จึงอาจจะไม่สะดวกในการประกอบพิธีกรรมกินผักล่องหน้า จึงมีการไหว้บอกองค์พระให้ทราบถึงความจำเป็นดังกล่าวและขอกินผักในช่วงเทศกาลทั้ง 9 วันแทน

ปกติในช่วงเย็นวันสุดท้ายของเดือน 8 ตามปฏิทินจีน หลังจากประกอบพิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้งเรียบร้อยแล้ว จะมีการกินล้างท้อง คือการรับประทานอาหารตามหลักของพิธีกรรมกินผักเป็นมื้อแรก บางคนที่ไม่ได้กินผักครบทั้ง 9 วัน ก็จะกินล้างท้องก่อนวันที่ตนเองสะดวก 1 วันได้เช่นกัน การล้างท้องจึงถือเป็นการกินอาหารที่มีเฉพาะพืชผักตามหลักปฏิบัติเพื่อชำระล้างร่างกายภายในให้สะอาดเตรียมพร้อมไว้ก่อนเข้าร่วมพิธีกินผักจริง จากนั้นก็จะปฏิบัติเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงวันสุดท้าย (วันส่งพระ) หลังจากนั้นวันรุ่งขึ้นจึงค่อยหันมารับประทานอาหารคาวได้ตามปกติ

ในระหว่างที่ประกอบพิธีกรรมถือศีลกินผัก ชาวภูเก็ทที่เข้าร่วมพิธีกินผักจะไปไหว้ องค์กิวอ่องไต่เต่และเทพเจ้าอื่นๆ ที่ศาลเจ้าและที่บ้านของตัวเอง มีการตั้งไหว้เทพเจ้าด้วยอาหารเจ และผลไม้ต่างๆ บางคนจะนำองค์เทวรูปของเทพเจ้าที่ตนนับถือไปให้สวดกั้ว (ผู้ประกอบ

พิธีกรรม) ร่ายคาถาเวทมนต์เบิกเนตรัญญะเชิญเทพให้มาสถิตเพื่อนำไปปกปักรักษาครอบครัวของ
ตนที่บ้าน

ปัจจุบัน ช่วงเวลานี้ตรงกับวันปิดเทอมของเด็กนักเรียนพอดี จึงทำให้มีเยาวชน
ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ทั้งที่เรียนในตัวจังหวัดและต่างจังหวัดได้เข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าวเป็นจำนวน
มาก และก็มีเยาวชนจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมงานเช่นกัน เนื่องจากบางโรงเรียนในต่างจังหวัด
ยังไม่ปิดเทอม เยาวชนชาวภูเก็ตถ้าเป็นเด็กเล็กก็จะปฏิบัติตามที่เห็นจากพ่อแม่ ส่วนเด็กที่โต
ขึ้นมาหน่อยก็จะเริ่มมีความคิดเป็นของตัวเอง ได้ให้เหตุผลว่า ปฏิบัติเพราะอยากจะทำความดี
บ้าง และได้เล่นประทัดกับเพื่อนฝูง และทดสอบความ "แข็ง" ของตัวเอง คำว่า "แข็ง" หมายถึง
ความบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ ชาวภูเก็ตเชื่อว่า คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักนี้ หากปฏิบัติถูกต้องก็
จะ "แข็ง" ถูกประทัดหรือลุยไฟ ก็จะไม่เจ็บปวด ไม่เป็นแผล ส่วนวัยรุ่นก็มีทั้งเด็กผู้หญิงและ
เด็กผู้ชาย ส่วนใหญ่ปฏิบัติเพราะอยากถือศีล เป็นการทำบุญ บางคนปฏิบัติเพราะตามเพื่อน เห็น
เพื่อนทำจึงอยากทำบ้าง ส่วนวัยรุ่นชาย ส่วนใหญ่ที่กินผัก นอกจากจะได้ทำบุญแล้ว บางคนรับ
หน้าที่เป็นม้าทรงจึงต้องกินเรื่อยมาทุกปี บางคนอยากเข้ากลุ่มเพื่อนฝูง ก็ไปรับอาสาหมกเกี้ยว
เป็นพี่เลี้ยงม้าทรง หรือเป็นลูกมือช่วยฮวดกั้วประกอบพิธีกรรมด้วยความชอบส่วนตัว จึงกินผัก

"มันเป็นอะไรที่สำคัญสำหรับภูเก็ตเรา ก็ถือว่า ได้ทำบุญด้วย อีกอย่าง
หนึ่งก็เราไม่ต้องกินเนื้อสัตว์อะไรด้วย ก็ถือว่าได้บุญกัน อีกอย่างหนึ่งกินผักกัน
เพื่อสุขภาพด้วย"

(ปานชีวา ชาตวิทยา อายุ 17 ปี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555)

"ก็รู้สึกดี ไม่ค่อยได้เข้าวัด ไม่ค่อยได้ทำบุญเท่าไร ก็มาทำแบบนี้ก็รู้สึกดี
อีกแบบหนึ่ง เพื่อนกินก่อนเลยกินตาม"

(ฉติมา วิสุทธิ อายุ 17 ปี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555)

คนสมัยก่อนนั้นจะมีเวลาว่างค่อนข้างมาก จึงมีเวลามาช่วยงานศาลเจ้าได้
มากกว่าคนในปัจจุบัน และยังมีโอกาสพาลูกหลานของตนมาเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ด้วย จึงทำ
ให้คนในอดีตมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีนี้มาก และเข้าใจพิธีกรรมต่างๆ อย่างลึกซึ้ง แต่

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกบ้าน และไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะช่วยงานประเพณีได้อย่างเต็มที่เหมือนเช่นอดีต บางคนก็ไม่ได้พาลูกหลานมาร่วมพิธีกรรมต่างๆ เป็นประจำเหมือนคนในอดีต ทำให้คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีมากนัก และบางคนก็ไม่ทราบความหมายหรือคุณค่าของพิธีกรรมต่างๆ อย่างถ่องแท้

ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลจากคนเฒ่าคนแก่ในจังหวัดภูเก็ตพบว่า สมัยก่อนเมื่อใกล้ถึงงานประเพณีถือศีลกินผัก ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่จะทราบอยู่แล้ว เพราะดูจากปฏิทินจีน และทางศาลเจ้าจะมีการปิดประกาศหน้าศาลเจ้าถึงวันเริ่มพิธีกรรมต่างๆ และมีการปักธงสีเหลืองเขียนคำอวยพรด้วยตัวอักษรภาษาจีนสกเขียนบริเวณศาลเจ้าและบริเวณโดยรอบ ซึ่งชาวภูเก็ตจะมีการเตรียมการด้วยการนำถัวยขามและเครื่องครัวที่แยกไว้ต่างหากเพื่อใช้ทำอาหารเจ ออกมาล้างทำความสะอาด และลวกต้มด้วยน้ำร้อน เพื่อเป็นการทำให้สิ่งของเหล่านั้นสะอาด บริสุทธิ์ที่สุด มีการนำไม้หอม กายานมาจุดเพื่อรมควันทั่วบ้าน ชาวภูเก็ตมีความเชื่อว่า ควันจากไม้หอมช่วยให้บ้านสะอาดบริสุทธิ์ และดับความคาวต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อต้อนรับการมาถึงของเทศกาลกินผักนั่นเอง

"แล้วก็ก่อนจะกินเนี่ยนะ แม่ให้ไหว้พระก่อนทุกครั้ง รู้สึกเราจะขลังมาก สมัยที่ตอนเด็กๆ รู้สึกมันเป็นอะไรที่ขลัง รู้สึกว่ามันเป๊ะนะ มันเป็นประเพณีที่เราจะต้องให้ความศรัทธาเลื่อมใสและปฏิบัติตามกรอบประเพณีวัฒนธรรมที่เรามีมา โดยเฉพาะในเรื่องของความสะอาด ภาชนะอาหารการกินแม่จะเป็นคนที่ชัดเจนอะ เอาใจใส่เลยละ พอจะถึงกินผักจะต้องล้าง เอามาลวกน้ำร้อน แยกเลยทั้งครัวเนี่ย ครัวคาว ครัวเจนี่ แยกกันเลย คนไหนที่กินคาวนะ ไม่ต้องมาอยู่ตรงนี่เลย แล้วก็จะต้องมีการอัญเชิญพระเพราะที่บ้านเนี่ย ส่วนใหญ่แล้ว คนภูเก็ตจะมีรูปพระจีนบูชาอยู่แทบทุกบ้าน แล้วก็ตรงหน้าพระเนี่ยก็จะมีธูปปักอยู่ในโถที่เป็นโถดินแล้วก็ใส่พวกไม้หอม กายานจุดไว้ตลอดเวลาที่เป็นช่วงกินผัก"

(บุญยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2555)

แต่ปัจจุบันการเตรียมการเครื่องครัวและการจุดไม้หอมในบ้านช่วงประเพณีถือศีลกินผักเริ่มหายไปแล้ว เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป คนภูเก็ตส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนวัยกลางคนเริ่มออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น จึงไม่มีเวลามาตระเตรียมการเหมือนคนสมัยก่อน ส่วนคนในสมัยก่อนก็เริ่มแก่ตัวลง จึงไม่มีเรี่ยวแรงพอจะตระเตรียมการเหมือนครั้งยังอ่อนวัย ส่วนเด็กและวัยรุ่นก็ไม่ทราบหลักการนี้ เพราะพ่อแม่ไม่ได้บอก หรือละเลยในเรื่องนี้ไปแล้ว จึงเป็นเหตุผลการปฏิบัติในส่วนนี้เริ่มหายไป

"เจ๊ยะช่วยเป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน ถ้าแปลออกมาก็คือ กินเจ กินเจก็คือกินผักนั้นแหละ พอถึงเจ๊ยะช่วย โอเค ถ้วย ชาม กะละมัง หม้อ ของคาวแยกเอาไว้ เอาของใหม่ออกมาทำ ณ ปัจจุบัน ของคาวก็เอามาผัดเจ มั่วหมดนั้นแหละ มันเรียกว่าวิวัฒนาการ โลกมันเปลี่ยนไป อย่างที่เขาเรียกว่า โลกาภิวัตน์ โลกมันเปลี่ยน อะไรๆ มันก็เปลี่ยนไปตามกระแส "

(กรณีย์ ลิ้มปัสุทธิพงศ์, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

ในอดีต อาหารเจมักไม่มีขายตามท้องถนนเหมือนเช่นปัจจุบัน ครอบครัวชาวภูเก็ตจึงมักจะนำปิ่นโตไปรับอาหารจากทางศาลเจ้า โดยจะบริจาคเงินตามกำลังศรัทธาให้กับทางศาลเจ้า ซึ่งเรียกว่า "การก่าวเอี้ยน" และเรียกเงินที่บริจาคว่า "ก่าวเอี้ยนลื้อย" ทางศาลเจ้าก็จะให้ใบเสร็จและแผ่นกระดาษแข็งสี่เหลี่ยมเล็กๆ ประทับตราศาลเจ้าและจำนวนคนที่ได้แจ้งไว้เพื่อนำไปผูกปิ่นโตและรับอาหาร หากใครไม่ต้องการผูกปิ่นโตกับศาลเจ้า ก็สามารถเข้าไปรับประทานอาหารในโรงครัวที่ศาลเจ้าจัดบริการฟรีไว้ได้ ชาวภูเก็ตเชื่อว่า การรับประทานอาหารเจของศาลเจ้าจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เพราะเป็นอาหารที่มีการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว จึงมีความคิดที่ว่า ในหนึ่งครั้งที่เข้าร่วมพิธีกรรมนี้จะต้องได้กินอาหารของศาลเจ้าสักมื้อก็ยังมีดี แต่ปัจจุบันมีการตั้งร้านค้าขายอาหารเจบริเวณศาลเจ้าเต็มไปหมดจึงทำให้คนส่วนใหญ่หันไปรับประทานอาหารนอกศาลเจ้า เนื่องจากมีรสชาติและสีส่นที่น่ารับประทานกว่าในศาลเจ้า ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า บริเวณรอบๆ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่อยู่ในเขตตัว

เมืองภูเก็ต มีร้านค้าขายอาหารเจ เครื่องดื่มและขนมตั้งอยู่มากมายประมาณเกือบ 100 ร้านค้า และมีลูกค้าเข้าออกมากมายทั้งชาวภูเก็ตและนักท่องเที่ยว ส่วนศาลเจ้ากะทู้ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอกะทู้ ไม่ค่อยมีร้านค้าสักเท่าไร มีร้านขายอาหารเจของชาวบ้านละแวกนั้นอยู่ประมาณ 10 ร้าน ส่วนที่เหลือก็เป็นร้านขายอาหารทานเล่น เช่น ปอเปี๊ยะ ทอดมันข้าวโพด ประมาณ 4-5 ร้าน การซื้ออาหารเจจึงน้อยมากเมื่อเทียบกับศาลเจ้าอีกสองแห่ง ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในหมู่บ้านกะทู้ที่มาอุดหนุนกันเอง

ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่นิยมบริจาคเงินให้กับศาลเจ้า ซึ่งทางศาลเจ้าจะจดยรายชื่อเอาไว้ และจะสอบถามว่า จะเสี่ยงทายเป็นเจ้าแม่หล่อจู้ (เจ้าหน้าที่ช่วยงานในศาลเจ้า) ในปีถัดไปหรือไม่ ซึ่งผู้บริจาคส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเป็นเจ้าแม่หล่อจู้ในปีถัดไป เนื่องจากเชื่อว่า การที่ตนได้รับการคัดเลือกจากการเสี่ยงทายให้เป็นเจ้าแม่หล่อจู้ ก็แสดงว่า ตนเป็นผู้มีบุญ ได้เข้ามาช่วยงานศาลเจ้าตามความประสงค์ขององค์เทพ อันจะเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ส่วนบางคนที่ไม่อยากบริจาคเป็นตัวเงิน ก็มีมาบริจาคเป็นสิ่งของต่างๆ ส่วนใหญ่จะบริจาคเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบอาหาร ได้แก่ ข้าวสาร พืชผัก ผลไม้ น้ำมัน เครื่องปรุงรส น้ำดื่ม เป็นต้น ซึ่งการบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ เหล่านี้ต่างเป็นการสนับสนุนประเพณีนี้และเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยพยุงประเพณีนี้ให้ยังคงอยู่ต่อไป

ประเพณีถือศีลกินผักนี้ ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้หมดไม่มีข้อยกเว้น เพียงแต่เตรียมใจและกายให้พร้อมและปฏิบัติให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงจะเป็นผลดีต่อตนเอง แต่การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีนี้ก็มิใช่ข้อยกเว้นเช่นกัน ได้แก่ หญิงตั้งครรภ์แก่, หญิงที่มีประจำเดือน และผู้ที่ไว้ทุกข์สามารถกินผักได้ แต่มีข้อห้ามไม่ให้เข้าไปในศาลเจ้า และห้ามไม่ให้เข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และห้ามมองดูพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีนี้ เพราะมีความเชื่อว่าอาจจะ "ช้อง" ได้ หมายถึง คนที่อยู่ในคราวเคราะห์ หรือคนที่ไม่บริสุทธิ์เพียงพอ หากมองดูหรือเข้าใกล้องค์พระผู้มีบารมีสูง อาจทำให้ผู้นั้นประสบอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุอย่างกะทันหันได้ ผู้ที่ไว้ทุกข์หากต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ก็จะต้องออกทุกข์เสียก่อน

นอกจากนี้ในแต่ละปี องค์พระได้กำหนดห้ามไม่ให้คนที่เกิดบางปีดูหรือเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีนี้โดยเด็ดขาด เพราะอาจจะทำให้ตัวม้าทรงบางรายหรือบุคคลผู้นั้น "ช้อง" ได้ ในอดีตชาวบ้านจะทราบเรื่องนี้กันเป็นอย่างดีอยู่แล้วเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จะมา

ช่วยงานประเพณีเป็นประจำตลอดช่วงที่มีงาน จึงทราบเรื่องนี้จากคนที่ช่วยงานด้วยตัวเองหรือจากฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ซึ่งชาวบ้านเหล่านี้ก็จะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ส่วนในปัจจุบัน เมื่อถึงวันที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาลเจ้าจะติดป้ายประกาศบอกและประชาสัมพันธ์ผ่านทางไมโครโฟนอีกครั้งก่อนการเริ่มพิธีกรรมดังกล่าว ชาวภูเก็ตที่เป็นคนเฒ่าคนแก่จะรู้ในข้อห้ามนี้ดี และจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากในบางปีมีผู้ฝ่าฝืนข้อห้าม และประสบกับเหตุที่ไม่คาดคิดจริงๆ จากคำบอกเล่าของผู้เข้าร่วมงาน พบว่า บางคนที่ฝ่าฝืนกฎก็ชักดิ้นชักงอให้เห็นกันต่อหน้า เดือดร้อนถึงฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ต้องทำพิธีขอขมาองค์เทพ บางคนก็ล้มป่วยอย่างกะทันหัน ต้องมาขอขมาองค์เทพจึงจะหายป่วย แต่บางคนที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็ไม่ทราบข้อห้าม หรือบางคนจะไม่ยอมปฏิบัติตามข้อห้าม จึงประสบกับเหตุการณ์ประหลาดมากมาย ในปีที่ผู้วิจัยไปสังเกตการณ์ซึ่งตรงกับปีมังกรทอง พบว่า คนที่เกิดปีมะเส็งจะถูกห้ามไม่ให้ดูพิธีกรรมไถ่โถ้ย (พิธีกรรมลุยไฟ) หลักการปฏิบัติตามข้อห้ามนี้ ยังคงถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องด้วยความกลัวในสิ่งที่มองไม่เห็นและพิสูจน์ไม่ได้ แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร คนรุ่นหลังก็ยังคงกำชับให้ลูกหลานของตนเข้าใจและปฏิบัติตามข้อห้ามดังกล่าวอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นห่วงในความไม่ปลอดภัยต่อตัวลูกหลานของตน อีกทั้งทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของศาลเจ้าแต่ละแห่งก็พยายามจะประกาศย้ำให้ผู้ที่มาช่วยพิธีกรรมทราบเพื่อไม่ให้เกิดเหตุร้ายขึ้นในช่วงงานประเพณี

"ตอนที่เขาลุยไฟ คือ พอแห่พระเสร็จ ก็ไปลุยไฟ บางคนเขาก็จะห้ามปีบางปีเข้าร่วมพิธีกรรม บางคนที่เกิดปีเสือ ปีกระต่าย ห้ามดูในบางปี ห้ามไปในแต่ละปี เพราะอาจจะ "ซ้อง" คล้ายๆ กับไม่ดี พอรับพระเข้ามาแล้ว เริ่มมีคนทรงพระแล้ว ผู้หญิงที่มีประจำเดือน ผู้หญิงท้องหรือคนไว้ทุกข์ก็ห้ามเข้าร่วมพิธีกรรม เขาห้าม ไม่ดี แบบคล้ายๆ คนไว้ทุกข์นี้ไม่ดี ห้ามไม่ให้ดู ก็ต้องไม่ดูนะ ถ้าไปดูแล้วจะเกิดปวดท้องบ้าง มีอาการขึ้นมალะ คล้ายๆ มีอาการ แต่พอมาที่ศาลเจ้า พระจะทำให้ พอพระทำให้บูบ ก็หาย"

(เฉลิมวงศ์ อุ่นอดิเรกกุล, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

2.2.2 ลำต้นของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นส่วนที่ค้ำยันให้ดอกผล ใบบัวให้อยู่ได้ และเป็นผลผลิตที่มาจากรากของประเพณี เปรียบเสมือนตัวเชื่อมระหว่างรากแก้วและดอก ผล และใบของประเพณีกินผัก จังหวัดภูเก็ตให้ผสมกัน ซึ่งลำต้นของประเพณีนี้ได้แก่ที่มาของประเพณี และอาหารเจ ดังนี้

2.2.2.1 ที่มาของประเพณี

ที่มาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้อธิบายไว้อย่างละเอียดแล้วในหัวข้อที่ 2.1 ซึ่งก็มาจากการที่คนจะวิ่งจากเมืองจันทบูรพามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไถ่ทุ หรือหมู่บ้านกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน พวกเขาเปิดการแสดงงิ้วอยู่ระยะหนึ่งก็เกิดล้มป่วยขึ้น จึงนึกขึ้นได้ว่า ได้ละเลยการประกอบพิธีกรรมกินผัก ซึ่งเคยทำกันมาทุกปีที่เมืองจันทบูรพวกเขาจึงประกอบพิธีกรรมอย่างย่อๆ แล้วปรากฏว่า พวกเขาหายจากอาการเจ็บป่วย จึงเป็นที่เลื่องลือไปทั่วหมู่บ้านกะทู้ ชาวบ้านต่างก็พากันประหลาดใจและลองปฏิบัติตามก็ได้ผลดี ต่อมาได้มีผู้รู้คนหนึ่งบอกว่า การประกอบพิธีกรรมยังไม่ครบถ้วน จึงอาสาไปเอาตำราและอัญเชิญวันฐูปมาจากมณฑลท่งใต้ ชาวบ้านจึงช่วยกันรวบรวมเงินให้เขาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ต่อมา 2-3 ปี ผู้รู้ท่านนี้จึงได้กลับมาพร้อมวันฐูป และตำราต่างๆ ชาวบ้านจึงแห่กันไปต้อนรับวันฐูป ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนขององค์เทพที่หัวทำบางเหนียว หรือบริเวณข้างบางเหนียว สะพานหินในปัจจุบัน มาประทับที่ศาลเจ้ากะทู้

ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องต้นกำเนิดของประเพณี ผู้วิจัยได้สอบถามคนทั่วไปถึงเรื่องที่มาของประเพณีกินผัก จังหวัดภูเก็ต พบว่า ทุกคนสามารถตอบได้ว่า ประเพณีนี้มีที่มาจากอย่างไร หากเป็นคนเฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่หรือเยาวชนที่คลุกคลีอยู่ในศาลเจ้ามาตั้งแต่เด็กก็จะทราบที่มาอย่างละเอียดไปถึงชื่อขององค์เทพต่างๆ คนเหล่านี้ได้รับการบอกเล่ามาจากผู้ใหญ่ในครอบครัวที่เล่าต่อๆ กันมาแบบปากต่อปาก

"ก็พูดกันต่อๆ กันไป เขาก็พูดกันต่อๆ ไป เชิญชวนกันมา มากินผักกัน เขาก็รู้เรื่องราวว่า ศาลเจ้ากะทู้นี้เป็นจุดเริ่มแรกของการกินผักในจังหวัดภูเก็ต"

(เฉลิมวงศ์ อุ่ณอดิเรกกุล, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

ส่วนเด็กนักเรียนและวัยรุ่น รวมถึงคนวัยตั้งแต่ 27 ปีลงมาในปัจจุบันก็จะบอกว่า นอกจากผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเล่าให้ฟังแล้ว ยังได้รู้ที่มาของประเพณีผ่านการเรียนการสอนในห้องเรียนอีกด้วย ซึ่งจะบรรจุอยู่ในวิชาสังคมศึกษา รายวิชาท้องถิ่นของเรา

"โรงเรียนสตรีภูเก็ตเขาทำจนสำเร็จ คือวิชาท้องถิ่นของเรา รุ่นนั้นผมก็ได้เรียน กะทู้วิทยาก็ได้นำเอาหนังสือเล่มนั้นมาเรียน ตอนนั้นรหัสวิชา ส 041 สมัยนั้นเป็นเล่มปกสีเหลือง แต่ตอนนี้เปลี่ยนเป็นปกสีขาว เป็นรูปเกาะภูเก็ต"

(ศรัณวิษฐ์ ฉั่วสกุล อายุ 27 ปี, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2555)

จากการเดินสังเกตการณ์ในศาลเจ้าต่างๆ พบว่า บริเวณหน้าศาลเจ้าจะมีป้ายบอกที่มาของประเพณีกินผัก จังหวัดภูเก็ต และบอกประวัติของศาลเจ้าแต่ละแห่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นที่น่าแปลกที่ไม่มีภาษาจีน ซึ่งผู้วิจัยก็ได้สอบถามจากคนที่คลุกคลีอยู่ในศาลเจ้าพบว่า การที่ไม่เขียนประวัติเป็นภาษาจีนก็เพราะว่า ประวัติดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่ชาวภูเก็ตจะทราบกันอยู่แล้ว จึงเขียนเพื่อบอกกล่าวให้คนต่างจังหวัดและนักท่องเที่ยวทราบ อีกเหตุผลคือชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ในปัจจุบันเริ่มหันมาใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักแทนภาษาจีน บางครั้งลูกหลานชาวภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีน ก็ไม่สามารถอ่านภาษาจีนออกแล้ว ป้ายดังกล่าวจึงเขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลแทน และคนส่วนใหญ่ก็สามารถอ่านได้

ที่มาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต นำไปสู่วัตถุประสงค์สำคัญในการประกอบพิธีกรรมคือ การทำบุญและการสะเดาะเคราะห์เพื่อความเป็นสิริมงคลและรักษาโรค ซึ่งก็เกี่ยวพันไปถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของประเพณีนี้

การทราบที่มาของประเพณีถือศีลกินผักของคนในชุมชน ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณี กล่าวคือ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกศรัทธา และความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของประเพณี อันจะนำไปสู่การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ แม้ปัจจุบันคนรุ่นใหม่มักจะไม่ละเอียดยเหมือนคนสมัยก่อนแล้ว แต่ก็ยังมาเข้าร่วมพิธีกรรมอยู่ จึงถือเป็นการดำรงรักษาประเพณีถือศีลกินผักให้ดำรงอยู่ต่อไป

2.2.2.2 อาหารในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

อาหารในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะที่แตกต่างจากอาหารประกอบพิธีกรรมในประเพณีอื่นๆ ทั่วไป เนื่องจากอาหารในประเพณีนี้ถือเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรากของประเพณี (หลักปฏิบัติ) และเปรียบเสมือนลำต้นที่คอยยึดรากของประเพณีให้อยู่ได้อย่างมั่นคง หากอาหารเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ก็อาจจะทำให้รากของประเพณีเกิดสั่นคลอนได้

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า หลักปฏิบัติของประเพณีนี้คือ "การถือศีลกินผัก" สังเกตจากชื่อก็ย่อมเข้าใจได้ว่า นอกจากการถือศีลแล้ว ประเพณีนี้ยังเกี่ยวข้องกับอาหารการกินด้วย โดยอาหารในประเพณีนี้ต้องเป็นอาหารเจเท่านั้น ซึ่งอาหารเจในประเพณีนี้จะแตกต่างจากอาหารเจและอาหารมังสวิรัตโดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักจะต้องรับประทานอาหารที่ปรุงมาจากพืชผักเท่านั้น ห้ามรับประทานอาหารที่ปรุงมาจากสัตว์และผลผลิตจากสัตว์ทุกชนิด รวมถึงห้ามรับประทานไข่จากสัตว์ทุกประเภทด้วย นอกจากนี้ยังห้ามรับประทานพืชผักที่มีกลิ่นฉุนอีก 5 ชนิด ได้แก่ กระเทียม หัวหอม หลักเกียว กุยช่าย และยาสูบ อันถือเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดอารมณ์รุ่มร้อน และกระตุ้นอารมณ์ทางเพศได้

"อย่างกินเจเนี่ย คำว่า "เจ" กับ "กินผัก" ของเราผิดกับส่วนกลางนะ ไม่เหมือนกันนะ ส่วนกลางนี้เขาใช้แบบของแต้จิ๋ว คือ คำว่า "เจ" ของเขาหมายความว่า ผสมผสานนะ เช่น เอาแป้งมาทำเป็นอะไร เป็นกึ่งแป้ง เป็นปุ

บ้าง เป็นปลาบ้างเพื่อเป็นอำนาจจิตใจคนให้นึกถึงว่า เออกำลังกินปลา เป็นรูปปลานะ แต่ของเราเนี่ยเป็น "เจี๊ยะฉ่าย" เรียกว่า "กินผัก" แล้วเราก็เคยประชุมใหญ่กัน คุณตาเป็นคนเสนอเองว่า ให้ใช้ "ถือศีลกินผัก" "

(สกุล ณ นคร, **สัมภาษณ์**, 22 กันยายน 2555)

ในอดีตอาหารเจที่ปรากฏในประเพณีนี้มีลักษณะที่ทำมาจากพืชผักล้วนๆ และถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการประกอบพิธีกรรม สมัยก่อนไม่มีการซื้อขายอาหาร ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะนำปิ่นโตไปรับอาหารที่ปรุงจากศาลเจ้าต่างๆ หรือบางครั้งวัดที่สะดวกก็จะทำอาหารรับประทานเอง ซึ่งอาหารส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านในอดีตและศาลเจ้ามักจะทำกันก็จะเป็นอาหารที่ประกอบไปด้วยพืชผักหลายชนิดและใช้เครื่องปรุงรสเพียงเล็กน้อย ได้แก่ ผัดน้ำเต้า (ผัดผักทอง) ผัดผักนึ่ง ผัดดาวเห่ง (ผัดถั่วงอก) แกงอาจาด (แกงแตงกวารสชาติเหมือนกับน้ำสะเต๊ะ) แกงจืดดาวเห่ง (แกงจืดถั่วงอก) แกงจืดซี่ฟัว (แกงจืดผักเขียว) แกงเผ็ดผักรวม แกงส้มผักรวม เป็นต้น

"ตอนแป๊ะเด็กๆ อาหารก็พวกผักอย่างนี้ พวกน้ำเต้า (ผักทอง) ผักนึ่ง ลูกแตง (แตงกวา) กินอยู่อย่างนี้แหละ"

(เทียนฮุก แซ่โก้ย อายุ 68 ปี, **สัมภาษณ์**, 27 กันยายน 2555)

"สมัยก่อนไม่มีซื้อ กินที่อ้าม (ศาลเจ้า) หมดเลย เมื่อก่อนเขาจะกินที่อ้ามหมด ไม่มีคนทำขายนะ ก็มีอาจาด จะมีแตงกวา ถั้ว เป็นแกงกะทิอะนะ มันจะออกเปรี้ยวๆ นะ สมัยหลังนี้หรือคนที่มีคนทำกับข้าวขาย"

(ภัทรพร ใจหาญ อายุ 66 ปี, **สัมภาษณ์**, 3 ตุลาคม 2555)

"สมัยก่อนไม่ได้มีของพวกปิ้ง สมัยก่อนก็กินผัดผักนึ่ง ผัดถั่วงอก ผัดน้ำเต้า แล้วก็มีเห็ดแครงหมก แล้วก็แกงส้มอะไรแบบนี้ มีเต้าหู้ยี้"

(นงลักษณ์ แสงวิทย์ อายุ 62 ปี, **สัมภาษณ์**, 10 ตุลาคม 2555)

"ตอนเด็กๆ ก็คือ ถ้าเจอ จะไม่มีพวกปลาเค็มเจออะไรพวกนั้น กินผักก็ คือ เต้าหู้ ถั่วงอก น้ำมันพืช ที่เป็นผักจริงๆ"

(กรณีย์ ลิ้มปัฐพิทพงศ์ อายุ 40 ปี, **สัมภาษณ์**, 27 กันยายน 2555)

นับย้อนมาเป็นเวลา 10 ปีจนมาถึงปัจจุบัน อาหารเจในประเพณีนี้มีลักษณะ ค่อยๆ เปลี่ยนไปที่ละน้อย กล่าวคือ เมื่อสิบปีที่แล้ว เริ่มมีการจำหน่ายอาหารเจบริเวณหน้าศาล เจ้าต่างๆ และเริ่มมีการใช้โปรตีนเกษตรหรือโปรตีนถั่วเหลืองในการปรุงอาหารเจตามร้านค้าและ ศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งก็ยังไม่แพร่หลายมากนัก จนมาถึงปัจจุบันนี้ เริ่มมีการขายอาหารจำพวก เนื้อสัตว์เทียม เช่น หมูเจ ไก่เจ ปลาเค็มเจ กุ้งเจ ปลาหมึกเจ เป็นต้น มากขึ้นแทบจะทุก ร้านค้า ยกเว้นในศาลเจ้าเท่านั้นที่ยังคงใช้ผักและโปรตีนเกษตรเพียงเล็กน้อยในการปรุงอาหาร

"เดี๋ยวนี้เห็นใหม่ค่ะ ทำอาหารเจ ทำหมูเทียม ทำปลาเค็มเออ อะไรเออ ซึ่งเราไม่จำเป็นอะ เบียด่าง หมูแดงจำเป็นไหม มันไม่จำเป็นเลย"

(ปุ่นยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์ อายุ 59 ปี, **สัมภาษณ์**, 14 พฤศจิกายน 2555)

จากการสอบถามชาวภูเก็ตโดยทั่วไปที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินผัก พบว่า หากเป็นคน ในวัยทำงาน เยาวชน และวัยรุ่นจะให้ความสนใจและหันมารับประทานอาหารนอกศาลเจ้ามากขึ้น เนื่องจากมีสีสันและรสชาติอร่อย บางรายบอกว่า อาหารบางอย่าง เช่น ลาบหมูเจ ปลาเค็ม เจ มีรสชาติคล้ายกับอาหารคาวจริงๆ จึงเป็นที่ถูกปาก อีกทั้งบางคนไม่มีเวลาไปรับอาหารจาก ศาลเจ้า เนื่องจากต้องรอคิวคนเยอะและไม่มีที่จอดรถ จึงอาศัยหารับประทานจากร้านค้าตาม ความสะดวก ส่วนมีสอบถามคนเฒ่าคนแก่ พบว่า ส่วนใหญ่จะไม่ชอบรับประทานอาหารพวกนั้น เพราะขัดจากหลักปฏิบัติที่ให้ละเว้นจากการกินเนื้อสัตว์ อันหมายรวมถึง การนึกถึงเนื้อสัตว์ เพราะ นั้นเป็นการแสดงถึงการที่ยังละกิเลสไม่ได้ คนเหล่านี้จึงยังชอบรับประทานอาหารในศาลเจ้า มากกว่า เพราะนอกจากจะความเคร่งครัดในหลักปฏิบัติแล้ว พวกเขายังเชื่อว่า อาหารเหล่านี้ ผ่านการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์มาแล้ว หากรับประทานเข้าไป ก็จะเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

"ที่บ้านก็จะใช้ทำเนี้ยมเงินเกือบหมด เพราะนั่น เวลาถึงเวลากินผักเนี้ยเรา ก็จะต้องไปหิ้วปิ่นโต ไปทำบุญแล้วก็ไปหิ้วปิ่นโต ส่วนไอที่จะขายทำขายอะไรเออะเนี้ยเนี้ยไม่มี ที่เขาตั้งเป็นแผงขายไม่มีเลย สมัยครูเด็กๆ ไม่มีเลย มีก็ตามบ้านที่เขาเคย คำขายอยู่แล้วอะนะ เขาทำนิดๆ หน่อยๆ พวกขนมเงินน้ำยาอะไรพวกนี้ นิดหน่อย ส่วนใหญ่เราทำกันเอง แต่ที่เป็นหลักเลยก็ คือ หิ้วปิ่นโตจากศาลเจ้า ถือว่า อาหารที่มาจากอ้อมเนี้ย เป็นของศักดิ์สิทธิ์ไ้ผ่านพิธีกรรม เราจะถือว่า กินแล้วมันดีอะนะ มันเป็นมงคลกับตัวเอง"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

ผู้วิจัยได้เดินสำรวจบริเวณศาลเจ้าต่างๆ พบว่า ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ยและศาลเจ้าบางเหนียว เป็นศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และเป็นเขตที่นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสนใจจำนวนมาก บริเวณดังกล่าวมีร้านค้าขายอาหารเจเป็นจำนวนมากประมาณเกือบกว่าร้อยร้านค้า แต่ละร้านค้าก็จะมีการเสนออาหารเจที่ดึงดูดลูกค้าทั้งชาวภูเก็ตและนักท่องเที่ยว เช่น หมูสะเต๊ะเจ ยำซีฟู้ดเจ ข้าวหมูแดงเจ ข้าวหน้าเป็ดเจ ข้าวมันไก่เจ ปลาเค็มเจ ปลาทอดเจ โลบะ (หัวหมูทอดเจ) เป็นต้น ซึ่งอาหารเหล่านี้ล้วนมีสีสันให้ชวนรับประทานและดึงดูดใจผู้พบเป็นอย่างมาก มีผู้คนแวะเวียนกันมาซื้ออาหารเหล่านี้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กๆ และวัยรุ่นจะชอบไก่ทอดเจและลูกชิ้นเจทอดเป็นพิเศษ

เนื้อสัตว์เทียมที่ขายอยู่ตามร้านค้าบริเวณหน้าศาลเจ้า และบริเวณใกล้เคียง มีลักษณะที่เหมือนของจริงมาก เช่น หมูแดงเจ ไข่หมูเจ ปลาหมึกเจ ก็มีลักษณะที่เหมือนของจริงจนเกือบจะแยกไม่ออกว่า เป็นของเทียม ผู้วิจัยเองก็ได้ลองซื้ออาหารเจที่มีการปรุงด้วยเนื้อเทียมชิมดูก็พบว่า นอกจากรูปลักษณ์ภายนอกจะเหมือนเนื้อสัตว์จริงแล้ว ยังมีการแต่งกลิ่นและรสชาติของอาหารให้คล้ายๆ กับเนื้อสัตว์จริงๆ อีกด้วย โดยเฉพาะปลาเค็มเจ คัดล้ายของจริงมากๆ ทั้งรสชาติและกลิ่น เพียงแต่ว่า กลิ่นไม่แรงเท่าปลาเค็มจริงๆ ส่วนไส้กรอกเจ มีลักษณะคล้ายหมากฝรั่ง แต่มีการแต่งกลิ่นเหมือนกับไส้กรอกที่ทำมาจากเนื้อสัตว์จริงๆ

ภาพที่ 12 แสดงร้านขายปลาทอดเจหน้าศาลเจ้า

การปรับตัวในด้านอาหารเหล่านี้ มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยแรก คือ การท่องเที่ยว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2520 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาตั้งสำนักงานขึ้นในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และมีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เหมาะที่จะใช้เป็นจุดขายนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลประกาศให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุเอาประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตให้อยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จนมาถึงในปี พ.ศ.2535 รัฐบาลได้กำหนดและส่งเสริมให้จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวนานาชาติ จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก และประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตก็มีชื่อเสียงไปทั่วโลกเช่นกัน นับแต่นั้นมา นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาท่องเที่ยวและชมพิธีกรรมกินผักกันอย่างเนืองแน่นในทุกปี ชาวภูเก็ตจึงหันมาหารายได้จากการค้าขายอาหารเจ ซึ่งแม้จะมีระยะเวลาเพียง 9 วันแต่จากการสอบถามแม่ค้าพ่อค้าพบว่า ในแต่ละปีที่ตนทำอาหารขายก็ได้ผลกำไรมากกว่าที่คาดไว้ บางปีถ้าช่วงไหนเศรษฐกิจดีก็ขายได้เป็นหลายแสนบาท ประจวบกับตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ธุรกิจขายอาหารได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักที่จังหวัดภูเก็ต รวมถึงกระแสการดูแลสุขภาพและการ

รับประทานอาหารมังสวิรัตินะโลกก็เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีการผลิตเนื้อสัตว์เทียมออกมาวางขาย เป็นจำนวนมาก

"ประเพณีนี้ ยิ่งทำยิ่งใหญ่อิ่งทำยิ่งโต มันเกี่ยวกับสุขภาพของคนด้วย คนปัจจุบันเน้นมาดูแลสุขภาพ มากินผักมากขึ้น งดกินเนื้อสัตว์ ทำให้สุขภาพแข็งแรง เห็นไหมเดี๋ยวนี้ กินเจ กินผักเดี๋ยวนี้ บางคนกินอาทิตย์หนึ่ง บางคนกินในวันเกิด บางคนกินวันพระ นอกเหนือจากวันกินผักประจำปี หรือบางคนกินเข้าพรรษา สามเดือนเลยกินเจหมด เนี่ยไง เนื่องจากประเพณีนี้แหละ แล้วที่นี้ เดี๋ยวนี้ร้านเจในภูเก็ตเยอะเป็นสิบๆ ร้านแล้ว ไปตรงไหนก็มี เขากินง่ายขึ้น ไม่เหมือนเมื่อก่อน เมื่อก่อนกินลำบาก"

(ธีรภู ตรีตุลารักษ์, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2555)

พ่อค้าแม่ค้ารายย่อยที่ขายอาหารเจช่วงประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต เห็นแนวทางใหม่ที่จะดึงดูดลูกค้าได้ จึงหาซื้อเนื้อสัตว์เทียมเหล่านั้นมาปรุงอาหารเจขายเป็นที่ถูกปากของลูกค้าหลายคน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า บางร้านที่ใช้เนื้อสัตว์เทียมมาประกอบอาหารเจ ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนที่มีภูมิปัญญาในจังหวัดภูเก็ต จึงไม่เข้าใจถึงหลักปฏิบัติในพิธีกรรมกินผักแบบภูเก็ต บางร้านก็เป็นชาวภูเก็ตดั้งเดิม แต่ที่ทำเพราะเห็นว่าอาหารเหล่านี้สร้างความสนใจได้ดี จึงทำให้ลูกค้าซื้อเยอะและได้กำไรดี สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า บริบทชุมชนที่เปลี่ยนไปเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเพณีเกิดการเปลี่ยนแปลงไป

การที่พ่อค้าแม่ค้ามุ่งประเด็นไปทางการค้าเพื่อหวังกำไรมากจนเกินควรจนลืมหลักเกณฑ์สำคัญในพิธีกรรมนี้ย่อมจะส่งผลกระทบต่อรากหรือแก่นของประเพณี ซึ่งเมื่อสอบถามความคิดเห็นจากคนเฒ่าคนแก่ จะพบว่า พวกเขาไม่เห็นด้วยกับการทำเทียมเนื้อสัตว์เจที่เหมือนจริงเกินไป ซึ่งนั่นหมายถึงว่า กำลังโค่นรากแก้วของประเพณีที่มีหลักปฏิบัติสำคัญคือการลดละต่อกิเลสทั้งปวง และไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตต่างๆ แม้จะเป็นอาหารเหล่านั้นจะเป็นของเทียมก็ตาม แต่ก็เหมือนกับว่า ยังตัดจากกิเลสดังกล่าวไม่ได้ แสดงว่า คนยังต้องการสัมผัสผัสจากเนื้อสัตว์อยู่ ซึ่งหากทำเช่นนี้แล้ว ก็ไม่ควรจะกินผักตั้งแต่แรก เป็นการขัดกับแก่นของประเพณีและ

ยังทำให้พิธีกรรมดูไม่ศักดิ์สิทธิ์ คนเฒ่าคนแก่หลายคนเห็นว่า การทำเนื้อเทียมสัตว์นั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็นในประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ตเลย อยากให้ดำรงไว้ซึ่งสาระสำคัญที่แท้จริงของประเพณีนี้มากกว่าผลกำไร

"เริ่มเปลี่ยนแปลงมาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว ย้อนไป 10 กว่าแล้วที่จำได้ว่า มันเริ่มจะมีเปลี่ยนแล้วละ แทนที่ว่าคนจะกินอาหารจากฮ้ามก็จะมีร้านค้าเนี้ยเข้ามาทำธุรกิจ เข้ามาทำอาหารเจขาย แบ่งเป็นลือคๆ อันนั้นเนื่องจากผลประโยชน์ทางธุรกิจที่ศาลเจ้าแต่ละแห่งได้รับ ก็เลยทำให้เกิดตรงนี้ขึ้นมา จะเห็นใหม่ว่า ฮ้ามจួយตู่ยเนี้ย จะยาวพืดเลย เออรายได้ไปเลี้ยงไปดูแลบำรุงศาลเจ้า อันนี้เราก็ไม่ว่ากัน แต่อะไรก็ให้มันมีลิมิตขอบเขต ว่ามันได้สักแค่นั้น นะคะ นอกเหนือจากตรงนี้แล้วเนี้ย แทนที่ว่าคนจะได้เอาจากฮ้ามมากินให้แซ่ๆ บริสุทธิก็กลายเป็นซื้อของกินเป็นธุรกิจจัดงานเทศกาลกินเจเลย มันไม่ใช่แล้วไง...รูปแบบอาหารการกินมีผลต่อสุขภาพก็เปลี่ยนไป แต่ก่อนเรากินเจเราก็กินแต่กินผัก กินน้ำเต้า ฟักทอง ของขายก็มีน้อยที่จะเป็นแ่งๆ มันๆ อันนี้ของฟีมองในแง่ลบมากขึ้นแล้วนะคะ เปลี่ยนไปในทางที่แย่งลง แทนที่กินเจเนี้ยจะเป็นการล้างท้อง ละกิเลสถูกใหม่คะ เดี่ยวนี้ เห็นใหม่คะ ทำอาหารเจ ทำหมูเทียม ทำปลาเค็มเอยอะไรเอย ซึ่งเราไม่จำเป็นอะ เบียด่าง หมูแดงจำเป็นใหม่ มันไม่จำเป็นเลย ก็เนี้ยไ้จะเราไม่รักษาวัฒนธรรมของเราที่สืบสานมาเลยใจ"

(ปุ่นยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2555)

"ร้านนั้นมาเกิดที่หลัง เห็นมีลาบหมูเจ ปลาเค็มเจคือมันเป็นการประดิษฐ์ คิดให้มันแปลกๆ เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวว่า เออกินอาหารเจนะ แล้วมันอร่อย เน้นความอร่อย สีสีนสวยๆ แต่ที่จริงเราไม่ต้องไปเน้นอย่างนั้นหรอก เราก็ทำได้"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2555)

"ท่านเองที่ผมบอกว่า ใครจะเป็นอย่างไร ฎุไม่เกี่ยวข้องให้ฎุได้อย่างเดียว อันนี้ที่ทำให้วัฒนธรรมประเพณีมุมมองของคนเปลี่ยนแปลงไป ผิดไป สมัยก่อนไม่มีเนื้อเทียมนะ ผักก็ผักไปเลย เจ้าท่านยังบอกว่า จะกินให้อร่อยต้องไปกินที่อื่น บางที่เจ้ายังบอกว่า ถ้าจะกินให้อร่อยต้องไปกินที่บ้าน ศาลเจ้าไม่อร่อย อย่างที่ผมบอกว่า ดีบุกเป็นตัวนำวัฒนธรรมเข้ามา การค้าเป็นตัวทำลายวัฒนธรรมประเพณี เช่น ปลาเค็มเทียม หมูแดงเทียม เริ่มเข้ามาไม่กี่ปีนี่แหละ หลัง 2500 มาทั้งนั้นแหละ ประเพณีนี้มีมาของกะทู้เรา 180 ปีแล้ว มันกินเฉพาะในร้านค้า ในศาลเจ้าเขาไม่ทำ อาหารแบบเดิมอยู่คนที่กินมีความเชื่อผิดๆ แล้วอาหารที่ของศาลเจ้าทำ ประกอบขึ้นมา ไม่ได้หวังเรื่องการค้า มันผิดกันนะกินแจกกับกินผัก ของเทียมมีมาประมาณหลัง 2500 เห็นจะได้ มีเจ้าองค์หนึ่งที่นี่ องค์ที่สามนะ ซ้ำให้จื้อ หรือลีโละเซี่ยะ ท่านองค์ลง แล้วออกตรวจบริเวณศาลเจ้าเนี่ย ไปเห็นเนื้อเทียมแกกซี่ ก็ห้ามไม่ให้มี แต่บางคนกลับโกรธท่านอีก หาวว่าท่านประทับทรงไม่จริง กลายเป็นเรื่องอื่นอีก"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

ผู้วิจัยได้พูดคุยกับคนเฒ่าคนแก่และชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ศาลเจ้าก็พบว่า ในประเด็นเรื่องอาหารนี้ เมื่อหลายสิบปีก่อน เคยมีองค์พระได้เข้าประทับในม้าทรงแล้วออกเดินตรวจตราร้านค้าบริเวณศาลเจ้า เมื่อพบร้านค้าที่มีการใช้เนื้อสัตว์เทียม ท่านจึงเข้าไปต่อว่า และให้รีบเอาออกไปจากบริเวณใกล้ศาลเจ้า เนื่องจากเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักในพิธีกรรมกินผักของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งทำให้บรรดาพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของอยู่บริเวณนั้นไม่พอใจ หาวว่าท่านเป็นพระปลอมบ้าง หรือบางทีก็ถึงกับข่มขู่ตัวม้าทรง ทำให้ม้าทรงเกิดความหวาดกลัว ถึงขั้นจุดธูปขอให้องค์พระอย่าได้ไปยุ่งเกี่ยวกับบรรดาร้านค้าเหล่านั้นอีก เพราะจะเป็นภัยกับตัวเอง สุดท้ายเมื่อม้าทรงท่านนั้นได้เสียชีวิตลงด้วยโรคชรา องค์พระที่เคยประทับในร่างของม้าทรงก็ไม่ได้เข้าประทับร่างอื่นอีกเลย เมื่อไม่มีคนมาตักเตือน ร้านค้าต่างๆ ก็ยังคงใช้เนื้อสัตว์เทียมในการประกอบอาหารต่อไป จนกลายเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

จากกรณีข้างต้น ในอดีต กลไกการสืบทอดประเพณีแบบหนึ่ง นั่นคือ กลไกการสืบทอดประเพณีประเภทการควบคุมพิธีกรรม ซึ่งใช้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงเป็นผู้ควบคุมประเพณีทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ขัดแย้งกับแก่นของประเพณี แต่ต่อมา เมื่อขาดผู้ควบคุม จึงทำให้ประเพณีดังกล่าวเกิดการปรับเปลี่ยนด้านอาหารไปอย่างมากกล่าวคือ มีการใช้เนื้อสัตว์เทียมของร้านขายอาหารแข็งซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีนี้มาก เนื่องจากอาหารเป็นสาระสำคัญของหลักปฏิบัติในพิธีกรรมกินผักนี้ เมื่อลำต้นสิ้นคลอนแล้วยอมสะท้อนไปถึงรากแก้วได้เช่นกัน

2.2.3 ดอก ใบ และผลของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นส่วนที่เป็นรูปแบบที่เห็นได้ (Form) เมื่อเกิดรากและลำต้นแล้ว ส่วนที่จะเกิดขึ้นมากก็คือ ดอก ใบ และผลของประเพณี อันจะเป็นส่วนที่ทำให้ประเพณีดำรงอยู่ได้เช่นกัน ส่วนนี้จะสามารถเปลี่ยนได้ง่ายตามปัจจัยต่างๆ เมื่อนำมาพิจารณากับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนนี้มีความสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับประเพณี โดยเฉพาะในเรื่องของพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีที่น่าตื่นเต้น ใจเฝ้าผู้พบเห็น ส่วนที่เป็นดอก ใบ และผล ในประเพณีนี้ เป็นองค์ประกอบที่มองได้ชัดเจน ได้แก่ พิธีกรรม ฮวดแก้ว ม้าทรง เครื่องแต่งกาย สถานที่ เป็นต้น ผู้วิจัยจัดแบ่งรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.2.3.1 พิธีกรรม

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นประเพณีที่มีพิธีกรรมย่อยอีกหลายพิธีกรรม ซึ่งแต่ละพิธีกรรมนำหลักความเชื่อมาจากลัทธิเต๋าทั้งสิ้น พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงมีลักษณะของการใช้เวทมนต์คาถาโดยฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) และมีการสื่อสารติดต่อกับองค์เทพที่ประทับร่างม้าทรง เป็นพิธีกรรมที่เน้นการสักการบูชาขององค์เทพให้คุ้มครองผู้เข้าร่วมพิธีกินผัก บางพิธีกรรมก็เป็นพิธีกรรมที่สร้างความตื่นเต้นใจเฝ้าผู้เข้าร่วมและผู้พบเห็นไม่น้อย ซึ่งผู้วิจัยขออธิบายโดยเรียงลำดับพิธีกรรมจากวันแรกจนถึงวันสุดท้าย (วันที่ 9) ของประเพณีกินผัก และ

เนื่องจากพิธีกรรมต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนไปหลายประการ ผู้วิจัยของสรุปตารางเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

พิธีกรรม	อดีต	ปัจจุบัน
1. พิธีกรรมเซี่ยโกเต้ง (ยกเสาโกเต้ง)	- ชาวบ้านมีส่วนร่วมในพิธีกรรมมาก แต่จำนวนคนที่มาร่วมไม่มากเหมือนปัจจุบัน - ไม่มีการติดทองคำเปลวที่ไม้ไผ่	ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ย : งานใหญ่โตมาก ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนมาก และมีการติดทองคำเปลวที่ไม้ไผ่ ศาลเจ้าบางเหนียว : ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนมาก และไม่มีการติดทองคำเปลว ศาลเจ้ากะทู้ : ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมส่วนใหญ่มีแต่ชาวกะทู้ละแวกใกล้เคียง ชาวบ้านมีส่วนร่วมมาก และไม่มีการติดทองคำเปลว
2. พิธีกรรมเซี่ยหล่าเต้าปักเต้า (อัญเชิญผู้ถือบัญญัติและผู้ถือบัญญัติตาย)	- มีเพียงแต่คณะฮวดกั้วของศาลเจ้าไปทำกันอย่างเรียบง่าย	- ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ย : มีการจัดขบวนใหญ่โต ผู้ชมพิธีกรรมจำนวนมาก - ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้ากะทู้ : ขบวนสั้นๆ
3. พิธีกรรมคัดเลือกเก้าแก่หลอจู้	- รายชื่อผู้เข้าร่วมคัดเลือกไม่มาก มีเฉพาะคนในชุมชน	- รายชื่อผู้เข้าร่วมคัดเลือกมากขึ้น มีคนนอกชุมชนด้วย
4. พิธีกรรมขึ้นบันไดมิด, พิธีกรรมเดินสะพานตะปู, พิธีตัมน้ำมันยาและอาบน้ำมัน	- มีพิธีกรรมนี้ และมีผู้เข้าร่วมงานเป็นคนในชุมชน	- ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ย : ไม่มีพิธีกรรมเหล่านี้ แต่มีเพิ่มพิธีกรรมตัมน้ำมันยา - ศาลเจ้าบางเหนียว : ยังคงมีพิธีกรรมขึ้นบันไดมิด และเพิ่มความสูงจนน่ากลัว - ศาลเจ้ากะทู้ : ไม่มีพิธีกรรมแล้ว เพราะกลัวม้าทรงติดโรคเอดส์ บางปีจะมีพิธีกรรมอาบน้ำมัน
5. พิธีกรรมป่ายซิดแซ้ (บูชาดาว)	- ชาวบ้านมาร่วมกันเฉพาะคนในชุมชน	ทั้ง 3 ศาลเจ้ามีผู้เข้าร่วมเยอะมาก เพราะต้องการของปลุกเสก
6. พิธีกรรมอิวเก้ง หรือพิธีกรรมเซี่ยเหยี่ยวให้ย (แห่พระ)	- มีแต่ชาวบ้านมาช่วยจัดงาน ขบวนมีขนาดสั้น มีม้าทรงน้อยประมาณ 20 - 30 องค์ ใช้อุปกรณ์โบราณร่างกายขนาดเล็ก	ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ย : ขบวนยิ่งใหญ่และยาวมาก มีม้าทรงเป็นพันองค์ มีการใช้อุปกรณ์ใหญ่โต น่ากลัว มีผู้ชมจำนวนมากทั้งคนในท้องถิ่นและคนนอก ศาลเจ้าบางเหนียว : ขบวนยาวและใหญ่ - ศาลเจ้ากะทู้ : ขบวนไม่ยาวมาก เน้นพิธีกรรม ไม่เน้นความอลังการ

พิธีกรรม	อดีต	ปัจจุบัน
7. พิธีกรรมไถ่ภัย (ลุยไฟ)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านมาช่วยจัดพิธีกรรมและร่วมงานกัน - กองไฟขนาดใหญ่ไม่ใหญ่มาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย : เปลี่ยนสถานที่จัดพิธีกรรมจากศาลเจ้าไปที่สนามฟุตบอลของเทศบาลนครเมื่องภูเก็ต กองไฟมีขนาดใหญ่มาก ผู้ชมจำนวนมาก ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว - ศาลเจ้าบางเหนียว : จัดที่ศาลเจ้า ผู้ชมจำนวนมาก - ศาลเจ้ากะทู้ : จัดที่ศาลเจ้า กองไฟไม่ใหญ่มาก ผู้ชมจำนวนมากพอสมควร แต่ไม่เยอะเท่าศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย
8. พิธีกรรมไถ่หย่าน (สะเดาะเคราะห์)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าร่วมต้องเตรียมอุปกรณ์มาเอง - ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าร่วมไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์มาเอง แต่มาซื้อที่ศาลเจ้าได้เลย - ผู้เข้าร่วมมีจำนวนมากทุกศาลเจ้า
9. พิธีกรรมส่งหยกอ่องส่งเต้และส่งกิวอ่องไต่เต้ (ส่งหยกอ่องส่งเต้และส่งกิวอ่องไต่เต้)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าร่วมงานมีเฉพาะคนในชุมชน - ขบวนไม่ใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย : ผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก ขบวนแห่มีขนาดใหญ่ มีการจุดประทัดมากจนมองไม่เห็นถนน - ศาลเจ้าบางเหนียว : เช่นเดียวกับศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย - ศาลเจ้ากะทู้ : ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมเป็นชาวกะทู้ ขบวนสั้นๆ ไม่ใหญ่
10. พิธีกรรมเซี่ยโกเต็ง (ลงเสากโกเต็ง)	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการช่วยกันนำเสากโกเต็งลงมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย : ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในฐานะผู้ชมมีจำนวนมาก - ศาลเจ้าบางเหนียว : ผู้เข้าร่วมมีจำนวนมาก - ศาลเจ้ากะทู้ : ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการช่วยลงเสากโกเต็ง และคนที่มาร่วมส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชนละแวกหมู่บ้านกะทู้

เนื่องจากประเพณีถือศีลกินผักมีพิธีกรรมย่อยต่างๆ มากมาย ผู้วิจัยจะขออธิบายเฉพาะพิธีกรรมหลักๆ และพิธีกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทชุมชนอย่างชัดเจน ดังนี้

2.2.3.1.1 พิธีกรรมเซี่ยโกเต้ง (พิธีกรรมยกเสาโกเต้ง) เป็น

พิธีกรรมยกเสาโกเต้ง และอัญเชิญตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง ขึ้นสู่ยอดเสาโกเต้ง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการประกาศให้ผู้คนทั่วไปได้ทราบว่า งานประเพณีถือศีลกินผักเพื่อถวายแก่องค์กิวอ่องไตเต้ได้เริ่มขึ้นแล้วภายในศาลเจ้าแต่ละแห่ง ซึ่งพิธีกรรมนี้จะเริ่มทำขึ้นในช่วงบ่ายจนถึงช่วงเย็นของวันสุดท้ายของเดือน 8 ตามปีจันทรคติจีน โดยก่อนที่จะถึงวันประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้ ฝ่ายพิธีกรรมจะต้องเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงเสาโกเต้งไว้ล่วงหน้าแล้ว ซึ่งเสาโกเต้งนี้ เป็นเสาไม้ไผ่ที่นำมาใช้จะต้องเป็นไม้ไผ่สีสุกลำต้นแก่และตรงสวยงามยาวประมาณ 12 ศอกขึ้นไป สมัยก่อนนั้นจะไม่มีแท่นวางเสาโกเต้ง แต่ปัจจุบันมีการสร้างแท่นวางเสาทุกศาลเจ้าเพื่อพยุงเสาไม่ให้ล้มและสะดวกในการจัดสถานที่ เมื่อได้ไม้ไผ่ทั้งสองต้นแล้ว จะนำต้นแรกมาต่อประกอบเข้ากับเสาโกเต้ง ซึ่งเป็นเสาไม้ขนาดใหญ่มีรอกสำหรับร้อยเชือกชักอยู่ตรงปลายเสา เสาโกเต้งทำมาจากไม้เนื้อแข็งซึ่งมีความทนทานอยู่ได้เป็นหลายสิบปี หากจะเปลี่ยนเสาก็จะต้องเปลี่ยนให้ยาวขึ้นกว่าเดิมอันหมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ส่วนต้นไผ่อีกต้นจะแยกไว้ต่างหากสำหรับใช้ติดตั้งโคมตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง บริเวณยอดเสาโกเต้ง (ไม้ไผ่ต้นแรก) จะผูกด้วยผ้าสีเหลืองคล้ายธง 1 ผืน เขียนอักษรจีนว่า "หยกอ่องส่งเต้" ส่วนที่ปลายต้นไผ่อีกต้นที่อยู่ในแนวอนด้นล่างมีชุดโคมตะเกียง 9 ดวงติดตั้งอยู่ จะมีธงสีเหลืองเขียนอักษรจีนว่า "กิวอ่องไตเต้" ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่า องค์หยกอ่องส่งเต้ทรงเป็นเจ้าของแห่งฟ้าดิน และเป็นองค์เทพสูงสุดเหนือองค์เทพทั้งปวง แม้แต่จักรพรรดิหรือกษัตริย์ของจีนในอดีตยังต้องกราบไหว้บูชา (สมชาย มนูญจันทรถ, 2552 : 99) และงานประเพณีถือศีลกินผักนี้ก็เป็งานกินผักเพื่อถวายแด่กิวอ่องไตเต้ หรือพระราชาริราชทั้งเก้าของจีนด้วย เมื่อประกอบทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำชุดเสาโกเต้งทั้งหมดมาวางไว้ที่ลานกว้างหน้าศาลเจ้า

ภาพที่ 13 แสดงเสาโกเต้งในงานประเพณีถือศีลกินผัก

ที่น่าสังเกตก็คือ เมื่อผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ในศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่จัดงานประเพณีได้ยิ่งใหญ่ที่สุดและเป็นที่ยู่อักกันดีของชาวภูเก็ตและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่า ในช่วงเย็นของวันที่ประกอบต้นไผ่ทั้งสองต้นเข้ากับเสาโกเต้งเรียบร้อยแล้วและนำเสาโกเต้งดังกล่าวมาวางพาดไว้กับราวเหล็กด้านหน้าศาลเจ้า ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักเริ่มทยอยกันเข้ามาติดทองคำเปลวที่เสาโกเต้งเป็นจำนวนมาก โดยทางศาลเจ้าได้มีการจัดบริการทองคำเปลวไว้ให้ผู้เข้าร่วมพิธี โดยมีผู้รับบริจาควางไว้ให้บริจาคตามศรัทธา ถือเป็นกิจกรรมใหม่ที่เพิ่มเข้ามาในพิธีกรรมนี้ เพราะผู้วิจัยได้สอบถามคนเฒ่าคนแก่ และหัวหน้าฝ่ายพิธีกรรมศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยแล้วพบว่า การติดทองคำเปลวนั้นไม่ใช่พิธีกรรมดั้งเดิมในประเพณีกินผักจังหวัดภูเก็ต แต่เป็นเพราะเมื่อประมาณ 40 ปีก่อน มีชาวบ้านมาบนบานกับองค์เทพ แล้วมาขอแก้บนด้วยการติดทองคำเปลวที่เสาโกเต้ง จึงมีคนทำตามเรื่อยมา ทางเจ้าหน้าที่ศาลเจ้าก็ไม่ได้ห้ามก็เลยทำกันมาจนกลายมาเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบัน

"มันก็ตั้งแต่อดีตแล้วแหละ แต่อดีตที่มันจำความได้ มันก็ไม่ใช่อุบัติเหตุอะไรไป ประมาณย้อนหลังไป 40 กว่าปีได้ ประมาณนั้นแหละ คือ ติดทองคำเปลวแบบนี้ คือเริ่มต้นอะนะ คือเขาไปบนบานว่า ถ้าเขาหายจากโรคอะไรๆ อย่างนี้เนี่ย เขาก็จะเอาทองไปติด เป็นคนที่อยู่ในศาลเจ้าอะไรอย่างนี้ พอเขาติดทอง

เสร็จแล้ว มีคนเห็น ก็เออ ติดด้วยสิ อะไรแบบนี้ ที่นี้คนเขาก็เห็นว่า เออ ติดด้วยก็ดี คนโน้นคนนี้ก็ติดกัน ที่นี้พิธีกรรมมันเกิดจากการทำตาม เห็นแล้วอยากทำ ยิ่งห้ามยิ่งอยาก ถ้าบอกว่าไม่ให้ทำนะ ยิ่งอยากทำ แค่อสองคน มันก็ยื้อแย่งกัน มันก็อยู่ในประเภทอย่างนี้แหละ ที่นี้พอคนติดเยอะๆ ก็กลายเป็นประเพณี การติดทองก็มีแค่ศาลเจ้าเดียวคือที่นี้เอง ที่อื่นไม่มี "

(สมพร จันต์ชัยธรรม หัวหน้าฝ่ายพิธีกรรมศาลเจ้าจู้ยตุ่ย, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555)

ปรากฏการณ์การติดทองคำเปลวที่ไม่ได้ดังกล่าวนั้น มิใช่พิธีกรรมดั้งเดิมตามธรรมเนียมของชาวจีน แต่เป็นการประยุกต์นำเอาพุทธศาสนามาใช้ในประเพณีนี้ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของพิธีกรรมที่เปลี่ยนไปตามบริบทชุมชน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า น่าจะมาจากการที่คนนอกชุมชนย้ายเข้ามาอยู่ในภูเก็ตและนำวัฒนธรรมการติดทองมาใช้กับประเพณีนี้

ภาพที่ 14 แสดงผู้เข้าร่วมพิธีกำลังติดทองคำเปลวที่ไม่ได้ทั้ง 2 ต้น ก่อนจะทำพิธีขึ้นเสาโกเต้ง ณ ศาลเจ้าจู้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง

เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจที่ศาลเจ้าบางเหนียวและศาลเจ้ากะทู้ พบว่า ไม่ปรากฏ การติดทองคำเปลวที่เสาโกเต้ง เมื่อสอบถามจากคนเฒ่าคนแก่จึงทราบว่า ที่ศาลเจ้าทั้งสองแห่ง ห้ามติดทองคำเปลวที่เสาโกเต้งและไม้ไผ่ 2 ต้นเด็ดขาด และยังห้ามผู้หญิงแตะหรือสัมผัสเสา โโกเต้งด้วย เพราะเชื่อว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่มีประจำเดือน ซึ่งไม่บริสุทธิ์ การสัมผัสเสาโกเต้งทำให้ พิธีกรรมไม่บริสุทธิ์ และอาจทำให้ผู้ที่ฝ่าฝืนเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุโดยไม่ทราบสาเหตุอย่าง กะทันหันได้ ซึ่งหลักปฏิบัติในข้อนี้ ทั้งสองศาลเจ้ายังคงยึดถือเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

"เรายังคงยึดถือพิธีกรรมตามแบบดั้งเดิมทุกอย่างครับ ไม่เปลี่ยนแปลง เลย เมื่อก่อนเป็นยังไง ตอนนั้นก็เป็นอย่างนั้น"

(ประเสริฐ ฝึกทองผล ประธานกรรมการศาลเจ้าบางเหนียว, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2555)

"ในบริเวณศาลเจ้ากะทู้ เคยมีผู้นำทองคำเปลวมาติดที่เสาโกเต้ง เทพ เจ้าห้ามไม่ให้ติดทองคำเปลว ท่านบอกว่า ที่ศาลเจ้ากะทู้ได้ไปแก้ปฏิบัติกันมา ตั้งแต่โบราณเริ่มแรกสร้างฮ้าม ก็ไม่เคยติดทองคำเปลวที่เสาโกเต้ง ส่วนฮ้ามอื่น เขาจะติดทองคำเปลวก็แล้วแต่เขาจะทำกันไป แต่ที่ฮ้ามนี้ขอให้ยังคงรักษา รูปแบบเดิมเอาไว้ และผู้หญิงก็ห้ามไม่ให้ถูกหรือแตะต้องเสาโกเต้งด้วย ส่วน ผู้ชายแตะได้ ยกเว้นเฉพาะคนที่ไว้ทุกข์ก็ห้าม คนในชุมชนกะทู้เขาปฏิบัติแบบนี้ มาโดยตลอด"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2555)

ในช่วงเช้าของวันขึ้นเสาโกเต้งของทั้ง 3 ศาลเจ้า ทางฝ่ายพิธีกรรมจะจัด โต๊ะบูชาด้วยอาหารเจต่างๆ และผลไม้ เมื่อถึงช่วงบ่ายประมาณ 4 โมง ก่อนที่จะทำการประกอบ พิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้งก็จะมีองค์พระเข้าประทับทรงร่างม้าทรงประมาณ 2-3 องค์ เดินตรวจตรา ความเรียบร้อยต่างๆ ภายในศาลเจ้า โดยมีฮวดกั้วคอยเดินตามและถือเจิ้งหล้อ (หม้อควันไม้หอม) ไปรมตามห้องต่างๆ ทั่วศาลเจ้า เพื่อเป็นการลดความคาวในศาลเจ้า และมีเด็กผู้ชายประมาณ 2-3

คนตีฝ่าง (ฮ่องจีน) ประกอบพิธีนี้ด้วย ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นกลไกการควบคุมพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้พิธีกรรมถูกต้อง โดยผ่านการตรวจจากองค์พระที่ประทับร่างม้าทรง

ที่น่าสังเกตคือ ศาลเจ้ากะทู้จะมีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ยังคงยึดถือตามแบบฉบับโบราณ นั่นคือ ก่อนที่ม้าทรงจะเดินตรวจตราศาลเจ้าและฮวดกั้วจะรวมควันศาลเจ้านั้น ประมาณ 15.00 น. จะมีกลุ่มเด็กผู้ชายอายุประมาณ 7-10 ปี จำนวน 5-6 คน ตีฆ้องบอกเวลาให้ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงทราบว่า ใกล้ถึงพิธีขึ้นเสาโกเต็งแล้ว โดยระหว่างการเดินตีฆ้องไปตามหมู่บ้าน เด็กๆ จะตะโกนพูดภาษาได้ว่า "ตีห้าขึ้นเสาโกเต็ง" ในกรณีนี้พบว่า ไม่ปรากฏที่ศาลเจ้าอื่นๆ เลย

ภาพที่ 15 แสดงเด็กๆ ชาวกะทู้กำลังเดินตีฝ่าง (ฮ่องจีน) ป่าวประกาศเวลาทำพิธีขึ้นเสาโกเต็ง บริเวณหมู่บ้านกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ในอดีต การยกเสาโกเต็งของแต่ละศาลเจ้าจะอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้านที่มาเข้าร่วมพิธี และมีอุปกรณ์เพียงแรงคนและเชือกมณิลาในการผูกและดึงยกเสาขึ้น ในปัจจุบัน ศาลเจ้าต่างๆ ทำแท่นวางเสาโกเต็งและมีรั้วสีเหลี่ยมล้อมรอบไว้แล้วเพื่อความสะดวกในการยกเสาโกเต็ง ซึ่งบริเวณนั้นห้ามผู้หญิงเหยียบเด็ดขาด ตลอดช่วงที่กำลังขึ้นเสาโกเต็งและอัญเชิญตะเกียงน้ำมัน 9 ดวงจะมีการตีกลองและฮ่องจีน หรือฝ่างเป็นจังหวะ และมีการจุดประทัด

ราวจำนวนมาก เมื่ออัญเชิญน้ำมันตะเกียง 9 ดวงและยกเสาขึ้นตั้งบนแท่นเรียบร้อยแล้ว ฮวดก็ว่าจะสวดคาถาและนำเสื่อใบเตยมาพันรอบโคนเสาด้านล่างเพื่อป้องกันสิ่งสกปรกและสิ่งชั่วร้ายต่างๆ มาทำลายพิธีกรรม

ผู้วิจัยสังเกตการณ์ที่ศาลเจ้าจื๊อตุ่ยเต้าโบ้เก็ง พบว่า ศาลเจ้าจะมีเจ้าหน้าที่ทำการผูกเชือกชักรอก และวางตำแหน่งการตั้งรอกไว้เรียบร้อยแล้ว ก่อนถึงพิธีและมีเจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าที่เป็นผู้ชายยืนประจำตำแหน่งการชักรอกบนอาคารอีกหลังหนึ่ง และห้ามผู้ที่ไม่มีหน้าที่ยุ่งเกี่ยวในส่วนนี้เพราะหากตั้งไม่ตรงจังหวะอาจทำให้เสาล้มลงทับคนข้างล่างได้ และอาจจะเกิดความวุ่นวายได้ คนในชุมชนจึงไม่ค่อยมีส่วนร่วมมากนัก แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่พยายามจะเข้ามาช่วยจับส่งเสาโกตั้งอยู่ทางด้านล่าง การเตรียมพร้อมเป็นอย่างดีจึงทำให้พิธีกรรมนี้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว บรรยากาศในวันนี้มีผู้เข้าร่วมงานและม้าทรงจำนวนมากมาร่วมพิธีกรรมนี้จนแน่นเต็มบริเวณหน้าศาลเจ้า เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว จะมีม้าทรงทั้งหมดผู้ชายจำนวนเกือบพันองค์ (เท่าที่ผู้วิจัยเห็นนั้น อาจจะมีมากกว่าผู้เข้าร่วมพิธีเสียอีก) แสดงอิทธิฤทธิ์ด้วยการทรมานร่างกาย ซึ่งเป็นที่ตื่นตาของเหล่านักท่องเที่ยว ส่วนบางองค์ก็รำมนต์ด้วยพรแก่ผู้เข้าร่วมพิธี ในพิธีกรรมนี้ทางศาลเจ้าได้เชิญองคมนตรี และหัวหน้าหน่วยงานราชการต่างๆ ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต นายกเทศบาลนครภูเก็ต และหลวงจีนจากปีนังมาร่วมสวดมนต์ซ่งเก็งตามแบบพุทธศาสนานิกายมหายานในขณะทำพิธีกรรมนี้ด้วย วันนี้จึงเป็นวันที่มีสื่อมวลชนจากหลายแขนงมาบันทึกเหตุการณ์มากมาย

พิธีกรรมของศาลเจ้าจื๊อตุ่ยในวันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก กล่าวคือ มีความยิ่งใหญ่อลังการ และมีพิธีกรรมมากขึ้น ทั้งนี้เป็นความต้องการของคณะกรรมการศาลเจ้าที่ต้องการจัดงานให้ยิ่งใหญ่และโด่งดัง โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมหลายอย่างให้ดึงดูดใจผู้คน ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดพิธีกรรมนี้มีความเพี้ยนไปจากอดีต เช่น การเชิญหลวงจีนมาสวดมนต์ตามแบบพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งไม่ใช่ธรรมเนียมดั้งเดิมของพิธีกรรม หรือการเชิญองคมนตรีมาเป็นประธานเปิดพิธีกรรม ซึ่งไม่จำเป็นในพิธีกรรมนี้เลย ผู้วิจัยมองว่า การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมให้มีความยิ่งใหญ่น่าจะเป็นการช่องทางที่ทางศาลเจ้าใช้หาเงินบริจาคเพื่อนำมาพัฒนาศาลเจ้าต่อไป ซึ่งหากศาลเจ้าได้รับความสนใจก็จะทำให้มีผู้คนเข้ามาทำบุญมากขึ้น ส่งผลให้มีทุนมาพัฒนาศาลเจ้าและงานประเพณีต่อไป

ส่วนศาลเจ้ากะทู้ ก็มีการสร้างแทนวงเสาโกเต็งไว้แล้ว แต่ยังคงใช้แรงงานจากชาวบ้านและอาสาสมัครมาช่วยกันยกเสาโกเต็ง ซึ่งชาวบ้านและอาสาสมัครทั้งผู้ชายผู้หญิง เด็ก คนแก่ ต่างก็มาช่วยกันตั้งเชือกเสาโกเต็ง ที่น่าสังเกตคือ พิธีกรรมนี้มีองค์เทพที่ประทับร่างม้าทรงร่วมทำพิธีกรรมเพียง 2-3 องค์ และผู้ที่เข้ามาร่วมพิธี ส่วนใหญ่ก็เป็นชาวบ้านละแวกใกล้เคียง จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ที่คลุกคลีกับศาลเจ้านี้พบว่า พิธีกรรมนี้เป็นเรื่องของฝ่ายพิธีกรรมกับคณะกรรมการศาลเจ้าเท่านั้นที่จะช่วยกันประกอบพิธีกรรมมาตั้งแต่ในสมัยอดีตแล้ว จึงไม่ปรากฏองค์เทพมาประทับร่างม้าทรงในพิธีนี้ จะมีแค่บางปีเท่านั้นที่เทพจะมาช่วยปิดเป้าเพื่อให้พิธีกรรมเสร็จสิ้นอย่างราบรื่น เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว ม้าทรงจะแสดงอิทธิฤทธิ์ด้วยการทรมานร่างกายเล็กน้อยจึงทำพิธีออกจากร่าง ในวันนี้ไม่มีสื่อมวลชนมาบันทึกเหตุการณ์เลย จะมีแค่นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 2-3 คนมาถ่ายภาพเก็บไว้

พิธีกรรมที่ศาลเจ้ากะทู้ ยังคงยึดหลักตามแบบดั้งเดิม ซึ่งมาจากความคิดเห็นของคณะกรรมการศาลเจ้าที่ต้องการรักษาธรรมเนียมเก่าแก่เอาไว้ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมพิธีกรรมของคนในชุมชน จึงทำให้การสืบทอดประเพณียังคงเป็นแบบดั้งเดิม ไม่มีการปรับเปลี่ยน อีกทั้ง บริบทชุมชนของศาลเจ้ากะทู้ค่อนข้างเป็นสังคมขนาดเล็ก ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวเหมือนในเขตอำเภอเมือง จึงทำให้ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกมาเข้าร่วมพิธีกรรม จึงมีเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นที่มาช่วยงานศาลเจ้า

หลังเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว ศาลเจ้ากะทู้และศาลเจ้าบางเหนียวจะมีมหรสพจัดแสดงบริเวณด้านหน้าศาลเจ้า เพื่อถวายแด่องค์กิวอ่องไต่เต้และองค์เทพต่างๆ ทุกคืนซึ่งมีมาแต่เดิมอยู่แล้ว โดยสมัยก่อนจะมีลิเก หรือจิวสลับกั๊นไป แต่ในปีนี้มีจิวแสดง และมีการแสดงสลับนั้กาก เป็นที่ชื่นชอบของเด็กๆ ส่วนศาลเจ้าจิวตุ่ยไม่มีมหรสพแสดงแต่อย่างใด เพราะสถานที่ไม่เอื้ออำนวย

สรุปแล้วพบว่า ศาลเจ้าจิวตุ่ยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมค่อนข้างมาก ส่วนศาลเจ้าบางเหนียวก็มีการปรับเปลี่ยนบ้างในระดับปานกลาง และศาลเจ้ากะทู้พบว่า ยังคงพยายามสืบทอดรูปแบบพิธีกรรมแบบเดิมเอาไว้ ซึ่งการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยคิดว่า คณะกรรมการของศาลเจ้าแต่ละแห่งมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะทางการประกอบพิธีกรรมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังพบว่า บริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้

พิธีกรรมของแต่ละศาลเจ้ามีการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว เป็นศาลเจ้าที่อยู่ในเขตเมือง มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก พิธีกรรมจึงถูกปรับเปลี่ยนไว้ให้มีความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีความยิ่งใหญ่อลังการ และมีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก ส่วนศาลเจ้ากะทู้ อยู่นอกเขตอำเภอเมือง และอยู่ในสังคมขนาดเล็ก ไม่ค่อยมีสถานที่ท่องเที่ยว จึงทำให้พิธีกรรมยังคงมีลักษณะตามแบบดั้งเดิมที่ทำเพื่อชุมชนจริงๆ ไม่ได้รองรับนักท่องเที่ยว การสืบทอดจึงยังคงรักษาความดั้งเดิมไว้ได้เกือบทั้งหมด

ภาพที่ 16 แสดงพิธีขึ้นเสาโกเต้งที่ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง

ภาพที่ 17 แสดงพิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้งที่ศาลเจ้ากะทู้

2.2.3.1.2 พิธีกรรมเซี่ยหล่ำเต้าปักเต้า (พิธีกรรมอัญเชิญผู้ถือ

บัญชีเกิดและผู้ถือบัญชีตาย) เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญมาก มีความเชื่อกันว่า องค์หล่ำเต้า แซ่กุ้นทรงเป็นเทพผู้ถือบัญชีการเกิดของสัตว์โลก และองค์ปักเต้าแซ่กุ้นทรงเป็นเทพผู้ถือบัญชีการตายของสัตว์โลก พิธีกรรมนี้จะทำหลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมใช้กุ้น (พิธีกรรมเลี้ยงทหารแล้ว) ในช่วงบ่ายแล้ว โดยจะกระทำในวันเดียวกันคือ ค่ำคืนวันที่ 3 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือวันที่ 3 ของงานประเพณี เมื่อถึงเวลา ฮวดกั๋วและเจ้าแม่หล่ำจู้จำนวนหนึ่งจะไปประกอบพิธีกรรมที่บริเวณชายทะเลสะพานหิน ส่วนศาลเจ้ากะทู้จะไปประกอบพิธีกรรมบริเวณลานกว้างเทศบาล ตำบลกะทู้ โดยมีองค์พระที่ประทับร่างม้าทรงเข้าทำพิธีกรรมเพียง 3 องค์เท่านั้น คือองค์พระสามให้จื้อ หรือองค์พระสามพี่น้อง ได้แก่ องค์พระต่งต่านหง่วนโส้ย องค์พระลิฮู้กิมเซี่ย และองค์พระลิฮู้บักเซี่ย เพื่ออัญเชิญกระดานรูปพร้อมด้วยป้ายชื่อขององค์หล่ำเต้าแซ่กุ้นและองค์ปักเต้าแซ่กุ้น รวมถึงตุ๊กตากระดาศที่มีใบหน้าสีแดง ซึ่งเป็นตัวแทนขององค์หล่ำเต้าแซ่กุ้นและตุ๊กตากระดาศที่มีใบหน้าสีดำ ซึ่งเป็นตัวแทนขององค์ปักเต้าแซ่กุ้น โดยตุ๊กตาทั้งสองจะถูกปิดตาไว้ด้วยกระดาศสีแดง เมื่อทำพิธีกรรมอัญเชิญเรียบร้อยแล้วจึงเปิดตาตุ๊กตาทั้งสอง จากนั้นจึงแห่ขบวนอัญเชิญองค์เทพกลับมาประดิษฐานไว้ที่แท่นบูชาขององค์พระเตียนฮู่หง่วนโส้ยภายในศาลเจ้าเพื่อให้ผู้คนได้กราบไหว้บูชาและตระหนักในสังกรรมเรื่องการเกิดแก่เจ็บตาย และการเกรงกลัวต่อการทำบาป ซึ่งระหว่างแห่ขบวนนั้นตามข้างทางจะเต็มไปด้วยคนมากมายยืนดู และมีชาวบ้านตั้งโต๊ะบูชาต้อนรับองค์เทพตลอดทาง และมีการจุดประทัดราวเพื่อต้อนรับองค์เทพเป็นจำนวนมาก

ในอดีต พิธีกรรมนี้จะมีเพียงแค่งานของศาลเจ้าไปทำพิธีกันอย่างเงียบๆ เท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ที่ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยและศาลเจ้าบางเหนียวพบว่า ขบวนแห่ของศาลเจ้าเป็นขบวนที่ยาวมาก มีผู้เข้าร่วมแห่และชาวบ้านมารออัญเชิญองค์พระเป็นจำนวนมาก และทำให้รถติดมากในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ตามข้างทางเต็มไปด้วยเสียงและควันจากประทัดราวที่ชาวบ้านนำมาแขวนจุดเมื่อขบวนแห่องค์พระมาถึง ส่วนที่ศาลเจ้ากะทู้เป็นเพียงขบวนสั้นๆ และมีผู้เข้าร่วมพิธีพอสมควร ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง เส้นทางการแห่ขบวนเป็นจุดที่ไม่ค่อยมีรถวิ่งผ่าน จึงไม่เป็นปัญหาทางด้านการจราจร สองข้างทางจะมีคนเฝ้าคนแก่ออกมานั่งหน้าบ้านจุดธูป 3 ดอก มาไหว้ บางบ้านก็จัดโต๊ะบูชาให้องค์พระ และมีคนโยนประทัดแดงมาที่ขบวนแห่เพื่อเป็นการต้อนรับองค์พระหล่ำเต้าปักเต้าเพียงเล็กน้อย

พิธีกรรมดังกล่าวนี้ ในอดีต ชาวบ้านสมัยก่อนจะเข้าใจและรู้ถึงวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม รวมถึงเข้าใจความหมายของพิธีกรรมที่ต้องการให้คนเรียนรู้ในสังขารเรื่องเกิดแก่เจ็บตายเป็นเรื่องธรรมดา และให้เกรงกลัวต่อบาปบุญ แต่ปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ หากไม่ได้คลุกคลีกับศาลเจ้า ก็จะไม่ค่อยรับรู้และเข้าใจในเรื่องราวเหล่านี้แล้ว แต่จะมองเห็นเพียงแค่ว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งในประเพณีถือศีลกินผักที่มีขบวนแห่พระ สนุกสนาน เราใจบางคนก็ไม่ทราบด้วยซ้ำว่า พิธีกรรมนี้มีชื่อเรียกว่าอย่างไร ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเกิดความผิดเพี้ยนไปที่การเน้นรูปแบบของพิธีกรรมเป็นสำคัญ แต่ลืมความหมายที่แฝงอยู่ในตัวพิธีกรรม

2.2.3.1.3 พิธีกรรมการคัดเลือกเก้าแก่หล่อจู้ หลังจากที่ทำพิธีกรรมอัญเชิญหล่าเต่าปักเต่าเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มทำพิธีกรรมนี้และจะคัดเลือกกันไปตั้งแต่วันแรกไปจนถึงวันสุดท้ายของการกินผัก โดยพิธีกรรมนี้เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่บรรพบุรุษชาวจีนใช้ในการมอบหมายความรับผิดชอบให้กับลูกหลานชาวภูเก็ตได้เข้ามาทำงานช่วยศาลเจ้าในงานประเพณีถือศีลกินผัก เปรียบเสมือนการต่อชะตาประเพณีให้ยึดต่อไปเรื่อยๆ พิธีกรรมนี้เป็นกระบวนการคัดเลือกเก้าแก่หล่อจู้หรือผู้ที่เข้ามาช่วยงานศาลเจ้าช่วงประเพณีกินผัก ซึ่งจะกระทำกันในช่วงดึก หรือช่วงที่ไม่มีคนพลุกพล่าน โดยเจ้าหน้าที่จะอ่านรายชื่อของผู้ที่มาบริจาคเงินและแจ้งชื่อไว้กับทางศาลเจ้า จากนั้นสวดกั้วจะเสี่ยงทายด้วยการ "บัวโปย" คือ การใช้ไม้ขนาดพอเหมาะจำนวน 2 อัน แบบครึ่งเสี้ยวรูปพระจันทร์ด้านหนึ่งนูนและอีกด้านหนึ่งเรียบแบนมาประกบเข้าหากันแล้วโยนลงบนพื้นด้านหน้าห้องประทับองค์กิวอ่องไตเต้ เพื่อให้องค์พระเป็นผู้คัดเลือกด้วยตนเอง ถ้าหากไม้โปยอยู่ในลักษณะคว่ำอันหงายอัน เรียกว่า "อินโปย" หมายถึงการตอบรับจากองค์พระ เจ้าหน้าที่จะอ่านรายชื่อนั้นซ้ำอีกครั้งแล้วเสี่ยงทายอีก ทำไปเรื่อยๆ จนกว่าไม้โปยจะอยู่ในลักษณะคว่ำทั้งสองอันหรือหงายทั้งสองอัน จึงอ่านรายชื่อคนต่อไป บางรายชื่อที่เสี่ยงทายเพียงครั้งแรก ไม้ออกเป็นคว่ำทั้งสองหรือหงายทั้งสองอันก็จะได้เป็นว่า "หล่อจู้" หรือหัวหน้ากลุ่มเก้าแก่หล่อจู้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ส่วนคนที่เหลือที่ที่ถูกคัดเลือกจะถูกเรียกว่า "เก้าแก่" ซึ่งจะมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง กลุ่มคนเหล่านี้จะต้องมาช่วยงานในศาลเจ้าในปีถัดไป โดยผู้หญิงก็จะ

ช่วยในฝ่ายโรงครัวและอุปกรณ์รูปเทียนที่ไม่เกี่ยวกับพิธีกรรม ส่วนผู้ชายจะช่วยงานทั่วไปในศาลเจ้าและงานพิธีกรรมต่างๆ ด้วย โดยจะมีการผลัดเวรกันทำหน้าที่ต่างๆ ทั้งนี้จะมีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญในงานพิธีกรรมมาช่วยแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ให้กับเจ้าแกหล่อจู้ที่ไม่เคยมารับหน้าที่นี้ได้ทราบ

ผู้วิจัยได้สอบถามเจ้าแกหล่อจู้พบว่า คนเหล่านี้มีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้รับคัดเลือกให้มาช่วยงานในศาลเจ้า เพราะเชื่อว่าตนเป็นคนมีบุญ มีวาสนาดีจึงได้รับการคัดเลือกจากองค์เทพ การเข้ามาช่วยศาลเจ้าจะทำให้ตนมีโชคลาภ ประสบความสำเร็จในชีวิต และหายจากโรคภัยไข้เจ็บ

"ได้เป็นเจ้าแกหล่อจู้มา 4 ปีแล้ว ดีใจมากๆ แสดงว่าเรามีบุญนะ พระท่านเลือกเรา ตอนมาครั้งแรกแปะเดินไม่ได้เลยเป็นอัมพฤกษ์ ก็มาช่วยเขามัดธูปเทียน เชื้อใหม่พอมมาช่วยงานองค์พระเนี่ย เดินได้เลยนะ ลูกขึ้นเดินได้เลย พอปีหน้าอีกก็ถูกเลือกอีก ดีใจมากๆ เลย"

(ฮวดจ้าย นาวารักษ์, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2555)

ส่วนบางคนที่ได้รับคัดเลือกแล้ว แต่ไม่สามารถมาทำหน้าที่ได้ ก็มักจะมอบหมายให้ญาติพี่น้องในครอบครัวไปทำหน้าที่แทน และบางครั้งอาจใช้วิธีการจ้างบุคคลภายนอกให้มาทำหน้าที่แทน (ซึ่งวิธีนี้เกือบจะไม่มีใครอยากทำ เพราะรู้สึกว่าคุณไม่ได้บุญ) แต่ทั้งนี้ต้องแจ้งให้คณะกรรมการศาลเจ้าทราบ พร้อมทั้งจุดธูปอธิษฐานบอกกล่าวให้องค์เทวดงไต่เต้ได้รับรู้ถึงความจำเป็นดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ได้รับคัดเลือกจะไม่ค่อยมีใครละเลยหน้าที่นี้ พวกเขาให้เหตุผลว่า รู้สึกผิดต่อองค์พระ เหมือนเป็นบาปที่รับปากต่อเทพแล้วไม่ได้ทำตามสัญญา และไม่ใช่เรื่องง่ายที่ตนจะได้รับคัดเลือกเพราะรายชื่อที่ถูกนำมาเสี่ยงทายนั้นมิเป็นหมิ่นๆ แสนๆ คน ถือเป็นโชควาสนาของตน หากใครที่ทำงานก็มักจะขอลางานล่วงหน้าเพื่อมาทำหน้าที่นี้ โดยเฉพาะ บางคนเดินไม่ได้ก็พยายามมาช่วยในงานที่ตนสามารถจะช่วยได้ ด้วยหวังให้ชีวิตของตนประสบแต่สิ่งดีๆ

ในอดีตเจ้าแก้มหล่อจู้ในศาลเจ้าต่างๆ จะเป็นชาวภูเก็ตดั้งเดิม และมีจำนวนไม่มากนักประมาณ 10 - 20 คน แต่ปัจจุบัน พบว่า มีผู้เข้าร่วมงานนี้เป็นจำนวนมาก บางคนไม่ใช่ชาวภูเก็ต บางปีจึงคัดเลือกได้ถึง 100 กว่าคน แต่ในความจริงมีคนที่มาทำหน้าที่นี้ไม่ถึงจำนวนที่คัดเลือก เนื่องจากบางคนไม่ใช่คนในพื้นที่ และบางคนก็ติดธุระ แต่ก็ยังมีคนส่วนใหญ่มารับหน้าที่นี้กันอย่างเต็มใจหลายคน ปัจจุบัน เมื่อมีคนมาบริจาคเงิน ทางเจ้าหน้าที่ก็จะถามถึงภูมิลาเนาว่าอาศัยอยู่ในภูเก็ตหรือไม่ และสะดวกจะรับหน้าที่นี้หรือไม่ หากเสี่ยงทายได้ หากเป็นชาวต่างจังหวัดและไม่สะดวกที่จะทำหน้าที่นี้ในปีหน้า เจ้าหน้าที่จะไม่จดรายชื่อไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การคัดเลือกเจ้าแก้มหล่อจู้มีความเที่ยงตรงและได้ผลมากที่สุด ดังนั้นเจ้าแก้มหล่อจู้จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมและเสียสละเวลาของตนเพื่ออุทิศตนในการรับใช้องค์พระตลอดช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักทั้ง 9 วัน

2.2.3.1.4 พิธีกรรมซีโต้ถ้อย (พิธีกรรมขึ้นบันไดมิด), พิธีกรรมโก้ยติเต็งซิง (พิธีกรรมเดินสะพานตะปู) และพิธีกรรมโก้ยอ้วเตี้ย (พิธีตัมน้ำมันยาและอาบน้ำมัน) พิธีกรรมเหล่านี้เป็นพิธีกรรมที่แสดงอิทธิฤทธิ์ขององค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรง โดยแต่ละศาลเจ้าจะจัดขึ้นในวันเวลาที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากเทพเจ้าจะเป็นคนกำหนดเวลาและต้องดูฤกษ์ยามควบคู่กับวันเวลาที่ก่อตั้งศาลเจ้านั้นๆ ขึ้นด้วย บางศาลเจ้าอาจไม่มีพิธีกรรมเหล่านี้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับแนวคิดของคณะกรรมการบริหารดูแลศาลเจ้าด้วยว่า ต้องการหรือไม่

ในอดีต ศาลเจ้าจะหุ้จะจัดพิธีกรรมเหล่านี้ขึ้นในวันขึ้น 5 ค่ำเดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือในวันที่ 5 ของงานประเพณีกินผัก ซึ่งเป็นมติของคณะกรรมการศาลเจ้าเป็นคนคิดขึ้นเพื่อใช้ในการดึงดูดให้คนมาเข้าร่วมพิธีกรรม และได้ขอความเห็นจากองค์เทพ เมื่อองค์เทพตกลง จึงจัดพิธีกรรมขึ้น ครั้งแรกในปี พ.ศ.2520 โดยคณะกรรมการได้จัดทำบันไดมิดจำนวน 7 ขั้นด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งอีก 7 ขั้น ส่วนพื้นด้านบนตรงกลางระหว่างทางขึ้นลงจะมีสะพานตะปูไว้ให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงได้แสดงอิทธิฤทธิ์ และยังมีพิธีกรรมอาบน้ำมัน โดยเจ้าหน้าที่ศาลเจ้าจะนำเครื่องยาสมุนไพรต่างๆ มาต้มกับน้ำมันมะพร้าวให้ร้อน แล้วจึงให้องค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรงอาบแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ประชาชนดู การที่เทพแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ นั้น คนเฒ่าคนแก่และฮวดกั้วบอกว่า ก็เพื่อเป็นการแสดงให้ภูตผีปีศาจและสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้ามาทำลายพิธีกรรมเกิด

ความหวาดกลัวในอิทธิฤทธิ์และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์และบารมีขององค์เทพต่างๆ ส่วนน้ำมันที่เอามาตม้นั้นทางศาลเจ้าได้แจกให้กับผู้เข้าร่วมงานนำไปใช้ทานวดรักษาโรคต่างๆ

"อันนั้นอยู่ที่คณะกรรมการแล้ว หรือว่าบางครั้งอาจจะเจ้า

ต้องการ มันมีอยู่ 2 แนวทางอย่างที่บางเหนียว บันไดมิดนั้นนะ เจ้า
ต้องการ เจ้าหรือคณะกรรมการเขาต้องการไม่รู้ แต่ที่กะทูนี่เราคณะกรรมการต้องการทำ
ขึ้นให้มีพิธีกรรม ถ้ากินผักธรรมดา คนในเมืองเขาว่าไม่รู้ใหม่ บางคนว่า ไปกะทูลแล้วยัง
บางคน พรรคพวกเขาบอกว่า ไม่รู้ไปทำไม ไม่มีอะไร การมีพิธีกรรมที่หลากหลาย ช่วย
ดึงดูด คนเข้ามาด้วยไง คือต้องทำพิธีกรรมให้คล้ายๆ มังงานทำขึ้นมา ทำแล้ว
ทำยังไงให้น่าดู ดูได้ด้วย"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมเหล่านี้ถูก
ปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นการแสดงที่ดึงดูดคนให้มาดูเยอะๆ ซึ่งเป็นความเห็นของคณะกรรมการ
ศาลเจ้า ซึ่งก็ทำให้เกิดการสืบทอดที่ผิดเพี้ยนไป คือ แทนที่คนในชุมชนจะมองเห็นว่า เป็น
พิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์และมีประโยชน์ต่อชุมชนจริงๆ กลับมองเห็นคุณค่าของพิธีกรรมลดลงเป็น
เพียงการแสดงอย่างหนึ่ง

ปัจจุบัน พิธีกรรมนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540
เพราะในช่วงนั้น เริ่มเกิดโรคเอดส์แพร่ระบาดขึ้นมา ทางจังหวัดจึงขอให้ทางศาลเจ้าพิจารณาใน
การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวที่อาจมีผลให้บรรดาม้าทรงติดโรคจากการขึ้นบันไดมิดและเหยียบ
สะพานตะปู้ร่วมกับม้าทรงบางคนนี้อาจจะเป็นโรคนี้ก็ได้ ทางคณะกรรมการศาลเจ้ากะทูนี่ได้
ประชุมกันและมีความเห็นให้ยกเลิกพิธีกรรมทั้งสองเสีย เพื่อความปลอดภัยในตัวม้าทรง ส่วน
พิธีกรรมตม้น้ำมันและอาบน้ำมันยังคงมีต่อไปจนถึงปัจจุบัน การยกเลิกพิธีกรรมครั้งนี้ ส่งผลให้
ศาลเจ้าอื่นๆ ยกเลิกด้วยเช่นกัน แต่ในปัจจุบันก็ยังมีศาลเจ้าบางแห่งที่ยังคงประกอบพิธีกรรมขึ้น
บันไดมิดอยู่

"คิดมาเมื่อไม่กี่ปี ประมาณปี ก่อน พ.ศ.2520 คิด พอนำไปใช้
แล้วนะ ตอนหลังคิดขึ้นมาได้อีก เกิดโรคปัจจุบันขึ้นมา โรคเอดส์ไง เลยมานั่ง
ทบทวนกัน มาคุยกัน ม้าทรงบางคนก็ไม่กล้าเหยียบกลัวติดเอดส์ พออย่างนั้น
เสร็จก็ตกลงงด เลิกเลย เรื่องบันไดมีดนี่เลิกเลย ตอนนี้อยู่คนเดียว
ต้มน้ำมันสมุนไพร ถ้ามดก็ต้มใหม่"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

ศาลเจ้าบางเหนียว ที่เคยยกเลิกไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ได้กลับมา
ทำพิธีดังกล่าวอีกครั้ง และเพิ่มความสูงของบันไดมีดให้สูงเลยอาคารศาลเจ้าเป็นที่น่าหวาดเสียว
ต่อสายตาผู้พบเห็น และยังคงมีพิธีกรรมอาบน้ำมันอยู่ ทั้งนี้เพื่อดึงดูดใจคนให้มาชมเยอะๆ

ส่วนศาลเจ้าจืดยตุยไม่มีพิธีกรรมปีนบันไดมีดมาตั้งแต่เริ่มแรก เพราะ
สถานที่ภายในศาลเจ้าค่อนข้างจำกัด ไม่เหมาะต่อการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว แต่ในช่วง 2-3 ปี
ที่ผ่านมา ศาลเจ้าจืดยตุยได้เพิ่มพิธีกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วม
พิธีกรรม นั่นคือพิธีกรรมต้มน้ำมันยาศักดิ์สิทธิ์ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมพิธีกรรมในครั้งนี้ด้วย พบว่า
ในช่วงสายประมาณ 9 โมงเช้า ทางศาลเจ้าได้ประกาศว่า จะมีพิธีกรรมนี้ขึ้น ผู้คนก็จะทยอยเข้า
มาร่วมพิธีแต่ก็ไม่มากเท่ากับวันขึ้นเส้าโกเต็ง จากนั้นจึงประกอบพิธีกรรมต้มน้ำมันสมุนไพร
หลังจากนั้นจะมีชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนวัยกลางคนและคนเฒ่าคนแก่มาขอให้องค์พระที่
ประทับในร่างทรงช่วยนวดน้ำมันรักษาโรคตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมา
รักษาโรคเจ็บข้อหรือปวดเมื่อยตามร่างกาย บางคนก็นำน้ำมันยาที่ได้กลับไปใช้เองที่บ้าน โดย
ภายหลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว เจ้าหน้าที่จะทำการรอกน้ำมันยาใส่ขวดเพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ที่
ต้องการ การสร้างพิธีกรรมเพิ่มขึ้นนั้นเป็นความคิดของคณะกรรมการศาลเจ้า ที่ต้องการให้
ในช่วงวันที่ไม่มีพิธีกรรมอะไรไม่ว่าง และช่วยทำให้ศาลเจ้ามีความครึกครื้นอยู่ตลอดเวลา ไม่เงียบ
เหงา จึงจัดพิธีกรรมนี้ขึ้น

2.2.3.1.5 พิธีกรรมป้ายชิตแซ้ เป็นพิธีกรรมบูชาดวงดาวประจำวันทั้ง

7 ดวงเพื่อเสริมต่อดวงชะตาและเสริมบารมีของผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินผัก ซึ่งพิธีกรรมนี้จัดขึ้นใน

คำคืน วันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือในวันที่ 7 ของงานประเพณีถือศีลกินผัก พิธีกรรมนี้ เชื่อกันว่า มีความขลัง และมีความศักดิ์สิทธิ์จึงมีการทำพิธีปลุกเสกสิ่งของมงคลต่างๆ เช่น ผ้าและกระดาษยันต์ น้ำมันหอม เส้นไหมผูกข้อมือ เทวรูป และภาพวาดองค์พระต่างๆ เป็นต้น เมื่อฮวดกั้วทำพิธีสวดมนต์เสร็จแล้ว จากนั้นองค์พระที่ประทับร่างม้าทรงจะอวยพรให้ผู้เข้าร่วมพิธีอยู่เย็นเป็นสุข โชคดีโดยทั่วกัน เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน แล้วจะโปรยฝ้ายยันต์และสายสิญจน์ที่ปลุกเสกแล้วลงมาให้ผู้คนด้านล่าง ผู้คนที่รออยู่ด้านล่างก็จะคอยรับของเหล่านี้เพื่อนำกลับไปบูชาที่บ้าน เชื่อกันว่า หากใครได้สิ่งของที่ปลุกเสกในพิธีนี้จะเป็นมงคลกับตัวผู้นั้นอย่างยิ่ง บางคนจะนำองค์เทวรูปจำลองของเทพเจ้ามาให้ผู้ประกอบพิธีกรรมปลุกเสกให้ เมื่อเสร็จพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรมจะเผากระดาษทองแผ่นใหญ่และจุดประทัด จากนั้นจึงนำสิ่งของต่างๆ ที่นำขึ้นไปทำพิธีเอาไปเก็บไว้ตามเดิม

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมพิธีกรรมนี้ พบว่า เป็นพิธีกรรมที่มีชาวภูเก็ตเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ในอดีตก็จะมีแต่คนในชุมชน แต่ปัจจุบันมีทั้งชาวภูเก็ตเอง คนต่างถิ่นและชาวจีนที่ทราบในวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมนี้มาเข้าร่วมเป็นจำนวนมากในทุกศาลเจ้า ทุกคนต่างหวังจะได้รับฝ้ายยันต์ สายสิญจน์และของปลุกเสกต่างๆ กลับไปบูชาที่บ้านเป็นสิริมงคลกับตัวเอง บางคนก็นำกลับไปให้ญาติพี่น้องที่ไม่ได้มาร่วมพิธีนี้ บางคนที่พูดภาษาจีนฮกเกี้ยนได้จะขอให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงที่อยู่ด้านล่างประรำพิธีเป่ามนต์อวยพรให้ตน แม้พิธีกรรมนี้จะไม่มีการแสดงอภิหารขององค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงแต่อย่างใด แต่ก็มีคนสนใจมาเข้าร่วมพิธีมากมาย เพราะต้องการสิ่งของมงคลนั่นเอง

ภาพที่ 18 แสดงฮวดกั้วและม้าทรงกำลังโปรยฝ้ายยันต์ลงมาให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมป้ายชิดแท้

2.2.3.1.6 พิธีกรรมอ้วกั๋งหรือพิธีกรรมเขี้ยวเหี้ยวเหี้ย เป็นพิธีแห่ง

องค์กิวอ้งไต่เต่ และองค์พระต่างๆ เพื่อไปประกอบพิธีอัญเชิญ "เหี้ยวเหี้ยว" หรือไฟศักดิ์สิทธิ์ที่บริเวณสะพานหิน และยังเป็นกรรำลึกถึงวันแรกที่ได้อัญเชิญเหี้ยวเหี้ยวมาจากมณฑลกังไสเมื่อร้อยกว่าปีที่แล้วที่ชาวบ้านกะทู้ได้กระทำกันเป็นครั้งแรกในพิธีกรรมถือศีลกินผักด้วย โดยแต่ละศาลเจ้าจะมีพิธีกรรมนี้แตกต่างกันไปคนละวัน เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวาย โดยศาลเจ้าที่สร้างขึ้นหลังจะทำพิธีนี้ก่อน เพื่อให้เกียรติศาลเจ้าที่เกิดก่อนไว้ทำพิธีนี้เป็นอันดับสุดท้าย ในที่นี้ผู้วิจัยขออธิบายศาลเจ้าที่ศึกษา 3 ศาลเจ้าคือ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้ากะทู้ กล่าวคือ ศาลเจ้าบางเหนียวจะแห่ในวันขึ้น 6 ค่ำเดือน 9 ตามปีจันทรคติจีนหรือวันที่ 6 ของงานประเพณี ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย จะแห่ในวันขึ้น 7 ค่ำเดือน 9 ตามปีจันทรคติจีนหรือวันที่ 7 ของงานประเพณี ส่วนศาลเจ้ากะทู้จะแห่ในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือวันที่ 8 ของงานประเพณี ซึ่งตรงกับวันแรกที่ชาวกะทู้ได้แห่ขบวนไปต้อนรับเหี้ยวเหี้ยวที่หัวท่าบางเหนียวสะพานหินในสมัยก่อน

ในอดีต ก่อนที่จะมีการแห่พระหรืออ้วกั๋ง เจ้าหน้าที่ในศาลเจ้าต่างๆ จะติดประกาศโดยเขียนเป็นภาษาจีนไว้ตามจุดต่างๆ ที่เป็นเส้นทางผ่านของขบวนอ้วกั๋ง เพื่อให้ผู้คนได้ทราบล่วงหน้า ปัจจุบันก็ยังคงมีวิธีการนี้อยู่ แต่คนส่วนใหญ่ ถ้าไม่ใช่คนเฒ่าคนแก่ก็มักจะอ่านภาษาจีนไม่ออก และไม่ได้สนใจกับป้ายดังกล่าว พวกเขารู้ว่าขบวนจะแห่เมื่อไร ก็จากการประชาสัมพันธ์ทางใบปลิว และบอร์ดติดประกาศภายในศาลเจ้า รวมถึงเว็บไซต์ต่างๆ และแผ่นพับที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำขึ้นแจกตามสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ ฝ่ายพิธีกรรมของศาลเจ้ายังได้ทำป้ายยันต์ไปติดไว้ตามเส้นทางที่ไม่มงคล ได้แก่ ทางสามแพร่ง สะพานลอย เพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้ายและภูตผีปีศาจที่สถิตอยู่ที่นี่นั้นมาทำลายพิธีกรรม ขณะขบวนกำลังแห่ผ่าน

ในอดีต ขบวนอ้วกั๋งจะเริ่มด้วยธงนำขบวนที่เรียกว่า "ตัวเกี๊" เป็นธงใหญ่ นำหน้าขบวน แต่ปัจจุบันศาลเจ้าต่างๆ ได้เลิกใช้ไปแล้ว เนื่องจากเกี่ยวสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ จึงเหลือแต่ "เถากี้" หรือธงเล็กนำหน้าขบวนจำนวน 100 อัน ส่วนใหญ่ธงเหล่านี้จะมีนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ มาช่วยกันถือในขบวนแห่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บริบทชุมชนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมอย่างมาก

นอกจากนี้ในขบวนยังมีชุดเครื่องดนตรีจีนที่ประกอบด้วย "ค้ายโหล" หรือฆ้องเบิกทาง "ตัวไชย" หรือปี่ยาวแบบจีน และ "ตัวไชยโหล" หรือฆ้องจีน โดยมีผู้ที่เล่นเป่าและตีเป็นระยะๆ แทรกอยู่ในขบวน เพื่อสร้างความครื้นเครงให้กับขบวน ในอดีตนักดนตรีเหล่านี้จะต้องเดินเล่นดนตรีไป แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นการนั่งบนรถสามล้อพ่วงแล้วเล่นดนตรีแทนแล้ว ผู้วิจัยเห็นนักดนตรีที่เล่นส่วนใหญ่จะเป็นคนเฒ่าคนแก่ บางคณะก็มีเด็กเล็กร่วมตีฆ้องด้วย ในขบวนจะมีการแทรกขบวนม้าทรงเป็นระยะๆ อีกทั้งยังมีขบวนชุดแผ่นป้ายอักษรจีนที่ประกอบด้วยป้ายชื่อองค์กิวอ่องไต่เต่ แผ่นป้ายบอกให้หลีกทาง แผ่นป้ายบอกให้คุกเข่าลง และแผ่นป้ายบอกให้ทุกคนอยู่ในอาการเจีบสงบ เพื่อเป็นการบอกให้ผู้เข้าร่วมพิธีนี้ที่คอยดูอยู่ข้างทางทราบว่า องค์กิวอ่องไต่เต่กำลังจะมาแล้ว ควรปฏิบัติตามป้ายที่เขียนบอกไว้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มักไม่เข้าใจป้ายที่เขียนเป็นภาษาจีน ทางฝ่ายประชาสัมพันธ์ของศาลเจ้าจึงป่าวประกาศทางไมโครโฟนอีกครั้งให้ทุกคนทราบและปฏิบัติตาม นอกจากนี้ยังมี "เหยี่ยวตา" หรือหม้อไม้หอมที่ใช้คนหามนำหน้าตัวเหยี่ยว (เกี้ยวใหญ่) 1 ชุดด้วย ซึ่งเปรียบเสมือนองค์เทพประทับอยู่ในเกี้ยวร่วมแห่ขบวนไปด้วย

ในอดีต เมื่อศาลเจ้าใดแห่ผ่านหน้าศาลเจ้าอื่นๆ ศาลเจ้าที่ไม่ได้แห่ก็ทำพิธีต้อนรับขบวนแห่งศาลเจ้าที่กำลังแห่อยู่ด้วย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงมิตรไมตรีต่อกันและแสดงถึงความยกย่องต่อกัน แต่ในปัจจุบันรูปแบบเหล่านี้ได้หายไปจากพิธีกรรมนี้แล้ว

"ที่แห่มาอันดับแรกอะ พอแห่มา ศาลเจ้าที่เหลือก็จะมาต้อนรับ ก็จะมาเข้าทรง คือม้าทรงที่อยู่จู้ตุ่ย พอศาลเจ้าทำเรือแห่ผ่าน เขาก็จะมาต้อนรับ เหมือนว่ามาต้อนรับ เหมือนว่าเป็นน้องคนสุดท้อง ศาลเจ้าไหนแห่ก่อนเพื่อน ศาลเจ้านั้นเป็นน้องสุดท้อง เขาบอกว่ากะที่ตั้งมาเป็นศาลเจ้าแรกในภูเก็ต ก็เวลาแห่อะไรอะ ก็คือต้องให้เกียรติพี่ใหญ่ ศาลเจ้าที่สองก็คือจู้ตุ่ย ศาลเจ้าที่สามก็คือบางเหนียว ก็คือ น้องๆ แห่ไปก่อน แล้วก็ออกมาต้อนรับ ทุกศาลเจ้าเขาก็จะออกมาต้อนรับ แต่ ณ ปัจจุบันมันไม่มีแล้ว ต่างคนต่างทำ"

(กรณ์ ลิ้มปัฐทิพงษ์, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

ส่วนประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมนี้ก็คือ องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงที่มาร่วมในพิธีกรรมนี้ด้วย ในอดีตมีม้าทรงประมาณ 20 - 30 คน เป็นผู้ชายสูงวัยหรือวัยผู้ใหญ่ทั้งหมด ซึ่งม้าทรงเหล่านี้จะใช้เหล็กแหลมเส้นเล็ก หรืออาวุธในตำนาน เช่น หัวมณฑลขนาดเล็ก มาแทงปากเพียงเล็กน้อย แต่ปัจจุบันมีจำนวนม้าทรงเพิ่มขึ้นมาก บางศาลเจ้ามีเป็นร้อย หรือเป็นพันๆ คน และมีม้าทรงผู้หญิงเพิ่มมาด้วย ม้าทรงที่เป็นผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะไม่แทงปาก ส่วนคนที่แทงปากก็มีเพียงเหล็กแหลมขนาดเล็กอันเดียว หรือใช้อาวุธตามตำนาน ส่วนม้าทรงผู้ชาย หากเป็นวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นคืออยู่ในช่วงอายุประมาณ 20 - 35 ปีจะใช้อาวุธที่ค่อนข้างหน้าหวาดเสียว และไม่ใช้อาวุธในตำนานตามที่ศาลเจ้ากำหนด ส่วนม้าทรงผู้หญิงมีบางองค์ที่แทงปากด้วยเหล็กแหลมเล็กๆ เมื่อสอบถามพี่เลี้ยงม้าทรงพบว่า เหตุที่ต้องแทงปากเพราะองค์พระประจำตัวม้าทรงขอให้แทง จึงต้องแทงให้ท่าน ทั้งนี้การแทงปากนั้นเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับตัวเองและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

ในส่วนของขบวนแห่ พบว่า สมัยก่อนขบวนของศาลเจ้าจะไม่ยาวมากเหมือนในปัจจุบัน เพราะมีม้าทรงแค่ 20-30 องค์ แต่ปัจจุบันขบวนแห่ของศาลเจ้าต่างๆ มีความยาวมากขึ้น มีม้าทรงเพิ่มขึ้นหลายร้อยองค์ บางศาลเจ้ามีเป็นพันองค์ ส่วนอาวุธที่ใช้ทรมานร่างม้าทรง ในอดีตจะเป็นอาวุธในตำนานที่กำหนดไว้ ได้แก่ หัวมณฑลเสียบเหล็กแหลมอันเล็ก ดาบทวน เหล็กยาวเส้นเล็กสำหรับแทงปาก เป็นต้น แต่ปัจจุบันเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

ขบวนแห่ของศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย ปัจจุบันเป็นขบวนแห่ที่ยาวที่สุดในจังหวัดภูเก็ต เพราะมีม้าทรงร่วมขบวนอ้วกั๊กมากที่สุดในทุกปี ปีนี้ผู้วิจัยได้สอบถามจากเจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าพบว่า มีเกือบสามพันองค์ ม้าทรงส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นหญิงชายประมาณร้อยละ 70 ของทั้งหมด และขบวนยังประกอบไปด้วยศาลเจ้าเล็กๆ อีกหลายศาลเจ้าที่เป็นศาลเจ้าภาคีกับศาลเจ้านี้ ต้นขบวนตั้งอยู่หน้าศาลเจ้า ส่วนท้ายขบวนค่อนข้างยาวเกือบไปจรดอยู่ที่จุดหมายปลายทาง จึงทำให้ใช้ระยะเวลาในการแห่เกือบถึงบ่ายโมงจึงจะเสร็จสิ้น ม้าทรงของศาลเจ้านี้จะมีการใช้ของมีคมแทงตามปากและร่างกายส่วนต่างๆ ทั้งที่เป็นอาวุธในตำนานและสิ่งของที่ดูแปลกตาจำนวนมาก เช่น การนำเหล็กมาประดับด้วยดอกไม้แทงปาก การใช้โซ่เส้นใหญ่มาร้อยปาก การใช้เหล็กแหลมอันเดียวกันแทงปากม้าทรงที่ยืนเรียงกัน 3 คน การนำปืนมาแทงปาก การนำ

ส่วนปลายของเรือไม้ประดับบ้านมาแขงปากม้าทรง ส่วนใหญ่จะเป็นม้าทรงวัยรุ่นชายที่ใช้ของนอกตำนานเหล่านี้

ภาพที่ 19 แสดงม้าทรงของศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยใช้ปืนแขงปากในพิธีอ้วเก็ง วันที่ 20 ตุลาคม 2555

ส่วนศาลเจ้าบางเหนียวมีขบวนยาวรองลงมาจากศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย เพราะมีแต่ม้าทรงผู้ชายเท่านั้น ซึ่งหากเป็นม้าทรงที่อายุมากประมาณคนวัยกลางคนขึ้นไป ก็จะมีการทรมานร่างกายเพียงเล็กน้อยพอเป็นพิธี บางรายก็ไม่มีอาการทรมานร่างกายเลย หรือหากใช้อาวุธแขงปากก็จะใช้ห้วงมณฑลเสียบเหล็กแหลมขนาดเล็กแขงปาก หรือใช้อาวุธในตำนานที่ศาลเจ้ากำหนด แต่ถ้าเป็นวัยรุ่นชายก็มักจะมีการทรมานร่างกายที่น่าหวาดเสียวและใช้อุปกรณ์แขงปากที่แปลกตา ได้แก่ ร่มพลาสติก เรือไม้ เหล็กรั้วสแตนเลส เป็นต้น ที่น่าสังเกตอีกเรื่องคือ ศาลเจ้าบางเหนียวไม่มีม้าทรงผู้หญิง เมื่อสอบถามหนึ่งในกรรมการของศาลเจ้า พบว่า ทางศาลเจ้าต้องการยึดถือตามหลักปฏิบัติดั้งเดิมตามลัทธิเต๋าที่มีแต่ผู้ชายเท่านั้น ส่วนศาลเจ้าอื่นๆ นั้นมีม้าทรงผู้หญิง เนื่องจากรับเอาพุทธศาสนานิกายมหายานเข้ามาผสมผสานในพิธีกรรมนี้ด้วย

ภาพที่ 20 แสดงม้าทรงใช้ห้วงมณฑลเสียบปากในพิธีกรรมอิวแก๊ง ศาลเจ้าบางเหนียว

ส่วนศาลเจ้ากะทู้ ในอดีตมีม้าทรงเพียง 5 องค์ และเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ เป็น 10-20 องค์ ปัจจุบันมีม้าทรงประมาณ 100-200 องค์ทั้งหญิงและชาย ขบวนแห่ไม่ยาวมากนัก แต่ใช้เวลาในการแห่ขบวนค่อนข้างนานเพราะระยะทางจากอำเภอกะทู้มาถึงสะพานหินค่อนข้างไกลกว่าศาลเจ้าที่อยู่ในเมือง ในขบวนมีทั้งม้าทรงที่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม่ค่อยทรมานร่างกาย หากมีการทรมานร่างกายก็จะทำเพียงเล็กน้อย ได้แก่ การใช้ดาบฟาดหลัง การใช้เหล็กแหลมและห้วงมณฑลเสียบปาก ส่วนม้าทรงวัยรุ่นก็มีบ้าง แต่ไม่มากนัก มีบางคนที่ใช้อาวุธนอกตำนานบ้าง เช่น ปืน รม เป็นต้น

การทรมานร่างกายขององค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงนั้น ผู้วิจัยได้สอบถามจากคนเฒ่าคนแก่ในศาลเจ้า พบว่า ตามความเชื่อในสมัยก่อนนั้น เนื่องจากตลอดเส้นทางการแห่ขบวนอิวแก๊งอาจจะมีวิญญาณของภูตผีปีศาจสิงสถิตอยู่และอาจจะเข้ามาทำลายพิธีกรรม หรือก่อให้เกิดเหตุเภทภัยในระหว่างประกอบพิธีกรรมได้ จึงมีการแสดงอิทธิฤทธิ์ขององค์เทพด้วยการทรมานร่างกายเพื่อให้วิญญาณเหล่านั้นเกิดความเกรงกลัวองค์พระ และไม่กล้าเข้ามาทำลายพิธีกรรม และคนบางส่วนก็มีความเชื่อว่าเป็นการทรมานร่างกายเพื่อรับเคราะห์แทนผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เป็นบุคคลทั่วไป

ผู้วิจัยได้มีโอกาสชมพิธีกรรมนี้มาหลายครั้ง พบว่า ครั้งนี้มีปริมาณการใช้อาวุธนอกตำรานั้นน้อยกว่าปีอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการรณรงค์ของชมรมอ้ามที่ร่วมมือกับศาลเจ้าต่างๆ คอยตรวจตรากวาดล้างม้าทรงเพิ่มมากขึ้น และมีการพูดคุยทำความเข้าใจกับม้าทรงก่อนที่จะจัดพิธีกรรม

ภาพรวมของพิธีกรรมนี้ ในอดีตจะเป็นรูปแบบการแห่กันเพื่อประกอบพิธีกรรมจริงๆ ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมจึงมีแต่คนในชุมชน แต่ในปัจจุบันพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้คนจำนวนมาก อีกทั้งในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตมากขึ้นเรื่อย จนทำให้ประเพณีนี้โด่งดังไปทั่วโลก ทางศาลเจ้าต่างๆ จึงได้รับความร่วมมือจากองค์กรหรือสมาคมต่างๆ ในการสนับสนุนการแสดงต่างๆ ได้แก่ การเชิดสิงโต การตีกลองหล่อก๊อดตันของทางเทศบาลเมืองภูเก็ต เพื่อจัดขบวนแห่ให้ดูสวยงาม ยิ่งใหญ่ตระการตา รวมทั้งขบวนรถยนต์ของศาลเจ้า และห้างร้านที่สนับสนุน ซึ่งตกแต่งด้วยดอกไม้อย่างสวยงามร่วมด้วย โดยเฉพาะศาลเจ้าที่อยู่ในเมืองจะมีขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะเป็นจุดกลางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองภูเก็ต และผู้วิจัยยังพบว่า ในขบวนรถยนต์เหล่านั้นมีรถยนต์ของพรรคการเมืองท้องถิ่นเข้ามาร่วมในขบวนแห่นี้ด้วย ปัจจุบันนี้พิธีกรรมดังกล่าวจึงมีการแทรกความบันเทิงเข้าไปด้วย ปัจจุบันนอกจากจะมีชาวภูเก็ตมาร่วมชมขบวนแห่แล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวมากมายที่มาเฝ้าดูและถ่ายรูปเป็นจำนวนมาก

2.2.3.1.7 พิธีกรรมโก้ยไห้ย (พิธีกรรมลุยไฟ) เป็นพิธีกรรมที่องค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงผู้ชายจะแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ด้วยการเดินเหยียบย่ำบนกองไฟศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมนี้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักทั่วไปที่เป็นผู้ชายก็สามารถเข้าร่วมเดินเหยียบบนกองไฟเพื่อพิสูจน์ความ "แข็ง" หรือความบริสุทธิ์ในการรักษาโรคได้เช่นกัน ซึ่งแต่ละศาลเจ้าจะกำหนดพิธีกรรมนี้แตกต่างกันไปคนละวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดดุ๊กษยามของเทพเจ้าที่เป็นเจ้าของศาลเจ้าแต่ละแห่ง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "เจ้าอ้าม" โดยศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยจะจัดพิธีกรรมนี้ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีน หรือวันที่ 6 ของงานประเพณีทุกปี ศาลเจ้าบางเหนียวจะจัดในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีน หรือวันที่ 8 ของงานประเพณีทุกปี

ส่วนศาลเจ้าก็จะทำพิธีในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีน หรือวันที่ 9 หรือวันสุดท้ายของงานประเพณีกินผักทุกปี

ศาลเจ้าต่างๆ มักจะลุยไฟในช่วงค่ำคืน ประมาณเวลา 20.00 น. เป็นต้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษาอันเหมาะสม แต่ศาลเจ้าก็จะทำพิธีลักษณะแตกต่างออกไป คือ จะทำพิธีกรรมลุยไฟในช่วงบ่าย เวลาประมาณ 15.00 น. เป็นประจำทุกปี

พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่มีมาแต่ครั้งอดีต ศาลเจ้าทุกศาลเจ้าจะต้องจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทุกคน ชาวภูเก็ตเชื่อว่า ไฟศักดิ์สิทธิ์นี้จะช่วยล้างความชั่วร้ายและเคราะห์ภัยต่างๆ ในตัวผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ พิธีกรรมนี้จะเริ่มด้วยการก่อกองไฟด้วยถ่านไม้ให้ลุกโชน โดยรอบกองไฟจะมีโต๊ะบูชาเทพเจ้าทั้ง 5 ทิศ สวดกัณฑ์ฝ่ายพิธีกรรม และองค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมสวดมนต์และรำคาถาให้กองไฟเป็นไฟศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีการทำพิธีปล่อยทหารออกมาอารักขาเพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้ายหรือผีปีศาจมาทำลายพิธีขณะประกอบพิธีกรรมลุยไฟด้วย จากนั้นจะนำตัวเหยียนหรือเกี้ยวใหญ่ซึ่งเป็นที่ประทับขององค์กิวอ่องไต่แต่ออกมาเดินวนรอบกองไฟ แล้วจึงนำไปประดิษฐานที่แท่นบูชาชั่วคราวที่จัดเตรียมไว้เพื่อให้องค์กิวอ่องไต่แต่ประทับเป็นประธานในพิธีกรรมนี้ โดยจะมีการถวายน้ำชาให้แก่องค์เทพบนโต๊ะบูชาด้วย จากนั้นองค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงจึงประกอบพิธีกรรมลุยไฟ โดยเดินจากกองไฟฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง ทำต่อๆ กันไปจนครบจำนวนองค์พระที่ร่วมพิธี หลังจากนั้นจึงเป็นการลุยไฟของเหล่าบรรดาผู้ชายที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินผักเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ หรือที่ชาวภูเก็ตเรียกกันว่า "เซ็ง" และยังเป็น การขจัดสิ่งที่ไม่ดีหรือเคราะห์กรรมต่างๆ ออกจากตัวผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอีกด้วย

ในสมัยก่อนการลุยไฟนั้น สวดกัณฑ์ (ผู้ประกอบพิธีกรรม) จะเป็นผู้ทำพิธีลุยไฟก่อน แล้วค่อยให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงทำพิธีลุยไฟ แต่ในปัจจุบัน องค์พระที่ประทับในร่างม้าทรงจะลุยไฟก่อน ต่อจากนั้นสวดกัณฑ์และผู้เข้าร่วมพิธีที่มั่นใจในความ "เซ็ง" หรือความบริสุทธิ์จึงจะลุยไฟ ในพิธีกรรมนี้จะห้ามเด็ก ผู้หญิง คนชรา และคนที่ไม่ "เซ็ง" หรือ ไม่บริสุทธิ์ลุยไฟโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้เกิดอันตราย โดยเฉพาะเพศหญิงและผู้หญิงที่มีประจำเดือนจะ

ห้ามเข้าเขตกองไฟบริเวณที่ศาลเจ้ากำหนดไว้ เพราะเชื่อว่า เพศหญิงเป็นเพศที่มีประจำเดือนไม่สะอาดบริสุทธิ์และมีความคาวอยู่ อาจส่งผลให้พิธีกรรมไม่สมบูรณ์และอาจเกิดอันตรายกับผู้ที่กำลังลุยไฟอยู่ได้ ในแต่ละปีจะมีการห้ามผู้ที่เกิดปีนักษัตรบางปีเข้าดูพิธีกรรมนี้อย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ศาลเจ้าจะมีการติดประกาศไว้ด้านหน้าก่อนประกอบพิธีกรรมและจะมีการประกาศอีกครั้งผ่านประชาสัมพันธ์ของศาลเจ้า หากบุคคลใดที่ฝ่าฝืนข้อห้ามนี้อาจส่งผลให้พิธีกรรมเกิดความผิดพลาด หรือส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดการ "ช้อง" หรือ การเกิดเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุกับบุคคลนั้นโดยฉับพลัน ข้อห้ามดังกล่าวถูกถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันและยังคงเป็นสิ่งที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ในอดีต พิธีกรรมนี้มักจะถูกจัดขึ้นบริเวณลานกว้างด้านหน้าศาลเจ้าแต่ละแห่ง และในปัจจุบันก็ยังคงเป็นเช่นนั้น มีบางศาลเจ้าที่จัดพิธีกรรมนี้ภายนอกศาลเจ้า เนื่องจากพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอ ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย ก็เป็นอีกศาลเจ้าหนึ่งเช่นกัน ศาลเจ้านี้มีพื้นที่อยู่บริเวณใกล้กับตลาดสดเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งมีพื้นที่ภายในศาลเจ้าค่อนข้างคับแคบไม่เหมาะแก่การก่อกองไฟและการบรรจุคนจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องหาสถานที่ที่เหมาะสมภายนอกศาลเจ้าแทน ทางศาลเจ้าได้ขอความอนุเคราะห์สถานที่จัดพิธีกรรมนี้จากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ผู้คนและสื่อมวลชนได้มาชมพิธีกรรมนี้ได้อย่างสะดวก เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ศาลเจ้าได้จัดพิธีกรรมนี้ขึ้นที่สนามกีฬาสุระกุล ต่อมาทางเจ้าของสนามต้องการใช้สถานที่ในการแข่งกีฬาเพียงอย่างเดียว จึงมาจัดที่สนามฟุตบอลของเทศบาลนครภูเก็ต ซึ่งเป็นสถานที่กว้างขวางและมีลานจอดรถสะดวกสบาย เหมาะที่จะรองรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่มีทั้งชาวภูเก็ตเอง นักท่องเที่ยว และสื่อมวลชนหลายแขนงที่ต่างมารอการบันทึกภาพเป็นจำนวนมาก

พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมมาก เพราะเป็นการแสดงอภินิหารขององค์พระที่ประทับร่างม้าทรงที่ตื่นเต่า ไร่ใจ และลุ่มระทึก จึงมีผู้มาชมพิธีกรรมนี้มากมายตามศาลเจ้าแต่ละแห่ง

ภาพที่ 21 แสดงองค์พระที่ประทับร่างม้าทรงกำลังประกอบพิธีกรรมลุยไฟ

2.2.3.1.8 พิธีกรรมไถ่ห่าน เป็นพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ที่ทาง

ศาลเจ้าจัดขึ้นเพื่อให้องค์เทพที่อยู่บนสรวงสวรรค์มาปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม โดยแต่ละศาลเจ้าจะประกอบพิธีนี้ในวันที่แตกต่างกันไป โดยศาลเจ้าจួយจะจัดในคำคืนของวันที่ 8 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือในวันที่ 8 ของงานประเพณี ส่วนศาลเจ้าบางเหนียวและศาลเจ้ากะทู้จะจัดขึ้นในคำคืนของวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีนหรือวันที่ 9 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของงานประเพณีถือศีลกินผักที่จังหวัดภูเก็ต

ในพิธีกรรมนี้ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะต้องเตรียมก่อนเข้าร่วมพิธีสะเดาะเคราะห์บนสะพาน ได้แก่ เทียน หรือรูปต่างตัวที่ใช้กระดาษตัดเป็นรูปคนตามเพศหญิงหรือชาย และเขียนชื่อของตนลงไป เล็บและผมของตัวเอง เงินจำนวนหนึ่ง เพราะเชื่อกันว่า ใช้เป็นค่าผ่านทางบนสะพาน และใบกุ่มข่าย ที่หมายถึง การมีอายุยืนยาว นำของทั้งหมดมามัดรวมกันแล้วมัดวนไว้ในกระดาษทองถือติดตัวไว้เมื่อเดินข้ามสะพานสะเดาะเคราะห์ ก่อนขึ้นสะพานผู้เข้าร่วมจะต้องถอดรองเท้าก่อน เมื่อขึ้นสะพานแล้ว จะมีองค์พระผู้ใหญ่ที่ประทับในร่างม้าทรงยืนอยู่ข้างสะพาน ทั้งซ้ายขวาเพื่อให้พรแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ในขณะที่เดินบนสะพานจะมีองค์พระที่ประทับอยู่ในร่าง

ม้าทรงคอย "ตีะอิน" หรือ การประทับตรา ซึ่งเป็นตราที่ใช้ประทับด้านหลังเสื้อของผู้เข้าร่วมพิธี ตราประทับดังกล่าวสลักเป็นอักษรภาษาจีนชื่อขององค์กิวอ่องไต้เต่ ส่วนใหญ่จะใช้สีแดงเป็นสีประทับตรา เพราะเป็นสีมงคลของชาวจีน ตลอดการเดินทางสะพาน ห้ามผู้เข้าร่วมเหลียวหลังกลับไปมองอีก เปรียบเสมือนการที่ได้ทิ้งเคราะห์ภัยหรือสิ่งไม่ดีไว้เบื้องหลังแล้ว เมื่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมก้าวพ้นสะพานแล้วก็ให้เอาของที่เตรียมมาไปใส่รวมกันไว้ในภาชนะที่ทางศาลเจ้าจัดเตรียมให้ เพื่อนำไปคัดแยกและทำพิธีเผาอีกครั้งหนึ่ง

ในอดีต อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมจะต้องเตรียมมาจากบ้าน ก่อนจะถึงวันทำพิธีเกี่ยห่านหรือสะเดาะเคราะห์ ผู้เข้าร่วมก็จะเตรียมตัดกระดาษเป็นรูปต่างตัวตามเพศของผู้นั้น ผู้ใหญ่จะชวนลูกหลานของตนมานั่งช่วยกันตัดกระดาษและเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ไว้สำหรับนำไปทำพิธีกรรมที่ศาลเจ้า แต่ในปัจจุบัน ศาลเจ้าได้เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมเพียงแต่เตรียมเล็บและผมของตนเองมาด้วย เมื่อมาถึงศาลเจ้าก็บอกจำนวนและเพศของคนในครอบครัวที่จะประกอบพิธีกรรมให้กับเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ก็จะจัดอุปกรณ์ให้ครบตามต้องการ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จะบริจาคเงินตามศรัทธาให้เป็นค่าอุปกรณ์แก่ทางศาลเจ้า

"เมื่อก่อนเราต้องตัดไปจากบ้าน ในบ้านเรามีก็คน เราก็เอากะดาษมานั่งตัด เอาเศษกระดาษนั่งตัดแล้วเขียนชื่อ แล้วก็เอาไปสม้ยก่อนเนี่ย ทุกอย่างทำด้วยมือตัวเอง เดี่ยวนี้เนี่ย อำนวยความสะดวกให้ทุกเรื่อง จนกระทั่งไม่ต้องทำอะไรเองไง ซึ่งมันไม่ถูกอะหุ มันไม่เข้าถึงใจ มันแค่เอาสักแต่ผ่านๆ สนุก กลายเป็นเรื่องสนุก "

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

ผู้วิจัยสอบถามจากคนทั่วไป พบว่า พวกเขาค่อนข้างพอใจกับการอำนวยความสะดวกของศาลเจ้าเพราะบางครั้ง คนวัยทำงานมักไม่มีเวลารว่างมาจัดหาอุปกรณ์หรือบางครั้งวัยรุ่นก็ไม่ทราบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง หากศาลเจ้าจัดเตรียมไว้ให้ก็ช่วยทำให้ตนสะดวกขึ้น แต่มีคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่หลายคนเห็นว่า การไม่ได้เตรียมอุปกรณ์เอง ทำให้

ลูกหลานและคนรุ่นใหม่ไม่เข้าถึงในความหมายหรือวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมดังกล่าว บางคนไม่ทราบว่าคุณูปการแต่ละอย่างที่ใช้ในการสะเดาะเคราะห์มีความหมายอย่างไร การเตรียมอุปกกรณกันเองภายในครอบครัวจะช่วยให้เด็ก ๆ เข้าใจถึงแก่นของพิธีกรรมอย่างลึกซึ้ง เพราะเด็ก ๆ จะได้พูดคุยสอบถามผู้ใหญ่ขณะที่ตนเตรียมอุปกกรณด้วยตัวเอง

เมื่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมประกอบพิธีจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ชาวบ้านและผู้เข้าร่วมจะช่วยกันแยกสิ่งของที่ผู้เข้าร่วมพิธีทิ้งไว้ในตะกร้าหลังข้ามสะพานแล้ว โดยแยกรูปต่างตัวและกระดาษทองออกจากต้นกุ่มซ้ายเป็นคนละกอง ส่วนเงินก็แยกไว้ต่างหาก ในสมัยก่อน ชาวบ้านจะเอาต้นกุ่มซ้ายมาประกอบอาหารรับประทานเพื่อให้อายุยืนยาว แต่ปัจจุบันจะนำไปทิ้งถังขยะ ส่วนรูปต่างตัวและกระดาษทอง ฮวดกั้วจะนำไปทำพิธีเผาอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการเผาจัดสิ่งไม่ดีต่างๆ ทิ้งไปกับเปลวไฟ ส่วนเงิน ชาวบ้านจะช่วยกันนับรวมกันเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในงานของศาลเจ้าต่อไป

พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่มีผู้มาเข้าร่วมเยอะมาก ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และคนเฒ่าคนแก่ เพราะเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์และช่วยสะเดาะเคราะห์ภัยให้กับผู้เข้าร่วมได้อีกด้วย อีกทั้งเป็นพิธีกรรมที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่จำกัดเพศ อายุ เชื้อชาติ หรือศาสนา ในแต่ละปีจึงมีผู้เข้าร่วมมาเยือนต่อแถวรอเข้าร่วมพิธีกรรมกันเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ปีนี้แถวยาวออกมานอกศาลเจ้า ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อกันว่า การกินผักนอกจากจะเป็นการถือศีลแล้ว ยังเป็นการสะเดาะเคราะห์ด้วย จึงไม่พลาดที่จะมาร่วมพิธีกรรมนี้ บางคนจะไปสะเดาะเคราะห์เกือบทุกศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ตถ้าทำได้ บางคนก็มาร่วมพิธีศาลเจ้าใกล้บ้าน บางคนไปสะเดาะเคราะห์เฉพาะศาลเจ้าใหญ่ๆ ในภูเก็ต ได้แก่ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้ากะทู้ ซึ่งเป็นศาลเจ้าแห่งแรกในจังหวัดภูเก็ต แล้วแต่ความศรัทธาของแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป คนเฒ่าคนแก่ที่ยังเดินไหว ก็ไม่มีใครพลาดพิธีกรรมนี้ไปได้เลย บางท่านบอกว่า พลาดพิธีกรรมอื่นๆ ไม่เป็นไร แต่พิธีกรรมนี้มีความสำคัญมาก อยากจะให้ชีวิตมีแต่สิ่งดีๆ เป็นพิธีกรรมที่ได้สะเดาะเคราะห์ภัย จึงต้องมาให้ได้

ภาพที่ 22 แสดงผู้เข้าร่วมพิธีกรรมไถ่บาป (สะเดาะเคราะห์) ในประเพณีถือศีลกินผัก ส่วนภาพ
เด็กขวามือ แสดงรูปต่างตัวและต้นกุ่มช่ายที่ใช้ในพิธีกรรม

2.2.3.1.9 พิธีกรรมส่งหยกฮ่องเต้และสังกิวฮ่องเต้ เป็น
พิธีกรรมส่งหยกฮ่องเต้ และองค์กิวฮ่องเต้กลับขึ้นสวรรค์ ทุกศาลเจ้าที่จัดงานประเพณี
ถือศีลกินผักจะประกอบพิธีกรรมนี้ในช่วงดึกของวันที่ 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หากศาล
เจ้าใดที่มีการแสดงมหรสพ ก็จะหยุดแสดงในช่วงหัวค่ำ เพื่อให้ฝ่ายพิธีกรรมเตรียมประกอบ
พิธีกรรมดังกล่าว ก่อนจะประกอบพิธีกรรมนี้ ประมาณหัวค่ำ ฝ่ายพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมจะทำ
ความสะอาดลานประกอบพิธีกรรมหน้าศาลเจ้า แล้วช่วยกันนำตัวกิมหรือกระดาษของแผ่นใหญ่
มาวางเรียงกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าบริเวณลานกว้างหน้าศาลเจ้า จากนั้นจึงนำกองกำนธูปของ
ผู้เข้าร่วมที่มาไหว้พระตลอด 9 วัน มากองรวมกันบนกระดาษทอง แล้วจึงนำกระดาษทองมาปิดทับ
บนกองธูปอีกครั้งหนึ่ง ภายในกองธูปนั้นจะมีประทัดราวฝังอยู่มากมาย และมีชาวบ้านนำกระดาษ
ทองที่พับเป็นรูปสิ่งของมงคลต่างๆ เช่น เรือสำเภาบรรจุทอง ทองคำเป็นก้อน พระราชวังสีทอง
ดอกบัวสีทอง เป็นต้น มาวางในกองธูป หลังจากนั้นฮวดกั้วจะอัญเชิญตุ๊กตาจำลอง และ
พระราชวังจำลองที่ทำด้วยกระดาษสีมาวางทับบนกองธูปอีกครั้ง เพื่อเป็นตัวแทนขององค์หยก
ฮ่องเต้ และสวรรค์ จากนั้นฮวดกั้วจึงจัดโต๊ะพิธีกรรมไว้ด้านหน้าศาลเจ้า และประกอบ
พิธีกรรมส่งองค์เทพเจ้าขึ้นสู่สวรรค์ และมีขบวนแห่ส่งองค์พระด้วย

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมเดียวในงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตที่ไม่มีองค์พระประทับร่างม้าทรงแต่อย่างใด บางศาลเจ้าอาจจะมีการเชิญองค์พระผู้ใหญ่มาประทับร่างม้าทรงบ้างไม่กี่องค์เพื่อร่วมประกอบพิธี แต่จะไม่มีการแสดงอิทธิฤทธิ์อันนิทานแต่อย่างใด เพราะเป็นพิธีกรรมสุดท้ายของงานประเพณีนี้ที่ทุกคนร่วมใจกันตั้งใจให้สงบเพื่อส่งองค์พระกลับสรวงสวรรค์

ในอดีตพบว่า พิธีกรรมนี้มีผู้มาร่วมไม่เยอะเหมือนในปัจจุบัน และขบวนแห่ไม่ยาวมากนักเหมือนในปัจจุบัน ศาลเจ้าในเมือง ซึ่งกรณีศึกษาของผู้วิจัยคือ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว ในอดีตจะมีขบวนแห่ที่ไม่ยาวนาน และไม่สวยงามเหมือนเช่นปัจจุบัน ปัจจุบัน ขบวนแห่ยาวมาก และมีการจุดประทัดของบรรดาผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมากเสียจนมองไม่เห็นขบวนแห่ ผู้วิจัยสอบถามคนทั่วไป พบว่า เมื่อสมัยก่อนเคยมาเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างใกล้ชิดคือ ผู้เข้าร่วมจะมองเห็นขบวนแห่ผ่านและบางคนก็ได้ร่วมขบวนแห่ แต่ปัจจุบัน ไม่กล้าเข้าร่วมขบวนแห่ในพิธีกรรมนี้ ทำได้เพียงแต่ส่งองค์พระข้างทาง เพราะมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมากจนแออัด และมีการจุดประทัดเพิ่มมากขึ้นทุกปี จนมองไม่เห็นทางเดิน

ส่วนศาลเจ้ากะทู้ พบว่า ในอดีตก็จะมีแต่ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงมาส่งองค์พระ ปัจจุบันผู้วิจัยพบว่า ขบวนแห่ไม่ยาวมากนัก และเป็นการแห่ในระยะทางที่สั้นๆ การจุดประทัดก็มีไม่มาก ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจึงมีโอกาสได้ร่วมพิธีกรรมอย่างใกล้ชิด

เมื่อขบวนแห่มาถึงจุดหมายปลายทาง ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ก็จะทำพิธีส่งกิวอ่องไต่เต่กลับสวรรค์ เป็นอันเสร็จพิธีกรรมนี้

ที่น่าสนใจคือ ในระหว่างทางขากลับจากขบวนและบริเวณใกล้เคียงกับจุดทำพิธีกรรมหลายแห่ง โดยเฉพาะบริเวณสะพานหิน ผู้วิจัยพบว่า มีรถสามล้อขายอาหารควาต่างๆ ได้แก่ ไก่ทอด ไก่ย่าง ลูกชิ้นทอด ข้าวไข่เจียว หมูย่าง เป็นต้น มารอขายผู้คนตั้งแต่ก่อนจะประกอบพิธีกรรมเสร็จแล้วอยู่หลายร้าน และมีหลายคนที่พอส่งพระเรียบร้อยแล้ว ก็แวะซื้ออาหารเหล่านั้นรับประทานเลย และมีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่รับประทานอาหารควาทั้งที่อยู่ในชุดขาว ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น ก่อนเวลาจะทำพิธีกรรมส่งพระ ซึ่งในอดีตจะไม่มีร้านเหล่านี้มา

วางขายก่อนวันลงเสาโกเต้ง แต่ปัจจุบันพบว่า มีร้านเหล่านี้มารอขายอาหารในช่วงทำพิธีกรรมนี้หลายร้าน จากเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้วมีเพียง 2-3 ร้าน แต่ปัจจุบันมีเกือบร้อยกว่าร้านค้าบริเวณลานสะพานหิน และก็มีคนซื้อรับประทานมากเช่นกัน

ผู้วิจัยเคยสอบถามแม่ค้าที่ไปขายไก่ทอดแถวสะพานหิน พบว่า เขาไม่ใช่คนภูเก็ต แต่มาประกอบอาชีพที่นี่ และมีเพื่อนชักชวนให้ไปขายในวันนี้ จึงลองไปขาย ปรากฏว่าขายดีมากกว่าวันปกติเสียอีก ได้กำไรเป็นกอบเป็นกำจึงไปขายทุกปี และชวนเพื่อนคนอื่นไปขายด้วย แต่เมื่อสอบถามคนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะบอกว่า เป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำ แต่ก็ไปว่าแม่ค้าเขาไม่ได้ แต่คนซื้อก็ควรจะอดทนไว้ก่อน ไม่ควรซื้ออาหารมารับประทานทั้งที่ยังไม่ได้ทำพิธีกรรมให้เสร็จสิ้น ในอดีตจะมีการออกเจ หรือรับประทานอาหารคาวได้ก็ต่อเมื่อทำพิธีกรรมส่งองค์พระเรียบร้อยแล้ว และเลยเวลาที่เที่ยงคืนของวันนั้นไปแล้ว เมื่อถึงเวลาของวันใหม่จึงจะรับประทานอาหารคาวได้ แต่เด็กวัยรุ่นบางคนเข้าซื้อไก่ทอดรับประทาน ทั้งที่ยังสวมชุดขาวอยู่ และยังไม่ถึงเวลาอันสมควร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าดูเลย และจะทำให้ประเพณีนี้เสื่อมลงได้

"พอเห็นเด็กมันใส่ชุดขาวเข้าร้านเคเอฟซี โอ๊ยจะเป็นลม แย่จริงๆ อดทนอีกแค่วันเดียวเอง ให้จบพิธีเสียก่อนค่อยกินก็ได้ น้ำไม่เห็นด้วยเลยนะ มันดูไม่ดีอะ พิธีกรรมเสื่อมหมด ทนมาได้ ถึง 8 วันมาเจแตกเอาวันสุดท้าย ทนหน่อย ให้เลยเที่ยงคืนค่อยกินก็ยังดี"

(รัชนิวรรณ ณ นคร, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2555)

ในปัญหาดังกล่าวที่เริ่มเกิดขึ้นและเรื้อรังมานานับสิบปีก็ได้รับการแก้ไขจากทางเทศบาลนครภูเก็ต ในปีนี้ (พ.ศ.2555) ซึ่งทางนางสาวสมใจ สุวรรณศุภพนา นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเมืองภูเก็ตกล่าวว่า "เราจะจัดหน่วยเทศกิจในการจัดระเบียบผู้ขายอาหารทั้งด้านสุขอนามัยและความเหมาะสมของอาหารในงานประเพณี อย่างเช่นในวันสุดท้าย คนที่มาขายอาหารเขาอาจจะไม่ได้เข้าใจในเรื่องของประเพณีในท้องถิ่นเท่าไรนะคะ เขาอาจจะขายหรือว่าเตรียมอาหารคาว แต่บางที่มันก็จะไม่เหมาะสม เราก็ต้องไปบอกเขานะคะว่า คุณจะทำยังไง

เพื่อให้เวลาพระ ยังไม่ทันส่งพระแล้ว เริ่มมีไถ่อย่างแล้ว มันก็คงจะไม่ใช่นะคะ อันนี้มันเป็นเรื่องที่เราจะเตรียมการให้ นะคะ"

(สมใจ สุวรรณศุภพนา, สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2555)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ปีนี้ก็ยังคงมีแม่ค้าพ่อค้ามาขายอาหารคาวในสถานที่ประกอบพิธีกรรมในช่วงเวลาก่อนวันส่งพระบ้าง แต่ก็ลดน้อยลงกว่าปีก่อนๆ ซึ่งหากหน่วยงานเทศบาลนครเมืองภูเก็ตเข้ามาแก้ปัญหาอย่างจริงจังก็จะสามารถรักษาแก่นของประเพณีนี้ได้ และหากได้รับความร่วมมือจากผู้เข้าร่วมพิธีกรรมก็จะยิ่งทำให้การสืบทอดประเพณีนี้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและไม่กระทบกระเทือนถึงแก่นของประเพณี

2.2.3.1.10 พิธีกรรมเขี้ยวโกเต้ง หรือพิธีกรรมลงเสาโกเต้ง หรือที่ชาวภูเก็ตเรียกว่า พิธีโละโกเต้ง เป็นพิธีกรรมนำตะเกียงน้ำมันทั้ง 9 ดวงที่มอดแล้ว ซึ่งแขวนอยู่บนไม้ไผ่บนเสาโกเต้ง พร้อมทั้งเสาโกเต้งมาเก็บรักษาไว้ พิธีกรรมนี้จะกระทำในช่วงเย็นของวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน หรือวันที่ 10 เดือน 9 ของงานประเพณี เพื่อเป็นการแสดงถึงการเสร็จสิ้นของงานประเพณีถือศีลกินผักในปีนั้น

เมื่อถึงเวลาประมาณช่วงบ่ายประมาณ 15.00 น. ศาลเจ้าต่างๆ ก็จะจัดเตรียมงานและนั่งรอเวลากำหนดการในช่วงเย็น ส่วนศาลเจ้าก็จะทุ่มมีการให้เด็กชาวบ้านจำนวนประมาณ 4-5 คน เดินตีฝ่าง (ฆ้องจีน) และป่าวประกาศบอกผู้คนตามบริเวณใกล้เคียงให้ทราบเวลาลงเสาโกเต้ง ดังนี้ "ตีหาลงเสาโกเต้ง" เป็นภาษาใต้ เพื่อให้ชาวบ้านละแวกนั้นรับทราบ ซึ่งการสื่อสารเช่นนี้มีมาแต่ครั้งอดีต และปัจจุบันก็ยังยึดถืออยู่เช่นเดิม เพียงแต่ปัจจุบัน ศาลเจ้ามีการสื่อสารได้หลายทาง จึงทำให้นอกจากชาวบ้านใกล้เคียงจะทราบแล้ว ผู้เข้าร่วมที่อยู่ละแวกอื่นๆ ก็ทราบได้เช่นกัน ซึ่งศาลเจ้าอื่นๆ ในภูเก็ตก็ใช้การสื่อสารอื่นๆ ด้วย เช่น การสื่อสารผ่านทาง

แผ่นพับที่ทางศาลเจ้าทำแจก การสื่อสารผ่านทางเว็บไซต์และสื่อออนไลน์อย่างเช่น เฟซบุ๊กของแต่ละศาลเจ้า แผ่นพับกำหนดการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดทำขึ้น เป็นต้น

จนกระทั่งเวลาประมาณ 17.00 น. คณะฮวดกั๋วและองค์พระที่ประทับม้าทรงจะทำพิธีสวดมนต์ซังเก็งและรำคาถาบอกกล่าวเทวดา แล้วจึงนำตะเกียงน้ำมัน 9 ดวงลงจากยอดเสา จากนั้นผู้เข้าร่วมก็มาช่วยกันดึงเชือกเพื่อนำเสาโกเต้งลงมา ผู้คนจำนวนมากต่างแย่งชิงกิ่งไม้ เส้นไหมพรม และผ้าที่ผูกเสาโกเต้ง ส่วนศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยมีการติดธงที่เสาโกเต้งด้วย จึงมีผู้คนแย่งกันชูดธงคำเปลวเหล่านั้นมาเก็บไว้ มีความเชื่อว่า ชาวบ้านจะนำกิ่งไม้ไผ่ไปแขวนไว้ที่ประตูบ้านเพราะสามารถขับไล่สิ่งชั่วร้ายได้ บางคนก็พกติดตัวหรือใส่ในกระเป๋าต่างค์จะได้โชคดีและขับไล่สิ่งชั่วร้าย บางคนก็วางบูชาไว้หน้าพระเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ส่วนผ้าและไหมพรม จะนำไปผูกข้อมือหรือไปใช้ในงานมงคลต่างๆ เพื่อให้ตนโชคดี ส่วนธงคำเปลวนำไปใส่กระเป๋าต่างค์เป็นขวัญถุง เพื่อให้มีเงินมีทองไหลเข้ากระเป๋าผู้นั้น หลังจากที่ชาวบ้านยื้อแย่งของมงคลกันจนเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมพิธีที่เป็นผู้ชายจะช่วยกันยกเสาโกเต้งไปเก็บเข้าที่ไว้ในโรงเก็บของของศาลเจ้าต่อไป

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่ผู้เข้าร่วมให้ความสนใจไม่แพ้พิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้งเลย เพียงแต่ว่าในอดีตนั้น ศาลเจ้าต่างๆ จะมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมไม่มากนัก และจะเป็นคนในชุมชนทั้งนั้น แต่ปัจจุบัน พบว่า ศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยและศาลเจ้าบางเหนียวมีผู้เข้าร่วมงานมากขึ้นจนล้นศาลเจ้า มีทั้งคนในท้องถิ่นและคนนอกที่ให้ความสนใจ ส่วนศาลเจ้ากะทู้จะมีเฉพาะคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมไม่มากนัก ผู้วิจัยคิดว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ของผู้คนนั้นน่าจะเป็นผลมาจากบริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือศาลเจ้าในเขตอำเภอเมืองทั้ง 2 แห่งคือ ศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ย และบางเหนียว มีนักท่องเที่ยวและคนนอกชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงทำให้มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ส่วนศาลเจ้ากะทู้ อยู่นอกเขตตัวเมือง มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก จึงมีเฉพาะชาวบ้านละแวกใกล้เคียงเท่านั้นที่มีมาร่วมพิธีกรรม

2.2.3.2 ฮวดกั้ว หรือผู้ประกอบพิธีกรรม

"ฮวดกั้ว" เป็นองค์ประกอบหนึ่งของประเพณีถือศีลกินผักที่อยู่ในส่วนของดอก ใบ และผลตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า "ฮวดกั้ว" เป็นคำภาษาจีนฮกเกี้ยนที่ชาวภูเก็ตใช้เรียกผู้ประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมถือศีลกินผัก เพราะถ้าหากขาดบุคคลกลุ่มนี้ไป พิธีกรรมก็จะไม่สมบูรณ์ครบถ้วน เนื่องจากพิธีกรรมต่างๆ จะต้องมิผู้อ่านบทสวดมนต์ภาษาจีนฮกเกี้ยน และร่ายคาถาต่างๆ มากมายจึงจะสามารถเริ่มพิธีกรรมได้ ฮวดกั้วจึงมีหน้าที่สำคัญต่อประเพณีถือศีลกินผักเป็นอย่างมาก

หน้าที่ของฮวดกั้วไม่ใช่เพียงแค่เป็นผู้ท่องคาถาร่ายบทสวดมนต์เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ดำเนินเรื่องพิธีกรรมทุกอย่างในประเพณีถือศีลกินผัก และยังเป็นທີ່ปรึกษาให้กับบรรดาม้าทรง และกลุ่มเถ้าแก่หล่อจู้ (ผู้ช่วยงานในศาลเจ้า) เป็นล่ามระหว่างผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกับองค์พระ และยังเป็นผู้จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ต่างๆ และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องตามตำราอีกด้วย

ในอดีต ฮวดกั้วจะมีแต่เพศชาย เนื่องจากบางพิธีกรรมห้ามผู้หญิงเข้าร่วมหรือจับต้องอุปกรณ์โดยเด็ดขาด หากเป็นเพศหญิงก็จะลำบากต่อการประกอบพิธีกรรม แต่ปัจจุบันมีม้าทรงผู้หญิงเกิดขึ้น จึงเกิดการแต่งตั้งฮวดกั้วผู้หญิงขึ้น เพราะบางครั้งการทำพิธีกรรมให้แก่ม้าทรงผู้หญิงต้องมีการแตะเนื้อต้องตัว หากฮวดกั้วผู้ชายกระทำให้ก็ดูไม่เหมาะสม จึงยกหน้าที่ส่วนนี้ให้ฮวดกั้วผู้หญิงเป็นคนจัดการแทน อย่างไรก็ตาม พบว่า พิธีกรรมหลักๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้า จะต้องเป็นฮวดกั้วชายเท่านั้นที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งหมด ส่วนฮวดกั้วผู้หญิงจะทำได้เฉพาะเชิญพระมาประทับร่างม้าทรง และเป็นพีเลียงให้กับม้าทรงผู้หญิง

ในอดีต พบว่า จำนวนฮวดกั้วมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีศาลเจ้าเกิดขึ้นน้อยเพียงไม่กี่แห่ง แต่ปัจจุบัน พบว่า มีจำนวนฮวดกั้วเพิ่มขึ้นจากแต่ก่อน แต่ก็ยังไม่มากนัก โดยแต่ละศาลเจ้าจะมีฮวดกั้วหลักๆ อยู่ประจำประมาณ 5 คน และมีฮวดกั้วที่ช่วยงาน รวมถึงฮวดกั้วฝึกหัดอยู่รวมกันประมาณ 10 - 15 คน บางศาลเจ้าก็ไม่มี จึงต้องว่าจ้างฮวดกั้วจากศาลเจ้าอื่นมาทำพิธีกรรม สมัยก่อนนั้น คนที่เข้ามาเป็นฮวดกั้วส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความรู้

ภาษาจีนฮกเกี้ยนอยู่แล้ว ส่วนในปัจจุบันพบว่า ฮวดกั้วก็ยังมีไม่มากนัก ศาลเจ้าหนึ่งมีประมาณ 5 - 10 คน และผู้ที่เข้ามาเป็นฮวดกั้วหลายคนไม่มีความรู้พื้นฐานด้านภาษาจีนฮกเกี้ยนมาก่อน แต่ด้วยใจรักจึงเข้ามาช่วยงานตรงนี้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านนี้จากอาจารย์ชั้นอาวุโสรุ่นก่อน

"คนที่จะมาเป็นฮวดกั้วได้ต้องเสียสละเวลา ส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่ที่สนใจจะเป็นฮวดกั้ว พอเข้ามาช่วยงานก็ไม่สามารถอยู่ได้ เพราะไม่มีความเสียสละ เราทำงานตรงนี้ไม่ได้มีค่าสินจ้างอะไร พอเข้ามาเป็นฮวดกั้วโดยสมบูรณ์แล้ว ไม่สามารถเลิกได้ เพราะเหมือนกับว่าเป็นคนของพระ ถ้าเลิกอาจจะเกิดอาเพศภัยกับตัวเองโดยไม่รู้ตัว เช่น เกิดอุบัติเหตุแบบกะทันหัน ก็ต้องอยู่จนแก่จึงค่อยเกษียณให้เด็กรุ่นหลังมาทำแทน แล้วก็ไม่ใช่ลำดับอาวุโสแบบอายุนะ คือ ลำดับกันด้วยประสบการณ์ ใครมาก่อนเป็นพี่ ใครมาทีหลังเป็นน้องไป"

(สมยศ เป็นสุข อายุ 55 ปี หัวหน้าฮวดกั้ว ศาลเจ้ากะทู้, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่จะเข้ามาเป็นฮวดกั้วจะต้องมีใจเสียสละเพื่อส่วนรวม คนในอดีตจะมีความเสียสละและอดทนสูง แต่คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมักจะไม่อดทนเหมือนคนในอดีต จึงทำให้บุคคลผู้ทำหน้าที่นี้เริ่มลดลง

ผู้วิจัยมีโอกาสได้สัมภาษณ์คุณอริยัทช ชูชุ่มชื่น อายุ 43 ปี บุคคลผู้ที่มีตำแหน่งเป็นทั้งฮวดกั้วและเสมียนศาลเจ้า หนึ่งเดียวแห่งศาลเจ้ากะทู้ กล่าวว่า "ตนเองเป็นชาวกะทู้ ได้เข้ามาช่วยงานศาลเจ้าด้วยความสมัครใจ ช่วงแรกเข้ามาช่วยงานทั่วไปประมาณอายุ 13 ปี จึงเริ่มชอบงานทางด้านนี้ จากนั้นมาจึงขอสมัครเป็นฮวดกั้ว ช่วงแรกต้องไปเรียนภาษาจีนฮกเกี้ยนที่บ้านอาจารย์ซึ่งเป็นฮวดกั้วประจำศาลเจ้ากะทู้ก่อน แล้วก็เรียนการสวดมนต์ การจัดสถานที่และโต๊ะพิธีกรรม สักพักเมื่อถึงเวลาที่ศาลเจ้ามีงานอะไร อาจารย์ก็จะเรียกตนไปช่วยงาน จนกลายเป็นผู้สืบทอดไปโดยปริยาย ส่วนการเป็นเสมียนศาลเจ้านั้น ก็ต้องไปเรียนกับอาจารย์อีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นตำแหน่งหนึ่งในคณะฮวดกั้ว ตอนนั้นอาจารย์เริ่มแก่แล้วและอยากจะเกษียณ จึงหาผู้

สืบทอดและเห็นว่าตนเหมาะสมจึงสอนให้ การเป็นเสมียนศาลเจ้าจะต้องเรียนการสวดมนต์ซ่งแก๊ง และการถักซ้อ หรือการรายงานชื่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินผัก ซึ่งมีตนเพียงคนเดียวที่ทำหน้าที่นี้ในปัจจุบัน ดังนั้นงานสวดกั้วจึงเป็นงานใหญ่ที่ต้องการผู้ที่มีหน่วยก้านแข็งแรง อดทน มีความรับผิดชอบสูง และมีความเสียสละ ปัจจุบันตนยังไม่มีลูกศิษย์ที่มาขอเรียนด้วย แต่หวังว่า คงมีคนมาสืบทอดต่อไป และคิดว่า ประเพณีนี้จะไม่ขาดผู้สืบทอดทางด้านการประกอบพิธีกรรมแน่นอน เพราะตนเชื่อในคำอวยพรตอนท้ายของบทสวดที่บอกว่า ขอให้ประเพณีนี้อยู่เป็นหมื่นๆ ปี"

(อริยธัช ชูชุ่มชื่น อายุ 43 ปี, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2555)

ปัจจุบัน พบว่า สวดกั้วที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมหลักของศาลเจ้าจะอยู่ในช่วงวัยกลางคนคือ ประมาณอายุ 40 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า มีกลุ่มคนรุ่นใหม่บางคนที่สนใจเข้ามาช่วยงานสวดกั้ว เพราะใจรักและศรัทธาในองค์พระ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์มาดังนี้

"ก็ด้วยความที่ว่า รักและศรัทธาในศาลเจ้าและชอบประเพณีถือศีลกินผัก บ่อยครั้งที่ศาลเจ้ามีงาน ไม่ว่าจะป็นงานแซยิดหรือว่างานกินผัก จะต้องมีส่วนร่วมด้วยเสมอ เราเป็นคนในพื้นที่ ก็คือคลุกคลีมาตั้งแต่เกิด จริงๆ บ้านของผมอยู่ตื้นหมู่บ้าน ทางเข้าของหมู่บ้านอยู่ตรงเทศบาลกะทู้ ถัดจากศาลเจ้านี้ไปก็ประมาณกิโลเศษได้ คือเรารักและผูกพัน ก็ชอบมาช่วย ตอนแรกมาช่วยเฉยๆ ช่วยมัดธูปมัดเทียนบ้าง ก็ได้เรียนรู้ไปในตัว ประกอบกับที่ชอบเรื่องนี้อยู่แล้ว ก็ศึกษาค้นคว้าประวัติพระเป็นยังงี้ ทำไมเขาถึงได้ศรัทธากัน ก็เลยซึมซับมาเรื่อยๆ"

(ศรัณวิษฐ์ ฉั่วสกุล อายุ 27 ปี, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2555)

การสืบทอดองค์ประกอบด้านนี้ พบว่า ปัจจุบันกำลังอยู่ในภาวะขาดแคลน เพราะคนรุ่นหลังเริ่มไม่ใส่ใจกับหน้าที่นี้แล้ว เนื่องด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น มีหน้าที่การงานต้อง

รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาและความเสียสละที่จะรับหน้าที่นี้ จึงอาจจะส่งผลให้การสืบทอดสวดกั้ว เกิดความสั่นคลอนได้ในอนาคต

2.2.3.3 ม้าทรง หรือร่างทรง

ม้าทรงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อพิธีกรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ควบคู่ไปกับสวดกั้ว เพราะเป็นร่างทรงขององค์พระต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมด้วย ชาวภูเก็ตรู้สึกเชื่อกันว่า ม้าทรงเป็นคนที่ชะตาถึงฆาตแต่ยังไม่สิ้นอายุขัย เมื่อถึงงานประเพณีถือศีลกินผักในแต่ละปี องค์พระต่างๆ จะเข้าประทับทรงเพื่อเป็นการต่ออายุขัยให้กับบุคคลนั้นๆ ส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นม้าทรง ช่วงแรกจะมีอาการผิดปกติทางร่างกาย ไม่สบายเนื้อตัว หรือป่วยแล้วรักษาไม่หาย และไม่ทราบสาเหตุ จนกระทั่งพระเข้าทรง แล้วเข้ามาทำพิธีกรรมเป็นม้าทรงอย่างสมบูรณ์ อาการเจ็บป่วยต่างๆ จึงหายไป

"ประมาณอายุ 19 ปี รู้สึกไม่สบาย ระบายย่อยไม่ดี ทานยาอะไรก็ไม่หาย วันหนึ่งนั่งอยู่ในบ้าน พระเข้าแบบครึ่งๆ กลางๆ อยู่ถึง 10 ปี พระเข้าเต็มทีประมาณ 10 กว่าปีที่แล้ว องค์เฮียบเทียนไต่เต่หรือเต็กุ๊นกววนอุอะนะ พอมมาเป็นม้าทรงที่อำมกะทู้นี้ ก็หายจากอาการเจ็บป่วยนั้นเลย เหลือเชื่อเลย ปัจจุบันพี่อายุ 50 ปี ก็ยังลงพระอยู่นะ เหมือนเราหมดอายุขัย เขาว่าอย่างนั้น แล้วท่านก็มาต่ออายุขัยให้เราด้วย"

(ประทีป ตันตินิธิธรรม, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2555)

บางคนก็อยากจะเป็นม้าทรง แต่องค์พระไม่ได้เลือก ก็จะเข้ามาที่ศาลเจ้าแล้วให้สวดกั้วทำพิธีกรรม "เซี่ยพระ" หรือ การอัญเชิญเทพเจ้ามาเข้าประทับร่างผู้ นั้น และผู้ นั้น ก็จะต้องเป็นม้าทรงไปตลอดชีวิต แต่การกระทำเช่นนี้ ชาวภูเก็ตรู้สึกเชื่อกันว่า จะยิ่งทำให้อายุขัยของผู้ นั้น สั่นลงเรื่อยๆ จึงไม่เป็นที่นิยม

"บางคนเขาก็ไปเยี่ยมพระ ไปนั่งในศาลเจ้าให้ฮวดกั้วมาเยี่ยมพระ แบบว่าไปเยี่ยมพระให้เข้าร่าง แบบคล้ายๆ เขาอยากลงพระ แต่ส่วนมากเขาไม่เข้ากันนะ เพราะอายุจะสั้น ถ้าพระจับเองจะดีกว่าเหมือนต่ออายุให้เรา"

(เฉลิมวงศ์ อุ๋นอติเรกกุล อายุ 48 ปี, **สัมภาษณ์**, 10 กันยายน 2555)

ในอดีต เริ่มแรกพิธีกรรมกินผัก ศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ตจะมีม้าทรงประมาณ 5 - 10 คน และจะเป็นเพศชายเท่านั้น ต่อมาจึงเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เป็น 20 - 30 คน จนมาถึงประมาณไม่เกิน 50 คน และจะมีแต่ผู้ชายวัยกลางคนไปจนถึงผู้สูงอายุ อายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป ที่เป็นม้าทรง จะไม่มีวัยรุ่นหรือเด็กๆ นับย้อนไปประมาณ 30 ปี จนปัจจุบันในแต่ละศาลเจ้ามีม้าทรงอยู่หลายร้อยคน แต่เดิมนั้นม้าทรงจะได้รับการยกย่องนับถือจากคนในชุมชน เพราะเป็นร่างประทับขององค์เทพที่ศักดิ์สิทธิ์และมีอายุค่อนข้างเยอะ จึงดูมีความน่าเคารพเชื่อถือ ในกรณีศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้ากะทู้ ปัจจุบันประมาณ 200 คน ศาลเจ้าบางเหนียวประมาณ 300 - 400 คน ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยมีประมาณ 2000 คน ม้าทรงที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีจะเพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย จนมาถึงจุดเปลี่ยนคือประมาณ 20 ปีที่แล้วที่ม้าทรงเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสาเหตุมาจาก ช่วง 20 ปีที่แล้ว เป็นช่วงที่พุทธศาสนานิกายมหายานได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในประเทศไทย รวมถึงจังหวัดภูเก็ตด้วย (ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, **สัมภาษณ์**, 18 ตุลาคม 2555) การเข้ามาของลัทธิดังกล่าว ส่งผลให้เกิดม้าทรงผู้หญิงขึ้นเป็นจำนวนมาก เพราะชาวภูเก็ตได้เริ่มหันมานับถือเจ้าแม่กวนอิม และองค์พระผู้หญิงอื่นๆ มากขึ้น จึงทำให้ปริมาณม้าทรงเพิ่มขึ้นอีกปัจจัยหนึ่งคือ มาจากความสมัครใจของผู้ที่มีความต้องการจะเป็นม้าทรง จึงทำพิธีอัญเชิญม้าทรงมาเข้าประทับร่างของตนเอง ม้าทรงเหล่านี้ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่น และจะเป็นวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง และบางส่วนก็ไม่ใช่คนท้องถิ่น วัยรุ่นเหล่านี้ได้รับค่านิยมว่า หากใครเป็นม้าทรงจะได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่นๆ และหากใครแทงปากหรือแสดงอภินิหารในพิธีกรรมต่างๆ ได้ ก็ยังได้รับการชื่นชมสรรเสริญ ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้วัยรุ่นกลุ่มนี้หันมาเป็นม้าทรงกันมากขึ้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เงื่อนไขเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องอายุสั้นและการต่ออายุม้าทรงเริ่ม

หายไป โดยเฉพาะคนภายนอกท้องถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่จะไม่ทราบเรื่องราวเหล่านี้ และอยากจะเข้ามาเป็นม้าทรงเพราะความคึกคะนอง ซึ่งก็นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของม้าทรงอย่างรวดเร็ว ส่วนคนภายในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะทราบกฎเกณฑ์เรื่องม้าทรงอยู่แล้วจากคนในครอบครัว ก็จะไม่ค่อยนิยมกระทำกัน ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทางศาลเจ้าควรจะสื่อสารในเรื่องนี้ให้แก่คนภายนอกได้เข้าใจด้วย เพื่อให้การสืบทอดประเพณีถูกต้องตามวัตถุประสงค์และธรรมเนียมดั้งเดิม

นอกจากนี้การนับถือองค์พระต่างๆ มากขึ้นจากแต่ก่อน ทำให้ในศาลเจ้าประกอบไปด้วยเทวรูปขององค์พระชั้นผู้ใหญ่และผู้ย่อยเต็มไปหมด องค์พระในอดีตที่คนนับถือจะเป็นองค์พระชั้นผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันมีองค์พระชั้นผู้น้อยต่างๆ และเทวดาต่างๆ อีกมากมาย จึงทำให้มีม้าทรงเพิ่มขึ้น

ในอดีต ผู้ที่เข้ามาเป็นม้าทรง จะต้องเข้ามาช่วยงานในศาลเจ้าก่อนประมาณ 3 ปี แล้วต้องผ่านกระบวนการทำพิธีสอบองค์พระจากฮวดกั้วเพื่อทดสอบดูว่า เป็นม้าทรงจริงหรือไม่ หรือวิญญาณที่เข้าร่างเป็นเทพเจ้า หรือเป็นผีปีศาจ โดยจะมีการสอบถามวิญญาณที่ประทับร่างม้าทรงตามคำถามที่ฮวดกั้วเตรียมไว้เป็นภาษาจีนสกเกี้ยน เมื่อสอบผ่านจึงเข้ามาเป็นม้าทรงได้อย่างเต็มตัว ซึ่งพิธีกรรมเช่นนี้ที่ศาลเจ้าจะตั้ยังคงมีอยู่ในทุกปีที่มีการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักจนถึงปัจจุบัน ส่วนศาลเจ้าอื่นๆ ก็ยังมีเช่นกัน แต่อาจจะน้อยลง โดยเฉพาะศาลเจ้าในเมืองซึ่งมีผู้ต้องการเป็นม้าทรงจำนวนมาก บางครั้งจึงทำให้ฮวดกั้วไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง

ม้าทรงในอดีตจะมีการปฏิบัติตัวที่เคร่งครัดอย่างมาก ส่วนใหญ่จะเริ่มถือศีลกินผักล่วงหน้าคนทั่วไปอย่างน้อย 1 เดือน ก่อนถึงงานประเพณี บางคนก็กินผักล่วงหน้า 2-3 เดือนแล้วแต่ความศรัทธาและคำสั่งจากองค์พระประจำตัวของแต่ละคน และคนที่เข้ามาเป็นม้าทรงหน้าใหม่จะเคารพม้าทรงรุ่นพี่มาก ช่วงแรกของการเริ่มเข้ามาเป็นม้าทรงจะต้องมานอนอยู่กินร่วมกับรุ่นพี่ม้าทรงท่านอื่นๆ และมาช่วยงานศาลเจ้าอย่างไม่ขาด แต่ปัจจุบันพบว่า ม้าทรงรุ่นใหม่มักไม่ใส่ใจในรายละเอียดเหล่านี้ โดยเฉพาะวัยรุ่นสมัยนี้ที่ไม่ได้เหมือนวัยรุ่นในสมัยก่อน แม้เข้ามาเป็นม้าทรงก็จะอยู่แต่ส่วนตน ต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้เข้าหาผู้ใหญ่เหมือนในอดีต บางคนก็จับ

กลุ่มกันเฉพาะเพื่อนฝูง ไม่รู้จักม้าทรงรุ่นก่อนๆ และขาดระเบียบวินัย เช่น การไม่ถือศีลกินผัก ล่วงหน้าตามคำสั่งขององค์เทพ การดื่มเหล้าสุบหรือขณะกำลังกินผัก เป็นต้น

"เมื่อก่อนเขามานอนศาลเจ้าจริงๆ รุ่นพี่ถ่ายทอดรุ่นน้องเป็นทอดๆ ไป เหมือนโรงเรียนกินนอน 9 วัน ก็ได้เรียนรู้ใน 9 วัน แต่ตอนนี้อาจจะไม่มีแล้ว เพราะเหมือนกับพี่ เราทำงาน มาไม่ได้อะ แล้วก็เลยไม่รู้จักกันบ้าง "

(พิสิษฐ์ ประดิษฐ์ อายุ 40 ปี, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

ในอดีต การแสดงอภินิหารของม้าทรงจะมีแต่เพียงการใช้เหล็กแหลมอันเล็กเพียง อันเดียวแทงปาก บางคนก็ใช้ห้วมณฑลแทงปาก ส่วนถ้าใครไม่แทงปาก ก็จะใช้ดาบ ทวน ลูกตุ้ม มีหนามหรืออาวุธในตำนานที่ทางศาลเจ้ากำหนดเป็นเครื่องมือในการทรมานร่างกายอย่างเช่น ฟาดฟันตามร่างกายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และอาวุธที่ใช้จะเป็นของส่วนตัวของแต่ละคน แต่ ปัจจุบันพบว่า ม้าทรงส่วนใหญ่ที่เป็นวัยรุ่นชายใช้อาวุธหรืออุปกรณ์ที่น่าหวาดเสียว และเป็นอาวุธ นอกตำนานหรือเป็นอาวุธที่ศาลเจ้าไม่ได้กำหนดให้ใช้ เช่น ท่อไอเสียรถ ร้วเหล็กสแตนเลส ล้อรถจักรยานยนต์ ฝาปิดท่อระบายน้ำ ร่ม เป็นต้น บางคนจะใช้อาวุธแทงปากจนเป็นแผล เหวอะหะน่ากลัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาชมเพิ่มมากขึ้นทุกปี แต่ก็ส่งผล ต่อชีวิตม้าทรงหลายคนเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว บางคนทนพิษบาดแผลไม่ไหว เสียชีวิตในเวลาต่อมา บางคนเป็นโรคบาดทะยักเพราะอุปกรณ์เป็นสนิมและไม่สะอาด เป็นต้น คนเฒ่าคนแก่และผู้เฒ่าผู้เฒ่าในพิธีกรรมจะกล่าวว่า การนำอุปกรณ์ที่ไม่ใช่อาวุธในตำนาน มันก็ดู แปลกตาดี แต่บางคนนำของต่ำมาใช้จึงไม่เหมาะสม อย่างท่อรถ หรือ ล้อรถจักรยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้พิธีกรรมเสื่อมลงได้

"สมัยก่อน ครูเด็กๆ เนี่ยม้าทรงไม่เกิน 50 คน ผู้ชายแก่ๆ ทั้งนั้น ที่แสดง อภินิหารมากๆ ไม่มี มีแต่แทงแก้ม แทงด้วยเหล็กแหลมๆ เล็กๆ อะ เสียบแก้ม นิดหน่อย เสียบตามแขนอะไรนิดหน่อย แล้วก็ใช้ดาบฟันหลัง แต่ที่เอาพัดลมมา เอาก้านมาเสียบไม่มีนะ นี่เพิ่งมาเมื่อสิบกว่าปี"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร อายุ 63 ปี, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

สาเหตุที่มีม้าทรงวัยรุ่นชายใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายไม่ถูกต้องตามตำนานและหลักปฏิบัติ เนื่องจากความคึกคะนอง อยากรู้ อยากรลองของแปลก อยากรจะโชว์ จึงหาอุปกรณ์ที่แปลกตามาสั่งสร้างความโดดเด่นให้กับตนเอง ประกอบกับ มีผู้คนที่ศรัทธาในองค์พระต่างๆ ทำอุปกรณ์ต่างๆ มาให้ม้าทรงใช้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องของหลักพิธีกรรม คนเหล่านี้เชื่อว่า การทรมานอุปกรณ์ทรมานร่างกายให้ม้าทรงก็เหมือนกับทำให้องค์พระที่ตนนับถือ ทำให้ตนได้บุญ จึงพยายามทำอุปกรณ์ที่แปลกตา มีการตกแต่งอย่างวิจิตรอลังการ บางคนเปิดร้านทำเหล็กสแตนเลสก็ถือโอกาสทำของให้พระ เพื่อตนจะได้บุญแล้วยังได้ประชาสัมพันธ์ร้านของตนผ่านม้าทรงด้วย ผู้วิจัยสังเกตเห็นสิ่งของเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกเหล็กสแตนเลสที่มีลวดลายสวยงาม แต่มีความโค้งงอของเหล็กและมีน้ำหนักมากจนเมื่อกระพุ่มแก้มของม้าทรงห้อยยานแทบจะขาด บางครั้งมีเหล็กเป็นหนามคอยตำบริเวณแก้มของม้าทรงเป็นที่น่าหวาดเสียว

"คือคนที่ไปให้อะ เขาถือว่า ใครที่ให้ของแก่พระมาจะดี ส่วนใหญ่คนที่ให้เขาก็ถือว่า เขาก็ได้บุญ พอเสร็จแล้วก็ต้องมานั่งเย็บเยอะนะ นี่ไม่มัน เปลี่ยนไปแล้วอะ"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร อายุ 63 ปี, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

2.2.3.4 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะแบ่งผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเป็น 2 ประเภท คือ บุคคลทั่วไปที่เข้าร่วมพิธีกรรม และคณะกรรมการศาลเจ้า ซึ่งในอดีต ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผัก เริ่มแรกเลยจะมีเฉพาะพวกคณะจิวที่เข้ามาแสดงจิวในหมู่บ้านกะฮู้ จังหวัดภูเก็ตเท่านั้น ต่อมาเมื่อประเพณีเริ่มเป็นที่รู้จัก จึงมีชาวภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีนทั่วเกาะเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ส่วนในกรณีคณะกรรมการศาลเจ้านั้น ในอดีตไม่มีกลุ่มคนเหล่านี้ เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมาช่วยงานกันเอง และยังไม่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ จึงมีแต่คนในชุมชนด้วยกันเท่านั้นเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

ในปัจจุบัน นอกจากจะเป็นคณะกรรมการศาลเจ้าและชาวภูเก็ตที่มาเข้าร่วม ประเพณีถือศีลกินผักแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึง ชาวต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ตเข้าร่วมพิธีกรรมนี้เป็นจำนวนมาก เพราะในช่วง ประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตให้การส่งเสริมและ ประชาสัมพันธ์งานประเพณีถือศีลกินผักให้เป็นเทศกาลแห่งการท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคมตาม สื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชนทุกแขนง และสื่อออนไลน์ รวมทั้งมีการประสานงานกับองค์กร เอกชนที่เกี่ยวข้อง โรงแรมต่างๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยว จึงทำให้ประเพณีโด่งดังไปทั่วโลก ใน แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนจาก ประเทศต่างๆ ที่มีความเชื่อศรัทธาในพิธีกรรมนี้อยู่แล้ว ก็มาร่วมงานกันอย่างคับคั่ง และ นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกที่มาเพื่อดูพิธีกรรมในลักษณะของแปลกตา เป็นการแสดงที่น่าตื่นเต้น ใจ

2.2.3.5 เครื่องแต่งกาย

ในอดีต ย้อนไปประมาณ 30 - 40 ปี ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งหมดจะแต่งกายด้วย ชุดธรรมดาปกติ ไม่มีการสวมใส่ชุดขาวเหมือนในปัจจุบันแต่อย่างใด มีบางคนที่จะแต่งในวัน สำคัญของพิธีกรรมเท่านั้น ได้แก่ วันอิ้วเก้ง (วันแห่พระ) และวันส่งพระในวันสุดท้าย เนื่องจาก สมัยก่อนเสื้อผ้าสีขาวเป็นสิ่งที่หายากและมีราคาแพง ชาวบ้านจึงไม่นิยมสวมใส่กัน

"แต่ก่อน เขาก็ยังแต่งชุดปกติธรรมดา ยังไม่มีชุดขาว เมื่อก่อนนี้ ผ้าเสื้อ ขาวมันหายากนะครับ แพงด้วย ฉะนั้นเขาก็แต่งปกติธรรมดา เขาจะแต่งเฉพาะ วันสำคัญๆ เช่น วันแห่อิ้วเก้ง หรือวันส่งหยกอ่องกิวอ่องวันสุดท้ายอะไรประมาณ นั้น บางคนมีชุดขาวสักชุดสองชุดพอ ก็โอเคใส่แต่วันสำคัญพอ แต่อาศัยจิตใจ สำคัญกว่าอะไรประมาณนี้นะครับ"

(สมชาย มนุจันทรธ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

"เมื่อก่อนตอนกินผัก ไปศาลเจ้าเนีย ไม่มีอะ ชุดขาวไม่มีนะ ใส่ชุดอะไรก็ได้ ชุดธรรมดาเนี่ยแหละ ครумаเห็นชุดขาวจริงจังเมื่อสักประมาณ 20 ปีให้หลังเนี่ยที่มีชุดขาวเกิดขึ้นมา เพราะฉะนั้นก่อนหน้านี้ไม่มี"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทุกคนสวมใส่ชุดขาวตลอดทั้ง 9 วันของงานประเพณีถือศีลกินผัก จนกลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่แสดงออกถึงความสะอาดบริสุทธิ์ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผัก หากใครไม่ได้สวมใส่ชุดขาวแล้วเดินเข้าศาลเจ้าในช่วงประเพณีถือศีลกินผักก็จะกลายเป็นแกะดำในสายตาคนอื่น เสื้อผ้าสีขาวกลายเป็นสิ่งที่หาง่ายและราคาถูกลงมากในปัจจุบัน ตลอดช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักจะมีร้านค้าขายเสื้อผ้าชุดสีขาวอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด เสื้อผ้าสีขาวเหล่านี้จะมีลวดลายและสีสันทันประคบผ้าสวยงามและเป็นลายมงคล เช่น ลายมังกร ลายต้นไม้ คำอวยพรภาษาจีนต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีห้างร้านค้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตได้ทำเสื้อผ้าขาวพิมพ์ตราร้านค้าของตนแจกจ่ายให้แก่ผู้คนในศาลเจ้า และพนักงานบริษัทของตนได้สวมใส่เพื่อประชาสัมพันธ์ห้างร้านของตนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เสื้อผ้าเหล่านี้ บางร้านหรือบางองค์กรก็ไม่ได้ใช้สีขาวเป็นสีพื้น แต่ใช้สีอื่นๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีชมพู เป็นต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นร้านค้าจำนวนมากนำเสื้อผ้าสีขาวที่ไม่ใช่แต่เสื้อผ้าขาวและกางเกงขา กว้างสีขาวเหมือนเช่นอดีตเมื่อ 10 ปีที่แล้ว แต่เป็นเสื้อผ้าแฟชั่นแบบใหม่ๆ หลายแบบ ในปัจจุบัน พบว่ามีเสื้อผ้าสีขาวใหม่เกิดขึ้นมากมาย ทั้งกระโปรงบานสีขาว ชุดกระโปรงสายเดี่ยวสีขาว กางเกงรัดรูปสีขาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การค้าเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การแต่งชุดขาวของคนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นผู้หญิงที่มักจะสวมใส่เสื้อผ้าขาวสไตล์ที่ตนชอบเข้าศาลเจ้า บางครั้งก็ใส่ชุดกระโปรงสายเดี่ยวเข้าไปไหว้พระในศาลเจ้าก็มี ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเกิดความผิดเพี้ยนไป คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นมักจะ

ตีความหมายชุดขาวผิดเพี้ยนออกไป กล่าวคือ แก่นแท้ของการสวมชุดขาวคือ ความบริสุทธิ์ในการร่วมพิธีกรรมนี้ แต่กลับกลายเป็นแฟชั่นประชันความสวยงามในพิธีกรรมนี้แทน

ส่วนเครื่องแต่งกายของม้าทรง หลักๆ แล้วจะสวมใส่ชุดขาวเหมือนกับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม แต่จะมีเพิ่มเติมคือ มีชุดประจำขององค์พระสวมทับชุดขาวอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบและแยกออกจากคนทั่วไปได้สะดวก เวลาที่ทำพิธีกรรม

2.2.3.6 ช่องทาง วาระโอกาส

ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีนไปจนถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีนมาโดยตลอด ซึ่งตรงกับช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคมทุกปีตามปฏิทินสากล ทั้งนี้อาจจะคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจีน จึงยึดหลักตามปฏิทินจีน ดังนั้น ประเพณีนี้จึงยังคงจัดขึ้นตามวันเวลาดังกล่าวไม่เปลี่ยนแปลง

2.2.3.7 สถานที่

สมัยก่อน เริ่มแรกประเพณีนี้ พบว่า มีศาลเจ้าอยู่เพียงแห่งเดียวและเป็นแห่งแรกในจังหวัดภูเก็ตคือ ศาลเจ้ากะทู้ หรือ ศาลเจ้าไต่ทู่ไต่บ๊องไต่แก๊ง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ศาลเจ้าแห่งนี้ถือเป็นศาลเจ้าแห่งแรกที่มีการประกอบพิธีกรรมถือศีลกินผักก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2368 จากคำบอกเล่าจากคนเฒ่าคนแก่กล่าวว่า แต่ก่อนศาลเจ้าทั้ง 3 แห่ง (ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย และศาลเจ้าบางเหนียว) มีลักษณะเป็นเพียงเพิงหลังคามุงจาก สภาพค่อนข้างเก่าทรุดโทรม ไม่เหมาะแก่การประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาจึงได้รับการบูรณะมาเรื่อยๆ จนกลายเป็นศาลเจ้าคอนกรีตที่มีความยิ่งใหญ่อลังการและมีลวดลายที่วิจิตรสวยงามอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน

ในเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา จังหวัดภูเก็ตมีศาลเจ้าเกิดขึ้นมากมาย ปัจจุบันมีศาลเจ้าต่างๆ ประมาณ 35 - 40 แห่ง กระจายกันไปตามอำเภอต่างๆ ในจังหวัด ส่วนใหญ่ศาลเจ้าที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้มักจะก่อตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งเป็นเขตที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ศาลเจ้าส่วนใหญ่ประกอบพิธีกรรมถือศีลกินผักเช่นกัน มีบางแห่งที่เป็นศาลเจ้าเล็กๆ และไม่มีผู้ประกอบพิธีกรรม จึงไม่มีการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งก็จะถูกใช้เป็นสถานที่สักการะองค์พระเพียงอย่างเดียว

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมถือศีลกินผัก ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณศาลเจ้าทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันมีผู้คนมาเข้าร่วมพิธีกรรมมากจนสถานที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้เข้าร่วมงาน จึงมีการจัดพิธีกรรมนอกสถานที่ ซึ่งในกรณีศึกษานี้ พบว่า ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย เป็นศาลเจ้าในเขตตัวเมืองที่มีผู้เข้าร่วมงานที่เป็นทั้งชาวภูเก็ตเอง ชาวต่างจังหวัด รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเศมาเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก และมีสื่อมวลชนทุกแขนงมาร่วมบันทึกภาพเหตุการณ์จำนวนมาก ประกอบกับสถานที่ของศาลเจ้าค่อนข้างคับแคบ ไม่มีที่จอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าร่วม ทางศาลเจ้าจึงได้มีการโยกย้ายสถานที่ประกอบพิธีกรรมบางอย่างไปกระทำในสถานที่ที่กว้างขวาง เพื่อรองรับผู้คนจำนวนมากที่มาเข้าร่วมพิธีกรรมได้อย่างเพียงพอ ได้แก่ พิธีกรรมไถ่เหย (พิธีกรรมลุยไฟ) เป็นพิธีกรรมที่ผู้คนต่างให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ และเป็นพิธีกรรมที่ต้องใช้สถานที่ที่กว้างขวางเพื่อก่อกองไฟกองใหญ่ให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงเดินลุย ช่วงแรกศาลเจ้าจึงขออาศัยพื้นที่บริเวณวัดขจรรังสรรค์ ซึ่งอยู่ใกล้กับศาลเจ้า และพื้นที่สนามโรงเรียนเทศบาลเมืองภูเก็ต ต่อมาเมื่อพิธีกรรมนี้ได้รับความนิยมจนกลายเป็นจุดขายของจังหวัด ซึ่งทางผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้นได้เห็นความสำคัญของการสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับพิธีกรรมนี้ จึงร่วมมือกับศาลเจ้า อนุเคราะห์สถานที่ประกอบพิธีกรรมลุยไฟที่บริเวณสนามกีฬาสุระกุล ซึ่งเป็นสนามกีฬาประจำจังหวัดภูเก็ต มีอัฒจันทร์สำหรับนั่งชมได้อย่างทั่วถึง ต่อมาเมื่อสนามกีฬาแห่งนี้ถูกปรับปรุงให้มีมาตรฐานสากลทางจังหวัดจึงไม่อนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมที่สถานที่แห่งนี้อีก ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยจึงได้สถานที่ประกอบพิธีกรรมนี้ในสถานที่แห่งใหม่คือ สนามฟุตบอลของเทศบาลนครเมืองภูเก็ต ซึ่งอยู่บริเวณปลายแหลมสะพานหิน และใช้สถานที่นี้มาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนศาลเจ้าอื่นๆ พบว่า มีสถานที่ที่เพียงพอรองรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่มากพอสมควร จึงใช้สถานที่ของศาลเจ้าในการประกอบพิธีกรรมได้ตามปกติ

การปรับเปลี่ยนสถานที่ประกอบพิธีกรรมให้ใหญ่ขึ้นแสดงให้เห็นว่า พิธีกรรมที่ทำเพื่อชุมชน กำลังกลายเป็นการแสดงเพื่อดึงดูดใจคนนอกชุมชน ซึ่งมีผลทำให้การตีค่าความหมายในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแค่การแสดงเพื่อความบันเทิง สิ่งเหล่านี้กำลังเป็นปัญหาที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างมาก หากไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจจะทำให้ประเพณีผิดเพี้ยนไปมากกว่านี้ได้

2.2.3.8 อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่สำคัญในประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตมีหลายอย่าง ผู้วิจัยจึงขออธิบายเฉพาะอุปกรณ์หลักๆ ที่เห็นได้ชัดเจนและส่งผลต่อการสื่อความหมายในประเพณีถือศีลกินผัก ดังนี้

- **รูปเทียนที่ใช้ในการไหว้พระและประกอบพิธีกรรมต่างๆ** แต่ละศาลเจ้าใช้รูปไหว้พระธรรมดาทั่วไป ส่วนเทียนที่ใช้ในการไหว้พระ แต่ละศาลเจ้าจะใช้เทียนสีที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้มี 3 สีหลักที่ใช้กัน ได้แก่ สีขาว แสดงถึงความสะอาดบริสุทธิ์ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ สีแดง เป็นสีมงคลที่ศาลเจ้าส่วนใหญ่มักใช้กัน ตามความเชื่อของชาวจีนที่เชื่อว่า สีแดงเป็นสีแห่งความโชคดีและความเป็นสิริมงคล และสีสุดท้ายคือ สีเหลือง ผู้วิจัยพบว่าในอดีตศาลเจ้าจួយี่มีการใช้เทียนสีแดงเช่นเดียวกับศาลเจ้าอื่นๆ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเทียนสีเหลือง ซึ่งเป็นสีที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่า องค์หยกฮ่องส่งเต้และองค์กิวฮ่องไต้ไต้ต่างมีฐานะเหมือนกษัตริย์จึงสมควรใช้เทียนสีเหลือง

(สมชาย มนุจันทรธ, 2552 : 115)

- **ธงต่าง ๆ** ในอดีต ธงทิวที่ใช้ประดับประดาในงานประเพณีถือศีลกินผักมีจำนวนไม่มากนัก ก่อนถึงงานประเพณีถือศีลกินผักประมาณ 2-3 วัน ทางศาลเจ้าแต่ละแห่งจะมีการนำธงหลากสีของตนมาปักตามเขตปริมณฑลของศาลเจ้านั้น ในปัจจุบัน พบว่า ธงเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั่วจังหวัด สาเหตุมาจากจำนวนศาลเจ้าที่จัดงานประเพณีถือศีลกินผักที่มีเพิ่มมากขึ้นและกระจายอยู่ในชุมชนต่างๆ ทั่วจังหวัด ประกอบกับราคาธงในปัจจุบันถูกว่าสมัยก่อน และหาวัสดุได้ง่ายกว่าแต่ก่อน อีกทั้งศาลเจ้าในเมืองอย่างศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยและศาลเจ้าบางเหนียว ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่ใหญ่โตในเรื่องของการจัดงานประเพณีนี้ ได้ขยายเขตการประดับธงทิวไปยังจุดสำคัญต่างๆ นอกเหนือจากบริเวณปริมณฑลของศาลเจ้า เช่น บริเวณสะพานหิน บริเวณท่าอากาศยานภูเก็ต และตลอดแนวถนนเทพกระษัตรีที่เป็นถนนสายหลักที่มุ่งเข้าสู่ตัวเมืองภูเก็ต (สมชาย มนูญจันทร์, 2552 : 116) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้าให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

ปัจจุบัน ธงทิวส่วนใหญ่ นั้น นอกจากจะเป็นของศาลเจ้าเองแล้ว ยังมีธงที่ห้างร้านและบริษัทต่างๆ จัดทำขึ้นให้แก่ศาลเจ้าเพื่อสนับสนุนประเพณีนี้และมีการพิมพ์ตราห้างร้านของตนเพื่อเป็นการโฆษณาไปในตัวด้วย เมื่อสิบปีก่อน ผู้สนับสนุนธงเหล่านี้จะมีน้อยมาก เห็นได้ชัดเจนคือ ค่ายกกล้องถ่ายรูปชื่อดังคือ โกดักซ์และฟูจิฟิล์ม แต่ปัจจุบันจะเป็นธงของสินค้าประเภทอาหารเจ เช่น ธงของตราสินค้ามาม่า และไวไว ซึ่งเป็นบริษัทผลิตบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป จะปักที่เมืองภูเก็ต ธงของนมถั่วเหลืองไวตามิลค์ นอกจากนี้ก็มีธงของห้างเทสโก้โลตัสและโรบินสัน เป็นต้น

"แต่ก่อนปักเฉพาะถิ่นใครถิ่นมัน สมัยนี้ปักทั้งหมด ตอนนี่ธงเยอะ สมัยก่อนธงน้อย ธงแพงสมัยก่อน ตอนนี่เขาบริจาคเยอะธงนี้ มามาบริจาคเยอะ เมื่อก่อนไม่บริจาค ศาลเจ้าทำเองหมด ตอนนี่เขามาบริจาคกันเยอะ คราวนี้ปักไม่ไหว ช่วงนี้บริจาคเยอะ ตรงไหนปักได้ก็ปักทุกแห่งทั้งหมดเลย"

(เทียนฮก แซ่ไถ่ อายุ 68 ปี, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

ภาพที่ 23 แสดงตราสินค้า "ไวไว" บนธงริมถนนช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

แต่เดิมธงเหล่านี้เขียนอักษรจีนไว้ว่า "กิวอ่องไตเต้" เพื่อแสดงให้เห็นว่า งานนี้เป็นงานประเพณีถือศีลกินผักขององค์กิวอ่องไตเต้ แต่ปัจจุบันเขียนเป็น "กิวอ่องแสงโหย่" ที่มีความหมายเช่นเดียวกับบทพราชามหาสันนิบาตของพุทธศาสนาเถรวาท ในส่วนนี้ คุณบัณฑิตอนนทราช (อ้างถึงใน สมชาย มนูญทรัพย์, 2552 : 116) ให้สัมภาษณ์ว่า "ธงทิวที่เขียนชื่อองค์กิวอ่องไตเต้ เมื่อนำไปติดตั้งในพื้นที่ห่างไกลจากศาลเจ้า อาจมีการโค่นล้มลงและถูกเหยียบย่ำโดยไม่ได้ตั้งใจ จึงใช้ธงที่เขียนว่า กิวอ่องแสงโหย่แทน แต่ในบริเวณพื้นที่ของศาลเจ้าจะใช้ธงที่เขียนว่า กิวอ่องไตเต้เท่านั้น และจะไม่มีข้อความโฆษณาบนผืนธงด้วย" ปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้าหลายศาลเจ้าก็ยังคงใช้ธงที่ไม่มีข้อความโฆษณาแอบแฝงอยู่ ศาลเจ้าบางแห่ง เช่น ศาลเจ้าบางเหนียว ซึ่งจะไม่มียกิวอ่องไตเต้ที่มีตราของร้านค้าต่างๆ แต่จะมีการปิดประกาศเป็นป้ายขนาดใหญ่ให้แก่อำนาจที่สนับสนุนศาลเจ้า บริเวณด้านหน้าศาลเจ้า แสดงให้เห็นว่า ในรอบสิบปีที่ผ่านมา การค้าเข้ามามีบทบาทสำคัญในงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต

นอกจากธงกิวอ่องไตเต้ที่ปักทั่วเมืองแล้ว ในอดีต พบว่า ศาลเจ้าแต่ละแห่งใช้ธงใหญ่หรือตัวก็เป็นธงนำขบวนในพิธีกรรมอ้วกั๊ง หรือพิธีกรรมแห่พระ แต่ปัจจุบันได้เลิกใช้ไปแล้ว เนื่องจากธงผืนใหญ่มักจะไปเกี่ยวสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ที่ห้อยเกาะอยู่ตามถนน ไม่สะดวก

ในการแห่ขบวน จึงหันมาใช้ธงที่มีขนาดเล็กแทน แสดงให้เห็นว่า ความเจริญทางสาธารณูปโภค ในปัจจุบัน ส่งผลโดยตรงในการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมนี้

- **หม้อดินใส่ไม้หอมรมควัน** เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญมากในพิธีกรรมต่างๆ ของงานประเพณีถือศีลกินผักที่มีใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นหม้อที่ใช้รมควันดับกลิ่นคาวและทำให้สถานที่ประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นบริเวณศาลเจ้า หรือนอกศาลเจ้า หม้อไม้หอมนี้จะตั้งหน้าทางเข้าศาลเจ้าและตำหนักไหว้พระ เพื่อรมควันสิ่งสกปรกต่างๆ ที่ติดตัวผู้เข้าร่วมงานตามความเชื่อของชาวภูเก็ตแต่ครั้งโบราณ นอกจากนี้หม้อไม้หอม 2 ใบที่อยู่ในห้องประทับขององค์หยกฮ่องฮ่องเต้ และองค์กิวฮ่องไต้ไต้ จะเป็นตัวแทนของเทพเจ้าทั้งสองด้วย ในวันทำพิธีกรรมต่างๆ จึงขาดอุปกรณ์ชิ้นนี้ไปไม่ได้เลย เพราะจะทำให้พิธีกรรมไม่สมบูรณ์ครบถ้วน

ภาพที่ 24 แสดงหม้อดินควันไม้หอมหน้าตำหนักไหว้พระของศาลเจ้ากะทู้

- **เครื่องดนตรี** เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างสีสันและความเร้าใจให้กับพิธีกรรม ช่วยให้พิธีกรรมต่างๆ ไม่กร่อย และเหมือนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพลังแรงใจของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ เช่น ในพิธีกรรมยกเสาโกเต้งจะต้องใช้ร่างกายแรงใจและความสามัคคีของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอย่างมาก งานจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้นในระหว่างยกเสาโกเต้ง จะมีการตีหล่อก้อตั้น เป็นเครื่องดนตรีจีน ประกอบด้วยกลองใหญ่แบบจีน พร้อมด้วยเครื่องดนตรีจีนอีก

หลายชนิด ได้แก่ ตัวไข่หรือปี๋เงินขนาดใหญ่ ตัวไข่โหล หรือฮ่องใหญ่ ผ่างหรือฮ่องเงินเล็ก เป็นต้น เป็นจังหวะให้ผู้ยกเสารู้สึกเร้าใจและมีพลังที่จะยก เป็นต้น ทุกพิธีกรรมในงานประเพณีถือศิลกีนผักจึงเต็มไปด้วยเสียงดนตรีเหล่านี้ ยกเว้นในช่วงของพิธีกรรมบางอย่างที่ต้องการความสงบและสมาธิเท่านั้น จึงจะให้นักดนตรีหยุดเล่นชั่วคราว เช่น ในช่วงที่สวดแก้วกำลังสวดมนต์อัญเชิญองค์เทพต่างๆ ช่วงที่ขบวนแห่เกี้ยวใหญ่ขององค์หยกองค์ส่งเต และองค์กิวอ่องไตเต้แห่ผ่าน เป็นต้น

นอกจากจะเป็นเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมต่างๆ แล้ว กลองเงินใหญ่หรือลื้อก้อเมื่อนำมาใช้เป็นเครื่องดนตรีเดี่ยวๆ ในศาลเจ้า จะกลายเป็นสัญญาณบอกเวลาในการทำพิธีกรรมต่างๆ อีกด้วย โดยเมื่อใกล้ถึงเวลาที่จะทำพิธีกรรมใดๆ ทางเจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าจะตีกลองบอกให้คนทั่วไปทราบว่าจะเริ่มพิธีกรรมแล้ว และยังเป็นสัญญาณเรียกให้เทพเจ้าบนสวรรค์รับรู้และให้ท่านเสด็จลงมาร่วมพิธีกรรมในโลกมนุษย์

ภาพที่ 25 แสดงกลองเงินขนาดใหญ่ในประเพณีถือศิลกีนผัก จังหวัดภูเก็ต

นักดนตรีที่มาเล่นให้กับทางศาลเจ้า ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวชาวจีนที่มีความชำนาญในการตีดนตรีเหล่านี้อยู่แล้ว จะมีทั้งคนเฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่ วัยรุ่น และเด็ก ปะปนกันไป ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง บางครั้งนักดนตรีเยาวชนเหล่านี้ก็มาจากการฝึกฝนของทางโรงเรียนในจังหวัดที่ส่งมาช่วยงานในศาลเจ้าและขบวนแห่อิวแก้ง (แห่พระ)

ภาพที่ 26 แสดงเครื่องดนตรีจีนชุดหล่อก้อตื้นที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
ในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 27 แสดงผู้อาวุโสกำลังเป่า "ตัวไฉย" หรือปี่จีนยาว ในพิธีกรรมอิวแก๊ง (แห่พระ)

ในอดีตเครื่องดนตรีเหล่านี้มีการนำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมนี้ตั้งแต่ดั้งเดิมอยู่แล้ว แต่ปัจจุบันเริ่มหาคนเล่นได้มีน้อยลง เพราะคนรุ่นก่อนๆ ก็เริ่มแก่ตัวลง ส่วนคนรุ่นใหม่ก็หันไปเล่นดนตรีสากลมากกว่าเดิม จึงทำให้ขาดบุคลากรทางด้านนี้

จนเมื่อในปี พ.ศ. 2544 ได้เกิดชมรมอิวแก๊ง (ศาลเจ้า) ขึ้นในจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนเรื่องของการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัด

ภูเก็ต ทางชมรมได้สนับสนุนการเล่นดนตรีจีนชนิดนี้โดยประสานงานไปตามโรงเรียนต่างๆ ทั่วจังหวัดให้จัดการฝึกสอนให้กับเด็กนักเรียนที่สนใจ และมอบเครื่องดนตรีให้แต่ละศาลเจ้านำไปฝึกสอนผู้สนใจ โดยให้มีจังหวะที่ถูกต้องตามแบบโบราณ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง จนในปีนี้คือ พ.ศ. 2555 ได้มีการร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต จัดแข่งขัน "หล่อก้อตั้น" หรือเครื่องดนตรีจีนชุด 5 ชิ้น ซึ่งตีตามทำนองภาษาจีนฮกเกี้ยนโบราณในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ปี 2555 ที่จังหวัดภูเก็ตเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ดนตรีจีนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น และสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในภูเก็ตหันมาสนใจเครื่องดนตรีชนิดนี้อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน

นายประเสริฐ พักทองผล ประธานชมรมฮัมภูเก็ต กล่าวว่า "ตอนนี้เรา ร่วมกับ ททท. ภูเก็ต ปีนี้แหละ แข่งขันหล่อก้อตั้น อันนี้ดีมาตั้งแต่เด็กดำบรรพ์แล้วครับ ตั้งแต่เมืองจีน ตั้งแต่มีประเพณีนี้ที่ภูเก็ต เราก็เอามาจากเมืองจีน ถ้าพูดง่ายๆ มาพร้อมกับตำราทุกอย่าง มันจะมีตำราในการทำกิจกรรมอันนี้จริงๆ เราจัดมานานแล้วครับ ตั้งแต่ก่อตั้งชมรมแล้วละ แต่มันก็อย่างว่า อยู่ที่ผู้สนับสนุนให้ความร่วมมือแค่ไหน เราจัดมาหลายครั้งแล้วละ แต่ไม่เป็นเรื่องเป็นราว ก็พยายามที่จะทำ แต่ปีนี้เรามีกิจกรรมการแข่งขันที่ฮัมมือต่อกึ่ง ตรงวงเวียนหอนาฬิกา วันที่ 13 นี้ ตรงโรงแรมเมโทรโปร ก็จัดแข่งว่า ใครสามารถเล่นได้เหมือนฮกเกี้ยนโบราณมากที่สุด เรามีการแข่งขัน 2 ประเภทละ บุคคลทั่วไป กับประเภทเยาวชน เพราะเราต้องการปลูกฝังเยาวชนให้มาหัดเล่นครับ"

(ประเสริฐ พักทองผล, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

นายชาญชัย ดวงจิตต์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต กล่าวว่า "เราได้สนับสนุนงานประเพณีถือศีลกินผักมาทุกปี เพราะเป็นจุดขายทางวัฒนธรรมของจังหวัด และนำรายได้เข้าจังหวัดปีหนึ่งหลายร้อยล้านบาท อีกอย่างประเพณีนี้ก็เป็นประเพณีที่ดีงามและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ชาวภูเก็ตต่างมีความเชื่อความศรัทธามาก เรายังสนับสนุนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะๆ ปีนี้มีความพิเศษ

อีกอย่างคือ มีการแข่งขันตีกลองชุดหล่อก้อตัน ซึ่งเป็นดนตรีประกอบในงานประเพณีนี้ โดยเราตั้งรางวัลเป็นตัวเครื่องบินไปกลับกรุงเทพฯ - ฮองกงให้กับผู้ชนะ ทางแอร์เอเชียเค้าก็สนับสนุนตัวรางวัลมาให้ครับ ก็ถือเป็นเรื่องดีที่ลูกหลานชาวภูเก็ตจะได้สืบทอดวัฒนธรรมอันดีอย่างนี้เอาไว้ครับ"

(ชาญชัย ดวงจิตต์, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2555)

จากการสังเกตการณ์ภาคสนามในพิธีกรรมต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า ปีนี้มีเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในเครื่องดนตรีชนิดนี้มากขึ้น และเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผักมากขึ้น โดยเด็กเหล่านี้จะเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรมทั้งในนามของทีมของศาลเจ้า และทีมจากโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต ส่วนบุคคลทั่วไปที่มาเล่นดนตรีชนิดนี้จะเป็นคนในวัยกลางคนไปจนถึงคนเฒ่าคนแก่ โดยจะมาในนามของทีมศาลเจ้าต่างๆ บางทีมจะแทรกวัฒนธรรมภูเก็ตอีกอย่างหนึ่งผสมกับเครื่องดนตรีนั้นคือ การเล่นดนตรีบรรเลงพ็องหรือรถสองแถว ซึ่งเป็นรถโดยสารสาธารณะที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต

- **ประทัด** เป็นอุปกรณ์หนึ่งที่สำคัญและอยู่คู่กับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมาช้านาน เรียกได้ว่า ถ้ามีพิธีกรรมนี้ก็ต้องมีเสียงประทัดดังกระหึ่มเสมอ ในอดีต ประทัดที่ใช้ในประเพณีถือศีลกินผักจะเป็นประทัดดัลล์สีแดงที่ใช้ในงานมงคลต่างๆ ของชาวจีนทั่วไป โดยผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะจุดประทัดในช่วงก่อนเริ่มพิธีกรรม ช่วงขณะทำพิธีกรรมต่างๆ และหลังจากเสร็จพิธีกรรมเรียบร้อยแล้วเป็นช่วงๆ ไป เพื่อเป็นสัญญาณบอกให้รับรู้ว่ามีพิธีกรรมกำลังเริ่มแล้วหรือเสร็จสิ้นพิธีกรรมนั้นๆ แล้ว และเปรียบเสมือนการต้อนรับเทพเจ้าและแสดงความเคารพต่อองค์พระต่างๆ ซึ่งสมัยก่อนนั้นชาวบ้านจะจุดประทัดกันพอเป็นพิธีเท่านั้นจะไม่ได้จุดกันมากเหมือนเช่นในปัจจุบัน

"เมื่อก่อนเราใช้ประทัดแดงในตลับ เป็นประทัดตลับ เวลาองค์กิวอ่องเสด็จผ่านมา เราก็จะมีการโยนประทัดในลักษณะลงที่พื้นนะคะ ไม่ใช่ลงที่ในคน จินฎุเกิดเราเรียกว่า "แก้ว" ก็หมายถึง ที่นั่งของพระมหากษัตริย์ เกี่ยวนะคะ แต่ปัจจุบัน พัฒนาเป็นประทัดราว ก็ยังไม่เป็นปัญหา ตอนนี้อย่างไม่เป็นปัญหา"

(สมใจ สุวรรณศุภพนา, สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2555)

สมัยก่อน เมื่อถึงประเพณีถือศีลกินผัก เหล่าบรรดาเด็กและวัยรุ่นจะเล่นประทัดแดงกันเป็นกลุ่มๆ โดยจะจุดเล่นกันเล็กน้อย ไม่ได้มีประทัดอื่นๆ แต่ต่อมาในปัจจุบันเริ่มมีประทัดเป็นราวใหญ่ออกวางจำหน่าย ซึ่งก็ไม่ใช่เป็นที่นิยมของเด็กและวัยรุ่นเหล่านั้นนัก จนมาเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เริ่มมีพ่อค้าแม่ค้านำประทัดหลากหลายรูปแบบออกวางจำหน่ายในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยประทัดดังกล่าวมีลักษณะสีสันที่ดูสวยงาม มีเสียงดังแปลกหูจากประทัดแดง และมีลูกเล่นที่หลากหลาย ทำให้เด็กเหล่านี้ซื้อมาเล่นกันมากขึ้น เช่น บะจ่าง ลูกไข่ ลูกควีน มะยม อีที กุหลาบ พลุ ดอกไม้ไฟ เป็นต้น ซึ่งประทัดเหล่านี้อันตรายกว่าประทัดแดงมาก เนื่องจากมีอนุภาพในการระเบิดสูงกว่า เมื่อหลายปีก่อนมีข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับกล่าวถึง เหตุการณ์ของประทัดเหล่านี้ที่ระเบิดใส่มือเด็กที่กำลังเล่นอยู่ ส่งผลให้เด็กคนนั้นนิ้วขาด นอกจากนี้ยังมีอุบัติเหตุอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการเล่นประทัดเหล่านี้อีกหลายครั้งหลายคราว บางคนไม่ได้เล่นเอง แต่อยู่บริเวณใกล้กับจุดที่เล่นประทัด ก็พลาดถูกลูกหลงบ่อยครั้ง ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะนำความเดือดร้อนมาให้บุคคลแล้ว ยังส่งผลให้ประเพณีที่ดีงามเกิดความต่างพร้อย ซึ่งชาวภูเก็ตส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ มักจะไม่เห็นด้วยที่พ่อค้าแม่ค้าเอาประทัดเหล่านี้มาขายแก่ลูกหลานของตน แม้จะมีการห้ามปรามลูกหลานแล้ว แต่บางครั้งเด็กๆ ก็ยังถือแอบหนีไปซื้อประทัด บางคนเสนอความคิดเห็นว่า ควรให้ตำรวจตรวจสอบร้านค้าเหล่านี้ให้มากขึ้น และห้ามมิให้นำประทัดแปลกๆ มาขายช่วงงานประเพณีอีก

"ถ้าใช้ประทัดที่เป็นบะจ่างอย่างเนี้ย มันจะอันตรายนะคะ ซึ่งเราก็ได้รับทราบว่ามันมีผลกระทบ บางครั้งเข้าตาหรือเข้าหู หรือว่า เขาตกใจในการที่มอเตอร์ไซค์ก็อาจจะล้ม เกิดอุบัติเหตุได้ ซึ่งตรงนี้ต้องระวัง เพราะประเพณีวัฒนธรรมกินผักนะ เป็นเรื่องที่ดีงาม ฉะนั้นเราควรจะรู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร"

(สมใจ สุวรรณศุภานา, สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2555)

"ที่จริงๆ คือ ดอกไม้ไฟ พลุอะไรพวกนี้แหละ แต่ผู้ผลิตมันทำจนเหลือเกิน อันตราย เข้าตาตาบอดบ้าง แต่ก่อนมีแต่ประทัดสีแดงอย่างเดียว พอตอนหลังนี้มันทำดอกไม้ไฟพวกนี้เพื่อการค้า การค้าทุกอย่าง ทำให้คนไม่เชื่อประเพณีนี้บ้าง ก็มีเหมือนกัน เรื่องนี้พูดยาก เด็กๆ มันก็ชอบอีกแหละ ให้ตั้งค้ไปกินขนมในศาลเจ้ามันไม่กิน มันไปซื้อพวกนี้หมด พ่อแม่ห้ามนะ ไม่ใช่ไม่ห้าม เหมือนว่าชอบนิ...เพียงแต่ ควรตักเตือนเจ้าของร้านว่า ห้ามสั่งมาขายแบบรุนแรง มาตรวจมาดูแลนั่น"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

ในปีที่ผู้วิจัยได้เดินสำรวจบริเวณตลาดและร้านค้าใกล้เคียงศาลเจ้าต่างๆ พบว่ายังคงมีร้านค้าที่ขายประทัดดังกล่าวอยู่เล็กน้อยประมาณ 2 - 3 ร้าน ส่วนใหญ่จะขายประทัดที่มีคุณภาพแรงระเบิดไม่มากนัก เช่น กระเทียม จิ๊กโก๋ ฐูปดอกไม้ไฟ พลุเล็กๆ เป็นต้น มีเด็กและวัยรุ่นมาซื้อบ้างเล็กน้อย จึงทำให้ปีนี้มีการเล่นประทัดเหล่านี้เพียงเล็กน้อย ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเด็กที่เล่นตามศาลเจ้า หากใครเล่นประทัดที่เสียงดังและอันตรายเกินไป จะมีคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในบริเวณนั้นเข้ามาตักเตือนให้หยุดเล่น และเนื่องจากปีนี้ทางศาลเจ้าได้มีการประชุมล่วงหน้าก่อนเริ่มงานประเพณีและฝากฝังเรื่องนี้ให้กับตำรวจท้องถิ่นเพื่อให้ช่วยตรวจตราความปลอดภัยในเรื่องนี้ไม่ให้เกิดเหตุร้ายในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ก็เลยส่งผลให้ร้านค้าต่างๆ

ได้รับการตรวจอย่างเข้มงวดในเรื่องประวัติเป็นพิเศษ จึงไม่ค่อยมีใครนำประวัติที่รุนแรงมาขายกันในปีนี้

- **อุปกรณ์ทรมานร่างกายของม้าทรง** เป็นอุปกรณ์คู่กายของม้าทรงหลายคนที่มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ในอดีต ม้าทรงมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นรุ่นอาวุโสและผู้ใหญ่ จึงมีการใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายแบบเรียบง่าย ไม่น่ากลัวมากนัก เช่น เหล็กแหลมแทงเด็ก ดาบ ลูกตุ้ม เป็นต้น และจะนิยมเก็บอุปกรณ์ของตนไว้ที่ศาลเจ้า โดยจะวางไว้บริเวณใต้สะพานข้างแท่นบูชาองค์พระที่ประทับร่างของตน

ในปัจจุบัน ม้าทรงมีจำนวนมากขึ้น และอัตราม้าทรงวัยรุ่นก็มีจำนวนมากขึ้นด้วย หลายคนใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายที่หลากหลายจากในอดีต เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปและสนใจตน เช่น โซ่ขนาดใหญ่ ตะไบเลื่อยขนาดใหญ่ เหล็กแหลมแทงใหญ่ ล้อและท่อไอเสียรถจักรยานยนต์ ร่ม เป็นต้น และม้าทรงจะเก็บอุปกรณ์ของตนไว้ที่บ้านของตนเอง เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บรักษา หากเก็บไว้ในศาลเจ้า เมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์ อาจเกิดการสลับกัน และอาจจะติดโรคกันได้ ม้าทรงเหล่านี้จึงเก็บอุปกรณ์ของตนเองไว้บนโต๊ะบูชาก่อนที่หน้าบ้านของตน เวลาจะนำมาใช้จึงค่อยนำมาทำความสะอาด

ปัจจุบันยังไม่มีกลไกควบคุมในเรื่องเครื่องทรมานร่างกายของม้าทรงอย่างจริงจัง แม้ว่าทางศาลเจ้าจะพยายามประชุมพูดคุยกับเหล่าม้าทรงแล้ว แต่ในวันที่มีพิธีกรรมจริงๆ นั้นผู้เข้าร่วมงานค่อนข้างจะเยอะ จนทำให้ไม่สามารถควบคุมเรื่องนี้ได้ทั้งหมด ปัญหาการสืบทอดองค์ประกอบด้านนี้จึงยังคงเรื้อรังมาจนถึงทุกวันนี้

จากที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวคิด ตั้งแต่ยุคอดีตมาจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. ในส่วนของรากหรือแก่นของประเพณี ได้แก่ ความเชื่อและหลักปฏิบัติของ ชาวภูเก็ตในประเพณีถือศีลกินผัก พบว่า กลุ่มคนทั้ง 3 วัยคือ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มวัยรุ่นเยาวชน มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างดี สามารถตอบได้ว่า จะต้องปฏิบัติตัว เช่นไรเมื่อเข้าร่วมพิธีกรรม โดยเฉพาะกลุ่มคนเฒ่าคนแก่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งในความเชื่อต่างๆ และหากเป็นคนเฒ่าคนแก่และกลุ่มคนอื่นๆ ที่เข้ามาคลุกคลีในศาลเจ้าเป็นประจำ ก็จะมีรู้ลึกไปถึง ความเชื่อในลัทธิต่างๆ ประวัติขององค์เทพเจ้าต่างๆ รวมถึงรายละเอียดของพิธีกรรมต่างๆ อย่าง ลึกซึ้ง ส่วนในกลุ่มคนที่เป็นคนทั่วไปที่ไม่ได้คลุกคลีในศาลเจ้า เพียงแต่มาร่วมพิธีกรรมที่ตนสนใจ พบว่า คนเหล่านี้ ในวัยคนเฒ่าคนแก่จะปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดตามธรรมเนียมในอดีต ส่วนคน ในวัยผู้ใหญ่บางคน และวัยรุ่นส่วนใหญ่จะลดหย่อนในเรื่องการปฏิบัติตัว เช่น บางคนบอกว่า ถือ ศีลได้ไม่ครบตามหลักปฏิบัติ บางคนสูบบุหรี่ที่กินผักอยู่ซึ่งถือว่าเป็นการผิดศีล บางคนไม่ได้ รับประทานอาหารที่ศาลเจ้าเลยตลอดทั้ง 9 วันของประเพณี เป็นต้น แต่เนื่องจากในปัจจุบัน โรงเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดได้บรรจุหลักสูตรวิชาท้องถิ่นของเราลงไป ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้รับความรู้เรื่องประเพณีถือศีลกินผักมากขึ้น

แต่ในส่วนของความเชื่อของลัทธิเต๋าที่เชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์ เวทมนต์ และ องค์เทพเจ้าต่างๆ ที่มาประทับร่างม้าทรง ทุกคนจะให้ความศรัทธาในเรื่องเหนือธรรมชาติเหล่านี้ มาก และให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องที่มีอยู่จริง สัมผัสได้ แม้จะมองไม่เห็น ความเชื่อนี้ยังคง แข็งแกร่งมาก คนส่วนใหญ่ต่างเห็นว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักทำให้ชีวิตตนดีขึ้น และ หายป่วยจากโรคต่างๆ บางคนประสบกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันด้วยตนเอง จึงเชื่อในเรื่องเหล่านี้ ความเชื่อของชาวภูเก็ตเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสืบทอดประเพณีนี้ และทำให้ประเพณีนี้ยังคงมีผู้ เข้ามาร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตัวถือศีลกินผักเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

2. ในส่วนของลำต้น ได้แก่ ที่มา และอาหาร พบว่า ชาวภูเก็ตในทุกกลุ่ม สามารถบอกได้ถึงที่มาของประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต และในปัจจุบันนี้มีการสอน รายวิชาท้องถิ่นของเราในโรงเรียนต่างๆ จึงทำให้เยาวชนทราบถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการ เริ่มงานประเพณีถือศีลกินผักเมื่อครั้งในอดีต แต่ในเรื่องของอาหารเจ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลง ไปมากจากอดีต กล่าวคือ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ เริ่มมีการประดิษฐ์อาหารเจให้มี

หน้าตาคล้ายเนื้อสัตว์จริงๆ มากยิ่งขึ้น มีการทำเนื้อเทียมต่างๆ ออกมาขายตามท้องตลาดทั่วเมืองภูเก็ตมากขึ้น และชาวภูเก็ต โดยเฉพาะผู้ใหญ่วัยทำงานและวัยรุ่นก็ให้ความสนใจหันมารับประทานอาหารเหล่านี้มากขึ้น ซึ่งขัดกับหลักการปฏิบัติตัวในประเพณีนี้ที่ห่างเหินจากเนื้อสัตว์ทุกประเภทและลดละจากกิเลสทั้งปวง การที่มีอาหารเจจำพวกเนื้อสัตว์เทียมออกมาวางขาย ทำให้กระทบไปถึงแก่นของประเพณีนี้

3. ส่วนองค์ประกอบในส่วนดอก ใบ และผล อันเป็นส่วนที่เป็นรูปแบบต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า รูปแบบของประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เนื่องมาจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตที่อาศัยการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นรายได้หลักมาจนเจือคนในจังหวัด จึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการสนับสนุนการตกแต่งเมืองให้สวยงามช่วงประเพณีและการประชาสัมพันธ์งานประเพณีให้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก เมื่องานประเพณีโด่งดังจึงทำให้แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น ศาลเจ้าจึงมีการปรับตัวประเพณีให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น การปรับเปลี่ยนสถานที่ประกอบพิธีกรรมลุยไฟของศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ซึ่งเป็นศาลเจ้าในเมืองและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนจำนวนมาก การเพิ่มพิธีกรรมต้มน้ำมนต์ยาของศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ม้าทรงมีการใช้อาวุธที่แปลกตา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ อย่างเช่น การมีคนต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตจำนวนมาก ก็ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและม้าทรงมากขึ้น ส่วนร้านค้ามีการขายเสื้อผ้าแฟชั่นชุดขาวมากขึ้นและราคาถูกกว่าสมัยก่อน จึงทำให้คนหันมาสวมชุดขาวกันในปัจจุบัน อันนำไปสู่การสร้างแฟชั่นชุดขาวในประเพณี แทนที่จะสวมใส่เพื่อให้ระลึกถึงความบริสุทธิ์ในการประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ในการอธิบายข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนตามยุคสมัย ดังนี้

3.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคอดีต (พ.ศ.2372 - 2529)

3.1.1 การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจคือการมีส่วนร่วม

3.1.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป (S - M - C - R)

3.1.1.2 การสืบทอดโดยฆราวาส (S - M - C - R)

3.1.1.3 การสืบทอดโดยฆราวาส (S - M - C - R)

3.2 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2530 - 2555)

3.2.1 การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจคือการมีส่วนร่วม

3.2.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป (S - M - C - R)

3.2.1.2 การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า (S - M - C - R)

3.2.1.3 การสืบทอดโดยฆราวาส (S - M - C - R)

3.2.1.4 การสืบทอดโดยฆราวาส (S - M - C - R)

3.2.1.5 การสืบทอดโดยชมรมข้ามภูเก็ต (S - M - C - R)

3.2.1.6 การสืบทอดโดยหน่วยงานภายนอก (S - M - C - R)

3.3 เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีทั้ง 2 ยุค

3.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุค อดีต (พ.ศ.2372 - 2529)

3.1.1 การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจ คือการมีส่วนร่วม

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นประเพณีที่มีการสืบทอดมาเป็นระยะเวลานานกว่า 180 ปีแล้ว ซึ่งกระบวนการสื่อสารย่อมมีส่วนสำคัญต่อการสืบทอดประเพณีนี้ ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของประเพณีดังกล่าว โดยใช้ทฤษฎีองค์ประกอบการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือช่วย เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบที่ชัดเจน และเนื่องจากองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ค่อนข้างมีหลายระดับที่ซับซ้อน ผู้วิจัยขอแบ่งรูปแบบขององค์ประกอบต่างๆ โดยยึดผู้ส่งสารเป็นหลักในองค์ประกอบทั้งหมดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในยุคอดีต

ผู้ส่งสาร (Sender) การสืบทอดโดย	เนื้อหาสาร (Message)	ช่องทาง / วาระโอกาส/ พื้นที่ (Channel)	ผู้รับสาร (Receiver)
1. คนในชุมชนทั่วไป : คน เฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่ใน ครอบครัว	ประวัติความเป็นมา ความเชื่อ หลักปฏิบัติตัว และข้อห้าม	ช่องทาง : การบอกเล่า ปากต่อปาก, คัดเลือกเล่า แก่หล่อู้ วาระโอกาส : ช่วงงาน ประเพณีถือศีลกินผัก พื้นที่ : ศาลเจ้าและบ้าน	ลูกหลานในครอบครัว
2. ม้าทรง : รุ่นพี่	หลักปฏิบัติตัวและข้อ ห้ามของม้าทรง อุภกรณ์ สำหรับม้าทรง	ช่องทาง : การบอกเล่า ปากต่อปาก วาระโอกาส : ช่วงงาน ประเพณีถือศีลกินผัก พื้นที่ : ศาลเจ้า	ม้าทรงรุ่นน้อง
3. ฮวดแก้ว : อาจารย์และ รุ่นพี่	เพิ่มเติมจากคนทั่วไป ได้แก่ รายละเอียดการ ประกอบพิธีกรรม อุภกรณ์ต่างๆ บทสวด และคาถา	ช่องทาง : การบอกเล่า ปากต่อปาก การสั่งสอน วาระโอกาส : ช่วงงาน ประเพณีถือศีลกินผัก และช่วงเวลาปกติ พื้นที่ : ศาลเจ้า และบ้าน อาจารย์	ฮวดแก้วรุ่นน้อง และลูก ศิษย์

3.1.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป

3.1.1.1.1 ผู้ส่งสาร (Sender) คือ ในอดีตจะเป็น

ชาวบ้านทั่วไปที่เข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักมีลักษณะของการเป็นผู้ช่วยกันจัดงานประเพณีใน
ชุมชน และเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ แต่ไม่ได้เป็นตัวหลักของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก
ของศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่อยู่ละแวกใกล้เคียงกับศาลเจ้าแต่ละ

แห่ง ดังที่นายฮองลุ่น แซ่จู้ กล่าวว่า "แต่ก่อนกินผักที่ฮ้าม (ศาลเจ้า) ก็เป็นคนแถวฮ้าม (ศาลเจ้า)" (ฮองลุ่น แซ่จู้ อายุ 65 ปี, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2555)

บุคคลเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีในระดับพื้นฐาน คือ ทราบที่มา วัตถุประสงค์ของประเพณี และหลักปฏิบัติ แต่ไม่ทราบรายละเอียดย่อยและขั้นตอนของพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีอย่างละเอียด ผู้ส่งสารในอดีตจึงเป็นกลุ่มคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในครอบครัวที่จะส่งสารโดยการเล่าเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมา ความเชื่อและหลักการปฏิบัติตัวให้กับลูกหลานในครอบครัวของตน

"พ่อแม่ของอี้ก็เล่าให้ฟังว่า กินผักมันเกิดขึ้นจากจิ้งวอะไรพวกนี้ พอกินแล้วหายไข้ ก็กินกันมาเรื่อยๆ ทั่วเมืองเลย แล้วก็บอกว่า วันนี้นั่นที่เท่านี้จะ ต้องกินผักกัน จะได้เป่งอ้าน (โชคดี) เราเองก็รู้บ้างเล็กๆ น้อยๆ คนใหญ่เขาก็เล่า ต่อๆ กันมา พ่อแม่อะไรฟังนี้"

(ภัทรพร ใจหาญ อายุ 66 ปี, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

นอกจากนี้ ในอดีต ก่อนที่จะเริ่มประกอบพิธีกรรมยกเสาโกเต็ง ในวันแรกของงานประเพณี จะมีกลุ่มเด็กๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้ศาลเจ้ามาช่วยกันตีฝาง (ส่งจิ้น) และป่าวประกาศให้ชาวบ้านละแวกนั้นทราบเวลาขึ้นเสาโกเต็งที่ศาลเจ้า กลุ่มเด็กในอดีตเหล่านี้จึงเป็นผู้ส่งสารให้แก่ชาวบ้านอีกทางหนึ่ง

3.1.1.1.2 เนื้อหาสาร (Message) ในอดีต บุคคลผู้ส่งสารซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะส่งเนื้อหาสารเกี่ยวกับความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของประเพณีถือศีลกินผัก และความเชื่อไปยังสมาชิกในครอบครัวของตน ได้แก่ ญาติพี่น้อง ลูกหลาน รวมถึงเพื่อนฝูงของตนด้วย และยังบอกกล่าวคนในครอบครัวหรือคนรู้จักให้ทราบถึงหลักการปฏิบัติตัวและข้อห้ามในชวงงานประเพณี ชวงเวลาชวงงานประเพณี เวลาในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ อุปกรณ์และของตั้งไหว้หน้าพระที่ใช้ในงานประเพณีนี้ เช่น ผลไม้มงคลต่างๆ ขนมไหว้เจ้า เป็นต้น

3.1.1.1.3 ช่องทางการสื่อสาร / วาระโอกาส / พื้นที่ (Channel) งานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในอดีตเป็นงานที่จัดขึ้นกันเองของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับศาลเจ้า ช่องทางการสื่อสารในการเผยแพร่ประเพณีจึงมีดังนี้

ช่องทางการสื่อสาร เนื่องจากในอดีต เริ่มแรกพิธีกรรมถือศีลกินผัก ชาวบ้านจะใช้วิธีการแบบตายนายสอนลูกหลาน กล่าวคือมีการพูดแบบปากต่อปาก บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของงานประเพณี วัตถุประสงค์ที่จัดงาน และหลักการปฏิบัติตนและข้อห้ามในการเข้าร่วมพิธีกรรมให้กับเพื่อนบ้าน คนรู้จัก และสมาชิกในครอบครัวของตนได้ทราบ

นอกจากการสื่อสารด้วยการพูดคุยกันแล้ว ในอดีตพบว่า ชาวบ้านยังใช้วิธีการแบบตายนายหลานทำเลย กล่าวคือ จะปฏิบัติตนในการเข้าร่วมพิธีกรรมให้เป็นแบบอย่างแก่คนอื่นๆ และสมาชิกในครอบครัวของตนได้เห็น การพาลูกหลานของตนมาศาลเจ้าเพื่อมาช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ ในศาลเจ้า เช่น มัดรูปเทียน ทำความสะอาดลานศาลเจ้า ช่วยเตรียมอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม เป็นต้น และให้มาดูพิธีกรรมด้วยตนเอง แล้วปฏิบัติตามผู้ใหญ่ สืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น บางคนก็จะส่งสอนลูกหลาน แต่บางคนก็จะพาลูกหลานมาดูและให้ศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอธิบาย

"พ่อแม่พามาก่อน เพราะเมื่อก่อนพ่อแม่เป็นผู้จัดการอยู่ในศาลเจ้า ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อ พ่อพามาเที่ยว แต่เขาจะไม่เล่าให้ฟัง เขาให้ศึกษาด้วยตัวเอง เขาจะไม่บอกว่า ทำแบบนี้ เราต้องคลุกคลี มาดูตามเขา ว่าทำแบบนี้"

(เฉลิมวงศ์ ชุ่นอติเรกกุล อายุ 48 ปี, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

นอกจากนี้ เด็กผู้ชายบางคนที่มีพ่อเป็นผู้ดูแลศาลเจ้า ซึ่งต้องคลุกคลีกับศาลเจ้ามากกว่าคนทั่วไป พ่อก็มักจะพามาช่วยงานศาลเจ้าเป็นประจำ และจะรู้รายละเอียดเกี่ยวพิธีกรรมต่างๆ ได้ลึกซึ้งทุกชั้นตอน จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างง่าย และถูกต้องตามแบบแผน

ในอดีต ประวัติความเป็นมาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีถือศีลกินผักเหล่านี้ ยังไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ช่องทางการสื่อสารในการสืบทอดจึงเน้นไปที่การสื่อสารด้วยการพูดคุยตอบโต้กันในหมู่ชาวภูเก็ต ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารในทิศทางแนวนอน และมีการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกัน

วาระโอกาส ในอดีตการสื่อสารเพื่อสืบทอดงานประเพณีถือศีลกินผักนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะสื่อสารกันในช่วงงานประเพณี คือ ประมาณ วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินทศคติจีน จนถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินทศคติของจีน หรือในช่วงประมาณวันที่ 1 ถึง 9 ของงานประเพณี เพราะในช่วงเทศกาลนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะตื่นตัวกันมากที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมซึ่งมีปีละครั้ง จะมีการชักชวนเพื่อนบ้าน และสมาชิกในครอบครัวของตนให้มาเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง ชาวบ้านจะพาลูกหลานของตนมาไหว้พระ ขอพรจากองค์พระ และมารับประทานอาหารเจที่ศาลเจ้า เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

พื้นที่ ในอดีต งานประเพณีถือศีลกินผักจะจัดขึ้นในศาลเจ้าเป็นหลัก ศาลเจ้าจึงเป็นจุดศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ชาวภูเก็ตในอดีตจะเรียกศาลเจ้าว่า "ฉ่ายตี่ง" หมายถึง สถานที่ประกอบพิธีกรรมกินผัก บางคนก็เรียกว่า "อ๋าม" ซึ่งเป็นคำท้องถิ่นของชาวภูเก็ต แปลว่า ศาลเจ้าเช่นกัน สถานที่แห่งนี้เป็นพื้นที่สำคัญในการสื่อสารงานประเพณีนี้ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บรรจุรายละเอียดและประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก ก่อนถึงงานประเพณีถือศีลกินผักประมาณ 2 - 3 วัน ชาวบ้านตามละแวกใกล้เคียงศาลเจ้าจะมาชวนกันมาทำความสะอาดศาลเจ้า ซึ่งเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการเตรียมการก่อนเริ่มพิธีกรรม เมื่อถึงวันงานก็มาร่วมงานประเพณีกันอย่างพร้อมเพรียง บางคนที่ว่างจากการทำงานก็จะพาลูกหลานมาช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ ในศาลเจ้า ผู้ชายจะช่วยในเรื่องของพิธีกรรมและการยกแบกลึงของ ส่วนผู้หญิงจะช่วยอยู่ในโรงครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเด็กๆ ก็จะวิ่งเล่นกันบริเวณลานศาลเจ้า ศาลเจ้าจึงเปรียบเสมือนจุดนัดพบปะกันระหว่างคนในชุมชน เป็นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และเป็นจุดรวมพลของเหล่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต

นอกจากศาลเจ้าจะเป็นช่องทางของการสื่อสารในการสืบทอดประเพณีนี้แล้ว ในช่วงปกติ สมัยก่อน ศาลเจ้าเป็นที่พักพิงของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่อพยพมาปักหลักอยู่ในจังหวัดภูเก็ตในช่วงแรกๆ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมจีนอื่นๆ อีกหลายอย่าง อีกทั้งยังเปรียบเสมือนสถานที่ที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์จีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้จึงมีศาลเจ้าเป็นช่องทางสำคัญในการส่งต่อความรู้ความเข้าใจด้านประเพณีจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

อีกสถานที่หนึ่งที่เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ก็คือ **บ้าน** ในอดีต ชาวไทยเชื้อสายจีนจะอาศัยกันอยู่แบบครอบครัวใหญ่ที่อยู่รวมกันหลายคน คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในบ้านก็มักจะเล่าเรื่องประวัติประเพณีและวัตถุประสงค์ของการจัดงานให้ลูกหลานของตนฟัง พอถึงช่วงเริ่มงานประเพณีถือศีลกินผัก ผู้ใหญ่ในครอบครัวก็จะพา ลูกหลานไปไหว้พระ และปฏิบัติตัวให้ลูกหลานเห็นเป็นแบบอย่าง บางครั้งก็จะได้บอกรายละเอียดมากมาย แต่จะ让孩子ได้สังเกตและซึมซับเองจากการปฏิบัติเอง ครอบครัวจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการสืบทอดงานประเพณีถือศีลกินผักจากรุ่นสู่รุ่น ในอดีตนั้น คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะทำงานในเมืองแร่ บางครอบครัวก็ทำอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และมีวิถีชีวิตเรียบง่าย และมีเวลาอยู่กับครอบครัวมาก ส่วนเด็กและวัยรุ่นในอดีตก็มีชีวิตที่ผูกพันกับครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ จึงมีเวลาได้พูดคุยกับปู่ย่าตายาย และพ่อแม่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผน

นอกจากนี้คนในอดีตยังมีวิธีการสืบทอดผู้รับสารด้วย**วิธีการคัดเลือกเถ้าแก่หล่อจู้** ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักอย่างหนึ่งที่ใช้การเสี่ยงทายขององค์พระในการคัดเลือกเพื่อให้มีผู้มาช่วยงานประเพณีอยู่เป็นประจำไม่ขาดตอนในปีถัดไป โดยรายชื่อทั้งหมดที่ถูกคัดเลือกได้นั้น จะถูกติดประกาศไว้หน้าศาลเจ้า ในปีถัดไปบุคคลที่มีรายชื่อเหล่านี้จะต้องมาช่วยงานศาลเจ้า ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ทราบว่าได้เป็นเถ้าแก่หล่อจู้ต่างก็ดีใจ เพราะพวกเขาเชื่อว่า ตนเป็นคนมีวาสนา องค์พระจึงเลือกให้มาช่วยงาน การมาช่วยงานศาลเจ้าช่วยให้ตนโชคดีได้พบกับสิ่งดีๆ บางคนก็ป่วยก็หายป่วย หากไม่ได้มาทำหน้าที่ ก็จะมีรู้สึกผิดต่อ

องค์พระ ดังนั้นในอดีต ชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือและมาช่วยงานกันอย่างพร้อมเพรียง แต่บางคนที่มาไม่ได้จริงๆ ก็จจะวานให้ญาติพี่น้องของตนมาทำหน้าที่แทนตน แต่ส่วนใหญ่จะมาด้วยตัวเอง การคัดเลือกเจ้าแก้วหล่อจู้ดังกล่าว จึงเป็นการให้สถานภาพแก่บุคคลที่ได้รับคัดเลือก (status conferral) เพื่อที่จะนำไปสู่การรับหน้าที่นี้ในปีถัดไป

หน้าที่ของเจ้าแก้วหล่อจู้จะมีลักษณะคล้ายกับชาวบ้านทั่วไป แต่จะมีเพิ่มเติมขึ้นมาคือ การแบ่งเวรกันเฝ้าตำหนักองค์พระด้านในศาลเจ้าอย่างชัดเจน คอยดูแลเติมน้ำมันตะเกียง 9 ดวงไม่ให้ดับตลอดช่วงงานประเพณี เจ้าแก้วหล่อจู้ฝ่ายชายจะมีหน้าที่หลักในการช่วยประกอบพิธีกรรม อย่างเช่น การช่วยถือหม้อควันไม้หอม การช่วยยกอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ส่วนผู้หญิงก็จะช่วยเฝ้าดูแลตำหนัก และแนะนำตำแหน่งการไหว้พระให้กับชาวบ้าน

คนเฒ่าคนแก่กล่าวว่า วิธีนี้เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ความศรัทธาต่อองค์พระมาเป็นเครื่องมือสืบทอดประเพณีนี้ให้คงอยู่ "องค์พระเป็นผู้เลือกบุคคลนั้นมาแล้ว หากไม่มาทำก็จะเป็นดีกับตัวเอง จะไม่สบายใจ เหมือนกับว่า เทพเจ้าขอให้มาช่วยแค่ปีหน้าปีเดียว ทำให้ทำไม่ได้เสียหรือ ประมาณนั้น ชาวบ้านก็เลยมาช่วยกัน ถึงไม่มีชื่อปกติก็มาช่วยอยู่แล้ว แต่เนี่ยคล้ายๆ เชิงขอแกมบังคับนั่นแหละ ไม่มากก็ได้ แต่ก็ไม่สบายใจอะนะ"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2555)

3.1.1.1.4 **ผู้รับสาร (Receiver)** สมัยก่อน ผู้รับสารในงานประเพณีนี้จะเป็นลูกหลานในครอบครัวชาวภูเก็ต ซึ่งจะรับสารเกี่ยวกับงานประเพณีถือศีลกินผักจากผู้ใหญ่ในครอบครัวของตน และจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง รวมทั้งคนที่อยู่ในศาลเจ้าด้วย กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาร่วมงานในฐานะของผู้ช่วยงานประเพณีและเป็นผู้ชมพิธีกรรมต่างๆ ด้วย

"ครูไปอ้ามกับพ่อแม่ เขาก็เล่าบ้างอะ ว่าเนี่ยมันมาจากเมืองจีนนะ คือตอนเด็กเราก็สงสัยว่า ทำไมพระเป็นพระจีนทั้งนั้น ชื่อก็เป็นจีนๆ ก็เลยรู้ว่ามัน

เรื่องตั้งแต่ไปเอาระถางรูปอะไรมาเนี่ย พ่อเขาก็เคยเล่าให้ฟัง ก็พอรู้บ้าง แล้วที่บ้านก็มีพระจีน ซึ่งกงครูเอามาจากเมืองจีน"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, **สัมภาษณ์**, 25 กันยายน 2555)

"พืเห็นพ่อแม่ท่านของแปลกๆ จะทานแต่ผักอย่างเดียวเลยตอนกินผักนะ เราก็ทำตาม ถ้ากินของแปลกๆ ก็จะไม่ว่า พ่อจะบอกความหมายของสิ่งของ การตั้งน้ำชา มีความหมายยังไง พิธีกรรมนี้ๆ มีความหมายยังไง"

(ประทีป ตันตินิธิธรรม อายุ 50 ปี, **สัมภาษณ์**, 17 ตุลาคม 2555)

ผู้รับสารในอดีตจะมีส่วนร่วมในการเข้ามาช่วยงานที่ศาลเจ้าเป็นอย่างมาก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความหมายของประเพณีเป็นอย่างดี เพราะมีพ่อแม่ ผู้ปกครองคอยตักเตือนหากทำไม่ถูกต้อง ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างถูกต้อง

สรุปว่า การสื่อสารเพื่อการสืบทอดของคนในชุมชนมีลักษณะการสื่อสารแบบปากต่อปากที่เรียบง่าย ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันจัดงานประเพณีถือศีลกินผักอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผน ไม่ผิดเพี้ยน

3.1.1.2 การสืบทอดโดยม้าทรง

3.1.1.2.1 **ผู้ส่งสาร (Sender)** ในอดีตจะมีม้าทรงน้อยมาก คือ ประมาณ 5 - 10 คน ซึ่งม้าทรงส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จนถึงวัยสูงอายุ ม้าทรงรุ่นพี่ที่เข้ามารับหน้าที่ก่อนและทราบหลักการปฏิบัติตนอยู่แล้ว ก็จะบอกกล่าวสั่งสอนสิ่งที่ตนทราบ และปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างให้แก่รุ่นน้องที่เข้ามารับหน้าที่ลำดับหลังจากตน

สมัยก่อนม้าทรงเหล่านี้จะมีการเข้ามาอยู่กินและนอนกันที่ศาลเจ้าในช่วงงานประเพณี ซึ่งสมัยก่อนนั้นยังมีคนไม่เยอะมากนัก จึงทำให้รู้จักกันอย่างทั่วถึง หากใครที่มีครอบครัว ก็จะนำคำสั่งสอนทั้งเรื่องของประวัติความเป็นมา งานประเพณีจะเริ่มกันวันไหน และการปฏิบัติตัวไปบอกกล่าวแก่สมาชิกในครอบครัวของตนเองให้ทราบ

3.1.1.2.2 เนื้อหาสาร (Message) ม้าทรงรุ่นพี่จะแนะนำการปฏิบัติตัวก่อนเข้าร่วมพิธีกรรมกันฝากที่พิเศษกว่าคนทั่วไป คือ ม้าทรงแต่ละคนจะต้องถือศีลกินผักล่วงหน้าตามคำสั่งขององค์เทพประจำตัวของตน หรือตามความเหมาะสมของแต่ละคน และข้อปฏิบัติตนเมื่อเข้าร่วมพิธีกรรม ได้แก่ การจตุรูไปให้พระก่อนจะอัญเชิญองค์พระมาเข้าทรง การแต่งกาย อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น

3.1.1.2.3 ช่องทาง/ วาระโอกาส / สถานที่ (Channel)

ช่องทางที่ใช้การสื่อสารของม้าทรง ได้แก่ การพูดคุยตอบโต้กัน การบอกเล่าสั่งสอนแบบปากต่อปาก **วาระโอกาส** การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีของม้าทรงจะเป็นช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักที่จัดขึ้นในแต่ละปี ส่วน**สถานที่**ที่ใช้ในการสื่อสารก็คือที่ศาลเจ้า ซึ่งม้าทรงส่วนใหญ่ในอดีตจะต้องมาช่วยงานและอยู่อาศัยร่วมกันที่ศาลเจ้าเป็นประจำ

3.1.1.2.4 ผู้รับสาร (Receiver) ส่วนในเรื่องของม้าทรง ผู้รับสารจะเป็นม้าทรงรุ่นน้อง ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจในหลักปฏิบัติมากนัก เพราะยังไม่คุ้นเคยกับศาลเจ้า จึงต้องรับฟังคำแนะนำจากม้าทรงรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์มากกว่าตน รุ่นน้องจะให้ความเคารพรุ่นพี่ และรับฟังคำสั่งสอน หากไม่เข้าใจก็สอบถามเพิ่มเติม จึงทำให้ม้าทรงในอดีตไม่มีการปฏิบัตินอกกฎเกณฑ์ ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปตามแบบแผนเดิม

สรุป การสืบทอดของม้าทรงนั้น ม้าทรงรุ่นพี่ก็จะบอกเล่า สั่งสอนม้าทรงรุ่นน้องแบบปากต่อปาก และปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง ม้าทรงในสมัยก่อนนั้นจะมีส่วนร่วมในการช่วยจัดงานเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ซึ่งทุกคนก็จะได้ช่วยงานในศาลเจ้าอย่างเต็มที่

3.1.1.3 การสืบทอดโดยสวดกั้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม)

3.1.1.3.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ฝ่ายพิธีกรรม (คณะสวดกั้ว)

เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในศาลเจ้าทั้งหมด สวดกั้วเหล่านี้ในอดีตมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงวัย อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ชายทั้งหมด สวดกั้วจะส่งสารต่างๆ ที่ตนรับรู้จากเทพเจ้าไปยังชาวบ้านที่มาเข้าร่วมงาน เช่น งานประเพณีจะเริ่มเมื่อไรก็จะบอกให้ชาวบ้านละแวกศาลเจ้า หรือคนที่ตนเองรู้จักได้ทราบ หลักปฏิบัติตัวและข้อห้ามในพิธีกรรม รวมถึงของไหว้ต่างๆ ที่นำมาตั้งโต๊ะไหว้บูชาเทวรูป เป็นต้น แต่ถ้าในกรณีการสืบทอดสวดกั้ว พบว่า อาจารย์สวดกั้วและรุ่นพี่สวดกั้ว จะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ทั้งนี้สวดกั้วรุ่นพี่และอาจารย์แต่ละท่านอาจจะสอนกันคนละแบบ จึงทำให้ทำนองการสวด หรือบทสวดของสวดกั้วแต่ละคนแตกต่างกันไปบ้างตามแต่ละศาลเจ้า

3.1.1.3.2 เนื้อหาสาร (Message) สำหรับฝ่ายพิธีกรรม หรือคณะสวดกั้ว

เนื้อหาสารจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติตน หน้าที่ของแต่ละคน บทสวดในพิธีกรรมต่างๆ อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม รวมถึงวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมแต่ละอย่างในงานประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ สวดกั้วจะได้รับการถ่ายทอดโดยอาจารย์และรุ่นพี่สวดกั้วคนก่อนๆ ที่เข้ามาช่วยงานศาลเจ้า

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเมื่อครั้งอดีต พบว่า ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผัก ใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนเป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างกัน จึงทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าใจพิธีกรรมต่างๆ ได้ เพราะพิธีกรรมต่างๆ ต้องใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนเป็นภาษาหลักในการสื่อสารทั้งกับบุคคลทั่วไป และกับองค์เทพเจ้าที่ประทับในร่างม้าทรง รวมถึงบทสวดและบทอวยพรให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

3.1.1.3.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/ สถานที่ (Channel)

ช่องทาง ส่วนกรณีของฝ่ายพิธีกรรมหรือคณะสวดกั้วนั้น พบว่า ในสมัยก่อน การถ่ายทอดของอาจารย์สู่ลูกศิษย์จะเป็นการสั่งสอนด้วยการพูดคุยปากต่อปาก สั่งสอน บอกกล่าวขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการตอบโต้กันไปมา และการใช้

ตำราภาษาจีนในการเรียนการสอน และการปฏิบัติให้ทำตาม เช่น อาจารย์จะสาธิตการสวมมนต์ หรือการทำพิธีกรรมให้ลูกศิษย์ดูแล้วให้ลูกศิษย์ลองทำตาม เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำเส้นทางการสืบทอดแบบตายายสอนหลาน ตายายพาทำ และหลานถามตายาย มาผสมผสานกันอย่างลงตัว ทำให้หวดกั๋วในอดีตมีความเข้าใจประเพณีนี้อย่างลึกซึ้ง จึงส่งผลดีต่อการสืบทอดหวดกั๋ว

วาระโอกาส เนื่องจากการสื่อสารดังกล่าว ลูกศิษย์จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี การเรียนหวดกั๋วจึงจำเป็นต้องใช้ช่วงเวลาปกติในการฝึกฝน และใช้ช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นบททดสอบภาคปฏิบัติ

สถานที่ ช่วงที่มีการเรียนการสอนหวดกั๋ว นั้น จะมีการไปเรียนที่บ้านอาจารย์ซึ่งแล้วแต่วันเวลาที่สะดวกของแต่ละคน ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเย็น และมีการฝึกปฏิบัติจริงที่ศาลเจ้าด้วย

3.1.1.3.4 ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารจึงเป็นหวดกั๋วรุ่นน้องหรือลูกศิษย์ที่เพิ่งเข้ามาทำหน้าที่นี้ ก็จะรับฟังคำสั่งสอนจากอาจารย์และรุ่นพี่คนอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ในหน้าที่นี้มากกว่าตน

หวดกั๋วในอดีตนั้นจะมีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นอย่างมาก เพราะจะต้องทำหน้าที่ดำเนินพิธีกรรมต่างๆ ในศาลเจ้าตั้งแต่วันแรกไปจนถึงวันสุดท้ายของงานประเพณี นอกจากนี้หวดกั๋วในอดีตยังต้องลงมือเตรียมอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม และลงมือประกอบพิธีกรรมเองในทุกขั้นตอน ทำให้การสืบทอดเป็นไปอย่างเข้มข้น และได้เรียนรู้งานด้วยตนเอง จึงทำให้สามารถจดจำรายละเอียดต่างๆ ได้ดีจนขึ้นใจ การเข้าใจและมีส่วนร่วมในการทำพิธีกรรมอย่างลึกซึ้ง ทำให้คนเหล่านี้มีความภูมิใจและซาบซึ้งในประเพณี จึงส่งผลให้การสืบทอดประเพณีมีความถูกต้อง เทียงตรง และครบถ้วนตามหลักปฏิบัติ

3.2 กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2530 - 2555)

3.2.1 การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต โดยมีหัวใจ คือการมีส่วนร่วม

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นประเพณีที่มีอายุยาวนานจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันรวมแล้วเกือบสองร้อยปี แสดงว่า คนในท้องถิ่นยังมีการสืบทอดประเพณีนี้ต่อมาจากรุ่นบรรพบุรุษมาถึงคนรุ่นหลังเรื่อยๆ มาจนคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานจึงอาจทำให้ประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามมิติด้านเวลาและบริบททางสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจจะวิเคราะห์การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ในยุคปัจจุบันว่ามีลักษณะเช่นใด โดยนำทฤษฎีองค์ประกอบการสื่อสาร (S - M - C - R) มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์คุณลักษณะของประเพณีนี้ ว่าการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไรบ้าง ใครเป็นผู้ส่งสาร มีเนื้อหาสาร ช่องทาง และผู้รับสารลักษณะอย่างไร และมีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างไร โดยผู้วิจัยจะแสดงตารางอธิบายองค์ประกอบการสื่อสารในแต่ละประเด็น โดยยึดผู้ส่งสารเป็นตัวหลักในการอธิบายดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในยุคปัจจุบัน

ผู้ส่งสาร (Sender) การสืบทอดโดย	เนื้อหาสาร (Message)	ช่องทาง / วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel)	ผู้รับสาร (Receiver)
1. คนในชุมชนทั่วไป : คน เดมาคนแก่ ผู้ใหญ่ใน ครอบครัว	ประวัติความเป็นมา ความเชื่อ หลักปฏิบัติ ตัวและข้อห้าม	ช่องทาง : การบอกเล่าปากต่อ ปาก วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี ถือศีลกินผัก พื้นที่ : ศาลเจ้าและบ้าน	ลูกหลานใน ครอบครัว
2. คณะกรรมการศาลเจ้า	ประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติ พิธีกรรม ต่างๆ	ช่องทาง : การบอกเล่าปากต่อ ปาก สื่อมวลชน สื่อออนไลน์ วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี ถือศีลกินผัก พื้นที่ : ศาลเจ้า บ้าน	บุคคลทั่วไป ลูกหลานของตน
3. ม้าทรง : รุ่นพี่	หลักปฏิบัติตัวและข้อ ห้ามของม้าทรง อุปกรณ์สำหรับม้า ทรง	ช่องทาง : การบอกเล่าปากต่อ ปาก วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี ถือศีลกินผัก พื้นที่ : ศาลเจ้า	ม้าทรงรุ่นน้อง ซึ่งมี จำนวนเพิ่มขึ้นจาก ในอดีต แต่มีการรับ สารจากม้าทรงรุ่นพี่ น้อยลง
4. ฮวดแก้ว : อาจารย์และรุ่น พี่	เพิ่มเติมจากคนทั่วไป ได้แก่ รายละเอียด การประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์ต่างๆ บท สวดและคาถา	ช่องทาง : การบอกเล่าปากต่อ ปาก การส่งสอน วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี ถือศีลกินผัก และช่วงเวลาปกติ พื้นที่ : ศาลเจ้า และบ้าน อาจารย์	ฮวดแก้วรุ่นน้อง และ ลูกศิษย์ มีน้อย หรือ เกือบจะไม่มี
5. ชมรมอ้ามภูเก็ต	องค์ประกอบของ ประเพณี	ช่องทาง : ประสานงานด้วย วาจาและเอกสาร วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี	คนทั่วไปและ หน่วยงานภายนอก
6. หน่วยงานภายนอก : ททท. สำนักงาน ประชาสัมพันธ์ และสำนัก วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต	ประวัติที่มาของ ประเพณีคร่าวๆ เน้น กิจกรรมในแต่ละวัน	ช่องทาง : สื่อมวลชน สื่อ ออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ วาระโอกาส : ช่วงงานประเพณี	คนทั่วไปทั้งในและ นอกชุมชน แต่ททท. จะเน้นไปที่กลุ่ม นักท่องเที่ยวเป็นหลัก

3.2.1.1 การสืบทอดโดยบุคคลทั่วไป

3.2.1.1.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ปัจจุบันผู้ส่งสารที่เป็นคนทั่วไปที่เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ ได้แก่ คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในครอบครัว บุคคลเหล่านี้ ในอดีตเป็นเด็ก (ผู้รับสาร) ที่ได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักจากผู้ใหญ่ในครอบครัวของตน เมื่ออยู่ในยุคปัจจุบัน พวกเขาจึงกลับมารับหน้าที่เป็นผู้ส่งสารเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีนี้ไปยังลูกหลานและญาติมิตรอีกต่อหนึ่ง ในรุ่นปัจจุบันนี้ คนเฒ่าคนแก่ในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปยังคงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มาของประเพณีถือศีลกินผักในระดับพื้นฐานเป็นอย่างดี และยังคงเคร่งครัดกับหลักปฏิบัติในการเข้าร่วมพิธีกรรมเหมือนเช่นในอดีต พวกเขาได้บอกเล่าที่มา และหลักปฏิบัติให้ลูกหลานของตนเองได้ทราบ และมักจะชวนลูกหลานมาเข้าร่วมพิธีกรรมเช่นเดิม แต่ลูกหลานของตนอาจจะไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมด้วย เพราะติดงาน ติดเรียนหรือธุระอื่นๆ

คนเฒ่าคนแก่บางคนก็เล่าว่า ตนก็ไม่ได้บอกอะไรลูกหลานมากมาย เพราะเรื่องของประเพณีเป็นเรื่องที่รู้กันอย่างอัตโนมัติอยู่แล้ว เพราะเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบ้านอยู่ใกล้กับศาลเจ้า เมื่อถึงวันงานประเพณีพวกลูกหลานก็จะไปร่วมพิธีกรรมที่ศาลเจ้าบ่อยๆ อยู่แล้ว เด็กโตขึ้นมาหน่อย บางคนก็ไปกับเพื่อนฝูง หากลูกหลานมาถามตนจึงจะบอกไป หากไม่ถามบางทีก็ไม่ได้บอกอะไรเกี่ยวกับประเพณีนี้มากมาย เพียงแต่บางทีก็เล่าให้ลูกหลานฟังคร่าวๆ ว่า ประเพณีมีที่มาอย่างไร แล้วก็ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง สิ่งใดที่ไม่ถูกต้องก็จะมีการว่ากล่าวตักเตือนบ้าง

"แบบว่า ก็เห็นกันอยู่ตลอด ก็เลยไม่ต้องบอกเขา แบบรู้ๆ กันไปต่อๆ ตกทอดกันไป บางคนก็สนใจ บางคนก็ไม่สนใจ"

(ภัทรพร ใจหาญ อายุ 66 ปี, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

"ถ้าใครมาถามก็บอก ไม่มาถามก็ไม่บอก คนในครอบครัว เขาก็
รู้ๆ เขาก็ทำอยู่ มาช่วยที่อ้อม ถึงเวลาไปเองนะ ของผมแปลกนะ ไม่แนะนำนะ
ลูกผมก็ไม่แนะนำ คือ ให้เขาดูเอา"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

ส่วนกรณีผู้ส่งสารที่เป็นผู้ใหญ่อายุประมาณ 30 - 50 ปี ซึ่งส่วนใหญ่
คนเหล่านี้ยังอยู่ในวัยทำงาน ไม่มีเวลาว่างมากพอเหมือนคนเฒ่าคนแก่ ก็จะมีความรู้ใน
ระดับพื้นฐานเช่นกัน คือ รู้ความเป็นมา และหลักปฏิบัติตัว บางคนก็คลุกคลีกับศาลเจ้าหรือไป
ศาลเจ้าบ่อยๆ ก็จะทราบกฎข้อห้ามบางอย่างในศาลเจ้า เช่น การห้ามคนเกิดปีนักษัตรบางปีดู
พิธีกรรมลุยไฟ เพราะอาจจะทำให้พิธีกรรมเสียหาย และบุคคลนั้นอาจจะประสบเหตุร้ายที่คาดไม่ถึง
ได้ เป็นต้น คนในวัยทำงานที่ทำงานอาชีพรับจ้างและพนักงานบริษัท หรือคนที่ไม่ได้มีธุรกิจ
ส่วนตัว ก็มักจะไม่มีเวลาว่างที่จะอยู่พูดคุยกับลูกหลานอย่างเต็มที่ เพราะกิจวัตรประจำวันคือ
การตื่นเช้าและออกไปทำงานนอกบ้าน ตอนเย็นกลับมาบ้านแล้วก็ต้องรีบนอนเพื่อตื่นเข้าไป
ทำงาน และในช่วงงานประเพณี หากบริษัทใดที่สนับสนุนงานประเพณีถือศีลกินผัก ก็มักจะให้
พนักงานลาหยุดมาร่วมงานได้บ้าง แต่เนื่องจากบริษัทส่วนใหญ่ไม่ให้พนักงานหยุดงาน คนวัยนี้
จึงไม่ได้มีเวลาไปร่วมพิธีกรรมมากนัก และไม่ได้พาลูกหลานไปเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย จึงทำให้การ
สืบทอดประเพณีเริ่มลดถอยลง แต่ก็มีชาวภูเก็ตจำนวนมากไม่น้อยที่พยายามสละเวลางานของตนมา
ช่วยงานศาลเจ้าในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยพวกเขา กล่าวว่า ตนจะเก็บวันพักร้อนเอาไว้
ไปหยุดในช่วงงานประเพณีทีเดียว 10 วันเพื่อที่จะได้เข้าร่วมพิธีกรรมอย่างเต็มที่ และได้พา
ครอบครัวทั้งพ่อแม่ และลูกหลานไปเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย

นอกจากนี้ ผู้ส่งสารที่เป็นเด็กตีฝ่าง (ฮ่องจีน) ประภาศรอบหมู่บ้านเพื่อ
บอกเวลาการทำพิธีกรรมที่ศาลเจ้า พบว่า ไม่ปรากฏในเขตตัวเมืองแล้ว แต่ยังพบปรากฏอยู่ที่
ศาลเจ้ากะทู้ ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่อยู่นอกเขตตัวเมือง ตั้งอยู่ในอำเภอกะทู้ โดยปี 2555 ผู้วิจัยได้
สังเกตการณ์ พบว่า ก่อนเริ่มพิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้ง ฝ่ายพิธีกรรมจะขอให้เด็กๆ ที่มาวิ่งเล่นอยู่
บริเวณศาลเจ้าประมาณ 5 - 6 คนช่วยกันตีฝ่างและป่าวประกาศรอบๆ หมู่บ้านกะทู้ เพื่อบอกให้

ชาวบ้านละแวกนั้นทราบเวลาที่จะทำพิธีกรรมขึ้นเสาโกเต้ง โดยใช้ภาษาใต้เป็นภาษาหลัก ผู้วิจัยสอบถามอดีตคณะกรรมการศาลเจ้ากะหู้ ได้ความว่า ศาลเจ้ากะหู้ยังคงยึดถือธรรมเนียมแต่ครั้งโบราณเช่นเดิม จริงๆ แล้วที่หน้าศาลเจ้าก็มีการปิดประกาศบอกเวลาการทำพิธีกรรมต่างๆ ไว้แล้ว แต่ก็ยังอยากจะสืบทอดความดั้งเดิมให้มากที่สุด รวมถึงการอนุรักษ์การสื่อสารแบบดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุดด้วย

อีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นคือ บริเวณหมู่บ้านกะหู้ เป็นเขตที่ไม่ค่อยมีรถยนต์วิ่งผ่านมากนัก จึงยังสามารถใช้วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิมดังกล่าวได้ ส่วนศาลเจ้าที่อยู่ในเมืองเป็นส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีรถยนต์สัญจรพลุกพล่าน จึงไม่เหมาะที่จะให้เด็กๆ มาเดินป่าวประกาศเพราะอาจเกิดอุบัติเหตุได้ จึงยกเลิกมานานแล้ว ดังนั้นจึงมีเพียงศาลเจ้ากะหู้เพียงแห่งเดียวที่ใช้วิธีการสื่อสารเช่นนี้มาจนถึงปัจจุบัน

3.2.1.1.2 เนื้อหาสาร (Message)

เนื้อหาสารในปัจจุบัน หากเป็นบุคคลทั่วไป ก็จะมีการบอกกล่าวให้ลูกหลานในครอบครัวของตนทราบถึงประวัติความเป็นมาของประเพณี หลักการปฏิบัติ และกฎเกณฑ์ ข้อห้ามต่างๆ ในการเข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผัก

3.2.1.1.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/สถานที่ (Channel)

ช่องทาง ในปัจจุบัน คนในท้องถิ่นก็ยังคงใช้วิธีการสื่อสารแบบปากต่อปาก บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของงานประเพณี วัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรม และหลักปฏิบัติของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมให้กับลูกหลาน คนรู้จัก และญาติมิตรสหายได้ทราบเหมือนเช่นในอดีต เพียงแต่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะไม่ค่อยมีเวลาเหมือนคนสมัยก่อน เพราะต้องทำงานนอกบ้าน อาจทำให้ไม่ได้แนะนำลูกหลานของตนเท่าที่ควร บางครั้งก็อาจจะไม่ได้หยุดงานพาลูกหลานไปร่วมพิธีกรรม หรือบางครั้งลูกหลานของตนก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในขณะที่คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่อยู่บ้าน ก็ไม่ได้พูดคุยอะไรกันมากนัก

นอกจากการสื่อสารผ่านการพูดคุยแล้ว พบว่า คนในท้องถิ่นยังมีการสื่อสารในลักษณะของการปฏิบัติให้ลูกหลานดูเป็นแบบอย่าง อย่างเช่น เมื่อถึงงานประเพณี คนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ในครอบครัวก็จะสวมชุดขาว ไม่ทานเนื้อสัตว์ และพาลูกหลานไปไหว้พระในศาลเจ้า

วาระโอกาส การสื่อสารเพื่อสืบทอดงานประเพณีถือศีลกินผักนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะสื่อสารกันในช่วงงานประเพณี คือ ประมาณ วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน จนถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีน หรือในช่วงประมาณวันที่ 1 ถึง 9 ของงานประเพณี ซึ่งยังคงยึดวันเวลาเช่นเดียวกับเมื่อครั้งอดีต ซึ่งชาวภูเก็ตส่วนใหญ่ก็จะทราบกันอยู่แล้ว เพราะส่วนใหญ่งานนี้จะจัดช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี

พื้นที่ ในปัจจุบัน ศาลเจ้ายังคงเป็นจุดศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันชาวภูเก็ตส่วนใหญ่เรียกศาลเจ้าว่า "ฮ้าม" ซึ่งเป็นคำท้องถิ่นของชาวภูเก็ต สถานที่แห่งนี้เป็นที่สำคัญในการสื่อสารงานประเพณีนี้ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บรรจुरายละเอียดและประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก

ปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในบางศาลเจ้า ก็ไม่ได้ใช้พื้นที่บริเวณศาลเจ้า แต่จะใช้พื้นที่นอกบริเวณศาลเจ้าแทน อย่างที่เห็นชัดเจน ได้แก่ ศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยในอดีตใช้พื้นที่ในศาลเจ้าทำพิธีกรรมทั้งหมด แต่เนื่องจากปัจจุบัน มีผู้มาเข้าร่วมงานมากมายทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นเอง และนักท่องเที่ยว จึงทำให้สถานที่ในศาลเจ้าไม่เพียงพอจะรองรับคนจำนวนมากได้ โดยเฉพาะพิธีกรรมลุยไฟ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ต้องใช้พื้นที่จำนวนมากพอสมควรในการก่อกองไฟขนาดใหญ่ ศาลเจ้าจึงไปประกอบพิธีกรรมบริเวณอื่นๆ แทน เช่น สนามกีฬาสุระกุล สนามฟุตบอลของเทศบาล บริเวณปลายแหลมสะพานหิน เป็นต้น

อีกสถานที่หนึ่งที่เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีนี้ก็คือ บ้าน ปัจจุบัน หากเป็นครอบครัวชาวภูเก็ตดั้งเดิม ก็ยังมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่อยู่ คือ มีปู่ย่า ตายาย อยู่อาศัยร่วมกันกับลูกหลาน ผู้ใหญ่ในบ้านก็มักจะเล่าเรื่องประวัติประเพณีและ

วัตถุประสงค์ของการจัดงานให้ลูกหลานของตนฟัง พอถึงช่วงเริ่มงานประเพณีถือศีลกินผัก ผู้ใหญ่ในครอบครัวก็จะพาลูกหลานไปไหว้พระ และปฏิบัติตัวให้ลูกหลานเห็นเป็นแบบอย่าง บางครั้งก็จะได้บอกรายละเอียดมากมาย แต่จะให้เด็กได้สังเกตและซึมซับเองจากการปฏิบัติเอง และ หากเป็นครอบครัวสมัยใหม่ที่ไม่มีคนเฒ่าคนแก่อยู่ในครอบครัวแล้ว ผู้ใหญ่ในวัยทำงานก็จะมีเวลาสั่งสอนหรือพาลูกหลานไปศาลเจ้ามากนัก ทำให้เกิดปัญหาในการสืบทอดประเพณีให้แก่คนรุ่นหลัง

พื้นที่การสืบทอดได้ขยายวงกว้างจากศาลเจ้า และบ้าน มายังโรงเรียน พบว่า เมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนต่างๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนภาควิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตน โดยบรรจุรายวิชาท้องถิ่นของเรา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจประเพณีถือศีลกินผัก อันเป็นประเพณีในท้องถิ่นของตน แต่ในขณะนี้ พบว่า ครูที่เข้ามาสอนตามโรงเรียนต่างๆ ไม่ใช่ครูในท้องถิ่นเหมือนเมื่อ 10 ปีก่อน จึงอาจจะเป็นไปได้ว่า ครูเหล่านี้จะไม่เข้าใจประเพณีถือศีลกินผักอย่างลึกซึ้ง อาจจะส่งผลให้การสืบทอดประเพณีของเยาวชนเหล่านี้ผิดเพี้ยนไปได้ นอกจากนี้เมื่อถึงช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก บางโรงเรียนจะจัดให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ เช่น การถือธงนำ ขบวนอู๋แก๊ง (ขบวนแห่พระ) การจัดนักเรียนผลัดเวรกันมาช่วยงานในศาลเจ้า ได้แก่ ช่วยเขียนใบเสร็จรับเงินบริจาค (ก้าวเอียนลู้ย) ช่วยมัดธูปเทียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ปัจจุบันก็ยังคงมีวิธีสืบทอดแบบดั้งเดิมอยู่ นั่นคือ การเสี่ยงทายคัดเลือกเก้าแก่หล่อจู้มาช่วยงานประเพณีในปีหน้าตามศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งพบว่า มีรายชื่อที่ถูกคัดเลือกเพิ่มขึ้นมากจากในอดีต ปีนี้มีประมาณร้อยละกว่าคนในแต่ละศาลเจ้า ซึ่งบางคนที่ได้รับคัดเลือกก็เป็นคนต่างจังหวัดที่เคยมาทำบุญเมื่อปีที่แล้ว และไม่สามารถมาทำงานตามหน้าที่ได้จำนวนมาก ทำให้คนในท้องถิ่นเสียสิทธิ์ในการทำหน้าที่นี้ไป ดังนั้นศาลเจ้าต่างๆ จึงสอบถามรายละเอียดก่อนจะลงชื่อเพื่อนำไปเสี่ยงทาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนที่พร้อมเข้ามารับหน้าที่นี้ไม่เสียสิทธิ์ และให้ได้บุคคลที่จะมารับหน้าที่นี้ได้อย่างแท้จริงในปีถัดไป

3.2.1.1.4 ผู้รับสาร (Receiver) ปัจจุบัน ผู้รับสารโดยทั่วไป ก็คือ คนรุ่นหลังที่ได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีถือศีลกินผักมาจากผู้ใหญ่และคนเฒ่าคนแก่ในครอบครัว คนรุ่นใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่หากเป็นคนที่มีความอายุ 40 ปีขึ้นไป ก็ยังคงเข้าใจและปฏิบัติตามธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด ส่วนกลุ่มวัยรุ่น ผู้วิจัยได้สอบถามความเข้าใจ พบว่า วัยรุ่นในท้องถิ่นทราบประวัติความเป็นมา และเข้าใจในหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน กลุ่มวัยรุ่นบางคนเข้ามาช่วยงานศาลเจ้าอยู่บ่อยครั้ง ก็จะทราบไปถึงขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ความหมายของสิ่งของในพิธีกรรม และวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมต่างๆ อย่างละเอียด บางคนที่สนใจมากเป็นพิเศษจะสอบถามจากผู้ใหญ่ในศาลเจ้าเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมและองค์เทพเจ้าทั้งหลาย ส่วนใหญ่แล้ววัยรุ่นที่สนใจจะเป็นวัยรุ่นชาย เพราะสามารถเข้ามาช่วยประกอบพิธีกรรมได้ทุกอย่าง ไม่มีข้อยกเว้นเหมือนกับผู้หญิง

"บ้านอยู่บ่อแร่ ที่ชอบมาอ้าม เพราะพ่อเป็นม้าทรง ก็พามาตั้งแต่เด็กๆ มั่นคุ่นเคย ยาก็พามาอ้าม อีกอย่างตอนนี้แฟนก็เป็นม้าทรงที่อ้ามกะหู้ด้วยก็เลยมา ประวัติประเพณีนี้แหละ ก็ตั้งแต่สมัยอากัง อาม่าที่เหมืองเกิดโรคภัยไข้เจ็บ มีคณะจิวมาแสดงที่นี้แล้วเจ็บป่วยไม่สบาย เขาก็กลับมาคิดว่า ชาดอะไรไปก็เลยคิดได้ว่า กินผัก พอกินแล้วก็ดีขึ้น มันเป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่แล้วอะพี่ แบบว่าอัดโนมติดอะ เกิดมาก็ได้ยินเขาพูดกัน ที่โรงเรียนก็สอนก็รู้กัน"

(ธิดามาศย์ บัณฑิตเลิศลักษณ์ อายุ 17 ปี, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2555)

"พ่อเป็นม้าทรงอยู่แล้ว ผมก็เลยต้องมาเป็นพี่เลี้ยงให้พ่อ อีกอย่างเป็นคนชอบเรื่องพระจีนอะไรอยู่แล้ว ก็มีผู้ใหญ่เล่าให้ฟังบ้าง และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบ้างว่า กินผักเริ่มยังไง องค์พระแต่ละองค์เป็นใครมาจากไหน ผมชอบมาอ้ามอยู่แล้ว ได้มาทำบุญสบายใจ รู้สึกดี มาแล้วได้ทำความดีก็พอแล้ว"

(กฤษฎา ปรกสกุล อายุ 22 ปี, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2555)

ส่วนเด็กและเยาวชนที่อายุประมาณ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มเติบโตขึ้น และเข้าใจรู้เรื่องในประเพณีบ้างแล้ว ก็จะเข้าใจประวัติความเป็นมาอย่างคร่าวๆ โดยพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวจะบอก และพามาศาลเจ้า บางคนก็รับรู้จากการเรียนที่โรงเรียนที่มีการสอนวิชาท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ส่วนบางคน นอกจากพ่อแม่จะบอกเล่าให้ฟังแล้ว ยังได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีจากการอ่านหนังสือต่างๆ ในศาลเจ้าด้วยตัวเอง ทั้งที่เป็นประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติ ข้อห้ามต่างๆ ลักษณะและวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมต่างๆ

"อากังเป็นม้าทรงครับ ผมเองก็ชอบพระจีน ก็เลยมาอ้าม ประวัตินี้เขาเล่ากันว่า มาจากคณะงิ้วในกะหู้ดัมปวยก็เลยจัดงานกินผักนี้ขึ้น (รู้มาจากไหน) ก็พ่อแม่ก็เล่าให้ฟัง กังก็เล่าให้ฟัง แล้วผมก็อ่านในหนังสือของอ้ามด้วยครับ"

(สรวิชญ์ ชุมณี อายุ 11 ปี, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2555)

นอกจากกลุ่มวัยรุ่นและเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่เหล่านี้จะได้รับสารจากผู้ใหญ่ในครอบครัว และการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนแล้ว เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ยังได้รับสารผ่านสื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ต่างๆ อีกด้วย

"ก็มีเปิดเว็บดูก็ดูอะไรอย่างนี้ ดูประวัติกินผักบ้าง บางทีก็ดูในเฟซบุ๊กของอ้าม ดูที่เว็บอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ก็ดูช่อง 3 เรื่องเล่าเช้านี้อะไรพวกนี้"

(กนต์ฤทัย ลิ้มศิลา อายุ 19 ปี, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2555)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ ช่องทางการสื่อสารแบบเก่า นั่นคือ การสื่อสารภายในครอบครัวอาจจะลดน้อยลงไปตามบริบททางเศรษฐกิจที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงไม่มีเวลาได้บอกกล่าวพูดคุยกับลูกหลานมากนัก แต่ที่พบว่า ปัจจุบันได้เกิดช่องทางการสื่อสารทางใหม่ที่ผู้รับสารในปัจจุบันให้ความสนใจนั่นคือ สื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ในบางครั้งเนื้อหาสาระในสื่อใหม่ (New Media) เหล่านี้ยังไม่ถูกต้อง หรือใส่รายละเอียดน้อยเกินไป ดังนั้นเราสามารถนำช่องทางใหม่เหล่านี้ในการ

ส่งสารที่สมบูรณ์แบบให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ โดยจะต้องใส่แก่นของประเพณีลงไปเพื่อให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้าใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้ควรให้ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญมีการตรวจสอบการนำเสนอเนื้อหาสารให้มีความถูกต้องตามธรรมเนียมดั้งเดิม เพื่อให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้การสืบทอดประเพณีมีความเที่ยงตรงไม่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม

เนื่องจากในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยนแปลงไป วัยรุ่นตอนปลายจนถึงช่วงวัยผู้ใหญ่อายุประมาณ 25 - 40 ปี ก็จะมีการรับสารจากผู้ใหญ่ในครอบครัวน้อยลง เพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ บางคนก็ไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมในช่วงงานประเพณีเพราะงานไม่ได้ บางคนก็เข้าร่วมบ้าง แต่ก็ไม่ทราบขั้นตอนพิธีกรรมรายละเอียดอย่างลึกซึ้งเหมือนคนในอดีต เพียงแต่ทราบประวัติความเป็นมา และหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานเล็กน้อย

"ลูกหลานเขายังไม่เสร็จงานการเขา ส่วนใหญ่คนที่มาคือว่างแล้ว เราว่างก็มา เขาไม่ว่าง ถ้าว่างเมื่อไร ก็มาที่หลัง บางทีก็ไม่ได้มานะ ถ้าบริษัทเขาไม่ให้หยุดงาน ก็แล้วแต่นะ"

(ภัทรพร ใจหาญ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

นอกจากนี้ก็มีคนรุ่นใหม่หลายคนที่ไม่ค่อยได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องประเพณีนี้จากครอบครัว เนื่องจากความห่างเหินกันในครอบครัว หรือพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการสั่งสอนอย่างเต็มที่ จึงทำให้บางคนหันมารับประทานเนื้อสัตว์เทียม ซึ่งขัดกับแก่นของประเพณี จึงทำให้การสืบทอดผิดเพี้ยนไป

3.2.1.2 การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า

3.2.1.2.1 ผู้ส่งสาร (Sender) คณะกรรมการศาลเจ้าในปัจจุบันเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตมาก เพราะจะเป็น

ผู้ชี้แนวทางการจัดงานให้ออกมาในรูปแบบต่างๆ กลุ่มคนเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน ประเพณีของศาลเจ้าแต่ละแห่ง ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในอดีตมีศาลเจ้าเพียง 3 แห่ง คือ ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย ซึ่งเป็นศาลเจ้าขนาดใหญ่ ปัจจุบันมี ศาลเจ้าทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นมากมายประมาณ 35 แห่ง ทั้งจังหวัด

ในอดีต พบว่า ในศาลเจ้ายังไม่มีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่นี้อย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนช่วยกันทำงาน แต่ปัจจุบันเมื่อศาลเจ้ามีขนาดใหญ่ขึ้น และมีการจัดงานประเพณีที่ใหญ่ขึ้น รวมถึงการเพิ่มขึ้นของศาลเจ้า ทำให้แต่ละศาลเจ้ามีการจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารศาลเจ้าอย่างเป็นทางการกว่าในอดีต โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการศาลเจ้า มีขึ้นเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว ซึ่งศาลเจ้าแต่ละแห่งจะมีคณะกรรมการศาลเจ้าประมาณ 10 - 20 คน คณะกรรมการศาลเจ้าเหล่านี้มีหน้าที่สำคัญคือ การบริหารงานทุกอย่างในศาลเจ้าให้มีระบบระเบียบ รวมถึงการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้าด้วย พวกเขาจะมีการแบ่งงานเป็น แผนกอย่างชัดเจน เช่น แผนกฝ่ายพิธีกรรม แผนกการเงิน แผนกโรงครัว แผนกสวัสดิการ เป็นต้น โดยผู้ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการศาลเจ้า ก็จะมาจากความสมัครใจของบุคคลเหล่านั้นที่ ต้องการจะเสียสละเวลาส่วนตัวมาช่วยเหลืองานในศาลเจ้า บางคนก็เป็นลูกหลานของ คณะกรรมการรุ่นก่อนมาช่วยงานจนได้เลื่อนขั้นมาเป็นคณะกรรมการในยุคปัจจุบัน บางคนก็เป็น ผู้มีจิตศรัทธาที่เข้ามาบริจาคเงินให้กับศาลเจ้าและเข้ามาช่วยเหลืองานในศาลเจ้า จนได้รับยกย่อง ให้เป็นคณะกรรมการในศาลเจ้า ซึ่งการเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวนี้จะไม่มีการกำหนดวาระที่ แน่นอนตายตัว คณะกรรมการแต่ละคนจะทำหน้าที่ของตนจนกว่าจะขอถอนตัวไปเองตามวัยและ ตามความสะดวกของแต่ละคน จากที่ผู้วิจัยสังเกตการณ์ พบว่า ปัจจุบัน คณะกรรมการศาลเจ้า ส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจรายใหญ่ชาวภูเก็ตที่มีความศรัทธาในพิธีกรรมถือศีลกินผัก โดยเฉพาะ ประธานกรรมการศาลเจ้ามักจะเป็นนักธุรกิจรายใหญ่ในจังหวัด หรือผู้ที่มีอิทธิพลในเขตอำเภอ ต่างๆ ของจังหวัด เช่น นักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น

คณะกรรมการเหล่านี้เป็นผู้ส่งสารให้กับคนทั่วไปได้ทราบถึงเวลาในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละศาลเจ้า โดยก่อนจะถึงวันงานประเพณีจะมีการประชุมล่วงหน้าเพื่อระบุนโยบายการทำงานของแต่ละฝ่ายในศาลเจ้าอย่างชัดเจน

"ในองค์กรของเรานี้ ร่วมมือกันอย่างดี ในศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยมีหลายพวก หลายหน่วย เช่น ฝ่ายพิธีกรรม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายม้าทรง ฝ่ายตำหนักใน ฝ่ายโรงครัว ฝ่ายสื่อสาร มีหลายๆ หน่วย แต่ละฝ่ายก็จะแบ่งงานไปทำ ฝ่ายม้าทรงคุณก็ไปทำเรื่องของคุณ ฝ่ายพิธีกรรมคุณมีหน้าที่อะไรก็ไปทำเรื่องของคุณ ฝ่ายตำหนักใน คุณทำอะไร ฝ่ายโรงครัวคุณทำอะไร หน้าที่ของเขา แต่ว่า จะมาลงที่จุดเดียวกัน ทำให้ศาลเจ้าเราเข้มแข็ง เพราะว่าเราไม่ก้าวก่ายหน้าทีกัน แบ่งหน้าที่กันไป แต่ทุกฝ่ายจะต้องสัมพันธ์กัน เช่น ฝ่ายพิธีกรรม จะบอกฝ่ายสื่อสารว่า วันนี้มีพิธีอะไร เวลาเท่าไร แล้วฝ่ายสื่อสารก็จะไปประกาศ และประสานงานกับฝ่ายจรรยาจรมาดูแลความเรียบร้อย"

(ธีรภูษ ศรีตุลารักษ์, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2555)

หากเป็นศาลเจ้าใหญ่ๆ ที่อยู่ในเมืองอย่างเช่น ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย ก็จะมีการประสานงานกับทั้งตำรวจเพื่อมาช่วยดูแลการจราจรบริเวณหน้าศาลเจ้า และประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อจัดเตรียมเจ้าหน้าที่คอยให้การดูแลเมื่อมีผู้ประสบอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยในศาลเจ้าช่วงงานประเพณีนี้ พอใกล้ถึงวันงานประมาณ 1 อาทิตย์ พวกเขาจะปิดประกาศไว้ด้านหน้าของศาลเจ้าว่า แต่ละวันในช่วงงานประเพณีมีพิธีกรรมหรือกิจกรรมอะไรที่ศาลเจ้าบ้าง อีกทั้งคณะกรรมการศาลเจ้าเหล่านี้จะส่งสารไปยังเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักให้ทราบว่าศาลเจ้าของตนมีการประกอบพิธีกรรมอะไร วันไหนบ้าง

คณะกรรมการศาลเจ้า มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการชี้แนะแนวทางของรูปแบบพิธีกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามที่มติที่ประชุมลงความเห็น จึงเห็นได้ว่า ในบางศาลเจ้าจะมีรูปแบบพิธีกรรมบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนเปลือกนอกของพิธีกรรม เช่น

ขบวนอ๊วแก๊ง (แห่พระ) สถานที่ประกอบพิธีกรรมลุยไฟ เป็นต้น แสดงว่า คณะกรรมการศาลเจ้าเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดประเพณีในปัจจุบัน

ในกรณีอยู่ในครอบครัว คณะกรรมการศาลเจ้าเหล่านี้ก็เป็นผู้ส่งสารไปให้ลูกหลานและญาติๆ ของตนได้ทราบ โดยมีการเล่าประวัติความเป็นมาคร่าวๆ หากใครมีลูกชายก็มักจะพามาช่วยงานที่ศาลเจ้าเป็นประจำเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย มีการสั่งสอนแนะนำบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะปฏิบัติให้คุณเป็นแบบอย่าง

"เราก็ดึงเด็กๆ เข้ามาช่วย เด็กๆ ก็เต็มใจมา แป๊ะอ๊านก็พยายามบอกให้พวกเด็กๆ พยายามเข้ามาบ้าง เราแก่แล้ว จะได้ถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ต่อ ให้เขาได้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์ตรง ได้รู้ว่าทำอะไรๆ ไม่ต้องบรรยาย ทั้ง 9 วัน บางคนไม่ไปไหน เขาก็จะรู้ว่า ทำอะไรบ้าง"

(ธีรวิฑู ศรีตุลารักษ์, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2555)

3.2.1.2.2 เนื้อหาสาร (Message) คณะกรรมการศาลเจ้าจะส่งสารไปยังคนทั่วไปเกี่ยวกับกำหนดการพิธีกรรมในแต่ละวัน เมนูอาหารเจที่ทางศาลเจ้าจัดบริการ ประวัติความเป็นมาของประเพณีและศาลเจ้านั้นๆ รวมถึงหลักปฏิบัติ กฎข้อห้ามในการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ

3.2.1.2.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) ปัจจุบัน ในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ตามศาลเจ้าต่างๆ คณะกรรมการก็จะใช้วิธีบอกกล่าวแก่คนรู้จักทราบเกี่ยวกับงานประเพณีถือศีลกินผัก นอกจากนี้ยังมีการตีป้ายประกาศวันเวลาประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไว้ด้านหน้าศาลเจ้า และยังมีสื่อออนไลน์เฟซบุ๊กของศาลเจ้าซึ่งใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารงานประเพณีถือศีลกินผักของแต่ละศาลเจ้าด้วย อีกทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ หนังสือพิมพ์เสียงใต้ ยังมีการประสานงานกับคณะกรรมการศาลเจ้าเพื่อนำข้อมูลกิจกรรมในแต่ละวันของศาลเจ้าต่างๆ มาประกาศไว้ในหน้าหนังสือพิมพ์ด้วย

3.2.1.2.4 ผู้รับสาร (Receiver) ในปัจจุบัน นอกจากคนในท้องถิ่นแล้ว พบว่า ยังมีคนนอกชุมชนที่เข้ามาอยู่ในภูเก็ต และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวด้วย ส่วนใหญ่คนเหล่านี้มักจะรับสารเกี่ยวกับกิจกรรมในแต่ละวันของศาลเจ้าเป็นหลัก และไม่ได้รับทราบรายละเอียด เนื้อหาสาระ หรือแก่นของประเพณีมากนัก

3.2.1.3 การสืบทอดโดยม้าทรง

3.2.1.3.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ม้าทรงรุ่นอาวุโส และผู้ใหญ่วัยกลางคน จะมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมให้ญาติพี่น้อง ลูกหลาน และเพื่อนๆ ของตนได้ทราบ และมีการชักชวนให้คนใกล้เคียงตัวมาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงม้าทรงประจำตัวของตน เมื่ออยู่ในครอบครัวก็มีการบอกเล่าความเป็นมาของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ให้ลูกหลานได้ทราบ ส่วนเมื่อทำหน้าที่ม้าทรงในศาลเจ้า ผู้ส่งสารจะเป็นม้าทรงรุ่นพี่หรือรุ่นอาวุโสซึ่งในปัจจุบันพบว่า ความสนิทสนมกันระหว่างม้าทรงในแต่ละศาลเจ้าน้อยลงกว่าในอดีตมาก โดยเฉพาะม้าทรงในศาลเจ้าใหญ่ๆ ที่อยู่ในเมือง เพราะม้าทรงมีจำนวนมากขึ้นทุกปี ปีนี้ก็เกือบสองพันราย จึงทำให้การรู้จักกันน้อยลง ม้าทรงที่เป็นผู้อาวุโสและทำหน้าที่นี้มานานจะรู้จักกันดี แต่ถ้าเป็นม้าทรงวัยรุ่นจะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ หรืออยู่ในหมู่เพื่อนฝูงของตนเป็นหลัก

"รุ่นสมัยก่อนจะรู้จักก่อนน้อมถ่อมตัว พอเข้ามาบู๊ ความที่ว่าเราไม่รู้อะไรในอ้อมเลย มาถึงเราเจอรุ่นพี่ที่ว่าเขาทรงมาก่อน ถึงแม้เขาอายุน้อยกว่าเรา แต่เขาเป็นรุ่นพี่ เราก็บอกว่า นี่เราพระจันนะ เราเพิ่งเข้ามาใหม่ ถ้าเห็นอะไรไม่ถูกต้อง ช่วยแนะนำกันนะ แต่ถ้าเป็นเด็กรุ่นใหม่เดี๋ยวนี้ไม่เป็นแบบนี้ มาถึงเขาลงพระใหญ่ (หัวเราะ) ส่วนมากเราจะไม่ค่อยยุ่งกับพวกเด็กวัยรุ่น มักจะอยู่เฉยๆ มากกว่า เดี่ยวนี้ม้าทรงเยอะ ความม่วนวายก็เยอะ"

(นางลักษณีย์ แสงวงวิทย์, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ม้าทรงในสมัยก่อนจะมีความอ่อนนุ่มต่อมตนมมาก มีการเคารพผู้อาวุโสมาก ต่างกับม้าทรงรุ่นใหม่ที่มีมักจะชอบแสดงออกมากเกินไป โดยไม่คำนึงหลักปฏิบัติตัวหรือการเข้าหาผู้ใหญ่เลย

3.2.1.3.2 เนื้อหาสาร (Message) ในปัจจุบันหากเป็นม้าทรงที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ขึ้นไป ก็จะมีการเล่าให้ลูกหลานของตนและคนรู้จักทราบประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติโดยทั่วไปเมื่อเข้าร่วมพิธีกรรม แต่เมื่อมาอยู่ในฐานะรุ่นพี่ม้าทรง พบว่า ก็มีการกล่าวแนะนำรุ่นน้องที่เข้ามาสอบถามตนในเรื่องการปฏิบัติตัวหรืออุปกรณ์ของม้าทรงบ้าง แต่หากใครไม่มาสอบถามก็ไม่ได้เข้าไปบอกหรือพูดคุยด้วย ไม่เหมือนเช่นเมื่อก่อน ทั้งนี้เนื่องจากม้าทรงในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นอย่างมาก และส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงศึกคะนอง และมีคนนอกท้องถิ่นเข้ามาเป็นม้าทรงด้วย จึงทำให้ไม่สามารถรู้จักกันได้อย่างทั่วถึงเหมือนเช่นอดีต จึงมีลักษณะต่างคนต่างอยู่มากกว่า

3.2.1.3.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel)

ช่องทาง ม้าทรงจะใช้การบอกเล่าปากต่อปากเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักแก่คนรู้จักและลูกหลานในครอบครัวฟัง และม้าทรงรุ่นน้องที่มาสอบถามตน **วาระโอกาส** การสื่อสารจะอยู่ในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก และ**พื้นที่** ก็จะอยู่ในศาลเจ้า และบ้าน

3.2.1.3.4 ผู้รับสาร (Receiver) ปัจจุบันม้าทรงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะศาลเจ้าใหญ่ๆ ในตัวเมือง ทำให้ม้าทรงรุ่นพี่และรุ่นน้องไม่สนิทสนมกันเหมือนในอดีต ส่วนใหญ่จะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ จะมีเพียงม้าทรงรุ่นแรกๆ ของศาลเจ้า หรือเป็นม้าทรงที่รู้จักกันอยู่แล้วเท่านั้นที่พูดคุยกัน ดังนั้นผู้รับสารที่เป็นม้าทรงรุ่นน้องจะลดน้อยลง ส่วนใหญ่จะรับสารโดยตรงผ่านทางฝ่ายม้าทรงของศาลเจ้าเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตการณ์ที่ศาลเจ้ากะทู้ พบว่า ม้าทรงที่มีจำนวนประมาณ 150 คน ซึ่งก็ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับศาลเจ้าในเมืองแห่งอื่นที่มีเกือบพันราย ม้าทรงที่ศาลเจ้าแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านละแวกกะทู้ จึงทำให้รู้จักคุ้นเคยกันอยู่แล้ว ก็จะมีการพูดคุยแนะนำกันและกันในกลุ่ม ม้าทรงรุ่นน้องที่เพิ่งเข้ามาใหม่ก็จะรับฟังคำแนะนำของรุ่นพี่ ปัจจุบันม้าทรงวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่

เข้าใจหลักการปฏิบัติตัวตามธรรมเนียมโบราณ และฝ่าฝืนการปฏิบัติตัวบ่อยครั้ง อย่างเช่น การใช้อาวุธนอกตำราที่ทางศาลเจ้าไม่ได้กำหนดไว้มาใช้เป็นอุปกรณ์ทรมานร่างกาย การใช้สิ่งของมีคมเสียบแทงทั่วร่างกายจนเกินพอดี เป็นต้น การที่ผู้รับสารที่เป็นม้าทรงลดน้อยลงสวนทางกลับจำนวนม้าทรงที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสืบทอดในด้านนี้กำลังอยู่ในขั้นวิกฤต เพราะการที่ม้าทรงไม่เชื่อฟังรุ่นพี่ ก็นำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเพณีไปด้วย

ปัจจุบัน ม้าทรงจะไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีเหมือนม้าทรงในอดีต ส่วนใหญ่ต่างคนต่างก็ทำหน้าที่ม้าทรงของตนเสร็จเรียบร้อยก็กลับบ้าน ไม่ได้ช่วยยกหามสิ่งของหรือช่วยงานในศาลเจ้าเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบัน ม้าทรงส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้าน หรือบางคนก็ติดเรียน ไม่มีเวลาเข้ามาช่วยงานที่ศาลเจ้าเป็นประจำ จึงลางานมาเฉพาะพิธีกรรมที่สำคัญๆ และตนมีหน้าที่ต้องทำเท่านั้น

3.2.1.4 การสืบทอดโดยสวดกั้ว

3.2.1.4.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ในกรณีส่งสารโดยทั่วไป คณะสวดกั้วเหล่านี้ก็จะมีการส่งสารเกี่ยวกับวันเวลาที่ประกอบพิธีกรรมไปให้กับเจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าเป็นคนติดประกาศและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบอีกครั้งหนึ่ง ส่วนเมื่ออยู่ในครอบครัวกลุ่มคนเหล่านี้ก็มีส่งสารให้กับลูกหลานของตนได้ทราบทั้งประวัติความเป็นมา และสั่งสอนเกี่ยวกับรายละเอียดในพิธีกรรมต่างๆ บางคนก็พาลูกหลานผู้ชายของตนมาช่วยงาน โดยตนจะปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างและแนะนำแบบสั้นๆ ผู้วิจัยสังเกตการณ์พบว่า มีคณะสวดกั้วบางคนที่ทำญาติพี่น้อง หรือลูกหลานของตนที่อยู่ในวัยเด็กโตขึ้นไปมาเป็นลูกมือช่วยประกอบพิธีกรรมต่างๆ ส่วนเด็กเล็กก็จะพามาช่วยตักถอง ตีฆ้องจิ้งบ้างตามความถนัดของเด็กแต่ละวัย

นอกจากนี้สวดกั้วใหม่ที่เพิ่งเข้ามาฝึกหัดประกอบพิธีกรรม ยังต้องมีอาจารย์ผู้อาวุโสและรุ่นพี่สวดกั้วที่เข้ามาทำหน้าที่ก่อนเป็นผู้ส่งสารเกี่ยวกับเนื้อหาการประกอบพิธีกรรมให้ตน อาจารย์สวดกั้วส่วนใหญ่จะเป็นคนเฒ่าคนแก่ไป และผู้ใหญ่อายุประมาณ 60 ปี

ขึ้นไป บุคคลเหล่านี้จะวางมือจากหน้าที่นี้แล้ว จึงถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ซึ่งเข้ามาขอให้ตนสอน ส่วนรุ่นพี่ก็จะมีภาระแนะนำสั่งสอนรุ่นน้อง และแบ่งหน้าที่ให้กับรุ่นน้องได้ปฏิบัติ ในปัจจุบันพบว่า อาจารย์ฮวดแก้วที่ยังมีชีวิตอยู่มีจำนวนน้อยลง เพราะหลายคนแก่ชรา ก็เสียชีวิตไปบ้างแล้ว ส่วนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ บางคนก็ไม่สามารถรับหน้าที่เป็นอาจารย์ได้แล้ว หน้าที่นี้จึงตกอยู่กับฮวดแก้วรุ่นพี่ ซึ่งอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป มาเป็นอาจารย์สอนรุ่นน้องแทนก็มี

3.2.1.4.2 เนื้อหาสาร (Message) หากอยู่ในครอบครัว ฮวดแก้วก็จะมี การบอกกล่าวเล่าเรื่องประวัติความเป็นมา หลักการปฏิบัติต่างๆ เช่นเดียวกับคนทั่วไป และยังมี การบอกเรื่องวันเวลา สถานที่การประกอบพิธีกรรมให้คนทั่วไปได้ทราบ แต่เมื่ออยู่ในฐานะของ อาจารย์ หรือรุ่นพี่ของฮวดแก้วรุ่นน้องก็จะอธิบายในเรื่องการประกอบพิธีกรรมทุกขั้นตอนอย่าง ละเอียด วัตถุประสงค์สำคัญในการประกอบพิธีกรรมแต่ละอย่าง สอนเรื่องการท่องคาถาและ การสวดมนต์ในพิธีกรรมแต่ละอย่าง

3.2.1.4.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) ช่องทาง ฮวดแก้ว เหล่านี้จะมีการถ่ายทอดสารไปยังผู้รับสารผ่านการบอกเล่าสั่งสอนด้วยวาจา มีการใช้ตำราหนังสือ ในการสอน การสื่อสารจะเป็นการพูดคุยตอบโต้กัน ส่วนวาระโอกาส ถ้าหากเป็นการเรียนการ สอนก็จะใช้เวลาปกติที่ไม่ใช่ช่วงงานประเพณีในการสั่งสอนคาถา และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และใช้ช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นวาระในการถ่ายทอดสารด้วย และพื้นที่ที่ใช้ในการ ถ่ายทอดสารก็จะมีทั้งการสั่งสอนที่บ้านอาจารย์ฮวดแก้ว และการสั่งสอน ฝึกปฏิบัติที่ศาลเจ้า

3.2.1.4.4 ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารก็คือ รุ่นน้องที่เข้ามารับ หน้าที่ฮวดแก้ว หรือคนที่เป็นลูกศิษย์มาเรียนกับอาจารย์ฮวดแก้ว ซึ่งในปัจจุบันมีผู้มารับหน้าที่นี้ไม่ มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อยู่บริเวณใกล้กับศาลเจ้า ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ฮวดแก้วรุ่นใหม่เข้ามา ช่วยงานในศาลเจ้าจะทูลใจความดังนี้

"คนที่^๑เป็น^๒ฮวด^๓กั้ว^๔จะ^๕ต้อง^๖มี^๗อาจารย์^๘ประสิทธิ์^๙ประศาสน์^{๑๐}วิชา^{๑๑}ให้^{๑๒} จะ^{๑๓}เรียน^{๑๔}เอง^{๑๕}
 รู้^{๑๖}เอง^{๑๗}มัน^{๑๘}ไม่ใช่^{๑๙} เมื่อ^{๒๐}ปี^{๒๑} สอง^{๒๒}ปี^{๒๓}ที่^{๒๔}ผ่าน^{๒๕}มา^{๒๖} จะมี^{๒๗}ผู้^{๒๘}สูง^{๒๙}อายุ^{๓๐}เป็น^{๓๑}ฮวด^{๓๒}กั้ว^{๓๓} เป็น^{๓๔}หัวหน้า^{๓๕}
 คณะ^{๓๖}ฮวด^{๓๗}กั้ว^{๓๘} ท่าน^{๓๙}เพิ่ง^{๔๐}ล่อง^{๔๑}ลับ^{๔๒}ไป^{๔๓}ได้^{๔๔}ไม่กี่^{๔๕}ปี^{๔๖}เอง^{๔๗}ครับ^{๔๘} แต่^{๔๙}ทุก^{๕๐}คน^{๕๑}ใน^{๕๒}ท่า^{๕๓}เนียบ^{๕๔}เนียบ^{๕๕}ได้^{๕๖}
 เรียน^{๕๗}รู้^{๕๘}จาก^{๕๙}ท่าน^{๖๐}ผู้^{๖๑}อาวุโส^{๖๒}ที่^{๖๓}เป็น^{๖๔}ฮวด^{๖๕}กั้ว^{๖๖}รุ่น^{๖๗}ก่อน^{๖๘}ๆ^{๖๙} ทุก^{๗๐}คน^{๗๑}ครับ"

(ศรัณวิษณุ ฉั่วสกุล อายุ 27 ปี, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2555)

ผู้วิจัยสังเกตและสอบถามข้อมูลจากคณะฮวดกั้วตามศาลเจ้าต่างๆ พบว่า มีคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในหน้าที่นี้น้อยมาก เนื่องจากหน้าที่ฮวดกั้วจะต้องเสียสละเวลา มาช่วยงานศาลเจ้าทุกครั้งที่มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จึงหาคนที่จะมาทำหน้าที่จริงๆ ยาก ส่วนใหญ่ฮวดกั้วในปัจจุบันจึงเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนและผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นมีบ้างเล็กน้อย

"ส่วนใหญ่เด็กสมัยนี้ก็ไม่ค่อยมาเรียนหรอก มาหัดแล้วก็อยู่
 ไม่ได้เพราะต้องเสียสละเวลาส่วนตัวมาช่วยงานของตัวเอง"

(สมยศ เป็นสุข, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555)

"ตอนนี้ยังไม่มีลูกศิษย์มาเรียนเลยครับ พี่ก็อยากให้มีมาเรียนกัน
 บ้างจะได้สืบทอดต่อไปให้รุ่นหลัง"

(อริยธัช ชุฑุมชื่น, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2555)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า เด็กวัยรุ่นผู้ชายบางคนที่เป็นญาติพี่น้องหรือ ลูกหลานของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นฮวดกั้วของศาลเจ้าต่างๆ ก็จะมาช่วยเป็นลูกมือในการประกอบ พิธีกรรม แต่บุคคลเหล่านี้ไม่ใช่ฮวดกั้วรุ่นใหม่ แต่ก็ได้รับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างชำนาญใน บางขั้นตอนที่สามารถกระทำเองได้ โดยไม่ต้องใช้ฮวดกั้วเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน การที่มีคนเข้ามารับหน้าที่ฮวดกั้วน้อยลง หรือในบางศาลเจ้าก็แทบจะไม่มี的增加ขึ้นของฮวดกั้วเลย อาจจะทำให้ประเพณีถือศีลกินผักเกิดการสั่นคลอนได้ เพราะหากขาดบุคคลเหล่านี้ไป ก็จะไม่มีความประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ในอนาคตได้

3.2.1.5 การสืบทอดโดยชมรมอ้ามกุเกิต

3.2.1.5.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ชมรมอ้ามกุเกิต เป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2544 โดยเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เป็นผู้นำหรือคณะกรรมการศาลเจ้าแต่ละแห่งในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งศาลเจ้าต่างๆ จะส่งตัวแทนซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการศาลเจ้าประมาณศาลเจ้าละ 2 - 3 คน โดยรวมแล้วมีประมาณ 30 คน เข้าร่วมในการประชุมในแต่ละครั้ง ก่อนที่จะเริ่มงานประเพณีถือศีลกินผักประมาณ 1 เดือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในเรื่องการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของงานประเพณีถือศีลกินผัก ดูแลในเรื่องการช่วยเหลือศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต และช่วยเป็นหูเป็นตาในการจัดระเบียบประเพณีให้เป็นไปในทางที่เหมาะสมตามแบบแผนดั้งเดิม

3.2.1.5.2 เนื้อหาสาร (Message) เป็นองค์การที่ประสานงานระหว่างศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดให้มาพูดคุยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังจัดการในเรื่องของระเบียบการจัดงานประเพณี ได้แก่ การใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายของม้าทรงให้ถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม การส่งเสริมการเล่นดนตรีห่ล่อก็้อตั้นประกอบขบวนแห่พระ เป็นต้น นอกจากนี้ชมรมอ้ามกุเกิต ยังมีการถ่ายทอดการสอนภาษาจีนแก่ผู้ที่สนใจ เพราะงานประเพณีนี้ต้องใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักในการประกอบพิธีกรรม จึงจำเป็นต้องหาบุคคลมาสืบทอดทางด้านภาษาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

"การใช้อาวุธของม้าทรงในพิธีแห่พระ ในแต่ละปีจะมีการพูดคุยขอความร่วมมือให้ใช้อาวุธตามตำนานเท่านั้น และทุกอ้ามจะมีกรรมการควบคุมดูแลในเรื่องนี้ แต่ถ้าห้ามแล้วพบว่าไม่เชื่อฟังยังมีการฝ่าฝืนใช้อาวุธที่

หวาดเสียวไม่อยู่ในตำนาน จะมีมาตรการไม่ให้นำเข้าทรง ซึ่งปัจจุบันมีม้าทรง ประมาณ 2,000-3,000 คน จากอำมต่าง ๆ รวม 20 แห่งที่มีการขึ้นทะเบียนไว้ นอกจากนี้ยังได้ขอความร่วมมือผู้ที่เข้าร่วมประเพณีถือศีลกินผัก ในเรื่องของการใช้ประทัด ซึ่งตามประเพณีแล้วจะใช้ประทัดแพเพียงอย่างเดียว และการจุดประทัดก็ต้องจุดที่พื้นหลังจากขบวนพระผ่านไปแล้ว ขณะที่คนทรงหรือม้าทรง ก็ต้องอาศัยความร่วมมือประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลให้เป็นไปตามพิธีกรรม เพราะไม่ใช่เป็นการแสดงโชว์ แต่เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์"

(ประเสริฐ พักทองผล, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555)

"ตอนนี้เราร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัด เราจะสอนบุคคลที่สนใจ เพราะว่ามันต้องสนใจจริงๆ เพราะเป็นภาษาจีนล้วนๆ เนื่องจากภาษาจีนที่เขียนเป็นภาษาจีนโบราณ เราอ่านภาษาจีนเหล่านั้นเป็นภาษาจีนฮกเกี้ยนได้ ซึ่งมันก็ผิดกับภาษาจีนกลาง อำมทุกอำมในนี้เรายังใช้ภาษาฮกเกี้ยนอยู่ คือใช้ภาษาหมิ่นหนางฮั่วอยู่ ต้องอ่านภาษาจีนเป็นภาษาหมิ่นหนางฮั่ว ถึงหากคนยากมาสืบทอด แต่ก็ลองพยายามทำอยู่ ก็มีคนมาสนใจ"

(ประเสริฐ พักทองผล, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

ในปีนี้ทางชมรมอำมภูเก็ได้สนับสนุนเรื่องของการตีหล่อก๊อดดินหรือ ชุดกลองจีนโบราณ ซึ่งใช้เป็นเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต จัดแข่งขันหล่อก๊อดดินที่ศาลเจ้าผิวตอกัง ในวันที่ 13 ตุลาคม 2555

"ตอนนี้เราร่วมกับ ททท. ภูเก็ต แข่งขันหล่อก๊อดดิน ก็คือชุดกลอง 5 ชิ้น ดีทำนองภาษาฮกเกี้ยนโบราณ ซึ่งมีมาแต่ดึกดำบรรพ์แล้วครับ เราก็เอา

มาจากเมืองจีน มาพร้อมกับตำราทุกอย่าง มันจะมีตำราในการทำกิจกรรมอัน
นี้”

(ประเสริฐ พัททองผล, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

การสนับสนุนเรื่องดังกล่าวนี้ เป็นกลยุทธ์เชิงรุกอย่างหนึ่งที่ชมรมอ้อมนำมาใช้เพื่อดึงความสนใจให้กลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นหันมาสนใจและมีส่วนร่วมในการเล่นดนตรีเพื่อสืบทอดประเพณี ซึ่งถือเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้พวกเขาได้แสดงออกอย่างเต็มที่แทนที่จะไปเป็นม้าทรง ซึ่งมีจำนวนมากเกินไปในปัจจุบัน ผู้วิจัยคิดว่า หากวัยรุ่นหันมาสนใจเรื่องการเล่นดนตรีดังกล่าวจะทำให้การสืบทอดองค์ประกอบด้านนี้ดำรงอยู่ต่อไป และปัญหาม้าทรงที่มากเกินไป และใช้อาวุธवादเสียวก็อาจจะลดจำนวนน้อยลงได้ เพราะวัยรุ่นเหล่านี้จะมีพื้นที่ใหม่ในการแสดงออกได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องไปแสดงออกในฐานะม้าทรง

นอกจากนี้ชมรมอ้อมก็เกิดได้ประสานงานกับเทศบาลนครเมืองภูเก็ตเพื่อส่งเสริมการนำประเพณีนี้ไปเข้าไปในโรงเรียน โดยผ่านการเรียนการสอนในโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้และเข้าใจในประเพณีท้องถิ่นของตน

"ตอนนี้อยู่ร่วมกับเทศบาลนครภูเก็ตนะ กำลังคุยถึงเรื่องว่า เราจะเอาประเพณีนี้เข้าไปในโรงเรียน ว่าพอจะมีช่องให้เราช่วยบ้างไหม คือ เราต้องการให้เด็กสืบทอด รับรู้เรื่องนี้บ้าง เพราะว่าคนเก่าๆ นับวันก็ล้มหายตายจากไป"

(ประเสริฐ พัททองผล, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

3.2.1.5.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) ช่องทางการสื่อสารของชมรมอ้อมก็จะใช้การเข้าไปพูดคุยประสานงานในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีคือศิลปินฝึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการเข้าร่วมประชุมตามศาลเจ้าต่างๆ และตามหน่วยงาน

ต่างๆ มีการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ในการให้ข้อมูลแก่หน่วยงานต่างๆ ส่วนวาระโอกาส ก็จะมีการสื่อสารก่อนเริ่มงานประเพณีถือศีลกินผักประมาณ 1 เดือนเพื่อเตรียมมรดงค์เรื่องต่างๆ และในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักด้วย ส่วนพื้นที่ก็จะเป็นตามที่ประชุมต่างๆ ตามศาลเจ้าต่างๆ และพื้นที่ทางสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์เสียได้ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต

3.2.1.5.4 ผู้รับสาร (Receiver) เป็นหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้าต่างๆ คนทั่วไปในชุมชนและคนนอกชุมชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การเกิดขึ้นของชมรมอ้ามเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ถือเป็น การต่อรองอำนาจการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมอย่างหนึ่ง เพราะชมรมอ้ามได้เกิดขึ้นเพื่อช่วยในเรื่องการ สืบทอดประเพณีในบางส่วนที่กำลังจะสิ้นคลอน เช่น การสืบทอดนักดนตรีในพิธีกรรมต่างๆ ที่ นับวันจะมีน้อยลง หรือการเข้ามรดงค์เรื่องอุปกรณ์ของม้าทรงที่ไม่เหมาะสม มีลักษณะใหญ่โต และพิสดารเกินไป จนทำให้พิธีกรรมดูไม่ศักดิ์สิทธิ์และกำลังจะเปลี่ยนสภาพกลายเป็นการแสดง เพื่อความบันเทิง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า คงต้องใช้เวลาในการต่อสู้กับการ เปลี่ยนแปลงกันต่อไปในระยะหนึ่งจึงจะสามารถสืบทอดประเพณีให้เป็นไปตามแบบแผนดั้งเดิมได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอยู่ที่ความร่วมมือของอีกหลายฝ่าย โดยเฉพาะทางคณะกรรมการศาลเจ้าต่างๆ และ คนในท้องถิ่นเองด้วย หากว่าไม่ได้รับความร่วมมือกันในทุกฝ่าย ชมรมอ้ามก็คงต่อสู้เพียงลำพัง ไม่ไหว และคงจะทำได้แต่เพียงเป็นแค่กระบอกเสียงเท่านั้น

3.2.1.6 การสืบทอดโดยหน่วยงานภายนอก

ปัจจุบันหน่วยงานเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์งาน ประเพณีให้เป็นที่รู้จัก ในที่นี้ผู้วิจัยขออธิบายผู้ส่งสารที่เป็นหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการสืบทอดประเพณีนี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

3.2.1.6.1 การสืบทอดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.2.1.6.1.1 ผู้ส่งสาร (Sender) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานภูเก็ต เป็นหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ให้เป็นที่รู้จัก มีหน้าที่สำคัญคือ เป็นกระบอกเสียงในการกระจายข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับงานประเพณีถือศีลกินผักไปยังเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั่วโลกเพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมงานประเพณีเพื่อสร้างรายได้ให้กับจังหวัด

องค์กรดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทในช่วงปี พ.ศ.2530 โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ชมรมอามภูเก็ต เทศบาลนครเมืองภูเก็ต สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต และคณะบริหารของแต่ละศาลเจ้า เป็นต้น เพื่อตกลงหารือร่วมกันในการจัดงานและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน

3.2.1.6.1.2 เนื้อหาสาร (Message) หน่วยงานนี้ จะเน้น

การประชาสัมพันธ์โดยมีจุดมุ่งหมายไปที่การเสนอจุดขายของจังหวัด คือ งานประเพณีถือศีลกินผักให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่น่าสนใจในช่วงงานประเพณีเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในประเทศไทย อันเป็นการสร้างรายได้กับประเทศ ดังนั้น การสื่อสารดังกล่าวจึงเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างตลาดด้านการท่องเที่ยว ไม่ได้เน้นการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในท้องถิ่น เพราะเนื้อหาของ การประชาสัมพันธ์จะเน้นไปที่กิจกรรมในแต่ละวันในช่วงงานประเพณี และเส้นทางการเดินทางของแต่ละศาลเจ้าเป็นหลัก ส่วนประวัติความเป็นมาและข้อปฏิบัติในพิธีกรรมมีเพียงเล็กน้อย

นอกจากนี้ พบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2530 ประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตได้ถูกบรรจุให้อยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้ประเพณีนี้ได้รับการประชาสัมพันธ์ไปทั่วโลก โดยใช้ชื่องานว่า "ประเพณีกินเจ" ซึ่งทำให้คนทั่วโลกและคนรุ่นใหม่ในชุมชนเกิดความเข้าใจผิดคิดว่า ประเพณีนี้มีลักษณะเหมือนกับการกินเจในพื้นที่อื่นๆ ตามลักษณะแบบการกินมังสวิรัต แต่แท้จริงแล้ว ประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะ

เฉพาะที่แตกต่างกับการกินเจทั่วไป คือ เน้นการรับประทานอาหารที่ทำจากพืชผักล้วนๆ โดยไม่มีการปรุงแต่งด้วยโปรตีนเทียมเนื้อสัตว์แต่อย่างใด และพิธีกรรมก็จะเน้นไปทางลัทธิเต๋าเป็นสำคัญ มีการทวงเจ้าเข้าทรง และการแสดงอภิหารขององค์พระที่ประทับร่างม้าทรง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาสารที่หน่วยงานภายนอกสื่อสารออกไปในบางครั้งก็ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้คนรุ่นหลังที่มักจะได้รับสารจากสื่อส่วนกลางเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไป ความผิดพลาดครั้งนี้ส่งผลมายาวนานเป็นระยะเวลากว่าสิบปี จนเมื่อคนในท้องถิ่น และศาลเจ้าต่างๆ ได้รวมตัวกันก่อตั้งชมรมฮ้ามกุเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2544 ก็ได้มีการประชุมหารือกัน แล้วได้เสนอไปยังหน่วยงานภายนอกให้เข้าใจในเรื่องชื่อที่ใช้ ต่อมาจึงได้กลับมาใช้ชื่อเดิม คือ "ประเพณีถือศีลกินผัก" ตามเดิม

การสื่อสารที่ผิดพลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ตเป็นระยะเวลายาวนานนั้น ทำให้คนรุ่นใหม่ที่เข้าใจผิด ยังคงมีความคุ้นเคยกับสารเหล่านั้นอยู่ เนื่องจากคนรุ่นใหม่มักจะได้รับสารจากสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคลที่เป็นคนในท้องถิ่น วิธีแก้ไขปัญหานี้ ก็คือ ทางชมรมและสมาคมต่างๆ ในภูเก็ต ได้ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการประชาสัมพันธ์ ในชื่อ "ประเพณีถือศีลกินผัก" ผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ให้กับคนรุ่นหลัง และคนทั่วโลกได้รับทราบ ปัจจุบันยังมีเด็กรุ่นหลังที่ยังเรียกชื่อประเพณีนี้ว่า "ประเพณีกินเจ" ติดปากอยู่ ซึ่งก็คงต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูเรื่องดังกล่าวต่อไป แต่สำหรับคนเฒ่าคนแก่ซึ่งเป็นคนรุ่นเก่าที่ทราบความเป็นมาแต่ดั้งเดิม เมื่อผู้วิจัยพูดว่า "กินเจ" ก็จะมีการท้วงติงว่า ไม่ใช่การกินเจ เพราะที่ภูเก็ตจะใช้ว่า "เจ็ยะฉ่าย" ซึ่งเป็นภาษาจีนฮกเกี้ยน มีความหมายว่า "การกินผัก"

3.2.1.6.1.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) การ

เสนอข้อมูลข่าวสารจะใช้ช่องทางจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ (e - newsletter) และเว็บไซต์ขององค์กร รวมถึงแผ่นพับเป็นช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ยังมีการเสนอข่าวเกี่ยวกับประเพณีนี้ผ่านทางสื่อมวลชนทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลาง เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีโทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยจะเริ่มกระจายข่าวสารในช่วงก่อนงาน

ประเพณีประมาณ 2 - 3 เดือนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสวางแผนการเดินทางมาจังหวัดภูเก็ต และจะกระจายข่าวสารต่อเนื่องไปจนกระทั่งสิ้นสุดงานประเพณีถือศีลกินผักของปีนั้นๆ

3.2.1.6.1.4 ผู้รับสาร (Receiver) นักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย รวมถึงคนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งปัจจุบันพบว่า คนรุ่นใหม่หันมารับสารผ่านหน่วยงานภายนอกที่มีช่องทางผ่านสื่อมวลชนส่วนกลางมากกว่าการรับสารผ่านคนในครอบครัว

3.2.1.6.2 การสืบทอดโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต

3.2.1.6.2.1 ผู้ส่งสาร (Sender) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ก่อตั้งมาเมื่อปี พ.ศ.2545 เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริม สืบทอด พิธีพู่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต ในกรณีของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตพบว่า สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นๆ และส่งสารในเรื่องของเนื้อหางานประเพณีที่ถูกต้องไปยังหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะนำไปทำเป็นเอกสารเผยแพร่

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพบว่า หน่วยงานนี้มีจำนวนบุคลากรเพียง 10 คน ซึ่งยังไม่พอที่จะเข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเองในการสืบทอดประเพณีนี้ต่อไป

"ประเพณีถือศีลกินผัก จริงๆ แล้วภาครัฐก็ได้ส่งเสริมมากกว่า คือ ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ การประสานงานของแต่ละศาลเจ้า แต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการสืบทอด เพราะว่าโดยลำพัง ราชการเอง มันก็มีบุคลากรแค่ 10 กว่าคนเอง เราก็ไม่มีศักยภาพที่จะไปทำงานประเพณี มันเป็นประเพณีที่สำคัญของภูเก็ต ถือว่า

เป็นประเพณีที่คนภูเก็ททั้งเกาะ เขาลุกขึ้นมาทำเอง อย่างที่ที่เคยพูดให้ฟังว่า งานวัฒนธรรมมันต้องให้เจ้าของเขาเป็นคนทำ มันถึงจะยั่งยืน อย่างราชการนี้ก็ บทบาทก็คือ ส่งเสริมยังไงก็ได้ให้เขามามีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของเขาให้ยั่งยืน สืบทอดไปสู่ลูกหลานได้"

(จักรพงษ์ บุญสว่าง, **สัมภาษณ์**, 27 กันยายน 2555)

3.2.1.6.2.2 เนื้อหาสาร (Message) หน่วยงานนี้มีการส่ง เนื้อหาสารประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต และประวัติที่มาของศาล เจ้าแต่ละแห่งในจังหวัด หลักปฏิบัติตัว กำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละศาลเจ้า และ เส้นทางทหารแห่ขบวนอ้าวแก้ง (แห่พระ) ซึ่งมีเนื้อหาดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับแผ่นพับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามเจ้าหน้าที่พบว่า ทั้งสอง หน่วยงานได้มีการประสานงานกันเรื่องเนื้อหาเหล่านี้ โดยแผ่นพับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตได้มีการขออนุเคราะห์เนื้อหามาจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตอีกครั้ง หนึ่ง

นอกจากนี้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตยังได้มีหน้าที่ในการ ประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นๆ และส่งสารในเรื่องของเนื้อหางานประเพณีที่ถูกต้องไปยัง หน่วยงานอื่นที่ต้องการจะนำไปทำเป็นเอกสารเผยแพร่ด้วย และในปีนี้สำนักงานดังกล่าว ได้ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดขบวนแห่เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และงานสวดมนต์ถวายเป็นหลวง ในวันที่ 16 ตุลาคม 2555 โดยประสาน ความร่วมมือไปยังสถานศึกษา หน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้มาร่วมงาน และขอ ความอนุเคราะห์ให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ตจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก บริเวณเวทีกลางสะพานหิน

3.2.1.6.2.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) ในด้านการส่งสารที่เป็นเนื้อหาประวัติและพิธีกรรมต่างๆ หน่วยงานนี้จะส่งผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ โดยจัดทำหนังสือ "งานประเพณีถือศีลกินผัก "เจี๊ยะฉ่าย" จังหวัดภูเก็ต" ออกมาแจกจ่ายประชาชนในทุกปีที่มีงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน ส่วนช่องทางอื่นๆ นั้นพบว่า ได้แบ่งหน้าที่ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ตในการกระจายข่าวสารแล้ว

3.2.1.6.2.3 ผู้รับสาร (Receiver) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักเหล่านี้จะถูกส่งต่อไปยังคนในท้องถิ่นได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่ วัยรุ่น เยาวชนทั้งหลาย ในจังหวัดภูเก็ต

3.2.1.6.3 การสืบทอดโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต

3.2.1.6.3.1 ผู้ส่งสาร (Sender) สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ต หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆ ของจังหวัดให้ประชาชนได้รับรู้ และเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดออกสู่สายตาประชาชน ในกรณีนงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตพบว่า หน่วยงานนี้ทำหน้าที่ประสานงานให้สื่อมวลชนมาทำข่าวเกี่ยวกับงานประเพณี ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ประชาสัมพันธ์จังหวัดได้ความว่า "เราเป็นหน่วยงานภาครัฐแล้วก็หน่วยงานประชาสัมพันธ์ เราจะต้องประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่เป็นบวกเสมอ แน่แน่นอนว่า เราเป็นภาครัฐ ก็ต้องมีการประชุมหารือ ซึ่งเราจะต้องได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการทุกครั้งในการที่มีกิจกรรมหรือเทศกาลของจังหวัดเนี่ย ประชาสัมพันธ์จะต้องเข้าไปมีเกี่ยวข้องทุกครั้ง หนึ่งคือ ต้องมีการประสานสื่อทำข่าว ตีพิมพ์ ทำข่าวเนี่ย บางครั้งเราเป็นหน่วยงาน เราเป็นภาครัฐ อันเดียวไม่ได้ ข่าวราชการไม่ได้ ต้องมีเครือข่ายสื่อเอกชนเข้ามาร่วมด้วย ฉะนั้นเราต้องเป็นผู้ประสานที่ดี กับเครือข่ายสื่อมวลชน เราจะต้องละเอียดเขาไม่ได้เลย เราจะต้องเชิญเขามาร่วมรับทราบว่า วันนี้จะมีการประชุมเรื่องงานกินผักนะ ขอเชิญสื่อมวลชนมาทำข่าวด้วย อะไรวะอย่างนี้เป็นต้น"

(ปุ่นยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, **สัมภาษณ์**, 14 พฤศจิกายน 2555)

3.2.1.6.3.2 เนื้อหาสาร (Message) ส่วนใหญ่หน่วยงานนี้ จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งสื่อท้องถิ่นและส่วนกลางให้มาทำข่าว เนื้อหาสารที่ส่งจะเป็นกำหนดการของงานประเพณีถือศีลกินผัก และกิจกรรมตามศาลเจ้าในแต่ละวัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประชาสัมพันธ์การแถลงข่าวที่มีบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตเข้าเยี่ยมชมศาลเจ้าต่างๆ และงานแถลงข่าวเปิดงานประเพณีถือศีลกินผักที่ศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งทางประชาสัมพันธ์จังหวัดกล่าวว่า "อันที่สองที่ต้องมาทำแผนประชาสัมพันธ์ ว่า จะให้แถลงข่าวในวันไหน ให้ผู้ว่าเป็นเฮดของเรานะคะ ว่า ภูเก็ตจะมีการทำกิจกรรมอะไรวันไหนบ้าง โดยเราต้องจัดอีเว้นท์ขึ้นมาให้เขาแถลงข่าว จัดงานแถลงข่าว เราเองเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาล"

(ปุ่นยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, **สัมภาษณ์**, 14 พฤศจิกายน 2555)

การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักของหน่วยงานนี้ จะไม่ได้เน้นเนื้อหาสาระสำคัญหรือ แก่นแท้ของประเพณีมากนัก แต่จะเน้นการเสนองานประเพณี เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดภูเก็ต เน้นให้ประชาชนเห็นถึงความยิ่งใหญ่ อลังการ และพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาเที่ยวชมงานประเพณีนี้ และในส่วนของ การส่งเนื้อหา ความรู้ประวัติความเป็นมาและหลักปฏิบัติในงานประเพณีถือศีลกินผักนั้น หน่วยงานนี้ไม่ได้ รับผิดชอบ เพราะจากการประชุมและแบ่งหน้าที่ระหว่างหน่วยงานอื่นๆ พบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรับผิดชอบในส่วนของ การผลิตเอกสารแจกจ่ายแก่ประชาชน เนื่องจากมีงบประมาณ เพียงพอต่อการผลิต และในส่วนของศาลเจ้าแต่ละแห่ง ก็มีการทำเอกสารแจกจ่ายแก่คนทั่วไปอยู่ แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องทำเอกสารเพิ่มอีก

3.2.1.6.3.3 ช่องทาง/วาระโอกาส/พื้นที่ (Channel) ช่องทางการสื่อสารนั้น พบว่า หน่วยงานนี้สื่อสารผ่านสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ซึ่งอยู่ในสังกัดของตนเอง อยู่แล้ว และวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ รวมถึงเว็บไซต์ของหน่วยงานเองด้วย

นอกจากนี้ยังมีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ไปยังสื่อมวลชนเอกชนทั้งท้องถิ่นและส่วนกลางในแขนงต่างๆ ด้วยอีเมลล์เพื่อให้นักข่าวต่างๆ ทราบและมาทำข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ประเพณีนี้ออกไปสู่สาธารณะอีกครั้งหนึ่ง

ก็มีช่อง 11 ภูเก็ต มีวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานของพีทีที่สามารถทำข่าวได้ เราก็เผยแพร่ แต่เราก็ต้องแจ้งเอกชนให้ไปทำข่าวด้วยจะได้คึกคัก แล้วก็สามารถกระจายข่าวได้อย่างทั่วครอบคลุมทุกแขนงในภูเก็ต"

(ปณณวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2555)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า สำนักงานประชาสัมพันธ์จะมีการยืมมือของสื่อมวลชนในหลายแขนงมาเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักอีกทอดหนึ่ง ซึ่งสื่อมวลชนที่เข้ามาบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ ในงานประเพณีนี้ส่วนใหญ่ก็จะนำเสนอเฉพาะภาพเหตุการณ์พิธีกรรมที่ดูตื่นเต้นเร้าใจ และเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป เช่น พิธีกรรมลุยไฟ พิธีกรรมอิวแก้ง (ขบวนแห่พระ) เป็นต้น โดยไม่ได้อธิบายรายละเอียดของพิธีกรรมเลย และนำเสนอเพียงภาพข่าวสั้นๆ เท่านั้น ยกเว้นหนังสือพิมพ์เสียงใต้ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จะมีการนำเสนอภาพเหตุการณ์ตลอดทั้ง 9 วัน และมีการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และหลักปฏิบัติในพิธีกรรมไว้บ้าง และมีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกำหนดการพิธีกรรมของแต่ละศาลเจ้าไว้ด้วย จึงถือว่า หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นสื่อท้องถิ่นที่มีบทบาทในการสืบทอดประเพณีด้วยเช่นกัน

ในช่วงงานประเพณีนี้ สื่อมวลชนทุกแขนงทั้งสื่อท้องถิ่นและสื่อมวลชนต่างนำเสนอข่าวเกี่ยวกับงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตกันมากมาย และสื่อส่วนกลางก็มักจะนำเสนองานประเพณีนี้ควบคู่ไปกับงานกินเจที่อื่นๆ ที่จัดในเวลาใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งอาจจะทำให้ผู้รับสาร โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เกิดความเข้าใจผิด หรือตีความหมายประเพณีถือศีลกินผักผิดไปได้ อย่างเช่น เรื่องอาหารเจ สื่อมวลชนก็มักจะนำเสนอในลักษณะของการ

ประชาสัมพันธเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี โดยไม่ได้กล่าวถึงผลต่อการสืบทอดประเพณีที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

3.2.1.6.3.4 **ผู้รับสาร (Receiver)** ผู้รับสารก็จะมีทั้งคนในท้องถิ่น คนนอกท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่เปิดรับสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในส่วนของผู้รับสารที่เป็นคนท้องถิ่นนั้น พบว่า คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจกับข่าวสารเรื่องนี้มาก ซึ่งการที่คนหันมาสนใจข่าวเฉพาะพิธีกรรมที่ตื่นเต้นเร้าใจ ก็แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่มักจะให้ความสนใจรูปแบบพิธีกรรมอันเป็นแค่เปลือกนอกมากกว่าคุณค่าหรือความหมายอันเป็นแก่นแท้ของพิธีกรรม

สรุปแล้ว ผลจากการสื่อสารประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ของหน่วยงานภายนอกมีผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในช่วงเวลานี้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี

3.3 เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีทั้ง 2

ยุค

เนื่องจากกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตในแต่ละยุคมีความแตกต่างกันไป ซึ่งส่งต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในแต่ละยุคด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออธิบายการสื่อสารทั้ง 2 ยุคในเชิงเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นความแตกต่าง โดยผู้วิจัยจะขอสรุปตารางเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีทั้ง 2 ยุค ดังนี้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักทั้ง 2 ยุค

การสืบทอด	ยุคอดีต	ยุคปัจจุบัน
1. การสืบทอดโดยคนทั่วไป	<p>ผู้ส่งสาร : คนเฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว มีเวลาสั่งสอนลูกหลานเยอะ</p> <p>เนื้อหาสาร : ประวัติความเป็นมาและหลักปฏิบัติในประเพณี</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า ปากต่อปาก วิธีคัดเลือกเก้าอี้แก้หล่อจู้</p> <p>ผู้รับสาร : ลูกหลาน</p> <p>การมีส่วนร่วมมากในประเพณี</p>	<p>ผู้ส่งสาร : คนเฒ่าคนแก่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาสั่งสอนหรือพาหลานไปงานประเพณี</p> <p>เนื้อหาสาร : ประวัติความเป็นมาและหลักปฏิบัติในประเพณี</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่าปากต่อปาก และเทคโนโลยี วิธีคัดเลือกเก้าอี้แก้หล่อจู้</p> <p>ผู้รับสาร : ลูกหลาน ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในงานประเพณี</p>
2. การสืบทอดโดยม้าทรง	<p>ผู้ส่งสาร : ม้าทรงรุ่นพี่</p> <p>เนื้อหาสาร : หลักปฏิบัติและหน้าที่ของม้าทรง</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า สั่งสอนด้วยวาจา</p> <p>ผู้รับสาร : ม้าทรงรุ่นน้อง</p>	<p>ผู้ส่งสาร : ม้าทรงรุ่นพี่ มีน้อยลง</p> <p>เนื้อหาสาร : หลักปฏิบัติและหน้าที่ของม้าทรง</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า สั่งสอนด้วยวาจา</p> <p>ผู้รับสาร : ม้าทรงรุ่นน้อง มีน้อยลง</p>
3. การสืบทอดโดยสวดกั้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม)	<p>ผู้ส่งสาร : อาจารย์, รุ่นพี่สวดกั้ว</p> <p>เนื้อหาสาร : การประกอบพิธีกรรม คาถา บทสวด อุปกรณ์ต่างๆ</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า สั่งสอน ตำรา</p> <p>ผู้รับสาร : สวดกั้วรุ่นน้อง ลูกศิษย์</p>	<p>ผู้ส่งสาร : อาจารย์, รุ่นพี่สวดกั้ว</p> <p>เนื้อหาสาร : การประกอบพิธีกรรม คาถา บทสวด อุปกรณ์ต่างๆ</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า สั่งสอน ตำรา</p> <p>ผู้รับสาร : สวดกั้วรุ่นน้อง ลูกศิษย์ มีน้อยลง</p>
4. การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า	ไม่มี	<p>ผู้ส่งสาร : คณะกรรมการศาลเจ้า</p> <p>เนื้อหาสาร : ประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติ ข้อห้าม กำหนดการ พิธีกรรมต่างๆ</p> <p>ช่องทาง : การบอกเล่า ติดป้ายประกาศ สื่อออนไลน์ เฟซบุ๊ก</p> <p>ผู้รับสาร : คนในชุมชน และคนนอกชุมชน</p>

การสืบทอด	ยุคอดีต	ยุคปัจจุบัน
4. การสืบทอดโดยชมรมอ้าม	ไม่มี	ผู้ส่งสาร : ชมรมอ้าม เนื้อหาสาร : วรรณคดีการสืบทอด ประเพณีให้ตรงตามแบบแผน ดั้งเดิม ช่องทาง : ที่ประชุมงานประเพณี เอกสารต่างๆ และสื่อมวลชน ผู้รับสาร : หน่วยงานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องและคนทั่วไป
5. หน่วยงานภายนอก : การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต, สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ภูเก็ต	ไม่มี	ผู้ส่งสาร : การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดภูเก็ต เนื้อหาสาร : ประวัติประเพณี เล็กน้อย กำหนดการพิธีกรรม ตามศาลเจ้าต่างๆ ช่องทาง : สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อมวลชนทั้งท้องถิ่นและส่วนกลาง

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยขออธิบายสรุปการเปรียบเทียบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณี
ถือศีลกินผักระหว่างยุคอดีตกับปัจจุบัน กล่าวคือ ในยุคอดีตจะมีการสืบทอดของคน 3 กลุ่มคือ
กลุ่มคนทั่วไปในชุมชน กลุ่มม้าทรง และกลุ่มฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ส่วนในยุคปัจจุบันจะ
มีการสืบทอดของคณะกรรมการศาลเจ้า, ชมรมอ้าม และหน่วยงานภายนอกเพิ่มเติมจากในอดีต
แต่ในการสืบทอดของคนกลุ่มต่างๆ ในยุคอดีตและปัจจุบันจะมีความแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยจะ
แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. การสืบทอดโดยคนทั่วไป

ในอดีตนั้น ผู้ส่งสารคือ คนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ในครอบครัวจะมีการบอกเล่า สั่งสอน ประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติและข้อห้ามในพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีให้ลูกหลานฟัง ทั้งสองฝ่ายจะมีการโต้ตอบกันไปมา ลูกหลานในอดีตก็เชื่อฟังและมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในครอบครัว จึงได้รับสารที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้เมื่อถึงงานประเพณีคนเฒ่าคนแก่ และพ่อแม่ก็จะพา ลูกหลานมาช่วยงานในศาลเจ้าเป็นประจำ เนื่องจากคนสมัยก่อนมีเวลาว่างจากการทำงานมาก ไม่ต้องรับจ้างหรือทำงานนอกบ้าน จึงสามารถมาช่วยงานศาลเจ้าเป็นประจำเสมอ คนในอดีต จึงมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีนี้เป็นอย่างมาก

ในปัจจุบัน ก็มีการสืบทอดเช่นเดียวกับคนในอดีต คือ ผู้ส่งสารก็เป็นคนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ในครอบครัวที่บอกเล่า สั่งสอนประวัติความเป็นมาให้กับลูกหลาน แต่เนื่องจากสภาพ เศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาได้สั่งสอน ลูกหลาน หรือพาลูกหลานไปร่วมพิธีกรรมเหมือนคนในอดีต ทำให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีในฐานะผู้ช่วยงานประเพณี จึงอาจจะทำให้เข้าใจความหมายและคุณค่าของ พิธีกรรมต่างๆ ไม่ลึกซึ้ง และการที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่คอยตักเตือนลูกหลานอย่างใกล้ชิดเหมือนคน สมัยก่อน ก็ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจแก่นแท้ของประเพณี และกระทำการที่ขัดกับแก่นของ ประเพณี เช่น การรับประทานอาหารเจที่มีเนื้อสัตว์เทียม การเล่นประทัดที่รุนแรงเกินไป เป็นต้น

2. การสืบทอดโดยม้าทรง

ในอดีต ผู้ส่งสารเป็นม้าทรงรุ่นพี่ที่มีการบอกเล่า สั่งสอน ตักเตือนรุ่นน้องที่เพิ่งเข้ามารับ หน้าที่ใหม่เกี่ยวกับเรื่องหลักปฏิบัติตัว หน้าที่ของม้าทรง การใช้อุปกรณ์ต่างๆ สำหรับม้าทรง ซึ่ง สมัยก่อนนั้นจำนวนม้าทรงมีไม่มากนักประมาณ 20 - 30 คนในแต่ละศาลเจ้า และส่วนใหญ่ม้า ทรงก็เป็นคนในชุมชนเดียวกัน บ้านอยู่ละแวกเดียวกัน จึงทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก รุ่นน้องก็มีความเคารพรุ่นพี่ จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างตรงตามแบบแผนดั้งเดิม

ในปัจจุบัน พบว่า ม้าทรงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีคนนอกชุมชนเข้ามาเป็นม้าทรงด้วย ทำให้ไม่สนิทกันเหมือนสมัยก่อน จึงทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารในกรณีนี้มีบทบาทน้อยลง การสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยม้าทรงเริ่มลดน้อยลงไป ม้าทรงในปัจจุบันจึงอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ จะมีเพียงกลุ่มม้าทรงคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ที่รู้จักกันมานานแล้วเท่านั้นที่ยังพูดคุยสื่อสารกัน ส่วนม้าทรงวัยรุ่นก็จะอยู่กับกลุ่มเพื่อนฝูงของตน จะไม่เข้าหาผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มีการตกเดือนส่งสอนกันเหมือนในอดีต ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีผิดเพี้ยนไป เช่น การที่ม้าทรงวัยรุ่นหลายคนใช้อุปกรณ์แทงปากที่อันใหญ่เกินไป และไม่ใช้อาวุธในตำนานตามแบบดั้งเดิม เป็นต้น

3. การสืบทอดโดยฮวดแก้ว

ในอดีต อาจารย์ฮวดแก้วหรือฮวดแก้วรุ่นพี่จะเป็นผู้บอกเล่า สั่งสอน แนะนำ ลูกศิษย์หรือรุ่นน้องของตนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การประกอบพิธีกรรมต่างๆ อุปกรณ์ที่จะต้องประกอบพิธีกรรม บทสวดมนต์ และคาถาต่างๆ ด้วยการพูดคุยบอกเล่า และมีตำราประกอบการเรียนการสอน โดยในช่วงเวลาปกตินั้นจะมีการเรียนการสอนที่บ้านอาจารย์ตามเวลาที่สะดวกของแต่ละคน และให้ฝึกปฏิบัติจริงและเรียนรู้งานในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยมีอาจารย์หรือรุ่นพี่คอยแนะนำอยู่ใกล้ๆ ซึ่งปัจจุบันวิธีการสื่อสารเพื่อสืบทอดเช่นนี้ก็ยังคงปฏิบัติกันมาเช่นในอดีต แต่แตกต่างกันที่ว่า ในอดีต แม้ฮวดแก้วจะมีไม่มากนัก แต่ก็มีคนที่มารับหน้าที่นี้อยู่เรื่อยๆ ไม่ขาดตอน แต่ปัจจุบันนั้นจำนวนผู้รับสารหรือผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ฮวดแก้วรุ่นต่อไปมีน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีเลยในบางศาลเจ้า ทำให้การสืบทอดฮวดแก้วในปัจจุบันเริ่มสั่นคลอนลงแล้ว อาจจะมีผลสืบเนื่องทำให้ในอนาคตฮวดแก้วมาประกอบพิธีกรรมได้

อีกประการหนึ่งคือ **ในอดีต** ฮวดแก้วทุกคนจะมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีมากกว่าคนในปัจจุบัน กล่าวคือ สมัยก่อนนั้น ฮวดแก้วทุกคนจะต้องเตรียมอุปกรณ์และขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเองทุกขั้นตอน ทำให้สามารถเข้าใจพิธีกรรมได้อย่างลึกซึ้ง ไม่ขาดตกบกพร่อง และทราบคุณค่าความหมายขององค์ประกอบต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้ ทำให้การสืบทอดเป็นไปอย่างเหมาะสมตรงตามแบบแผน **แต่ปัจจุบัน** ศาลเจ้ามีเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมอื่นๆ มาช่วยในเรื่องการเตรียมอุปกรณ์ทำพิธีกรรม จึงอาจจะทำให้ฮวดแก้วในปัจจุบันหลงลืมหรือไม่เข้าใจใน

คุณค่าและความหมายขององค์ประกอบเหล่านั้น เพราะไม่ได้ลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลให้การสืบทอดไม่ครบถ้วนและสมบูรณ์

4. การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า

ในอดีต งานประเพณีถือศีลกินผัก เป็นงานของคนในท้องถิ่นที่จัดกันเอง ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมกันทุกคน จึงยังไม่มีคณะกรรมการศาลเจ้า แต่**ปัจจุบัน**มีผู้เข้าร่วมงานเพิ่มมากขึ้นทุกปี และบริบทชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเปิดขนาดใหญ่ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศาลเจ้าขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อทำหน้าที่บริหารงานประเพณีถือศีลกินผัก บุคคลเหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางรูปแบบพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมบางอย่างจึงขึ้นอยู่กับคณะกรรมการศาลเจ้าเป็นสำคัญ คณะกรรมการศาลเจ้าจะมีการส่งสารด้วยการบอกเล่าประวัติความเป็นมา กำหนดการพิธีกรรมของศาลเจ้าไปให้ลูกหลาน คนรู้จักได้ทราบ และยังมีการติดประกาศ กำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ไว้ด้านหน้าศาลเจ้าด้วย อีกทั้งยังมีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของศาลเจ้าด้วย จึงทำให้คนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว

5. การสืบทอดโดยชมรมอ้ามกุ๊ก

ในอดีต ไม่มีชมรมอ้ามกุ๊ก เพราะในสมัยก่อนมีศาลเจ้าอยู่ไม่มากนัก คนในท้องถิ่นก็มีไม่มาก จึงสามารถดูแลช่วยเหลือกันได้เอง แต่พอประเพณีเริ่มเข้าสู่ยุค**ปัจจุบัน**ก็ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปหลายด้าน จึงเกิดชมรมอ้ามกุ๊กเฟื่องก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2544 เพื่อช่วยดูแลความเรียบร้อยในด้านการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักให้เป็นไปตามแบบแผนดั้งเดิม ชมรมดังกล่าวเกิดจากการรวมตัวกันของคณะกรรมการศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตที่มาประชุมหารือกันซึ่งแต่ละศาลเจ้าจะส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมประมาณ 2 - 3 คน ดังนั้นสมาชิกของชมรมอ้ามกุ๊กโดยภาพรวมจะมีประมาณ 20 - 30 คน โดยชมรมนี้จะมีการประสานงานกับศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดให้ช่วยสอดส่องดูแลรูปแบบของพิธีกรรมของตนให้อยู่ในขอบเขตดั้งเดิม นอกจากนี้ชมรมอ้ามกุ๊กยังพยายามประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อรณรงค์การสืบทอดประเพณีให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม และพยายามรณรงค์สืบทอดองค์ประกอบบางอย่างที่กำลังจะสั่นคลอน เช่น การรณรงค์ให้คณะกรรมการศาลเจ้าต่างๆ ช่วยตรวจดูความเรียบร้อยเรื่องการใช้อุปกรณ์แทงปาก

ของม้าทรง การประสานงานกับตำรวจให้ช่วยตรวจตราเรื่องการขายและเล่นประทัดที่รุนแรงเกินไป รวมถึงการสนับสนุนให้มีการสืบทอดนักดนตรีรุ่นใหม่ที่จะมาเล่นเครื่องดนตรีหล่อก้อติดันประกอบพิธีกรรมในงานประเพณี เป็นต้น

6. การสืบทอดโดยหน่วยงานภายนอก

ในอดีต บริบทชุมชนยังเป็นสังคมปิดจึงมีเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นที่เป็นผู้จัดงาน ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้องเลย แต่**ในปัจจุบัน** ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา มีหน่วยงานภายนอกหลายแห่งเข้ามาสืบทอดงานประเพณีนี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต เข้ามามีส่วนในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์งานประเพณีนี้ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก การสื่อสารของหน่วยงานดังกล่าวมีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างมาก เช่น เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว การที่หน่วยงานสื่อสารผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในชื่องานประเพณีกินเจ ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจผิดคิดว่า พิธีกรรมนี้มีลักษณะเหมือนการกินเจตามพื้นที่อื่นๆ แสดงให้เห็นว่า การสืบทอดประเพณีของหน่วยงานภายนอกที่ไม่เข้าใจคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของประเพณีก็จะทำให้เกิดการผิดเพี้ยนในการสื่อสารได้ อีกทั้งหน่วยงานดังกล่าวยังเน้นการส่งสารไปที่นักท่องเที่ยวมากกว่าคนในชุมชนจึงทำให้เนื้อหาของ การสื่อสารไม่เน้นไปที่ให้ความรู้แก่คนในชุมชน แต่เป็นการแสดงเนื้อหาและภาพประกอบเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ตก็จะเป็นผู้ประสานงานในการจัดงานต่างๆ และคอยส่งข่าวให้สื่อมวลชนต่างๆ มาทำข่าวงานประเพณี และมีการทำจุลสารบอกประวัติรายละเอียด และกำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ให้คนทั่วไปได้ทราบด้วย

หากนำแนวคิดเกี่ยวกับสามเส้นทางของการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน ของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2549) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะพบว่า ในอดีตนั้นมีการใช้เส้นทางสายเดิม 2 สายหลัก ได้แก่ การสืบทอดแบบตายายสอนลูกหลาน ซึ่งเป็นการใช้วิธีการพูด การบอกเล่าเรื่องราว

ให้ลูกหลานฟัง และการสืบทอดแบบตายายพาทำเลย คือ ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะลองปฏิบัติให้ดู แล้วให้ลูกหลานทำตาม หรืออย่างอาจารย์ฮวดแก้วก็จะสาธิตการประกอบพิธีกรรมให้ลูกศิษย์ดูแล้ว ให้ลองปฏิบัติตาม เป็นต้น ซึ่งเส้นทางดังกล่าวนี้มีลักษณะยึดเอาผู้ส่งสารหรือครูผู้สอนเป็นตัวตั้ง แต่เมื่อพิจารณาการสืบทอดในยุคปัจจุบันพบว่า มีลักษณะการสืบทอดที่แตกต่างไปจากในอดีต คือ มีการใช้การสืบทอดตามเส้นทางสายเดิมทั้ง 2 แบบเหมือนในอดีต แต่มีการใช้เส้นทางตัดใหม่สายที่ 3 เพิ่มขึ้นมาคือ การเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง ซึ่งเห็นได้จากการสื่อสารของหน่วยงานภายนอกอย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตที่เน้นการพิจารณาตัวผู้รับสารซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวเป็นตัวหลักในการส่งสาร ซึ่งก็มีผลให้เนื้อหาสารมีลักษณะของการดึงดูดใจมากกว่า การให้ความรู้ด้านเนื้อหาของระประเพณี ผู้วิจัยคิดว่า หากผู้ส่งสารเดิม ได้แก่ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และคณะกรรมการศาลเจ้า ม้าทรง ฮวดแก้ว ควรหันมาใช้วิธีการส่งสารแบบใช้ผู้รับสารเป็นตัวตั้ง เพื่อให้การส่งสารเป็นไปอย่างเหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมายที่สุด ก็จะเป็นผลดีต่อการสืบทอดประเพณีนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักในยุคอดีตและปัจจุบันย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป อันจะส่งผลต่อทิศทางการสืบทอดประเพณี

4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่น

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นประเพณีที่มีการดำรงอยู่จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันเกือบสองร้อยปี จากการศึกษาค้นคว้าประกอบของประเพณีก็พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักที่มีลักษณะของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเช่นกัน ผู้วิจัยจะนำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของสี่พี่น้องแบบพล

วัตรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะแสดงตารางการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ระดับ	บทบาทหน้าที่ในอดีต	บทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน			
		สืบเนื่อง	คลี่คลาย	เพิ่มใหม่	หายไป
ปัจเจกบุคคล	1. ด้านสุขภาพ - รักษาโรค 2. ด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและที่พึ่งทางใจ 3. ด้านการฝึกความอดทน	1. ด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและที่พึ่งทางใจ	1. ด้านสุขภาพ - รักษาโรค 2. ด้านการฝึกความอดทน	1. การเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและบารมีทางการเมือง 2. การเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ให้กับห้างร้านและบริษัทต่างๆ ในเชิงพาณิชย์	ไม่มี
กลุ่ม	1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	ไม่มี	1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว		ไม่มี

ระดับ	บทบาทหน้าที่ในอดีต	บทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน			
		สืบเนื่อง	คลี่คลาย	เพิ่มใหม่	หายไป
ชุมชน	1. ด้านการระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน 2. การเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน 3. ด้านการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ 4. ด้านการอบรมบ่มเพาะ 5. ด้านการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต	1. ด้านการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ 2. ด้านการอบรมบ่มเพาะ 3. ด้านการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต	1. ด้านการระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน 2. การเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน	1. การเป็นจุดขายสำคัญทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต 2. ด้านเศรษฐกิจ - เชิงพาณิชย์ 3. ด้านให้ความบันเทิง	ไม่มี

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีบทบาทหน้าที่อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากมาย โดยบทบาทหน้าที่เหล่านี้จะมีลักษณะเคลื่อนไหว คือ มีการปรับเปลี่ยนไปตามมิติของกาลเวลาจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่ บทบาทหน้าที่สืบเนื่อง บทบาทหน้าที่เพิ่มเติม บทบาทหน้าที่คลี่คลาย และบทบาทหน้าที่หายไป ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ดังกล่าวในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักในยุคอดีต

ในอดีต ประเพณีถือศีลกินผักมีบทบาทหน้าที่ต่อท้องถิ่นภูเก็ตมากมาย แสดงให้เห็นว่าประเพณีนี้มีความสัมพันธ์กับชุมชนชาวภูเก็ต และเป็นประเพณีสำคัญต่อชาวภูเก็ต ผู้วิจัยจึงขอแบ่งบทบาทหน้าที่ของประเพณีดังกล่าวในยุคอดีต โดยจะมองเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

4.1.1 บทบาทหน้าที่ระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่

4.1.1.1 บทบาทด้านสุขภาพ - การรักษาโรค

เนื่องจากวัตถุประสงค์เริ่มแรกของการจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นของชาวหมู่บ้านกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ก็คือ การถือศีลกินผักเพื่อให้ตนหายจากโรคภัยที่เป็นอยู่ เพราะได้เห็นคนะจิวชาวจีนปฏิบัติแล้วได้ผลดี จึงปฏิบัติตาม อีกทั้งในสมัยก่อน เทคโนโลยีด้านการแพทย์ยังไม่เจริญเหมือนเช่นปัจจุบัน จึงทำให้คนที่ป่วยโรคนานโรครักษาไม่หายขาด คนสมัยก่อนจึงหันมาพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของตนที่เชื่อการมีอยู่ของเทพเจ้าที่ตนนับถือ และเชื่อว่า เทพเจ้าจะช่วยเหลือตนได้ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ดังกล่าวจึงเป็นบทบาทหน้าที่ตรง ซึ่งมองเห็นได้อย่างชัดเจน และคนทั่วไปก็รับรู้ได้ เพราะหน้าที่รักษาโรคนี้เป็นบ่อเกิดของการเริ่มต้นพิธีกรรมถือศีลกินผักขึ้นในจังหวัดภูเก็ตเมื่อครั้งอดีตกาล

"คือสมัยก่อนมันไม่มีโรงพยาบาลหรือว่าหมออะไรอย่างนี้นะ คือรักษาด้วยพระ ด้วยพวกสมุนไพรมันแล้วก็หาย เขาก็เลยจัดที่กองจ่าย (พิธีกรรมกินผัก) ขึ้นมา แล้วคนะจิวก็หายป่วย ชาวบ้านที่อยู่แถวนั้นเขาเห็น เขาก็เกิดศรัทธา อยากหายจากโรคบ้าง ก็ทำตาม"

(ชาวเรศ แจ้จวบ, **สัมภาษณ์**, 3 ตุลาคม 2555)

"การแพทย์ในสมัยก่อนมันไม่เจริญ ก็ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้าช่วยรักษา บางทีเทพเจ้าเขาประทับทรง เขาก็ไปถาม คนไม่สบายอย่างนี้ ก็ไปถามเทพ ขอให้ท่านช่วยเหลือ แล้วจะกินผักให้"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, **สัมภาษณ์**, 10 กันยายน 2555)

4.1.1.2 บทบาทด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจและที่พึ่งทางใจ

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในอดีต เปรียบเสมือนสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน แต่ละคนล้วนมีปัญหาชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในแต่ละปี เมื่อมีการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก คนในท้องถิ่นก็จะเข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักกัน เพื่อให้ตนเองเกิดความสบายใจที่ได้ทำบุญถือศีล และได้มาศาลเจ้าเพื่อไหว้พระ ขอบพระจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยคุ้มครองและปกป้องตนให้มีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และภัยอันตรายต่างๆ บางคนก็ถือโอกาสใช้ประเพณีถือศีลกินผักนี้เป็นเครื่องแก้บน เช่น จะบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าเงินที่ตนนับถือ หากสำเร็จผลจะถือศีลกินผักให้ เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับองค์เทพเจ้าของคนในอดีต ส่งผลให้คนเหล่านี้ยึดประเพณีนี้เป็นที่พึ่งทางจิตใจ

"อันนี้ผมจะเล่าให้ฟังอีกนิดนึง พ่อผมเองชื่อ นายฮวด ปิ่น ประดับ (แซ่คั้ง) พ่ออายุสัก 40 ปี แกตายราว 45 ปี ท่านไปทำเหมืองด้วยพวก พ่อใกล้กินผักเข้ามาก็ไม่มี ไม่ค่อยได้แร่ ท่านก็บนว่า ขอให้ได้แร่เถอ ถ้าได้ขายแร่ได้แล้วจะกินผัก มันก็เกิดได้แร่ขึ้นมา อันนี้ได้ยินกับหูเองเลย"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

"กินผักนี่ดีนะ กินแล้วจะได้จิตใจสะอาด สบายใจ ได้ไปไหว้พระขอพระอะไรอย่างนั้นะ บางทีมีปัญหา ไม่สบายใจ ก็ให้พระช่วย ให้ท่านคลบลดดาลให้เราพอเจอแต่สิ่งดีๆ"

(ภัทรพร ใจหาญ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

นอกจากนี้ประเพณีนี้ยังมีพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ จะมาเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ได้แก่ พิธีกรรมไถ่หย่า หรือพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ชาวบ้านในอดีตเชื่อว่า จะช่วยบำบัดเป่าสิ่งไม่ดีในตัวของคนนั้นออกไป พิธีกรรมป้ายขิดแซ่ หรือพิธีกรรมบูชาดาว เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านมาเข้าร่วมเพื่อบูชาดวงดาวทั้ง 7 ดวงตามความเชื่อของลัทธิเต๋า ในพิธีกรรมนี้จะมีการแจกสิ่งของปลูกเสกต่างๆ ชาวบ้านก็จะมารอรับสิ่งของเหล่านี้ไปไว้ในบ้านหรือพกติดตัวเพื่อความสบายใจและเป็นสิริมงคลกับตัวเอง

"พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ คนก็มักกันเยอะนะ เหมือนว่า กินผัก แล้ว ได้สะเดาะเคราะห์ด้วย เราต้องเอารูปผู้หญิงเป็นตัวแทนเรามา กระดาษทอง เขียนชื่อเราลงไป ใบกุ่มช่วยด้วย แล้วก็เดินข้ามสะพานสะเดาะเคราะห์ เสร็จแล้วพระก็จะประทับตราภาษาจีนให้ที่หลังเสื้ออะ"

(ภัทรพร ใจหาญ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

4.1.1.3 บทบาทหน้าที่ด้านการฝึกความอดทน

เนื่องจากหลักปฏิบัติของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต มีข้อกำหนดไม่ให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้รับประทานเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์ทุกชนิด รวมถึงพืชผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด จึงทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นสิริมงคลกับตัวเอง (เป่งฮ้าน) และ "แข็ง" (สะอาดบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ) ดังนั้นผู้ปฏิบัติจึงต้องอาศัยความอดทนอดกลั้นต่อความอยาก และกิเลสตัณหาทั้งปวง ตลอดระยะเวลาทั้ง 9 วันเพื่อให้บรรลุผล จึงถือเป็นการฝึกความอดทนไปในตัวด้วย

"อู๊ย สมัยก่อน ตอนกินผักเขาไม่ให้พูดถึงเลย ของคาว เขาไม่ให้พูดเลย กินไม่ได้ พูดถึงก็ไม่ได้ เมื่อก่อนถ้าช่วงกินผักแล้วพูดถึงของคาว พูดถึงปลา พูดถึงหมู โดนด่าทุกที ยายของป้า แกด่าเลยว่า กินผักแค่ 9 วัน 10 วัน

ยังจะพูดถึงอีก ไม่ให้พูดถึงเลย แล้วเขาไม่ให้พูดไม่ด่า ไม่พูดคำหยาบกัน เหมือนเป็นการจำศีล"

(ภัทรพร ใจหาญ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

4.1.2 บทบาทหน้าที่ระดับกลุ่ม ได้แก่

4.1.2.1 บทบาทหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว

ในอดีต เมื่อถึงงานประเพณีถือศีลกินผัก ครอบครัวชาวจีนในภูเก็ตจะกินผักกันทุกบ้าน เพราะเป็นความเชื่อที่ถ่ายทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว และลูกหลานรุ่นต่อมาก็ยังคงยึดถือความเชื่อดังกล่าวอยู่ ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะพาลูกหลานของตนไปไหว้พระที่ศาลเจ้าเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะไปกันทั้งบ้าน เวลามาช่วยงานในศาลเจ้าก็จะมากันทั้งครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่มีประเพณีถือศีลกินผักเป็นตัวกลางให้เกิดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่แต่ละครอบครัวทำเพื่อชุมชนของตน นอกจากนี้คนเฒ่าคนแก่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวยังมีโอกาสได้สั่งสอนลูกหลานของตนให้เข้าใจประเพณีนี้อย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

การได้ร่วมกิจกรรมร่วมกัน ทำให้คนในครอบครัวมีโอกาสได้พูดคุย ทำความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น ช่วยประสานรอยร้าวในครอบครัว และช่วยกระชับความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นในครอบครัวได้ด้วย

"สมัยเด็กๆ พอถึงกินผัก ครอบครัวเราก็จะไปทำบุญแล้วก็หิ้วปิ่นโตที่ศาลเจ้า พ่อแม่ก็จะเล่าให้ฟังว่า ประวัติเป็นยังไงอะไร"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

4.1.3 บทบาทหน้าที่ระดับชุมชน ได้แก่

4.1.3.1 บทบาทหน้าที่ด้านการระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน

ในอดีต งานประเพณีถือศีลกินผักเป็นงานที่จัดทำขึ้นในท้องถิ่น และต้องได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นในการช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพื่อจัดงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตั้งแต่อดีตมา ก็พบว่า งานประเพณีถือศีลกินผักยังคงจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าในอดีต คนในท้องถิ่นต่างร่วมแรงร่วมใจกัน และมีความสามัคคีกันอย่างพร้อมเพรียงที่จะจัดงานประเพณีของท้องถิ่นตน การได้เข้ามาพบปะพูดคุยกัน ได้ร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันทำให้คนในชุมชนเข้าใจกันและกัน อีกทั้งความศรัทธาและความเชื่อที่มีเหมือนกันของชาวจีนในสังคมภูเก็ต ก็ช่วยทำให้เกิดพลังสามัคคีขึ้นในชุมชนได้

"คนที่มาช่วย ตั้งแต่อดีตก็สามัคคีกันดินะ เพราะไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอะไร หรือวุฒิการศึกษา หน้าที่การงานอะไร ก็สามารถเทียบเท่ากันหมด มากินข้าวหม้อเดียวกัน มากินกับข้าวกระทะเดียวกัน"

(ชาวเรศ แจ้งจบ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

4.1.3.2 บทบาทหน้าที่ในการเป็นพื้นที่สาธารณะ และสถานที่พบปะสังสรรค์กันของคนในชุมชน

ผู้วิจัยได้สอบถามความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นภูเก็ตในอดีตจากคนเฒ่าคนแก่ พบว่า สมัยก่อนนั้น ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้า หรือกิจกรรมอะไร นอกจากงานบุญงานประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นเท่านั้น ดังนั้น งานประเพณีถือศีลกินผักก็เป็นอีกแหล่งที่ชาวบ้านทั่วไปในอดีตจะใช้เป็นสถานที่สังสรรค์กันในหมู่เพื่อนฝูง ทำให้ได้มาร่วมกิจกรรมด้วยกันในชุมชน ก็ทำให้ท้องถิ่นมีความครึกครื้นได้บ้าง ซึ่งงานประเพณีนี้มีเพียงปีละหน ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจะตั้งใจรอคอยให้มีพิธีกรรมนี้เพื่อจะได้ไปเที่ยวที่ศาลเจ้า และได้พบปะพูดคุย

กัน เสมือนว่า ได้ผ่อนคลาย หลังจากทำงานมาทั้งปี ก็อยากจะเปลี่ยนบรรยากาศไปเที่ยวงาน ประเพณีนี้บ้าง การที่คนในชุมชนได้พูดคุยกัน จะทำให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน รักใคร่ปรองดองกัน ช่วยเหลือกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

"แต่ก่อนก็ไม่ว่างจะไปเที่ยวไหน ไม่มีที่เที่ยวนิ ก็นักนี้สนุกกว่าเพื่อน เข้าๆ มีแห่พระด้วย เราก็ชอบได้มาดูพระแห่กัน มาเจอเพื่อนอะไรกัน ได้ช่วยงานไปด้วย ได้พูดคุยเฮฮาไปด้วย"

(ฮ่องลุ่น แซ่จู้, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555)

"ตอนผมเด็กๆ นะ ผมเกิด พ.ศ.2481 ดีใจเสียด้วยซ้ำที่มีกนฝักขึ้นมา ปีหนึ่งมีงานใหญ่งานเดียว เราไม่มีที่เที่ยวนิ แต่ก่อนนะ ก็ดีใจได้ไปศาลเจ้า ไปช่วยเขาทำโน้นทำนี่ ได้คุยกับคนโน้นคนนี่ เจอเพื่อนฝูง"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555)

4.1.3.3 บทบาทหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติของชาวจีนในภูเก็ต

ในอดีต กลุ่มคนชาวจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ในภูเก็ตมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจีน ภูตผี ปีศาจ การใช้เวทมนต์คาถา และสิ่งเหนือธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นความเชื่อหนึ่งในลัทธิเต๋า ความเชื่อเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และเมื่อเกิดประเพณีขึ้น ซึ่งเป็นประเพณีที่มาจากลัทธิเต๋า มีการเข้าองค์ทรงเจ้า การร่ายคาถาบทสวดมนต์ การสื่อสารกับเทพเจ้าในร่างม้าทรง ก็ยิ่งตอกย้ำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คนในอดีตเชื่อเรื่องพวกนี้มาก และการจัดงานขึ้นทุกปี ก็เหมือนเป็นการสืบทอดความเชื่อเหล่านี้ต่อกันมาอย่างแน่นเหนียว ชาวบ้านใน

อดีต หากรักษาโรคกับแพทย์แล้วไม่หาย ก็มักจะพึ่งพาเทพเจ้าให้มาช่วยรักษาตน ชาวบ้านสมัยก่อนเชื่อว่า หากใครถือศีลกินผักอย่างเคร่งครัดจน "เซ็ง" คือ บริสุทธิ์ทั้งกายและใจ ก็จะสามารถพ้นจากภัยต่างๆ ได้ ซึ่งปรากฏให้เห็นในพิธีกรรมลุยไฟ ซึ่งชาวบ้านธรรมดาที่ถือศีลกินผักก็สามารถลุยได้ โดยที่เท้าไม่พองหรือเป็นแผล

4.1.3.4 บทบาทหน้าที่ด้านการอบรมบ่มเพาะ

ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นประเพณีที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้ฝึกจิตใจของตนให้มีความอดทนต่อกิเลสทั้งปวง และให้มั่นคงในศีลธรรม ผู้เข้าร่วมต้องถือศีลอย่างเคร่งครัด ดังนั้นผู้หลักผู้ใหญ่จึงได้สั่งสอนลูกหลานของตนให้รู้จักการปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามหลักของการถือศีลกินผัก การถือศีลกินผักตามหลักปฏิบัติ คือการงดรับประทานเนื้อสัตว์ การรักษาศีลอย่างน้อยให้ได้ 5 ข้อ เป็นกลยุทธ์การอบรมบ่มเพาะนิสัยของผู้เข้าร่วมให้มีความอ่อนโยนและมีจิตที่สงบนิ่ง

ดังนั้นการปฏิบัติตัวในพิธีกรรมนี้จึงเป็นการฝึกให้ผู้ปฏิบัติได้เรียนรู้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตไปในตัว เป็นการสอนให้ผู้ปฏิบัติรู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้จักอดทนอดกลั้นต่อกิเลส มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ดังจะเห็นจากการไม่รับประทานเนื้อสัตว์ในพิธีกรรมนี้ สอนให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของตน

คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ในช่วงกินผัก เป็นช่วงที่ชาวบ้านในชุมชนช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี เพื่อให้งานเป็นไปอย่างราบรื่น การทะเลาะเบาะแว้ง หรืออาชญากรรมต่างๆ ก็แทบจะไม่เกิดขึ้นในช่วงงานประเพณีเลย

"ดีนะ ไม่กินสัตว์ เหมือนกับเราบวชปีละครั้ง กินแต่ผักอย่างเดียว รักษาโรคได้ด้วย"

(เทียนฮก แซ่ไถ่, สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555)

4.1.3.5 บทบาทหน้าที่การสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณี วัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต

ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นประเพณีที่มีเฉพาะสังคมชาวจีนในจังหวัดภูเก็ตเท่านั้น เพราะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากประเพณีกินเจของจังหวัดอื่นๆ ตรงที่มีการประทับองค์ทรงเจ้าเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการแสดงอภินิหารของบรรดาองค์พระที่ประทับร่างม้าทรง ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ของจังหวัดภูเก็ต เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต อันแสดงให้เห็นความมีศักดิ์ศรี และความเป็นปึกแผ่นของคนในท้องถิ่น บรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายจีนของชาวภูเก็ตในอดีต ต่างพยายามสืบทอดประเพณีนี้มาให้กับรุ่นลูกหลาน เพื่อสืบทอดความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติชาวจีนของบรรพบุรุษของตนเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลา อีกทั้งประเพณีนี้ยังเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษชาวจีนที่ได้สร้างวัฒนธรรมอันดีงามและมีคุณค่าต่อท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานของตน

"ประเพณีของพื้นเมืองจริงๆ ก็คือ การระลึกถึงเรื่องราวในอดีต เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อจะเปรียบเทียบกับปัจจุบันว่า เราได้ทำถูกต้องไหมกับสิ่งที่บิดามารดาเคยให้ สั่งสอนเรามา"

(สกุล ณ นคร, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2555)

4.2 บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักในยุคปัจจุบัน

ปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ตถูกพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว เพราะนอกจากจะมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามอย่างเช่น หาดทรายขาวทะเลแล้ว ยังมีจุดขายสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย นั่นคือ วัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ตามแบบฉบับชาวเมืองภูเก็ต เช่น เมืองเก่า วัฒนธรรมด้านอาหาร รวมถึงประเพณีถือศีลกินผักก็ถูกนำมาใช้เป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้า

มาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ทำให้สร้างรายได้ให้กับจังหวัดปีละหลายล้านบาท บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักในปัจจุบันจึงถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ซึ่งการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ดังกล่าว ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการศึกษาบทบาทหน้าที่แบบประเมินค่ามาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ก็มีทั้งบทบาทหน้าที่สืบเนื่อง บทบาทหน้าที่คลี่คลาย บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มเติม และบทบาทหน้าที่ที่หายไป ซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายไว้ดังนี้

4.2.1 บทบาทหน้าที่สืบเนื่อง - ระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่

4.2.1.1 บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจและที่พึ่งทางใจ

แม้ว่าปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตจะถูกพัฒนาให้กลายเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี มีอุปกรณ์หรือเครื่องอำนวยความสะดวกมากมายในปัจจุบัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้านกันมากขึ้น และหันมาใช้เทคโนโลยีอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกและสร้างความบันเทิงให้กับชีวิต แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวภูเก็ตยังคงยึดมั่นก็คือ ความเชื่อในเทพเจ้าที่ตนนับถือว่าจะสามารถช่วยเหลือ ป้องกัน และดลบันดาลให้ตนสมปรารถนาได้ ชาวภูเก็ตยังคงใช้ประเพณีถือศีลกินผักเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและที่พึ่งทางใจ เมื่อตนประสบกับความทุกข์ ความไม่สบายทั้งกายและใจ ก็จะบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือตน หากสำเร็จก็จะถือศีลกินผักให้เป็นการตอบแทน บางคน แม้ไม่ได้มีเรื่องทุกข์ใจอะไร แต่เมื่อถึงประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งมีเพียงปีละหนึ่งหน คนเหล่านี้ก็มักจะพยายามเข้าร่วมพิธีกรรม แม้บางครั้งอาจจะไม่ได้ร่วมทุกพิธีกรรมหรืออาจจะไม่ได้กินผักครบทั้ง 9 วันก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการทำบุญ ซึ่งช่วยให้จิตใจสงบสุข และเกิดความสบายใจ

ด้วยยุคปัจจุบันที่มีเศรษฐกิจเป็นตัวหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เงินตราจึงมีค่าและมีความสำคัญต่อชีวิตคน คนรุ่นใหม่ในทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นคนเฒ่าคนแก่

ผู้ใหญ่ วิทยาลัยย่อมมีปัญหาทางจิตใจด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้นชาวภูเก็ตหลายคนก็มักจะถือโอกาส ช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ทำบุญ ไหว้พระ ขอพรให้ท่านบันดาลให้กิจการของตนเจริญรุ่งเรือง หรือหากใครเป็นลูกจ้างก็มักจะบนบานศาลกล่าวให้มีเงินมีทองไว้ใช้ไม่ขาดสน หรือคนที่อยู่ในวัย เรียนก็มักจะขอพรให้พระดลบันดาลให้อาจารย์เมตตาตน ให้มีคะแนนสอบดี ๆ เป็นต้น จึงถือได้ว่า ไม่ว่าจะอยู่ในยุคใด แต่ประเพณีนี้ก็ยังเป็นสิ่งที่พึงทางใจให้กับชาวภูเก็ตได้ดีเสมอมา

"ปัจจุบันนี้คนเราไม่มีอะไร มีอยู่อย่างเดียวคือ การทำมาค้าขาย ทำอาชีพการค้าให้เจริญขึ้น ทำมาหากินให้คล่อง อย่าติดขัด เป้าหมายคน ปัจจุบันนี้ อย่างนี้ เน้นด้านเศรษฐกิจเงินตรา ทำนองนั้นแหละ ถ้าไม่เชื่อ ลองไปถามพ่อแม่ดู บางครั้งท่านอาจจะบนบานศาลกล่าวเรื่องพวกนี้บ้างก็ได้ ขอพรให้ ลูกเรียนสำเร็จมา อย่าไปเที่ยวละเทะ ขอให้พระคุ้มครองอะไรทำนองนี้แหละ มันเป็นที่ยึดเหนี่ยว ไม่รู้จะทำยังไง คือ ใครช่วยเราไม่ได้ ให้พระช่วยเราแล้วกัน"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, **สัมภาษณ์**, 10 กันยายน 2555)

"มีหลายอย่าง ขอให้บัดเป่าบ้าง ถามโน้นถามนี้บ้าง ขอเบอร์อะไรบ้าง มีหลายอย่าง ขอดวง ขอเบอร์ มีทุกอย่างแหละ"

(เทียนฮก แซ่ไกย, **สัมภาษณ์**, 27 กันยายน 2555)

"ถ้าแย่มากใน 365 วัน มาถูก 9 วันมันก็ดีไป ก็ทำให้เราดีขึ้น จิตใจเราก็ดีขึ้นสามารถที่จะก้าวต่อไปในปีข้างหน้า เหมือนกับว่า ทำให้ใจเรา พองโตขึ้นมา เราอิมใจ อิมบุญอยู่ในตัวเรา"

(ชาวเรศ แจ้งจบ, **สัมภาษณ์**, 3 ตุลาคม 2555)

4.2.2 บทบาทหน้าที่ที่สืบเนื่อง - ระดับชุมชน ได้แก่

4.2.2.1 บทบาทหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติของชาวจีนในภูเก็ต

แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ มีเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย แต่ชาวภูเก็ตในปัจจุบันก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจีน ภูตผี ปีศาจ การใช้เวทมนต์คาถา และสิ่งเหนือธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นความเชื่อหนึ่งในลัทธิเต๋า ความเชื่อเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น คนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบันได้ซึมซับความเชื่อเหล่านี้มาจากคนในครอบครัว และจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ได้สัมผัสด้วยตนเอง ปัจจุบันชาวภูเก็ตยังคงเชื่อเรื่องพวกนี้มาก และยังเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ในงานประเพณีนี้ด้วย ปัจจุบัน ชาวภูเก็ตบางคน แม้ไม่ได้อยู่ในจังหวัดช่วงงานประเพณี แต่ความเชื่อเรื่องสิ่งเหล่านี้ก็ทำให้พวกเขาหลายคนยังคงถือศีลกินผักอยู่เป็นนิจ พวกเขาเชื่อว่า หากใครถือศีลกินผักอย่างเคร่งครัดจน "เซ็ง" คือ บริสุทธิ์ทั้งกายและใจ ก็จะสามารถพ้นจากภัยต่างๆ ได้ ซึ่งปรากฏให้เห็นในพิธีกรรมลุยไฟ ซึ่งชาวบ้านธรรมดาที่ถือศีลกินผักก็สามารถลุยไฟได้ โดยที่เท้าไม่พองหรือเป็นแผล

จากการที่ผู้วิจัยสอบถามชาวภูเก็ตในวัยต่างๆ พบว่า กลุ่มคนทุกกลุ่มมีความเชื่อเรื่องนี้อย่างมาก เพราะเคยมีประสบการณ์ด้วยตนเอง เช่น เมื่อไปหาหมอรักษาโรคที่เป็นไม่หาย พอไปไหว้พระขอพรช่วงถือศีลกินผัก ปรากฏว่า หายป่วยทันที บางคนบนบานต่อเทพเจ้า แล้วได้ตั้งใจปรารถนาก็เชื่อเรื่องพวกนี้มาก คนส่วนใหญ่เห็นว่า เทพเจ้ามีอยู่จริงเพราะได้เข้ามาประทับร่างม้าทรง ซึ่งม้าทรงบางคนก็พูดภาษาจีนไม่ได้เลย แต่พอเทพเจ้าประทับร่างกลับพูดภาษาจีนได้อย่างชำนาญ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้ชาวภูเก็ตเชื่อในเรื่องพวกนี้เสมอมา

"ถ้าเป็นเราก็ต้องเจ็บ แต่ว่า ม้าทรงเขาไม่ร้อง เขาเดินได้สบายแบบนี้ มันก็น่าแปลกใจอยู่ เขาก็ต้องมีจริงๆ อะ ถ้าไม่มีคงไม่มีมาเกือบร้อยปีอะค่ะ"

(ปานชีวา ชาติวิทยา อายุ 17 ปี, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555)

4.2.2.2 บทบาทหน้าที่ด้านการอบรมบ่มเพาะ

ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต เป็นประเพณีที่มีการประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาใช้ในการจัดการอบรมบ่มเพาะคนในสังคมได้เป็นอย่างดี โดยใช้หลักปฏิบัติในพิธีกรรมเป็นกลยุทธการสั่งสอนให้คนรู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้รู้จักมีความเมตตา กรุณา ต่อสรรพสัตว์ในโลก ให้มีความกตัญญูตักเตือนต่อบรรพบุรุษ และสอนให้คนรู้จักความอดกลั้นต่อกิเลสทั้งปวงผ่านการงดรับประทานอาหารที่ปรุงจากสัตว์ทุกประเภท ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมประเพณีถือศีลกินผักจะต้องปฏิบัติตนตามกฎของประเพณีอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิด การรักษาศีล 5 การสวมเสื้อผ้าสีขาว การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกลยุทธอย่างหนึ่งที่ใช้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของคนให้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง มีความอดทนต่อกิเลสทั้งปวง โดยเฉพาะการงดบริโภคเนื้อสัตว์ อันเป็นอาหารเลิศรสของมนุษย์มาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งเป็นการฝึกความอดทนนั่นเอง และยังคงฝึกตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และการรู้จักสามัคคีกันในกลุ่มชน โดยเห็นได้จากการที่ชาวภูเก็ตต่างร่วมมือร่วมใจ และสละเวลาส่วนตัวมาช่วยกันจัดทำพิธีกรรมต่างๆ จนสำเร็จจุล่งมาได้ในแต่ละปี

"กลไกของการถือศีลกินผักนี้ ก็บอกอยู่แล้วว่า เป็นการถือศีลช่วยจริงๆ นะ ช่วยให้คนสมานฉันท์ รักใคร่กลมเกลียวกันมาก คือว่า ไม่พุดปากกันกัน ก็ทำให้ไว้เนื้อเชื่อใจกัน การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ทะเลาะวิวาท การไม่ชู้สาว และการไม่ดื่มของมึนเมา ทำให้ไม่ขาดสติ สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้สังคมมันน่าอยู่ นะครับ ทุกวันนี้คนเริ่มห่างจากศาสนามากขึ้นด้วย ทำงานบ้าง เรียนบ้าง มีเวลา ด้านนี้น้อยลง ผมว่า ถ้ามีกิจกรรมหรือว่าประเพณีแนวนี้ออกมา ก็เป็นการช่วยกระตุ้นว่า อย่าลืมนะ มันจะมีกิจกรรม มิงานถือศีลกินผักอะไรขึ้น มันมีส่วนช่วยจริงๆ ช่วยเยอะ"

(ศรัณวิษณุ คุ้มสกุล, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2555)

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีขาว อันเป็นสัญลักษณ์ว่า ผู้นั้นได้ถือศีลกินผักแล้ว ซึ่งถือเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่สั่งสอนคนให้รู้จักความสำรวม สงบนิ่ง เพราะหากเดินเหินอย่างไม่ระวัง ชุดขาวอาจจะเปื้อน ดูไม่สะอาดได้ เพราะชุดขาวเป็นชุดที่เปื้อนง่ายกว่าสีอื่นๆ อยู่แล้ว อีกทั้งสีขาวยังเป็นสีที่มีความหมายถึงความบริสุทธิ์ผุดผ่อง การสวมชุดขาวในช่วงถือศีลกินผักจะเป็นการช่วยเตือนสติผู้ปฏิบัติให้สำรวม สงบนิ่งให้จิตใจบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา

4.2.2.3 บทบาทหน้าที่การสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต

ประเพณีถือศีลกินผัก เป็นประเพณีที่มีเฉพาะสังคมชาวจีนในจังหวัดภูเก็ตเท่านั้น เพราะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากประเพณีกินเจของจังหวัดอื่นๆ ตรงที่มีการประทับองค์ทรงเจ้าเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการแสดงอภินิหารของบรรดาองค์พระที่ประทับร่างม้าทรง ตามความเชื่อในลัทธิเต๋า ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ของจังหวัดภูเก็ต เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต อันแสดงให้เห็นความมีศักดิ์ศรี และความเป็นปึกแผ่นของคนในท้องถิ่น บรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายจีนของชาวภูเก็ตในอดีต ต่างพยายามสืบทอดประเพณีนี้มาให้กับรุ่นลูกหลาน เพื่อสืบทอดความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติชาวจีนของบรรพบุรุษของตนเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลา อีกทั้งประเพณีนี้ยังเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษชาวจีนที่ได้สร้างวัฒนธรรมอันดีงามและมีคุณค่าต่อท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานของตน

ชาวภูเก็ตมีความภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นมาก และพยายามช่วยกันรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์จีนเอาไว้ให้คงอยู่ เห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อสิบกว่าที่ผ่านมา เมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2530 ประเพณีถือศีลกินผักได้รับการบรรจุให้อยู่ในแผนการท่องเที่ยวไทย ทำให้งานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตได้รับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปทั่วโลกภายใต้ชื่อ "ประเพณีกินเจ" ซึ่งเป็นชื่อของพิธีกรรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนาหายาน ทำให้ประเพณีนี้ถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็น

ประเพณีกินเจเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 10 ปี คนรุ่นใหม่เกิดความเข้าใจผิดคิดว่า ประเพณีนี้มีลักษณะวัตรปฏิบัติเหมือนการกินเจที่อื่นๆ จนต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.2540 ศาลเจ้าต่างๆ ได้รวมตัวกันก่อตั้งชมรมอ้ามกุเกิดขึ้น และมีสมาคมชาวภูเก็ตอีกหลายสมาคม ก็ได้มาประชุมและชี้แจงให้หน่วยงานภายนอกทราบ และเปลี่ยนชื่อกลับมาเป็น "ประเพณีถือศีลกินผัก" เหมือนอย่างเดิม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ชาวภูเก็ตยังคงให้ความสำคัญกับการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับท้องถิ่นอื่นๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีเฉพาะท้องถิ่นภูเก็ตเท่านั้น

นอกจากนี้ประเพณีถือศีลกินผัก ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการสืบทอดการเล่นเครื่องดนตรีหล่อก้อตั้นของจีนในภูเก็ตด้วยเช่นกัน เครื่องดนตรีนี้จะมีการเล่นกันในพิธีกรรมต่างๆ ของประเพณี เช่น พิธีกรรมยกเสาโกเต้ง พิธีกรรมอ้วกั๊ง (แห่พระ) ซึ่งผู้ที่เล่นในปัจจุบันก็เริ่มล้มหายตายจากกันไปบ้างแล้ว ทางชมรมอ้ามก็ได้ร่วมมือกับศาลเจ้าต่างๆ และเทศบาลนครเมืองภูเก็ต ในการสนับสนุนให้มีการจัดสอนการเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้ให้กับเด็กและเยาวชน และผู้ที่สนใจ เพื่อให้มีผู้สืบทอดด้านนี้ต่อไป

4.2.3 บทบาทหน้าที่คลี่คลาย - ระดับปัจเจกบุคคล

บทบาทหน้าที่คลี่คลาย หมายถึง บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผักที่คลี่คลายตัวหรือขยับตัวออกไปไม่เหมือนเดิมทั้งหมด เป็นการปรับประยุกต์ตนเอง แต่ยังมีลักษณะบางส่วนอิงกับบทบาทเดิม บางลักษณะอาจจะหายไปแบบจางลง มีความสำคัญน้อยลง หรือบางลักษณะก็เพิ่มลักษณะความสำคัญจากในอดีตให้มากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งมีดังนี้

4.2.3.1 บทบาทด้านสุขภาพ - การรักษาโรค

แม้ในปัจจุบัน ความเจริญทางด้านทางการแพทย์จะมีเพิ่มมากขึ้นจากในอดีต แต่บทบาทหน้าที่ทางด้านการรักษาโรคก็ยังคงมีความสำคัญต่อสังคมชาวภูเก็ตตั้งแต่อดีต

มาจนถึงปัจจุบัน เพราะความเชื่อที่ยังคงเหนียวแน่นในสิ่งเหนือธรรมชาติ และความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าที่มนุษย์มองไม่เห็นของชาวภูเก็ตนั่นเอง ชาวภูเก็ตในปัจจุบันเมื่อเป็นโรคต่างๆ แล้วแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ เช่น โรคมะเร็ง โรคปวดเมื่อยตามไขข้อ โรคอัมพฤกษ์ เป็นต้น ก็จะหันมาพึ่งพาวิถีตามหลักความเชื่อของบรรพบุรุษชาวจีนของตน นั่นคือการเข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผัก มาไหว้พระขอพร และเข้ามาช่วยงานศาลเจ้า เพราะเชื่อว่า จะทำให้องค์พระเห็นใจและดลบันดาลให้ตนหายจากโรคร้ายต่างๆ ได้

ผู้วิจัยสังเกตการณ์ตามศาลเจ้าต่างๆ พบว่า บางพิธีกรรมที่เสร็จสิ้นแล้ว จะมีคนมารอให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงช่วยรำยมนต์ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ตน บางคนก็มาให้พระช่วยรักษาอาการเจ็บป่วย อย่างเช่น เจ็บกระดูกตามแขน ขาและหลัง เป็นต้น

ปัจจุบันนี้มีกระแสเกี่ยวกับการรับประทานอาหารมังสวิรัตินี้เข้ามามากมาย คนส่วนใหญ่ก็หันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น เมื่อถึงช่วงประเพณีถือศีลกินผัก จึงทำให้มีผู้กินผักเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เห็นว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมถือศีลกินผักทำให้ตนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ เพราะนอกจากจะเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์แล้ว หากมองในมิติทางวิทยาศาสตร์พบว่าการรับประทานพืชผัก และลดการรับประทานเนื้อสัตว์ก็จะช่วยให้สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคต่างๆ บางคนที่เป็นโรคมะเร็ง เมื่อหันมารับประทานอาหารเจเป็นประจำก็หายจากโรคร้ายได้ ประเพณีนี้จึงถูกนำมาผนวกไว้กับกระแสการกินของคนสมัยใหม่ สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้บทบาทหน้าที่ด้านสุขภาพของประเพณีถือศีลกินผักมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และช่วยส่งเสริมให้ประเพณีโด่งดังในหมู่คนรุ่นใหม่

"การรักษาโรคมันก็เกี่ยวเนื่องนะ เพราะว่า 9 วันนี่เราไม่บริโภคอาหารที่เป็นของคาวไง เป็นเฉพาะผัก มันก็ทำให้สุขภาพดีอยู่แล้วไง ยิ่งเราทำตัวให้ดี เหมือนกับว่า พระก็เป่งอ้าน (ให้พร) ให้เรามีสุขภาพที่ดี"

(ชาวเรศ แจ้งจบ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

"อีกอย่างหนึ่งที่เราไม่ต้องกินเนื้อสัตว์อะไรด้วย ก็ถือว่าได้บุญกัน
อีกอย่างหนึ่งกินผักกันเพื่อสุขภาพด้วย"

(อารยา ชั่วเซ่งอิว อายุ 16 ปี, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

"กินผักก็ดีนะ ส่งเสริมให้คนลดละการกินเนื้อสัตว์ ให้อดทน
กินแล้วสุขภาพดีนะ ชับถ่ายง่ายด้วย"

(ศุภกฤต ทรงคุณ อายุ 15 ปี, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555)

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน คณะกรรมการของศาลเจ้าบางแห่งก็ยังมีกรเพิ่ม
คุณค่าของประเพณีถือศีลกินผัก ด้วยการจัดให้มีพิธีกรรมต้มน้ำมันศักดิ์สิทธิ์เพื่อแจกจ่ายให้กับ
ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และมีการให้องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงมาช่วยรักษาโรคปวดเมื่อยต่างๆ ตาม
ร่างกายในวันที่ทำพิธีกรรมนี้ด้วย ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปสังเกตการณ์บริเวณศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย เมื่อวันที่
18 ตุลาคม พ.ศ.2555 ในช่วงเช้าเวลาประมาณ 9 โมง มีการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวอยู่ เมื่อ
สอบถามคณะสวดก็พบว่า พิธีกรรมนี้เพิ่งถูกจัดทำขึ้นเมื่อประมาณ 2-3 ปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน
เป็นการเพิ่มบทบาทหน้าที่ด้านสุขภาพให้กับประเพณีถือศีลกินผัก และเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน
ที่มีการเจ็บป่วย และยังช่วยทำให้ในศาลเจ้าไม่เจียบเหงาในช่วงวันที่ยังไม่มีพิธีกรรมอื่นๆ ด้วย

ภาพที่ 28 แสดงองค์พระประทับวางม้านาทรงกำลังรักษาโรคให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

4.2.3.2 บทบาทหน้าที่ด้านการฝึกความอดทน

เนื่องจากประเพณีนี้มีการกำหนดหลักปฏิบัติไว้อย่างตายตัว ตั้งแต่ครั้งอดีต ปัจจุบัน หลักการปฏิบัติดังกล่าวก็ยังคงได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นใหม่อยู่เช่นเดิม นั่นคือ การฝึกให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอดทนต่ออำนาจของกิเลสที่ยั่วยุทางจิตใจด้วยการงดรับประทานอาหารที่ทำมาจากสัตว์ทุกประเภท และผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด หากผู้ใดทำได้ก็จะ "แข็ง" หรือมีความสะอาดทั้งกายและใจ ซึ่งนำไปสู่ความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง ซึ่งชาวภูเก็ดยังคงเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมนี้อย่างมาก จึงปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังเชื่อว่า ความสะอาดจากการถือศีลกินผักจะช่วยป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นกับตนได้ เพราะปัจจุบันก็ยังคงมีผู้กล้าหาญอีกหลายคนที่พิสูจน์ให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ด้วยการลุยไฟในพิธีกรรมลุยไฟ อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่นี้ได้เกิดการสั่นคลอนไปมากในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่หลายคนที่ยึดอาหารคาวรับประทานทั้งที่ยังไม่เสร็จสิ้นพิธีกรรมส่งพระในวันสุดท้าย และคนรุ่นใหม่บางคนก็ยังรับประทานอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์เทียมอยู่ ซึ่งขัดกับแก่นประเพณีที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมมีความอดทนต่อกิเลส ซึ่งแสดงว่า บทบาทด้านนี้มีความสำคัญลดลงในกลุ่มคนรุ่นใหม่

4.2.4 บทบาทหน้าที่คลี่คลาย - ระดับกลุ่ม ได้แก่

4.2.4.1 บทบาทหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว

ปัจจุบัน พบว่า บทบาทหน้าที่ด้านนี้เริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากบริบทและสภาพแวดล้อมในจังหวัดเปลี่ยนแปลงไปมาก อย่างเช่น ในอดีต ชาวภูเก็ตมีอาชีพทำเหมืองแร่ การเกษตรและการประมง ซึ่งยังพอมีเวลาว่างอยู่กับครอบครัวมาก แต่ปัจจุบัน คนส่วนใหญ่มักจะไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะไปทำงานโรงแรม หรือบริษัทต่างๆ ซึ่งไม่สามารถหยุดงานได้ ทำให้ไม่มีเวลามาร่วมพิธีกรรมกับครอบครัวเหมือนเช่นคนในอดีต บางคนก็ส่งลูกหลานไปเรียนต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ ก็ไม่ได้มาร่วมพิธีกรรม ไม่ได้มาพูดคุยกับผู้ใหญ่ในครอบครัวเหมือนเด็กในอดีต อีกทั้ง วัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า ทำให้คนรุ่นใหม่มีโลกส่วนตัวสูง อยู่แต่ในโลกออนไลน์ จนไม่ได้นึกถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว แม้จะมีประเพณีถือศีลกินผัก แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ไม่ได้มาด้วยกัน มีบางครอบครัวเท่านั้นที่ยังพากันมาเข้าร่วมพิธีกรรมทั้งครอบครัว

"ส่วนใหญ่คนที่ว่างก็จะมา แต่ลูกหลานเขายังไม่เสร็จการเสร็จงาน เขาก็ไม่มา ถ้าเขาวางเมื่อไร ก็มาทีหลัง"

(ภัทรพร ใจหาญ, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555)

4.2.5 บทบาทหน้าที่คลี่คลาย - ระดับชุมชน ได้แก่

4.2.5.1 บทบาทหน้าที่ด้านการระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน

ปัจจุบัน ศาลเจ้าแต่ละแห่งมีการจัดตั้งกลุ่มผู้บริหารอย่างเป็นทางการ และมีการจัดสรรแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่ายออกเป็นระบบ อีกทั้งยังมีการจ้างวานเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ภายในศาลเจ้าในช่วงประเพณีถือศีลกินผักด้วย ทำให้คนทั่วไปมีส่วนร่วมในการช่วยงานในศาลเจ้าน้อยลง แต่ถูกเปลี่ยนฐานะมาเป็นผู้ชมพิธีกรรมมากขึ้น ซึ่ง

ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ด้านการระดมพลัง และความสามัคคีในชุมชนลดลง นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ คนออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น และสังคมภูเก็ทใน โดยเฉพาะสังคมในเขตเมือง ปัจจุบันก็เป็นสังคมขนาดใหญ่มีคนจากที่อื่นย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น และคนในพื้นที่เองบางทีก็ย้ายออกไปข้างนอกชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์กันเคยกันเหมือนคนในอดีตลดน้อยลง สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้บทบาทด้านนี้ลดลงไปด้วย

4.2.5.2 บทบาทหน้าที่ในการเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์กันของคนในชุมชน

ปัจจุบัน บริบทสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคม ของจังหวัดภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมเป็นเพียงเมืองขนาดเล็ก มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก และถนนยังเป็นดินลูกรัง กล่าวได้ว่า ยังไม่มีความเจริญเลย แต่ในขณะนี้กลับกลายเป็นเมืองใหญ่ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ อย่างมาก มีห้างสรรพสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทำให้บทบาทความสำคัญของการเป็นพื้นที่สาธารณะ และสถานที่พบปะสังสรรค์กันของคนในชุมชนลดน้อยลง บทบาทหน้าที่ดังกล่าวยังคงมีความสำคัญกับกลุ่มคนเฒ่าคนแก่อยู่ พวกเขาเห็นว่า ช่วงงานประเพณีเป็นเหมือนช่วงที่ได้มาสังสรรค์กับเพื่อนฝูงและรำลึกถึงความหลังเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก แต่สำหรับคนรุ่นใหม่ กลับไม่ได้มองว่าเป็นแหล่งสำหรับพบปะเพื่อนฝูงแล้ว เพราะคนสมัยใหม่มีแหล่งที่เที่ยวยะเยาะกว่าคนสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็นร้านกาแฟ ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารต่างๆ ฝั่บ เป็นต้น

4.2.6 บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่ - ระดับปัจเจกบุคคล

บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่ในระดับปัจเจกบุคคลของประเพณีถือศีลกินผัก หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่ไม่มีในอดีต แต่มาเพิ่มขึ้นใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งสังคมในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้ จึงพยายามที่จะทำให้ประเพณีนี้มีหน้าที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีดังนี้

4.2.6.1 บทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และบารมีทางการเมืองของปัจเจกบุคคล

ในอดีต สภาพการเมืองของจังหวัดภูเก็ตไม่ค่อยคึกครื้นเท่าใดนัก การปกครองก็จะเป็นการปกครองในระดับหัวหน้าของแต่ละหมู่บ้าน แต่ปัจจุบัน การเมืองระดับท้องถิ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการปกครองจังหวัดภูเก็ต จึงทำให้มีนักการเมืองระดับท้องถิ่นต่างๆ ใช้ช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งเป็นประเพณีที่เต็มไปด้วยผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก เป็นกระบอกเสียงสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของตนออกสู่สายตาประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อเรียกคะแนนนิยมในโอกาสข้างหน้า

ผู้วิจัยสังเกตการณ์พบว่า ในช่วงที่เข้าไปเก็บข้อมูลตามศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า นักการเมืองระดับท้องถิ่นในช่วงประเพณีถือศีลกินผักเป็นเครื่องมือหาเสียงและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง เช่น การผลิตเสื้อยืดมาแจกผู้คนที่ตามศาลเจ้า โดยเสื้อดังกล่าวมีการประทับตราสนับสนุนเป็นกลุ่มพรรคการเมือง หรือชื่อของนักการเมืองในท้องถิ่น ในบางศาลเจ้าก็มีนักการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ของศาลเจ้า และเป็นหนึ่งในคณะกรรมการภายในศาลเจ้าก็มี เมื่อมีการเปิดงานประเพณีที่ศาลเจ้าใดก็จะพบกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นไปร่วมงานด้วย ในงานก็จะมีสื่อมวลชนต่างๆ มาบันทึกภาพไว้มากมาย

ในช่วงที่มีพิธีกรรมอิวแก้ง หรือชบวนแห่พระตามศาลเจ้าต่างๆ ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปคนละวัน ในชบวนเหล่านั้นมักจะชบวนของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น หลายกลุ่มสอดแทรกร่วมอยู่ในชบวนด้วย โดยจะมีการถือป้ายชื่อร่วมสนับสนุนประเพณีถือศีลกินผัก และมีนักการเมืองท้องถิ่นร่วมเดินหรือนั่งรถในชบวนแห่ด้วย นอกจากนี้ยังมีรถแจกน้ำและไอศกรีมที่ติดป้ายชื่อผู้สนับสนุนไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่นักการเมืองระดับท้องถิ่นในปัจจุบันนำมาใช้เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มพรรคของตนเอง และเพื่อแข่งขันกันกับคู่แข่ง จึงถือได้ว่า ปัจจุบันนี้ บทบาทหน้าที่นี้ของประเพณีถือศีลกินผัก เป็นบทบาทสำคัญอย่างมากต่อนักการเมืองเหล่านี้แล้ว

ภาพที่ 29 แสดงขบวนของนักการเมืองท้องถิ่นร่วมในขบวนแห่อิวเก็ง

4.2.6.2 บทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ให้กับห้างร้าน และบริษัทต่างๆ ในเชิงพาณิชย์

ปัจจุบัน เมื่อประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ตมีความยิ่งใหญ่ขึ้น และมีผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก จึงมีห้างร้านและบริษัทต่างๆ ต้องการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของตนให้เป็นที่รู้จัก โดยอาศัยโอกาสในช่วงประเพณีถือศีลกินผักเป็นพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของตน เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยสังเกตการณ์พบว่า ตั้งแต่ก่อนที่ จะเริ่มงานประเพณีถือศีลกินผักประมาณ 2 - 3 วัน ก็จะมีการปักธงของศาลเจ้าเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้คนทั่วไปทราบว่า ใกล้จะถึงงานแล้ว ในขณะเดียวกัน ก็มีธงที่เป็นตราสินค้าหรือ บริการของห้างร้านต่างๆ มากมายมาปักร่วมด้วยทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งที่เด่นชัดมากจะเป็นธงของ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปยี่ห้อไวไว มาม่า รวมถึงนมถั่วเหลืองไวตามิลค์ และห้างร้านอื่นๆ อีกมากมาย บางศาลเจ้าเปิดพื้นที่ให้ร้านค้าจ้างจองแผงปิดประกาศหน้าศาลเจ้า ซึ่งส่วนใหญ่ตราสินค้าของ ห้างร้านที่ได้ติดหน้าศาลเจ้าจะเป็นผู้สนับสนุนรายหลักของศาลเจ้านั้นๆ

นอกจากนี้ ห้างร้านและบริษัทต่างๆ ยังมีการจัดทำเสื้อขาวพิมพ์ตรา สินค้าของตนไว้ด้านหลังเสื้อเพื่อแจกจ่ายให้คนทั่วไปด้วย บางห้างร้านก็แจกพัดพลาสติกพิมพ์ตรา

บริษัทแจกคนตามศาลเจ้า บางร้านที่มีสินค้าสอดคล้องกับประเพณีถือศีลกินผัก เช่น บะหมี่เจ๊ก็งสำเร็จรูป หรือ นมถั่วเหลืองเจ ก็จะไปมอบให้กับทางหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้กับประชาชนด้วย และในขบวนอ๊วกแก๊ง หรือแห่พระ ก็มีห้างร้านจำนวนหลายร้าน มาร่วมขบวนแห่ด้วย และมีการถือป้ายประชาสัมพันธ์ร้านของตนว่าได้สนับสนุนประเพณีนี้ โดยจะแทรกอยู่ในด้านหลังขบวนแห่พระ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ด้านนี้จึงเป็นบทบาทที่สำคัญและเด่นชัดมากของประเพณีถือศีลกินผักในปัจจุบัน

4.2.7 บทบาทหน้าที่ใหม่ - ระดับชุมชน ได้แก่

4.2.7.1 บทบาทหน้าที่ในการเป็นจุดขายสำคัญทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

เมื่อบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ย่อมส่งผลให้ประเพณีถือศีลกินผักปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน ในที่นี้ประเพณีถือศีลกินผักถูกเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้กลายเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับหาดทรายและชายทะเลของภูเก็ต บทบาทหน้าที่นี้ เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่ประเพณีดังกล่าวถูกนำไปบรรจุอยู่ในปฏิทินของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดภูเก็ตได้นำประเพณีนี้มาเป็นจุดขายสำคัญเพื่อประชาสัมพันธ์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคมของแต่ละปี เพราะประเพณีดังกล่าวมีพิธีกรรมที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ เป็นเทศกาลที่สนุกสนาน คึกคัก ย่อมเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งยังเล็งเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวจะสามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดภูเก็ตได้ปีละหลายล้านบาท จึงเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นกลยุทธ์สร้างรายได้ทางการตลาด ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดภูเก็ต ปี 2555 ใจความดังนี้

"คือ ททท. แต่ละแห่งก็จะมีเอกภาพว่า เราจะพิจารณา

จุดขายหลักของแต่ละพื้นที่อย่างไร อย่างที่ภูเก็ตก็จะมีพิจารณาว่า จุดขายเชิงวัฒนธรรมของภูเก็ต นอกเหนือจากหาดทรายชายทะเลแล้วเนี่ย เราก็คงต้องหาจุดขายใหม่ โดยเฉพาะเราดูโปรไฟล์ของนักท่องเที่ยวเนี่ย มันจะลักษณะการเที่ยวแบบเฟิสต์วิลิต ในแง่ของ Repeater ที่นี้เนี่ยพวก Repeater เนี่ยพอเขามาซ้ำๆ กันหลายๆ ที่ เขาก็อาจจะรู้สึกเบื่อ ถ้าเราไม่มีจุดขายใหม่ๆ เพราะฉะนั้นจุดขายใหม่ๆ เนี่ยก็จะทำให้พวก Repeater เขากลับมาเที่ยวนะครับ คราวนี้ในเรื่องของเชิงวัฒนธรรมเนี่ย เชิง Way of life เนี่ย ทางภูเก็ตค่อนข้างจะโดดเด่นในเรื่องของ หนึ่งเรื่องของเมืองเก่า สองเรื่องของวัฒนธรรมพารานากอน บาบ่า ยาหย่า เนี่ยนะครับ แล้วก็เป็นเรื่องถือศีลกินผักเนี่ย ก็เป็นเรื่องของเทศกาลที่เราจัดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งพูดถึง Vegetarian festival เนี่ยในเมืองไทยนี่ก็ถึงภูเก็ตก่อนครับ เพราะว่า เราเริ่มมาเป็นเวลานาน อันนี้ต้องถือเป็นจุดขาย"

(ชาญชัย ดวงจิตต์, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2555)

ประเด็นนี้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ จึงทำให้มีการปรับตัวเพื่อสร้างกระแสด้านการท่องเที่ยว อันเป็นรายได้หลักของจังหวัด โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองพบว่า ศาลเจ้าแต่ละแห่งจะมีการจัดรูปแบบงานให้ยิ่งใหญ่ ขบวนอ๊วแก้งจะถูกจัดอย่างสวยงาม โดยนำการแสดงอิทธิฤทธิ์อิณินหารขององค์พระที่ประทับร่างม้าทรงมาใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ม้าทรงมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ม้าทรงหลายคนโดยเฉพาะวัยรุ่นชาย มักจะใช้อาวุธทรมานร่างกายที่มีขนาดใหญ่โต รูปร่างแปลกตาที่เน้นความสวยงาม และไม่ใช่อาวุธตามตำนานเหมือนในอดีต เช่น ท่อรด ร่ม เลื่อยขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งบางคนที่ใช้อาวุธใหญ่เกินไป เมื่อองค์พระออกจากร่างแล้วก็เกิดพิษบาดแผลไม่ไหวต้องไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล บางรายถึงแก่เสียชีวิตเนื่องจากเสียเลือดจำนวนมากก็มี

ศาลเจ้าใหญ่ๆ ในเมืองต่างมีการปรับตัวรูปแบบพิธีกรรมต่างๆ ให้มีความน่าสนใจ เช่น ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย มีการรับม้าทรงจำนวนมากเข้ามาร่วมขบวนแห่พระ เพื่อเพิ่มสีสันในพิธีกรรมให้มีความคึกครื้น และเกือบทุกพิธีกรรมจะมีการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ด้วยการทรมานร่างกายของเหล่าบรรดาองค์พระที่ประทับในร่างทรงเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ศาลเจ้าบางเหนียว ก็มีพิธีกรรมปีนบันไดมิด ซึ่งมีผู้มาชมพิธีกรรมนี้จำนวนมากเช่นกัน

4.2.7.2 บทบาทหน้าที่ด้านเศรษฐกิจ - เชิงพาณิชย์

สืบเนื่องจากบทบาทหน้าที่ข้างต้น ปัจจุบัน เมื่อประเพณีโด่งดัง เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ในแต่ละปีจึงทำให้มีผู้เข้าร่วมทั้งคนท้องถิ่นเอง และนักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานประเพณีนี้เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงตั้งร้านค้าขายอาหารเจบริเวณรอบๆ ศาลเจ้าเป็นจำนวนมากเพื่อหารายได้ตลอดช่วงเวลา 9 วัน นอกจากนี้ยังเกิดธุรกิจร้านขายเสื้อผ้าสีขาวช่วงงานประเพณีด้วย ผู้วิจัยสอบถามพ่อค้าแม่ค้าทั่วไปพบว่า ในช่วงประเพณีถือศีลกินผัก แม้จะมีระยะเวลาเพียง 9 วัน แต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้พวกเขาได้เป็นกอบเป็นกำ เพราะทุกปีจะมีผู้เข้าร่วมงานมาเดินซื้อของ อาหารเจ และชุดขาวเป็นจำนวนมาก ถือเป็นช่วงทองในการกอบโกยผลกำไรจากการค้าขายเป็นอย่างดี

ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา บทบาทหน้าที่ด้านเศรษฐกิจเหล่านี้มีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ส่งผลให้พ่อค้าแม่ค้ายังคงลยุทธ์ออกมามดใจลูกค้าด้วยการหาวัตถุดิบที่แปลกตาและน่าสนใจมาช่วย ได้แก่ ร้านค้าที่อาหารเจหลายร้านมักจะหาเนื้อสัตว์เทียมที่มีลักษณะการปรุงแต่งด้านรูปลักษณะและรสชาติคล้ายเนื้อสัตว์จริงๆ มาขายเพื่อดึงดูดใจลูกค้า

ผู้วิจัยได้เดินสำรวจตามร้านค้าต่างๆ เหล่านี้พบว่า ทุกร้านโดยเฉพาะร้านค้าที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองจะมีการใช้เนื้อสัตว์เทียม เช่น กุ้งเจ ปลาเจ หมูเจ เครื่องในหมูเจ ฯลฯ มาเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร ซึ่งหากพิจารณาแก่นของประเพณีแล้วพบว่าเนื้อสัตว์เทียมเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อแก่นของประเพณี เพราะหลักปฏิบัติของประเพณีนี้คือการถือศีลกินผัก งดการรับประทานอาหารที่ปรุงมาจากเนื้อสัตว์ ลดละกิเลสและความอยาก

แม้ว่าอาหารเจจะไม่ได้ปรุงจากเนื้อสัตว์จริงๆ ก็ตาม แต่ก็มีสารประดิษฐ์ให้มีลักษณะคล้ายกับเนื้อสัตว์มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังไม่สามารถลดละกิเลส ความอยากลงได้ จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ในท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการปรุงอาหารเจเหล่านี้ เพราะขัดกับหลักปฏิบัติ และอาหารเหล่านั้นก็ทำมาจากแป้งเสียส่วนใหญ่ หากรับประทานมากๆ ก็จะทำให้เสียสุขภาพได้ มีบางคนเท่านั้นที่ชื่นชอบเพราะรสชาติที่อร่อยถูกปาก และมีความคล้ายคลึงกับเนื้อสัตว์จริงๆ มาก

"ไม่เห็นด้วยนะ เรื่องเนื้อเทียมอะไรพวกนี้ กินผักจะมาเน้นรสชาติอะไรไม่ได้หรอก เรากินเพื่อสุขภาพ มันเป็นการลดละกิเลส เหมือนจะมากินข้าวมันไก่เจ มันไม่ใช่ซะ การกินผักเนี่ย ความรู้สึกเหมือนมองไปถึงรุ่นบรรพบุรุษว่า "เจี๊ยะฉ่าย" ดั้งเดิม เขากินผักกันล้วนๆ จริงๆ อย่างผัดถั่วงอกเนี่ย รสชาติไม่ต้องพูดถึงเลย คำว่ากินผัก จะเข้าถึงตัวประเพณีได้มากกว่า เพราะตอนเด็กๆ เนี่ยมีแต่ผักจริงๆ ไม่มีหมูเจอะไรหรอก ถ้าจะมีก็แต่หู้เหลืองอย่างเดียว ปัจจุบันมีการปรุงแต่งมากจนเกินไป จริงๆ เราถือศีลแค่ 9 วันเองนะ ไม่นึกถึงเนื้อสัตว์แค่ 9 วันไม่ได้เลยหรอก"

(ประทีป ตันตินิติธรรม, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2555)

"เห็นมีลาบหมูเจ ปลาเค็มเจ คือมันเป็นการประดิษฐ์ คิดให้มันแปลกๆ เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว เออ กินอาหารเจนะ แล้วมันอร่อย เน้นความอร่อย สีสันสวยๆ แต่ที่จริงเราไม่ต้องไปเน้นอย่างนั้นหรอก เราก็ทำได้"

(จิรา ธีรสุวรรณจักร, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555)

"พื้มองว่า กินผักอะ เป็นเชิงพานิชย์มากจนกินไป เปลี่ยนไป จากเดิมนะ แทนที่จะกินเพื่อเป็นการล้างท้อง ละกิเลส เดี่ยวนี้เห็นใหม่ ทำอาหารเจ ทำหมูเทียม ทำปลาเค็มเอย อะไรเอย ซึ่งเราไม่จำเป็นอะ"

(บุญยวีร์ ทองศิริเศรษฐ์, **สัมภาษณ์**, 14 พฤศจิกายน 2555)

"การค้าเป็นตัวทำลายวัฒนธรรมประเพณี เช่น ปลาเค็มเทียม หมูแดงเทียม เริ่มเข้ามาไม่กี่ปีนี้แหละ แม้มันจะไม่ได้ผิดอะไร แต่มันก็ไม่ถูกกับ จิตใจอยู่ดี มันจะทำให้เสื่อมไปไง ใจเรายังละกิเลสไม่ได้ไง ใช่มั้ย"

(ไชยยุทธ ปิ่นประดับ, **สัมภาษณ์**, 10 กันยายน 2555)

ส่วนร้านค้าที่ขายชุดขาว ซึ่งปัจจุบันก็มีพ่อค้าแม่ค้านำชุดขาวมาขาย มากมายจนกลายเป็นแฟชั่นชุดขาวในช่วงเทศกาล บางร้านก็นำชุดที่ไม่เหมาะสมมาขาย อย่างเช่น เสื้อสายเดี่ยว กางเกงขาสั้นสีขาว เสื้อหรือชุดที่มีลักษณะการผ่าหน้าผ่าหลัง เป็นต้น ซึ่งก็ไม่เหมาะที่จะนำมาขาย เพราะพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้เข้าร่วมกินผักควรให้เกียรติพิธีกรรม แต่กลับพบว่า มีหลายคนโดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่แต่งตัวแฟชั่นชุดขาวที่ไม่เหมาะสมเข้าไปในศาลเจ้า

อีกสินค้าหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับพ่อค้าแม่ค้าในช่วงประเพณีถือศีลกิน ผักอย่างมาก ก็คือ ประทัด ซึ่งในอดีตนั้นมีแต่ประทัดแดงเท่านั้น แต่ปัจจุบัน เทคโนโลยีด้าน วิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้พัฒนาในหลายด้าน นอกเหนือจากเรื่องอาหารเจจำพวกเนื้อเทียมสัตว์ ดังกล่าวที่ไปแล้ว ยังนำมาพัฒนาประทัดให้มีลักษณะที่หลากหลายรูปแบบ เช่น จี๊ดโก๋ ลูกไข่ บะจ่าง พลุชนิดต่างๆ ดอกไม้ไฟ ลูกมะยม เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ถูกใจของเด็กและวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะคนในช่วงวัยดังกล่าวยังมีความอยากเล่น อยากสนุกอยู่ จึงหาซื้อประทัดเหล่านี้มา เล่นกัน ซึ่งก็มีร้านค้าต่างๆ นำประทัดหลายแบบมาขายกัน เรียกได้ว่า ขายดีเลยทีเดียว แต่

อันตรายของประทัดเหล่านี้ก็มีไม่ใช่น้อย เพราะประทัดเหล่านี้มีอำนาจที่รุนแรงกว่าประทัดแดงมาก ในบางปีก็มีข่าวออกมาว่า มีผู้ได้รับบาดเจ็บจากการเล่นประทัดเหล่านี้ การที่ผู้ขายนำประทัดที่อันตรายมาขายนั้นก็เป็นการที่เห็นแก่กำไรจนเกินควร และเป็นการทำลายวัฒนธรรมอันดีงาม เพราะบางปีที่เกิดเรื่องมีคนบาดเจ็บจากประทัด ก็ส่งผลให้ประเพณีเกิดความเสื่อมเสียได้ จนเมื่อประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมาทางศาลเจ้าและหน่วยงานภาครัฐ จึงประสานความร่วมมือกันในการตรวจสอบร้านค้าที่ขายประทัดเหล่านี้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทำให้ร้านค้าเหล่านี้มีจำนวนน้อยลง เพราะตำรวจเพิ่มความเข้มงวดในการออกกวาดขันก่อนวันงานประเพณีจะเริ่มขึ้น

4.2.7.3 บทบาทด้านการให้ความบันเทิง สืบเนื่องจากการที่

ประเพณีถูกใช้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ทำให้หน่วยงานต่างๆ และศาลเจ้าต่างๆ ต่างปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมให้มีความตื่นเต้น เร้าใจ จนดูเหมือนว่า จะกลายเป็นเทศกาลที่สนุกสนาน ทั้งนี้เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและคนทั่วไปเข้ามาชมพิธีกรรมที่ศาลเจ้าของตน เช่น พิธีกรรมอิ้วเก็ง (แห่พระ) ในอดีต ขบวนแห่จะสั้นไม่ยาวมาก มีม้าทรงที่ร่วมแห่ไม่กี่คน แต่ปัจจุบัน พิธีกรรมนี้ถูกปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะที่ยิ่งใหญ่ ม้าทรงมีการใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายที่ดูแปลกตา ขนาดใหญ่ และมีการประดับประดาอย่างสวยงาม ขบวนของศาลเจ้าต่างๆ มีความยาวหลายกิโลเมตร มีการแสดงเชิดสิงโตแทรกในขบวนด้วย นอกจากนี้ทางหน่วยงานภาครัฐยังได้เพิ่มกิจกรรมเป็นการเดินขบวนของศาลเจ้าต่างๆ และหน่วยงานต่างๆ เพื่อไปยังลานอเนกประสงค์สะพานหินเพื่อร่วมสวดมนต์เทิดพระเกียรติในหลวง โดยมีการจัดการแข่งขันรถที่ตกแต่งด้วยพืชผักต่างๆ มากมาย สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้พบเห็น ส่วนพิธีกรรมลุยไฟที่จัดให้ยิ่งใหญ่ขึ้นมา โดยเฉพาะศาลเจ้าในเมือง ถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นการแสดงโชว์ มีการจัดเตรียมสถานที่ขนาดใหญ่เพื่อให้คนได้ชมกัน รูปแบบที่เปลี่ยนไปเหล่านี้จึงส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของประเพณีเพิ่มเติมขึ้นในด้านการให้ความบันเทิงแก่ผู้เข้าร่วม

4.2.8 บทบาทหน้าที่หายไป

บทบาทหน้าที่หายไปของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต พบว่า ไม่มีบทบาทไหนที่หายไป ดังที่กล่าวมาแล้วว่า บางบทบาทนั้นอาจจะเกือบหายไป อย่างเช่น บทบาทหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว แต่ก็ยังพบเห็นอยู่บ้างประปราย จึงยังถือว่าไม่หายไป ส่วนบทบาทหน้าที่ด้านการเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์กันของคนในชุมชน แม้ว่าบทบาทนี้จะไม่สำคัญต่อคนรุ่นใหม่สักเท่าไร แต่ก็ยังมีความสำคัญต่อกลุ่มคนเฒ่าคนแก่อยู่ จึงถือว่า ยังไม่หายไปจากท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีบทบาทหน้าที่ต่อชาวภูเก็ตตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ ของท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ถึงกระนั้นก็ยังคงทำหน้าที่สำคัญคือ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับคนในท้องถิ่น และทำหน้าที่ด้านสุขภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเชื่อทางลัทธิเต๋าที่มีมาแต่ครั้งอดีต คนส่วนใหญ่ไม่ว่าจะรุ่นไหน ก็ยังคงเข้าร่วมพิธีกรรมนี้เพื่อความสบายใจ และส่งเสริมสุขภาพที่ดีของตน ที่น่าสนใจคือ ปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ใหม่ ซึ่งเกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ กลายมาเป็นบทบาทที่เด่นชัดมากในปัจจุบัน การปรับเปลี่ยนบทบาทเหล่านี้เป็นหนทางที่จะทำให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งส่งผลให้รูปแบบพิธีกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะต่างๆ ด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาในแง่มุมลักษณะของบริบทชุมชน องค์ประกอบและการสืบทอดประเพณี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทหน้าที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Documentary Research) วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatory and Non-participatory Observation) โดยในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตรงกับวันที่ 15 - 23 ตุลาคม 2555 ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตดูพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในประเพณีถือศีลกินผัก และเข้าร่วมปฏิบัติในพิธีกรรมนั้นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้ข้อเท็จจริงที่สะท้อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตอบโจทย์ปัญหานำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะขอสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อปัญหานำวิจัย ประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่น

1. บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณี ถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาในแนวทางของวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งประเพณีถือศีลกินผักก็เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวภูเก็ต ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งบริบทชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสืบทอดและเป็นต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

บริบททางเศรษฐกิจของชุมชนในอดีตเป็นต้นกำเนิดที่สำคัญของประเพณีถือศีลกินผัก กล่าวคือ เศรษฐกิจของภูเก็ตเติบโตมาด้วยเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งมีอิทธิพลทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาทำงานหารายได้เป็นจำนวนมากจนกลายเป็นประชากรท้องถิ่นของภูเก็ต และนำเอาประเพณีถือศีลกินผักเข้ามายึดถือปฏิบัติกันเรื่อยมาจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

ในอดีต บริบทชุมชนของจังหวัดภูเก็ตเอื้อต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเกาะล้อมรอบด้วยน้ำทะเล อันเปรียบเสมือนกำแพงกั้นจังหวัดออกจากโลกภายนอก ทำให้สังคมชาวภูเก็ตในสมัยก่อนเป็นสังคมปิด การคมนาคมไม่สะดวก ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนจะอาศัยกันเป็นชุมชนเล็กๆ มีบ้านใกล้ๆ กัน ในละแวกศาลเจ้า ชาวบ้านเหล่านี้จะประกอบอาชีพทำสวนทำไร่ และทำเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งทำให้มีเวลาว่างมาก พอถึงช่วงงานประเพณี ด้วยความที่คนในชุมชนมีความสนิทสนมกันอยู่แล้ว และสมัยก่อนไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยว หรือห้างสรรพสินค้า จึงทำให้ชาวบ้านชักชวนกันมาช่วยงานประเพณี เพื่อจะได้พบปะพูดคุยกันกับเพื่อนฝูงและได้มีกิจกรรมทำร่วมกันในชุมชน ทำให้คนเหล่านี้มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีอย่างมาก อีกทั้งยังมีเวลาสั่งสอนและพาลูกหลานของตนมาร่วมพิธีกรรมต่างๆ ก็ทำให้คนสมัยก่อนมีความเข้าใจในคุณค่าหรือความหมายของพิธีกรรมต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้ **เมื่อมองในมิติด้านการสื่อสาร** พบว่า การสื่อสารของคนในสมัยก่อนก็ไม่สลับซับซ้อน เป็นการบอกเล่าปากต่อปากกันมาภายในชุมชนและครอบครัว ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีทำได้ดีและถูกต้อง เพราะลูกหลานจะได้รับการสั่งสอนบอกเล่าจากผู้ใหญ่และได้

ปฏิบัติด้วยตัวเองทำให้รับรู้และเข้าใจในประเพณีได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นการเชื่อมต่อการสืบทอดประเพณีอย่างยิ่ง อีกทั้ง คนสมัยก่อนส่วนใหญ่มักจะเรียนในจังหวัดภูเก็ต ไม่ได้ไปเรียนที่อื่น ทำให้ได้เข้าร่วมพิธีกรรมและคลุกคลีอยู่กับประเพณีนี้เป็นประจำ และครอบครัวสมัยก่อนมักจะสอนลูกหลานให้สื่อสารด้วยภาษาจีนสกเกี้ยนทำให้สามารถเข้าใจในประเพณีถือศีลกินผักได้ไม่ยาก เพราะประเพณีต้องใช้ภาษาจีนสกเกี้ยนในการสืบทอด หากไม่เข้าใจภาษาจีนก็ย่อมทำให้การสืบทอดประเพณีเกิดความผิดพลาดไปได้

ดังนั้นบริบทชุมชนด้านต่างๆ รวมถึงมิติด้านการสื่อสารในอดีตมีผลในการสืบทอดประเพณีนี้อย่างมาก และถือว่าเป็นการเชื่อมอำนาจให้การสืบทอดประเพณีของคนสมัยก่อนมีความถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม ทั้งรูปแบบและคุณค่าของประเพณี

ในปัจจุบัน พบว่า บริบทของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ได้แก่ การก้าวจากสังคมปิดสู่สังคมเปิดโดยมีสะพานสารสินเป็นประตูสู่โลกภายนอก การคมนาคมที่สะดวกสบาย ประกอบกับแหล่งแร่ดีบุกที่หมดลง ทำให้ภูเก็ตถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวแทน มีผลทำให้คนภายนอกท้องถิ่นเริ่มเข้ามาปักหลักอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตเพื่อทำงานหารายได้มากขึ้น คนส่วนใหญ่เปลี่ยนอาชีพจากทำเหมืองแร่ดีบุก และทำสวนเป็นการออกไปทำงานตามบริษัทหรือห้างร้านนอกบ้านแทน ส่งผลต่อการสืบทอดประเพณี กล่าวคือ คนส่วนใหญ่ในชุมชนจะไม่สนิทสนมเหมือนคนในอดีต มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และไม่มีเวลาว่างมากนักเพราะต้องทำงานทำให้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมงานประเพณีนี้ลดลง และหากเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวก็จะไม่ค่อยมีเวลาว่างมากพอที่จะสั่งสอน บอกเล่าเรื่องราวประเพณีให้ลูกหลานทราบหรือบางทีก็ไม่มีเวลาพาลูกหลานไปเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างเต็มที่เหมือนคนในอดีต ส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการช่วยงานศาลเจ้าลดน้อยลง แต่กลับมีฐานะของผู้ชมมากขึ้น ซึ่งก็ทำให้คนเหล่านี้มักจะไม่ทราบคุณค่าหรือความหมายที่ลึกซึ้งของพิธีกรรมต่างๆ บางคนก็ไม่ทราบกฎเกณฑ์หรือข้อห้ามบางข้อในพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นความสั่นคลอนด้านการสืบทอดประเพณี

นอกจากนี้การเข้าสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ยังส่งผลให้มีหน่วยงานภายนอก เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตเข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์

ประเพณีถือศีลกินผักนี้ไปทั่วโลกเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว อันจะสร้างรายได้ให้จังหวัดอย่างมหาศาล โดยใช้การสื่อสารในปัจจุบันที่ทันสมัยขึ้น ได้แก่ สื่อมวลชนแขนงต่างๆ สื่อออนไลน์ต่างๆ ซึ่งทำให้สารที่ส่งถูกแพร่กระจายไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเกิดการผลัดซ้ำอยู่เป็นประจำทุกปี จึงทำให้ประเพณีนี้ไม่สูญหายไป แต่ในบางครั้งการสื่อสารของหน่วยงานภายนอกก็ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีนี้เกิดความผิดเพี้ยนไปอย่างมากเช่นกัน อีกทั้งคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมักจะเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อส่วนกลางมากขึ้น หากเนื้อหาสารไม่ถูกต้อง ก็ย่อมทำให้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากแบบแผนดั้งเดิมได้ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความหมายของพิธีกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป คือแทนที่คนภายนอกจะมองว่าเป็นพิธีกรรมจริงๆ แต่กลับถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นพิธีกรรมเพื่อสร้างความบันเทิง และความตื่นตาตื่นใจให้นักท่องเที่ยวเสียมากกว่า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บริบทชุมชนและรูปแบบการสื่อสารในปัจจุบันส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเกิดอุปสรรคและความสั่นคลอนเป็นอย่างยิ่ง มีผลทำให้ประเพณีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ไม่เหมือนเดิม อันจะส่งผลให้ประเพณีถือศีลกินผักเป็นเพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น

2. ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ประวัติความเป็นมาของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต มาจาก ในอดีต คณะจิวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะทู้เกิดล้มป่วย จึงได้จัดพิธีกรรมถือศีลกินผักขึ้น ปรากฏว่า หายป่วยเมื่อชาวกะทู้เห็นเข้าก็รู้สึกศรัทธา จึงมีการบอกเล่ากันและปฏิบัติตามต่อๆ กันมาเรื่อยๆ ทั่วเมืองภูเก็ต หลังจากนั้นจึงส่งผู้รู้ไปอัญเชิญเหยี่ยวเหยี่ยว (ควนธูป) และตำราประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เมืองจีนกลับมาไว้ยังศาลเจ้ากะทู้เป็นแห่งแรก ต่อมาก็มีศาลเจ้าอื่นๆ ทั่วเมืองภูเก็ตนำพิธีกรรมนี้ไปจัดที่ศาลเจ้าของตนเช่นกัน โดยพิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นทุกปีระหว่างวันขึ้น 1 ค่ำ - 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปีจันทรคติของจีน ซึ่งตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี

ด้านองค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
ผู้วิจัยได้นำแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่ามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

ในยุคอิตประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตมีการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอดอยู่แล้ว แต่ มักจะเป็นการปรับเปลี่ยนในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปจนบางครั้งก็มองไม่เห็นความเปลี่ยนแปลง มากนัก เช่น องค์ประกอบด้านสถานที่อย่างศาลเจ้า ซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมนี้ ก็มีการปรับเปลี่ยนจากเพิงหลังคามุงจากมาเป็นตึกแถวขนาดเล็ก โดยได้รับการบริจาคเงินจากคนใน ชุมชนมาช่วยบูรณะพัฒนาขึ้น หรือ ม้าทรงที่เพิ่มจาก 5 คนเป็น 20 - 30 คน เป็นต้น การปรับเปลี่ยนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบหรือเปลือกของพิธีกรรมที่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ส่วนในเรื่องของความเชื่อซึ่งเป็นรากของประเพณี ทั้งในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ และองค์เทพเจ้า และหลักปฏิบัติตัว พบว่าก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ชาวบ้านในอดีตยังคงยึดถือปฏิบัติ กันอย่างเคร่งครัด ในส่วนของลำดับ ก็คือ ที่มาของประเพณี และอาหารเจ ซึ่งเป็นตัวยึดราก เอาไว้ ก็พบว่า คนในสมัยก่อนยังคงทราบและเข้าใจที่มาได้เป็นอย่างดี ส่วนอาหารเจ ก็ยังคงเน้น การรับประทานพืชผักล้วนๆ เช่นเดิม

ในยุคปัจจุบัน องค์ประกอบของประเพณีถือศีลกินผักที่ยังคงสืบทอดได้มาถึงทุกวันนี้ ก็คือ **ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและองค์เทพเจ้าทั้งหลาย** ซึ่งเป็นรากของประเพณี แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีเทคโนโลยีทางด้านเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์เข้ามาอย่างมากมาย แต่ชาว ภูเก็ตในยุคนี้ก็ยังคงมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้อยู่ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับการสืบทอด มาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ความเชื่อเหล่านี้ทำให้เกิดความศรัทธาในประเพณีถือศีลกินผัก อันจะเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการสืบทอดประเพณีนี้ต่อไปจนถึงปัจจุบัน ส่วนเรื่องของหลักปฏิบัติก็พบว่า ยังคงมีลักษณะตามแบบแผนดั้งเดิมทุกอย่าง คือ การถือศีลและไม่รับประทานเนื้อสัตว์ รวมถึงผัก ที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด ปัจจุบันชาวภูเก็ตยังคงยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ อยู่เช่นเดิม เพราะ เชื่อว่า หากใครปฏิบัติได้ถูกต้องตามธรรมเนียมเหล่านี้ ก็จะมี "เซ็ง" หมายถึง สะอาดทั้งกายและใจ ทำให้เป็นสิริมงคลกับตนเองและครอบครัว แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตที่ เปลี่ยนไป เช่น ปัจจุบัน ผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะไปทำงานนอกบ้าน และไม่มีเวลานำภาชนะ ออกมาล้างเพื่อแยกภาชนะที่ใช้ใส่อาหารเจและอาหารคาว และละเลยการนำไม้หอมมารวมควัน

เหมือนเช่นในอดีต เป็นต้น ส่วนม้าทรง ในอดีตจะมีการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น เริ่มกินผักล่วงหน้าคนทั่วไปเป็นเดือนๆ หรือตามที่องค์พระที่ประทับร่างตนสั่งไว้ แต่ปัจจุบันพบว่า ม้าทรงที่เป็นวัยรุ่นส่วนใหญ่จะละเลยในข้อนี้ ซึ่งบางคนก็ถูกองค์พระลงโทษให้ป่วยขึ้นมาอย่างกะทันหัน จึงทำให้หวาดกลัวและไม่กล้าทำผิดคำสั่งอีก ปัจจุบันมีม้าทรงจำนวนมากที่ต้องทำงานนอกบ้านในฐานะลูกจ้าง จึงไม่สะดวกที่จะกินผักล่วงหน้าได้ พวกเขาจึงมีการจุกจุกบอกกล่าวองค์พระเพื่อขอผลัดผ่อนในเรื่องดังกล่าว

ส่วนลำดับ ได้แก่ ที่มาของประเพณี พบว่า คนในปัจจุบันยังคงทราบที่มาของประเพณี เพราะได้รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว และการเรียนการสอนจากโรงเรียนในจังหวัด แสดงว่าการสืบทอดในเรื่องนี้ยังมีอยู่ แต่**ส่วนลำดับอีกส่วนที่กำลังสั่นคลอน**ก็คือ การสืบทอดด้านอาหารเจ พบว่า อาหารเจในปัจจุบันตามร้านค้าบริเวณหน้าศาลเจ้าถูกปรับเปลี่ยนให้มีสีสันดึงดูดใจด้วยการปรุงด้วยเนื้อสัตว์เทียมต่างๆ เช่น หมูเจ กุ้งเจ ปลาเจ เป็นต้น อาหารเหล่านี้กลายมาเป็นจุดเด่นในประเพณีนี้ และกลบทับแก่นแท้ของประเพณีเอาไว้ หากสังเกตที่ชื่อของ "ประเพณีถือศีลกินผัก" จะมีความหมายสำคัญอยู่แล้วว่า ต้องเป็นการถือศีลและเน้นการกินผักเป็นหลัก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักปฏิบัติในประเพณี การปรับเปลี่ยนด้านนี้มีผลกระทบต่อรากหรือแก่นของประเพณีเป็นอย่างมาก ทำให้หลักปฏิบัติที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมมีความอดทนต่อกิเลสทั้งปวงเริ่มสั่นคลอน ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีเริ่มเกิดการผิดเพี้ยนไป

ส่วนดอก ใบ และผล ในส่วนของรูปแบบนี้ พบว่า เป็นส่วนที่มีการปรับเปลี่ยนได้ง่าย ในประเพณีนี้ก็มีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบหลายส่วน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของประเพณีในส่วนนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะรูปแบบพิธีกรรมที่เป็นองค์ประกอบภายนอก ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้มีการศึกษาพิธีกรรมของ 3 ศาลเจ้าคือ ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าบางเหนียว และศาลเจ้าจ๊วยตุ่ย สรุปได้ดังนี้

ศาลเจ้ากะทู้ เป็นศาลเจ้าที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง ซึ่งไม่ค่อยเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอก ประกอบกับวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการศาลเจ้าที่ต้องการยึดความ

ดั้งเดิมไว้ ทำให้พิธีกรรมยังคงยึดหลักตามแบบดั้งเดิมอยู่มาก รูปแบบพิธีกรรมก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการร่วมมือกันของคนในชุมชนเป็นหลัก จึงไม่ค่อยเห็นการเปลี่ยนแปลงมากนัก และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปก็ไม่กระทบกับแก่นของประเพณี ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เปลือก เช่น ศาลเจ้ามีการปรับปรุงตกแต่งให้ดูสวยงามขึ้นกว่าในอดีต มีการตั้งคณะกรรมการศาลเจ้าอย่างเป็นทางการเป็นระบบระเบียบมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของม้าทรงในพิธีกรรมอ้วกั๊ง เป็นต้น ศาลเจ้าแห่งนี้จึงเป็นกลุ่มตัวแทนของศาลเจ้าที่พยายามรักษาความดั้งเดิมของพิธีกรรมไว้

ศาลเจ้าบางเหนียว เป็นศาลเจ้าที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง มีการปรับเปลี่ยนของพิธีกรรมบ้างเล็กน้อย เช่น การเชิญหลวงจีนทางพุทธศาสนามาร่วมสวดมนต์ซงกั๊งในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งไม่ใช่รูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิมของประเพณีนี้ เป็นต้น

ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย เป็นศาลเจ้าที่มีการจัดงานประเพณีอย่างยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดาศาลเจ้าอื่นๆ เพราะศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ในเขตอำเภอเมือง และใกล้แหล่งเมืองเก่า และตลาดสด ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยว ทำให้ศาลเจ้าแห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมให้มีความยิ่งใหญ่ อลังการ เช่น การเชิญองคมนตรีมาร่วมงานพิธีกรรมยกเสาโกเต้ง การเพิ่มจำนวนม้าทรงจนล้นศาลเจ้า การเพิ่มกิจกรรมให้คนทั่วไปมาติดทองที่เสาโกเต้ง ซึ่งไม่ใช่ธรรมเนียมดั้งเดิม เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 ศาลเจ้าแล้ว พบว่า ศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมมากที่สุด โดยจะเน้นความยิ่งใหญ่ อลังการ เพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ที่มาร่วมงาน รวมถึงนักท่องเที่ยวด้วย ส่วนศาลเจ้าบางเหนียวมีการปรับเปลี่ยนบ้างในระดับปานกลาง และศาลเจ้ากะทู้มีการปรับเปลี่ยนน้อยที่สุด

จากการพิจารณารูปแบบพิธีกรรมของศาลเจ้าอื่นๆ ทั่วไปในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนใหญ่จะมีทิศทางการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะคล้ายกับศาลเจ้าจื๊ยตุ่ย คือ มีการปรับเปลี่ยนให้มีความยิ่งใหญ่ อลังการ เพื่อดึงดูดคนให้มาร่วมงานประเพณี เช่น การเพิ่มกิจกรรมติดทองที่ไม่ใช่

ประกอบเสาโกเต้งที่ศาลเจ้าหล่อโรง การปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมอ้วกั๊ง (แห่พระ) ให้มีความยิ่งใหญ่ตระการตามากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งศาลเจ้าที่เกิดขึ้นใหม่หลายแห่งในจังหวัดเป็นภาคีหรือเครือข่ายเดียวกับศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยจึงเป็นปัจจัยสำคัญให้รูปแบบพิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนไปให้มีลักษณะคล้ายกับศาลเจ้าสาขาใหญ่ของตนนั่นเอง ดังนั้นศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยจึงเปรียบเสมือนกลุ่มตัวแทนของศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตที่พยายามปรับรูปแบบพิธีกรรมให้มากขึ้นจากในอดีต

ส่วนองค์ประกอบอย่างอื่นในประเพณีที่นอกเหนือจากพิธีกรรมย่อยต่างๆ พบว่าโดยทั่วไปแล้วก็มีการปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน อย่างเช่น สถานที่ลุยไฟของศาลเจ้าจ๊วยตุ่ยที่ย้ายจากศาลเจ้ามาเป็นสนามฟุตบอลของเทศบาลนครเมืองภูเก็ต ธงทิวที่ปักก็มีเพิ่มมากขึ้นทั่วเมือง โดยมีธงที่เป็นตราสินค้าของห้างร้านเพิ่มขึ้นมา ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในฐานะผู้ชมที่มากขึ้น เป็นต้น แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือ **ฮวดกั้ว** ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในภาวะที่กำลังจะขาดแคลน หากขาดองค์ประกอบส่วนนี้ไป ก็จะไม่มีการประกอบพิธีกรรมได้ในอนาคต ซึ่งเหตุผลที่จำนวนฮวดกั้วมีจำนวนน้อยลงและไม่ค่อยมีอัตราเพิ่มขึ้นก็เพราะบริบทชุมชนในปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาเลี้ยงชีพในภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเสียสละมาช่วยในหน้าที่นี้

3. กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ในยุคอดีตจะมีการสืบทอดของคน 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนทั่วไปในชุมชน กลุ่มฆราวาส และกลุ่มฮวดกั้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ส่วนในยุคปัจจุบันจะมีการสืบทอดของคณะกรรมการศาลเจ้า, ชมรมอ๊าม และหน่วยงานภายนอกเพิ่มเติมจากในอดีต แต่ในการสืบทอดของคนกลุ่มต่างๆ ในยุคอดีตและปัจจุบันจะมีความแตกต่างกัน

การสืบทอดโดยคนทั่วไป ในอดีตนั้น ผู้ส่งสารคือ คนเฒ่าคนแก่ และผู้ใหญ่ในครอบครัวจะมีการบอกเล่า สอนประวัติความเป็นมา หลักปฏิบัติและข้อห้ามในพิธีกรรมต่างๆ

ในประเพณีให้ลูกหลานฟัง ทั้งสองฝ่ายจะมีการโต้ตอบกันไปมา ลูกหลานในอดีตก็เชื่อฟังและมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในครอบครัว จึงได้รับสารที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้เมื่อถึงงานประเพณีคนเฒ่าคนแก่ และพ่อแม่ก็จะพาลูกหลานมาช่วยงานในศาลเจ้าเป็นประจำ เนื่องจากคนสมัยก่อนมีเวลาว่างจากการทำงานมาก ไม่ต้องรับจ้างหรือทำงานนอกบ้าน จึงสามารถมาช่วยงานศาลเจ้ากันเป็นประจำเสมอ คนในอดีตจึงมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีนี้เป็นอย่างมาก **ในปัจจุบัน** ก็มีการสืบทอดเช่นเดียวกับคนในอดีต แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาได้ส่งสอนลูกหลาน หรือพาลูกหลานไปร่วมพิธีกรรมเหมือนคนในอดีต ทำให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีในฐานะผู้ช่วยงานประเพณี จึงอาจจะทำให้เข้าใจความหมายและคุณค่าของพิธีกรรมต่างๆ ไม่ลึกซึ้ง และกระทำสิ่งที่ขัดกับแก่นของประเพณี เช่น การรับประทานอาหารเจที่มีเนื้อสัตว์เทียม การเล่นประทัดที่รุนแรงเกินไป เป็นต้น

การสืบทอดโดยม้าทรง ในอดีต ผู้ส่งสารเป็นม้าทรงรุ่นพี่ที่มีการบอกเล่า ส่งสอน ตักเตือนรุ่นน้องที่เพิ่งเข้ามารับหน้าที่ใหม่เกี่ยวกับเรื่องหลักปฏิบัติตัว หน้าที่ของม้าทรง การใช้ อุปกรณ์ต่างๆ สำหรับม้าทรง ซึ่งสมัยก่อนนั้นจำนวนม้าทรงมีไม่มากนักในแต่ละศาลเจ้า และส่วนใหญ่ม้าทรงก็เป็นคนในชุมชนเดียวกัน บ้านอยู่ละแวกเดียวกัน จึงทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก รุ่นน้องก็มีความเคารพรุ่นพี่ ผู้รับสารและผู้ส่งสารมีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างตรงตามแบบแผนดั้งเดิม **ส่วนในปัจจุบัน** พบว่า ม้าทรงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีคนนอกชุมชนเข้ามาเป็นม้าทรงด้วย ทำให้ไม่สนิทกันเหมือนสมัยก่อน จึงทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารในกรณีนี้มีบทบาทน้อยลง การสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยม้าทรงเริ่มลดน้อยลงไป ม้าทรงในปัจจุบันหากอยู่ในวัยทำงานก็ต้องไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลามาช่วยงานศาลเจ้าเป็นประจำเหมือนคนสมัยก่อน ส่วนม้าทรงวัยรุ่นก็จะอยู่กับกลุ่มเพื่อนฝูงของตน จะไม่เข้าหาผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มีการตักเตือนสั่งสอนกันเหมือนในอดีต ส่งผลให้การสืบทอดประเพณีผิดเพี้ยนไป เช่น การที่ม้าทรงวัยรุ่นหลายคนใช้อุปกรณ์แทงปากที่อันใหญ่เกินไป และไม่ใช่อาวุธในตำนานตามแบบดั้งเดิม เป็นต้น

การสืบทอดโดยสวดกั้ว ในอดีตและปัจจุบันจะมีการสืบทอดเหมือนกัน คือ อาจารย์สวดกั้วหรือสวดกั้วรุ่นพี่จะเป็นผู้บอกเล่า สั่งสอน แนะนำ ลูกศิษย์หรือรุ่นน้องของตนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การประกอบพิธีกรรมต่างๆ อุปกรณ์ที่จะต้องให้ประกอบพิธีกรรม บทสวดมนต์ และคาถาต่างๆ ด้วยการพูดคุยบอกเล่า และมีตำราประกอบการเรียนการสอน โดยในช่วงเวลาปกตินั้นจะมีการเรียนการสอนที่บ้านอาจารย์ตามเวลาที่สะดวกของแต่ละคน และให้ฝึกปฏิบัติจริงและเรียนรู้งานในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก โดยมีอาจารย์หรือรุ่นพี่คอยแนะนำอยู่ใกล้ๆ แต่ปัจจุบันนั้นจำนวนผู้รับสารหรือผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่สวดกั้วรุ่นต่อไปมีน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีเลยในบางศาลเจ้า ทำให้การสืบทอดสวดกั้วในปัจจุบันเริ่มสิ้นคลอนลงแล้ว อาจจะมีผลสืบเนื่องทำให้ในอนาคตขาดสวดกั้วมาประกอบพิธีกรรมได้

การสืบทอดโดยคณะกรรมการศาลเจ้า ในอดีต ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศาลเจ้าอย่างเป็นทางการ คนที่มาช่วยงานก็จะเป็นชาวบ้านในชุมชน แต่ปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมงานเพิ่มมากขึ้นทุกปี และบริบทชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเปิดขนาดใหญ่ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศาลเจ้าขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อทำหน้าที่บริหารงานประเพณีถือศีลกินผักเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา บุคคลเหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญในการชี้นำแนวทางรูปแบบพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมบางอย่างจึงขึ้นอยู่กับคณะกรรมการศาลเจ้าเป็นสำคัญ คนเหล่านี้ก็จะมีการส่งสารด้วยการบอกเล่าประวัติความเป็นมา กำหนดการพิธีกรรมของศาลเจ้าไปให้ลูกหลานคนรู้จักได้ทราบ และยังมีการติดประกาศกำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ไว้ด้านหน้าศาลเจ้าด้วย อีกทั้งยังมีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของศาลเจ้าด้วย จึงทำให้คนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว

การสืบทอดโดยชมรมอ้ามกุเก็ด ในอดีต ไม่มีชมรมอ้ามกุเก็ด แต่พอประเพณีเริ่มเข้าสู่ยุคปัจจุบันก็ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปหลายด้าน จึงเกิดชมรมอ้ามกุเก็ดเพิ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อช่วยดูแลความเรียบร้อยในด้านการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักให้เป็นไปตามแบบแผนดั้งเดิม โดยชมรมดังกล่าวจะมีการประสานงานกับศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดให้ช่วยสอดส่องดูแลรูปแบบของพิธีกรรมของตนให้อยู่ในขอบเขตดั้งเดิม นอกจากนี้ชมรมอ้ามกุเก็ดยังพยายาม

ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อรณรงค์การสืบทอดประเพณีให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม และพยายามรณรงค์สืบทอดองค์ประกอบบางอย่างที่กำลังจะสิ้นคลอน เช่น การรณรงค์ให้คณะกรรมการศาลเจ้าต่างๆ ช่วยตรวจดูความเรียบร้อยเรื่องการใช้อุปกรณ์แทงปากของม้าทรง การประสานงานกับตำรวจให้ช่วยตรวจตราเรื่องการขายและเล่นประทัดที่รุนแรงเกินไป รวมถึงการสนับสนุนให้มีการสืบทอดนักดนตรีรุ่นใหม่ที่จะมาเล่นเครื่องดนตรีหล่อก้อตี้นประกอบพิธีกรรมในงานประเพณี เป็นต้น การเกิดขึ้นของชมรมอ้ามกุเกี๊นจึงเป็นกลไกทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อคานอำนาจการเปลี่ยนแปลงของประเพณีที่เกิดจากบริบททางสังคม

การสืบทอดโดยหน่วยงานภายนอก ในอดีต บริบทชุมชนยังเป็นสังคมปิดจึงมีเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นที่ เป็นผู้จัดงาน ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้องเลย แต่ในปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา มีหน่วยงานภายนอกหลายแห่งเข้ามาสืบทอดงานประเพณีนี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต เข้ามามีส่วนในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์งานประเพณีนี้ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก การสื่อสารของหน่วยงานดังกล่าวมีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างมาก เช่น เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว การที่หน่วยงานสื่อสารผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในชื่องาน "ประเพณีกินเจ" ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจผิดคิดว่า พิธีกรรมนี้มีลักษณะเหมือนการกินเจตามพื้นที่อื่นๆ อยู่เป็นระยะเวลาานเกือบ 10 ปี จึงมีชมรมต่างๆ ในจังหวัดได้ชี้แจงให้หน่วยงานดังกล่าวกลับมาใช้ชื่อ "ประเพณีถือศีลกินผัก" สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การสืบทอดประเพณีของหน่วยงานภายนอกที่ไม่เข้าใจคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของประเพณีก็จะทำให้เกิดการผิดพลาดในการสื่อสารได้ อีกทั้งหน่วยงานดังกล่าวยังเน้นการส่งสารไปที่นักท่องเที่ยวมากกว่าคนในชุมชนจึงทำให้เนื้อหาของ การสื่อสารไม่เน้นไปที่ให้ความรู้แก่คนในชุมชน แต่เป็นการแสดงเนื้อหาและภาพประกอบเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดภูเก็ตก็จะเป็นผู้ประสานงานในการจัดงานต่างๆ และคอยส่งข่าวให้สื่อมวลชนต่างๆ มาทำข่าวงานประเพณี และมีการทำจุลสารบอกประวัติรายละเอียด และกำหนดการพิธีกรรมต่างๆ ให้คนทั่วไปได้ทราบด้วย

หน่วยงานภายนอกเหล่านี้มักจะยืมมือของสื่อมวลชนต่างๆ มาช่วยในการเผยแพร่ข้อมูล ประเพณีจึงทำให้ข้อมูลต่างๆ ถูกเผยแพร่ออกไปสู่วงกว้างอย่างรวดเร็ว และมีการประชาสัมพันธ์ อยู่ทุกปี การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนดาบ 2 คมคือ ในด้านดี ก็ทำให้ประเพณี ได้รับการต่อยอดอยู่บ่อย ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความสนใจ จึงทำให้ประเพณีไม่สูญหายไป และหากข้อมูลที่ถูกเผยแพร่ถูกต้อง ก็ทำให้การสืบทอดไม่ผิดเพี้ยนไป แต่ในทางกลับกัน หากข้อมูลที่ ส่งไปเกิดข้อผิดพลาด ก็จะทำให้ผู้รับสารจำนวนมากเกิดความเข้าใจผิดตามไปด้วย ส่งผลให้การ ตีความประเพณีผิดเพี้ยนไปได้

หากสรุปตามเส้นทางสามสายแห่งการสืบทอด พบว่า การสืบทอดในอดีตจะมีลักษณะ การสืบทอดแบบเส้นทางเก่า คือ ตายายสอนหลาน และตายายพาทำ เช่น ผู้ใหญ่ในครอบครัว บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักให้ลูกหลานฟัง และมีการปฏิบัติให้ลูกหลานดูแล้ว ทำตาม ส่วนการสืบทอดในปัจจุบันก็ยังคงมีการสืบทอดตามเส้นทางเดิมอยู่ แต่อาจจะลดน้อยลง ไปตามบริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่มีเวลาถ่ายทอดเรื่องราว หรือพาลูกหลานมาเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นประจำเหมือนเช่นในอดีต แต่ทั้งนี้ในปัจจุบันมีเส้นทาง การสืบทอดสายที่ 3 เพิ่มขึ้นมาคือ การสืบทอดแบบเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง แต่จะเป็นการสื่อสาร ของหน่วยงานภายนอกเสียส่วนใหญ่ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตจะเน้น ประชาสัมพันธ์โดยยึดเอาผู้รับสารที่เป็นนักท่องเที่ยวเป็นตัวตั้ง ทำให้สารที่ส่งออกไปเน้นการ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากกว่าการสื่อสารเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีแก่คนในชุมชน ซึ่งก็ ทำให้คนในท้องถิ่นไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลบางอย่างก็ไม่ใช่แก่นของประเพณี

4. การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตที่มีต่อท้องถิ่น

เมื่อบริบทชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลทำให้บทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีล กินผัก จังหวัดภูเก็ตมีการปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยบทบาทหน้าที่ของประเพณีนี้ตั้งแต่อดีตจนถึง

ปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) หรือการเคลื่อนไหว ซึ่งจะมีทั้งบทบาทหน้าที่สืบเนื่อง บทบาทหน้าที่ที่คลี่คลาย บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่ ส่วนบทบาทหน้าที่หายไปไม่ปรากฏในประเพณีถือศีลกินผัก

ในอดีต ประเพณีถือศีลกินผักมีบทบาทมากมาย ในระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ บทบาทด้านสุขภาพ - การรักษาโรค บทบาทด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจและที่พึ่งทางใจ บทบาทหน้าที่ด้านการฝึกความอดทน ในระดับกลุ่ม ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และในระดับชุมชน ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน บทบาทหน้าที่ในการเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน บทบาทหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ บทบาทหน้าที่ด้านการอบรมบ่มเพาะ และ บทบาทหน้าที่ในการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต

ปัจจุบัน บริบทสังคมในจังหวัดภูเก็ตมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้บทบาทหน้าที่ที่มีอยู่เดิมเกิดการปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยบทบาทหน้าที่ที่ยังคงสืบเนื่องจากอดีต ได้แก่ บทบาทด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจและที่พึ่งทางใจ บทบาทหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ บทบาทหน้าที่ด้านการอบรมบ่มเพาะ และบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต

ส่วนบทบาทที่คลี่คลายได้แก่ บทบาทด้านสุขภาพ - การรักษาโรค พบว่า มีบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้น เพราะได้ถูกนำมารวมกับกระแสสังคมนิยมสุขภาพในปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ด้านการฝึกความอดทน พบว่ามีบทบาทน้อยลง เห็นได้จากการที่คนรุ่นใหม่หลายคนรับประทานอาหารคาวทั้งที่ยังไม่เสร็จสิ้นพิธีกรรมส่งพระ บทบาทหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากครอบครัวชาวภูเก็ตในปัจจุบัน ไม่ได้ใช้ประเพณีถือศีลกินผักในการกระชับความสัมพันธ์กันแล้ว บางครอบครัว พ่อแม่ก็ไปทำงาน ไม่มีเวลาพาสมาชิกในครอบครัวไปเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างพร้อมเพรียงกันเหมือนเช่นในอดีต บทบาทหน้าที่ด้านระดมพลังและความสามัคคีในชุมชน เนื่องจากบริบทของสังคมภูเก็ตถูกเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง คนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้รู้จักคุ้นเคยกันดีเหมือนเช่นชุมชนในอดีต อีกทั้งศาลเจ้า

ปัจจุบันมักจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยช่วยงานศาลเจ้าอยู่แล้ว บางศาลเจ้าก็ไม่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปมาช่วยงานบางอย่าง เพราะอาจจะทำให้วุ่นวายได้ บทบาทหน้าที่ในการเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน ซึ่งถูกลดความสำคัญลงเช่นกัน เนื่องจากปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ตมีความเจริญทางด้านต่างๆ มากมาย เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น คนรุ่นใหม่จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยงานประเพณีเป็นที่พบปะกันแล้ว แต่ยังคงมีความสำคัญอยู่บ้างกับคนเฒ่าคนแก่ที่จะมาที่ศาลเจ้าเพื่อพบปะเพื่อนเก่าสมัยก่อน

ส่วนบทบาทที่เพิ่มใหม่ ระดับปัจเจกบุคคลได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและบารมีทางการเมืองของปัจเจกบุคคล และบทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับห้างร้านและบริษัทต่างๆ ในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากปัจจุบัน ประเพณีนี้มีชื่อเสียงโด่งดัง มีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก จึงมีนักการเมืองท้องถิ่น และห้างร้าน บริษัทต่างๆ ใช้โอกาสช่วงนี้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง โดยการติดป้ายหน้าศาลเจ้า ธงต่างๆ ซึ่งมีตราสัญลักษณ์ของตนเองอยู่ และร่วมขบวนแห่อิวเก็ง (แห่พระ)

อีกบทบาทหน้าที่เพิ่มใหม่ระดับชุมชนที่น่าสนใจก็คือ บทบาทหน้าที่ในการเป็นจุดขายสำคัญทางการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งถูกนำมาใช้เมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญและจุดเด่นของประเพณีที่สามารถนำมาเป็นจุดขายเพื่อทำรายได้ให้กับจังหวัด บทบาทนี้กลายเป็นบทบาทที่เด่นชัดมากในปัจจุบัน และยังส่งผลให้เกิดธุรกิจค้าขายต่างๆ ในช่วงงานประเพณี ซึ่งนำไปสู่บทบาทหน้าที่ด้านเศรษฐกิจ - เชิงพาณิชย์ ชาวบ้านได้ตั้งร้านค้าขายอาหารเจบริเวณรอบๆ ศาลเจ้าเป็นจำนวนมากเพื่อหารายได้ตลอดช่วงเวลา 9 วัน นอกจากนี้ยังเกิดธุรกิจร้านขายเสื้อผ้าสีขาว และการขายประทัดต่าง ๆ ช่วงงานประเพณีด้วย แม้จะมีระยะเวลาเพียง 9 วัน แต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้พวกเขาได้เป็นกอบเป็นกำ เพราะทุกปีจะมีผู้เข้าร่วมงานมาเดินซื้อของ อาหารเจ และชุดขาวเป็นจำนวนมาก ถือเป็นช่วงทองในการกอบโกยผลกำไรจากการค้าขายเป็นอย่างดี ร้านค้าโดยเฉพาะร้านอาหารเจ มีการดัดแปลงอาหารให้ดูน่ากินเพื่อดึงดูดลูกค้า โดยการใช้เนื้อสัตว์เทียมที่มีการประดิษฐ์ให้คล้ายเนื้อสัตว์จริงๆ เช่น กุ้งเจ ปลาเค็มเจ หมูแดงเจ มาใช้ประกอบอาหารในร้านของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขัดกับหลัก

ปฏิบัติที่ต้องการให้ผู้ร่วมพิธีกรรมลดละต่อกิเลสและความอยากทั้งปวง ส่วนเรื่องประตั้นั้น มีร้านค้าหลายร้านที่นำประตั้นที่มีอาณาไพศาลมาขาย เช่น จ๊กโก พลุ ดอกไม้ไฟ ลูกมะยม ลูกไช้ บะจ่าง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เล่นได้ และทำให้ประเพณีเกิดความเสื่อมลงได้

เมื่อประเพณีถือศีลกินผักเข้าสู่การเป็นจุดขายให้กับการท่องเที่ยว ก็ทำให้ทางศาลเจ้าต่างๆ โดยเฉพาะศาลเจ้าในเมืองมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความน่าตื่นเต้น น่าสนใจ แก่ผู้เข้าร่วมและนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับศาลเจ้า จึงทำให้เกิดบทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่นั้นคือ ด้านการให้ความบันเทิง รูปแบบขบวนแห่มีความยิ่งใหญ่ และสวยงามมาก พิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมลุยไฟก็ถูกจัดเตรียมไว้ที่สถานที่ที่มีขนาดใหญ่ เพื่อรองรับผู้เข้าชมจำนวนมาก ซึ่งเปรียบเสมือนว่า เป็นการแสดงโชว์ ซึ่งก็ทำให้ประเพณีเกิดการตีความหมายที่ผิดเพี้ยนไป คือ จากที่คนรุ่นใหม่จะมองเห็นเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ก็ทำให้มองเห็นเป็นการแสดงอภินิหารชนิดหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดประเพณีที่ผิดเพี้ยนไป

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง "กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต" ดังนี้

1. บริบทชุมชนที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
2. บทบาทของหน่วยงานภายนอกต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต
3. กลไกการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตของคนในท้องถิ่น
4. การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

1. บริบทชุมชนที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

บริบทชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตอย่างใกล้ชิดและมีความสำคัญต่อการเกิดขึ้นของประเพณีนี้ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของเจียรชัย อิศรเดช (2548) กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านเหมือนต้นไม้ที่โตในดินที่แตกต่างกัน ดินในที่นี้คือ บริบท (Context) ของสื่อพื้นบ้าน การศึกษาบริบทของสื่อพื้นบ้านจะทำให้เราเข้าใจคุณลักษณะของสื่อพื้นบ้าน (Attribute Anlysis) เข้าใจหน้าที่เชิงพลวัต (Dynamic Function) และนำไปสู่การสืบทอดแบบมีการวางแผน (By Planned) มิใช่ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ

จากแนวคิดข้างต้นสามารถนำมาอธิบายเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตได้ว่า ในอดีต บริบททางสภาพภูมิประเทศของจังหวัด มีความอุดมสมบูรณ์ทางแร่ดีบุกมาก ซึ่งแร่ดีบุกเป็นตัวนำเอาวัฒนธรรมประเพณีถือศีลกินผักเข้ามาในท้องถิ่น กล่าวคือ สมัยก่อน ชาวจีนได้อพยพเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ดีบุกที่จังหวัดภูเก็ตเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นคนส่วนมากของท้องถิ่น คนเหล่านี้ได้นำเอาประเพณีถือศีลกินผักเข้ามาใช้เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน ประเพณีดังกล่าวจึงมีบทบาทหน้าที่หลายด้านต่อชุมชน เช่น บทบาทหน้าที่ด้านการรักษาโรค บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นที่พึ่งทางใจของคนในชุมชน บทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า บริบทชุมชนด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และประชากร เป็นแหล่งต้นกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์ (2551 : 560) ที่กล่าวว่า หากวัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่จะจัดการกับบริบทสภาพแวดล้อม ดังนั้นบริบทสภาพแวดล้อมจึงเป็นเสมือน "บ่อเกิด" ของวัฒนธรรม และหากบ่อเกิดหรือบริบทนั้นเปลี่ยนแปลงไป ตัววัฒนธรรมเองก็ย่อมผันแปรไปด้วย

บริบทชุมชนจังหวัดภูเก็ตในด้านต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ย่อมส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก เช่น บริบทด้านเศรษฐกิจที่ในอดีต ชาวบ้านมีรายได้มาจากการเกษตรกรรม ประมง และการทำเหมืองแร่ดีบุก แต่ต่อมาทรัพยากรแร่ดีบุกเริ่มลดลงจนไม่

สามารถนำรายได้มาจากคนในท้องถิ่นได้ ประกอบกับหน่วยงานภายนอก อย่างเช่น องค์การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในสมัยนั้น เริ่มมองเห็นความสำคัญของประเพณีถือศีลกินผักที่จะใช้
เป็นจุดขายสำคัญในการท่องเที่ยวเพื่อนำรายได้เข้าจังหวัดได้ ในปี พ.ศ. 2530 จึงได้มีการ
ประชาสัมพันธ์ประเพณีนี้ไปทั่วโลก เมื่อประเพณีนี้โด่งดังจนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ส่งผลให้ตั้งแต่
นั้นมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมประเพณีนี้เป็นจำนวนมาก รูปแบบของประเพณีถูก
ปรับเปลี่ยนให้มีความยิ่งใหญ่ อลังการ เน้นความตื่นเต้น เร้าใจ และสนุกสนานของพิธีกรรม
อย่างเช่น พิธีกรรมอ้วกหรือชบวนแห่พระ ถูกปรับให้มีสีสันมากขึ้น ม้าทรงก็มีการใช้อาวุธ
ทรมานร่างกายที่น่าหวาดเสียว แปลกตา และสวยงาม บริบทสังคมมีการเน้นเรื่องของธุรกิจการ
พาณิชย์มากขึ้น เช่น ร้านค้าขายอาหารเจ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งร้านค้าเหล่านี้ก็มีการนำวัตถุดิบที่แปลก
ใหม่ และน่าสนใจ อย่างพวกเนื้อสัตว์เทียม กุ้งเจ ปลาเจ หมูเจ มาใช้ในการปรุงอาหารเพื่อดึงดูด
ความสนใจของลูกค้า ซึ่งขัดกับหลักปฏิบัติในประเพณีที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมลดละจาก
กิเลสและความอยากทั้งปวง ดังนั้นการปรับตัวด้านนี้จึงทำให้เกิดผลเสียต่อการสืบทอดประเพณี
คือ ทำให้พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นเทศกาลแห่งความบันเทิงแทน

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นการปรับตัวองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีที่ต้องเปลี่ยนไปให้ทัน
ต่อยุคสมัยและสภาพสังคมในขณะนั้น เพื่อให้ยังสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ สอดคล้องกับแนวคิด
ของเจียรชีย์ อิศรเดช และคณะ (2548) ที่ให้นิยามเกี่ยวกับศักยภาพของการปรับตัวว่า เป็น
ความสามารถของสื่อที่จะดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงโดยการประยุกต์หรือพลิกหลัก
คุณลักษณะ (Attribute) เก่าบางประการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนไปของบริษัท
ใหม่ที่รองรับสื่อ โดยดำรงอัตลักษณ์เดิมไว้ได้เป็นส่วนใหญ่ แต่อาจยอมลดทอนหรือถอดหรือ
ตัดลดจนสร้างสรรค์องค์ประกอบบางประการในสื่อนั้นเพื่อให้อยู่รอดต่อไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปริยาณี ฐู่ไพเราะ (2552 : 134) ที่พบว่า แม้ว่า
ประเพณีบุญกัฬ้าจะยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้มาก แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตาม
กาลเวลา ปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนจะเข้าร่วมประเพณีน้อยลง ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยด้านการ
เปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ บางส่วนเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด ต้องคอยเฝ้าคอยให้อาหาร

หรือบางส่วนต้องคอยดูแลไรรู้ว่าซึ่งช่วงกำฟ้าันจะตรงกับช่วงฤดูหว่านไถ บางส่วนเดินทางออกไปประกอบอาชีพ ตั้งรกรากหรือศึกษาต่อนอกชุมชน ทำให้ไม่อาจมาเข้าร่วมประเพณีและไม่สามารถปฏิบัติตามข้อยึดถือของวันกำฟ้าที่ต้องหยุดงาน อยู่กับบ้านได้

สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์ (2551 : 560) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาจากบริบทชุมชน เราจะพบว่า สภาพบริบทชุมชนนั้นมีลักษณะเป็นเหรียญสองด้าน (Dual) ด้านหนึ่งนั้นเป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน (Limitation) อีกด้านหนึ่งคือ ด้านที่ส่งเสริมหรือด้านที่เป็นศักยภาพของชุมชนในการที่จะสืบทอดสื่อพื้นบ้าน (Potential) แนวคิดนี้สามารถนำมาอธิบายการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตได้เช่นกัน กล่าวคือ ในยุคอดีตนั้น บริบทชุมชนเป็นสังคมขนาดเล็ก คนในท้องถิ่นมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ครอบครัวยุคก่อนก็จะมีเวลารว่างและมีเวลาได้พูดคุยกันมาก คนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่ในครอบครัวก็สามารถบอกเล่าถ่ายทอดให้กับลูกหลานฟังได้อย่างเต็มที่ ชาวบ้านก็ล้วนแต่มีส่วนร่วมอย่างมากในการช่วยงานประเพณีที่ศาลเจ้า จึงทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างง่ายและถูกต้อง ความผิดเพี้ยนจึงเกิดขึ้นน้อยมาก อีกทั้งการเป็นสังคมปิดทำให้ไม่ได้มีการปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก ทำให้ประเพณีมีการปรับเปลี่ยนไปน้อยมาก

ปัจจุบัน บริบทสังคมเกิดเปลี่ยนแปลงจากสังคมขนาดเล็ก ไปสู่สังคมเมืองที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ทั้งคนท้องถิ่นเอง และคนที่อพยพมาจากที่อื่น ทำให้ความสนิทสนมกันระหว่างคนในท้องถิ่นลดน้อยลง การมีส่วนร่วมในการช่วยงานประเพณีถือศีลกินผักของคนท้องถิ่นก็น้อยลง เนื่องจากคนส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านตามบริษัทต่างๆ จึงไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมได้อย่างเต็มที่ อีกทั้ง บางศาลเจ้าก็ไม่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปเข้ามาก้าวภายในพิธีกรรมมากเกินไป เกรงว่าจะเกิดความวุ่นวาย เพราะปัจจุบันมีผู้ร่วมงานเป็นจำนวนมาก จึงอาจจะส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการสืบทอดประเพณีนี้ได้

บริบทชุมชนด้านการสื่อสารมีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างมาก เมื่อพิจารณาช่องทางการสืบทอด พบว่า ในปัจจุบัน ช่องทางการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักแบบเก่าคือ การสื่อสารของคนในครอบครัวเริ่มลดน้อยลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ใหญ่ว่าง

ให้กับครอบครัวน้อยลง ส่งผลให้การสื่อสารรูปแบบนี้เริ่มลดน้อยลง ในขณะที่ช่องทางใหม่ เช่น สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ กำลังเป็นที่นิยมในหมู่คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันอย่างมาก คนรุ่นใหม่หันมารับสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับงานประเพณีผ่านเว็บไซต์ และสื่อใหม่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีในปัจจุบันจึงมีลักษณะที่เน้นผู้รับสารเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่เน้นผู้ส่งสารเป็นตัวตั้ง แสดงว่าช่องทางใหม่กำลังมีบทบาทต่อการสืบทอดของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ เมื่อคนรุ่นใหม่หันมารับสารผ่านช่องทางใหม่เหล่านี้ ผู้ส่งสารในปัจจุบันจึงควรให้ความสนใจและหันมาใช้ประโยชน์จากช่องทางดังกล่าวเป็นสื่อกลางในการส่งเนื้อหาสาระอันเป็นแก่นของประเพณีไปยังผู้รับสารซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ โดยมีการพิจารณาตรวจสอบข้อมูลหรือสารที่จะส่งให้มีความถูกต้อง ก็จะช่วยให้การสืบทอดประเพณีในยุคปัจจุบันเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ผิดเพี้ยน

บริบททางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ปรับเปลี่ยนไป ทำให้สังคมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีความทันสมัยในด้านต่างๆ มากขึ้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต ได้เข้ามาประชาสัมพันธ์งานประเพณีถือศีลกินผัก จึงทำให้ประเพณีโด่งดังไปทั่วโลก บริบททางสังคมด้านนี้มีส่วนในการส่งเสริมให้ประเพณีนี้สามารถดำรงอยู่ได้ ไม่สูญหายไป ส่งเสริมให้ประเพณีนี้ได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ แต่ก็มีส่วนที่เป็นอุปสรรคในการสืบทอดเช่นกัน กล่าวคือ คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในรูปแบบพิธีกรรมมากกว่าแก่นของประเพณี และการที่ประเพณีดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวมากเกินไป จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางอย่างที่มีผลกระทบต่อแก่นของประเพณี เช่น การผลิตเนื้อเทียมสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายของจริงออกมาจำหน่ายในช่วงประเพณี เป็นต้น

มิติทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดธุรกิจการค้าขึ้นมามากมาย โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักจะมีร้านค้าบริเวณหน้าศาลเจ้ามากมาย ทั้งร้านขายอาหารเจ ร้านขายประทัด และเสื้อผ้าชุดขาว การค้าเหล่านี้ หากผู้ขายมีความรู้ความเข้าใจในแก่นของประเพณีก็จะไม่เกิดปัญหา แต่ในกรณีนี้พบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นก็คือ มีการขายอาหารเจที่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์เทียมมากมาย ซึ่งมีลักษณะคล้ายของจริงมาก สิ่งนี้ขัดกับแก่นของประเพณีอย่างมาก นอกจากนี้การขายประทัดที่มีอนุภาพรุนแรงเกินไป ก็

ส่งผลต่อประเพณีเช่นกัน เพราะในบางปีจะมีผู้บาดเจ็บจากการเล่นประทัด สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้คนไม่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของประเพณี ซึ่งอาจจะส่งผลให้ประเพณีเกิดการสั่นคลอนได้ หากคนรุ่นใหม่ไม่เชื่อแล้วจะมีใครมาสืบทอดได้อีก และในเรื่องของเสื้อผ้าชุดขาว ในอดีต คนจะสวมใส่กันเพื่อระลึกถึงความบริสุทธิ์อันเป็นนัยสำคัญของประเพณีนี้ แต่ปัจจุบัน การค้าขายเสื้อผ้ามีมากจนทำให้ประเพณีนี้กลายเป็นช่วงเวลาของแฟชั่นชุดขาว กลุ่มคนรุ่นใหม่หลายคนหันมามองเห็นเสื้อผ้าต่างๆ กลายเป็นแฟชั่นประชันความงามกัน จนลืมนึกถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในเสื้อผ้าสีขาวเหล่านั้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ประเพณีถือศีลกินผักกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต การค้าเพื่อหวังผลกำไรเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พิธีกรรมถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นเทศกาลการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งในแต่ละปี ทุกวันนี้คนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่มักให้ความสำคัญกับเปลือกภายนอกของประเพณี จนลืมหันมาสนใจแก่นแท้ของประเพณี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขจากคนในชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยมองว่า บริบทชุมชนด้านต่างๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต แต่การเปลี่ยนแปลงในอดีตนั้นมักจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้ปรับเปลี่ยนแบบก้าวกระโดด ที่น่าสนใจคือ บริบทด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีผลต่อการสืบทอดประเพณีอย่างมาก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์ประกอบต่างๆ ในประเพณีเกิดการปรับตัวอย่างเห็นได้ชัด เช่น การปรับเปลี่ยนสถานที่ประกอบพิธีกรรม ลุยไฟของศาลเจ้าจื๋ยตุ่ยเพื่อรองรับผู้เข้าชมพิธีกรรมที่มากขึ้นในแต่ละปี ตั้งแต่มีการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต การปรับเปลี่ยนขบวนแห่ให้มีความยิ่งใหญ่อลังการ และมีขบวนยาวขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นจึงถือได้ว่า บริบทด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวมีผลต่อการสืบทอดประเพณีเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ เมื่อมองพิจารณาถึงบริบทชุมชนที่เจาะลึกลงไปในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ต โดยยึดศาลเจ้าต่างๆ เป็นตัวแบ่งเขตตามขอบเขตการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่า ศาลเจ้าจื๋ยตุ่ยและศาลเจ้าบางเหนียว เป็นศาลเจ้าที่อยู่ในเมือง ซึ่งเปรียบเสมือนสังคมเปิดอย่างเต็มที่มีการปฏิสัมพันธ์อย่างมากต่อโลกภายนอก จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมอย่างหลากหลาย ประกอบกับมติของคณะกรรมการศาลเจ้าที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรม

บางอย่างให้มีความเป็นสากลและยิ่งใหญ่อย่างการเพื่อให้มีผู้คนมาเข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนมาก เช่น การเชิญหลวงจีนจากป็นังมาร่วมพิธีกรรมด้วย การเชิญองคมนตรีมาร่วมเปิดงานพิธีกรรมยกเสาโกเต้ง เป็นต้น ซึ่งก็มีผลต่อการสืบทอดรูปแบบของประเพณีอย่างมาก ส่วนศาลเจ้ากะทู้ เป็นศาลเจ้าที่อยู่ในชุมชนหมู่บ้านกะทู้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอกะทู้ ซึ่งมีลักษณะของสังคมที่ค่อนข้างปิด ไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยว เพราะไม่ใช่จุดท่องเที่ยวเหมือนในเมือง อีกทั้งคณะกรรมการของศาลเจ้าเองก็มีวัตถุประสงค์ที่อยากจะรักษาพิธีกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ให้มากที่สุด จึงทำให้พิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนไปน้อยมาก และยังคงสามารถรักษาพิธีกรรมดั้งเดิมไว้ได้ แต่เนื่องจากศาลเจ้าในเมืองได้รับความสนใจจากหน่วยงานและสื่อมวลชนมากกว่าศาลเจ้ากะทู้ จึงทำให้ดูเหมือนว่าพิธีกรรมต่างๆ จะได้รับความสนใจและถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนมากกว่า จึงทำให้คนในท้องถิ่นทั่วไปสนใจพิธีกรรมจากศาลเจ้าในเมืองมากกว่า จึงทำให้การตีความหมายหรือคุณค่าของพิธีกรรมของคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป คือ หันมาสนใจในรูปแบบความตื่นเต้นของพิธีกรรมต่างๆ ของศาลเจ้าในเมืองมากกว่าการมองถึงแก่นแท้ของประเพณี ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้จะอยู่ในจังหวัดเดียวกัน แต่ต่างพื้นที่กันก็ส่งผลการสืบทอดประเพณีที่แตกต่างกันได้เช่นกัน แต่พื้นที่ที่ได้รับความสนใจย่อมมีข้อได้เปรียบกว่าพื้นที่ที่อยู่นอกความสนใจ

2. บทบาทของหน่วยงานภายนอกต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

ปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมากเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในที่นี้ผู้วิจัยจะขออภิปรายถึงหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ต ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีผลต่อการสืบทอดประเพณี และยังเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของประเพณีถือศีลกินผักมากมาย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาททางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2520 โดยในขณะนั้นจะเน้นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น

หาดทรายชายทะเล จุดชมทัศนียภาพของเกาะภูเก็ต เป็นต้น ต่อมา หน่วยงานนี้ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ของท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เหมาะแก่การนำไปเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรวมทั้งประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตด้วย ประเพณีนี้ได้รับการบรรจุให้อยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวเมื่อ พ.ศ.2530 อันหมายถึง การถูกเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้เป็น "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวในจังหวัด ทำให้รูปแบบของประเพณีถูกปรับเปลี่ยนให้มีความยิ่งใหญ่อลังการ มีความน่าตื่นตื้นเร้าใจขึ้น แม้ว่าจะยังคงมีเค้าโครงเดิมอยู่ แต่การปรับเปลี่ยนบางอย่าง ก็กลับทับพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่อ้างอิงมิติทางศาสนาให้มีบทบาทด้านความบันเทิงเข้ามาแทนที่

ปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต สอดคล้องกับงานวิจัยของศดานันท์ แคนยุกต์ (2552) ที่พบว่า ในอดีตการแข่งขันตีโพนนั้นเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี แต่เมื่อหน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดการให้เป็นงานประจำปี มีการปรับรูปแบบด้านต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ให้คนภายในและภายนอกได้รู้จัก เพื่อหวังผลทางการท่องเที่ยว อันจะนำรายได้เข้าสู่จังหวัด จึงทำให้โพนห่างจากมิติทางด้านศาสนา และให้ความสำคัญกับมิติด้านการแข่งขันแทน โพนจึงกลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว มีการสร้างมาตรฐานการแข่งขันมากมาย จนทำให้เกิดการรื้อความหมายเดิมของโพนที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เน้นให้เกิดความสามัคคี กลายมาเป็นการกีฬาที่เน้นการแข่งขันเป็นหลัก

นอกจากนี้การสื่อสารที่คลาดเคลื่อนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เรื่องชื่อประเพณีที่ใช้ประชาสัมพันธ์ไปทั่วโลกว่า "ประเพณีกินเจ" ซึ่งแท้จริงแล้ว คนในท้องถิ่นจะรู้จักกันในชื่อประเพณีถือศีลกินผัก เพราะมีลักษณะที่แตกต่างกับการกินเจของที่อื่น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดการตีความหมายที่ผิดเพี้ยนไป คิดว่า เป็นประเพณีกินเจเหมือนกับจังหวัดอื่นๆ แม้ว่าในขณะนี้จะมีสมาคมท้องถิ่นต่างๆ รวมตัวกันเพื่อชี้แจงให้หน่วยงานดังกล่าวทราบ และแก้ไขข้อมูลเรื่องนี้แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ผิดพลาดมาเป็นระยะเวลาเกือบสิบปี จึงต้องอาศัยเวลาที่จะดึงคนรุ่นใหม่ให้กลับมาเข้าใจประเพณีนี้ในแบบของท้องถิ่นภูเก็ตอีกครั้ง แสดงให้เห็นว่า

บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีผลต่อการสืบทอดประเพณีที่ผิ ดไปขึ้นไปอย่างมาก และหน่วยงานดังกล่าวนี้ไม่ทราบความเป็นมาที่แท้จริงของประเพณี จึงทำให้มีการส่งสารที่ ผิดไปขึ้นไป ความหมายดั้งเดิมของประเพณีไม่ถูกสืบทอด แต่กลับมีความหมายใหม่ถูกสืบทอด แทนที่

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารุพัสดี สำราญวงศ์ (2529) ที่พบว่า การสื่อความหมาย ใหม่ที่ไม่ถูกต้อง หรือการสื่อความหมายที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และแบบแผนเดิมของวัฒนธรรม ภายในชุมชนให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นความหมายที่แท้จริง จะมีผลทำให้วัฒนธรรมดังกล่าวของชุมชนไม่ได้รับการสืบทอด และยึดถือปฏิบัติต่อไปในชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538) ที่กล่าวว่า การสื่อความหมายใหม่ให้กับ วัฒนธรรมเดิม ซึ่งลืมนึกถึงวัตถุประสงค์ที่เป็นแก่นแท้ของวัฒนธรรมนั้น ย่อมจะมีผลให้ผู้ปฏิบัติ วัฒนธรรมโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่มีการนำวัฒนธรรมของชุมชนดังกล่าวมาปฏิบัติผิดแผกไปจากเดิม เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

เมื่อพิจารณา กลไกการทำงานของหน่วยงานนี้จะมีการประชาสัมพันธ์ที่เน้นดึงดูด นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคนภายนอกเสียส่วนใหญ่ ไม่ได้เน้นเพื่อสื่อสารกับคนในท้องถิ่น จึงอาจจะ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายละเอียดในประเพณีนี้มากเท่าใด แต่จะเน้นการให้ความสำคัญกับการ ประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเสียมากกว่า ซึ่งก็ทำให้คนรุ่นใหม่ที่จะรับสารผ่าน หน่วยงานเหล่านี้ ไม่เข้าถึงข้อมูลที่ละเอียดและถูกต้อง

สอดคล้องกับงานวิจัยของสรวิชัยพัฒน์ ต้นสุขเกษม (2547) ที่พบว่า หน่วยงานภายนอก ได้เข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี จนกลายเป็น สินค้าวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว เห็นได้จากรูปแบบของการจัดงานที่มีการเพิ่มเติมกิจกรรม เสริม การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประกวดต้นเทียนพรรษา ส่งผลให้รูปลักษณะของต้นเทียน พรรษามีขนาดใหญ่โตวิจิตรพิสดาร การประกวดต้นเทียนนั้น แต่ก่อนก็มีความหมายหรือ บทบาทหน้าที่ที่เน้นการแสดงความร่วมมือของคนในชุมชนในการทำนุบำรุงพระศาสนา แม้มีการ แข่งขันแต่ก็เพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชนเท่านั้น แต่ปัจจุบันถูกแปรเปลี่ยนเป็นการแข่งขันที่

หวังเงินรางวัลเป็นหลัก และเปลี่ยนสถานะมาเป็นการแสดงโชว์เพื่อความบันเทิง และการประชาสัมพันธ์ก็ให้ความสำคัญกับบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวมากเกินไป ไม่ได้ให้รายละเอียดข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ทำให้คนรุ่นใหม่ต่างไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ และประวัติความเป็นมาดั้งเดิม

การเข้ามาของหน่วยงานภายนอกดังกล่าว มิใช่มีแต่ผลทางด้านลบ เพราะเมื่อพิจารณาแล้ว ก็พบว่า การประชาสัมพันธ์ประเพณีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้ประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต ได้รับการเผยแพร่สู่ผู้คนในวงกว้างในทุกๆ ปี เป็นการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของประเพณี ซึ่งจะช่วยเป็นแรงผลักดันให้ประเพณีนี้ยังคงสามารถดำรงต่อไปได้เรื่อยๆ ไม่สูญหายไป

จากข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดการประเพณีมากเกินไป ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อประเพณี การสืบทอดประเพณีที่เหมาะสมนั้น ก็ควรจะยึดหลักสิทธิเจ้าของวัฒนธรรม คือมีการให้เจ้าของวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจว่า ควรจะปรับในส่วนไหน การทำความเข้าใจกับระหว่างหน่วยงานภายนอก กับคนในท้องถิ่นจะทำให้การสืบทอดเป็นไปอย่างตรงวัตถุประสงค์มากที่สุด ซึ่งในขณะนี้ การก่อตั้งชมรมฮ้ามภูเก็ต และสมาคมต่างๆ ก็ได้เข้ามามีส่วนในการช่วยเจียรไนเนื้อหาที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะประชาสัมพันธ์บ้างแล้ว ซึ่งก็ถือเป็นการเริ่มต้นในการปรับปรุงบทบาทหน่วยงานภายนอกที่ดีและเหมาะสมต่อไป

3. กลไกการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตของคนในท้องถิ่น

ประเพณีถือศีลกินผักเป็นประเพณีที่ชาวภูเก็ตให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การสืบทอดประเพณีที่ยังคงต่อเนื่อง ไม่ขาดสายนั้น ส่วนหนึ่งมาจากสถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดประเพณีต่อๆ

กันมา ในอดีต ครอบครัวของชาวภูเก็ตรวมถึงลักษณะความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน แต่ก่อนคนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม และทำเหมืองแร่ดีบุกก็จะมีเวลาพักผ่อนค่อนข้างมาก จึงมีเวลาอยู่กับลูกหลานของตนได้มาก ทำให้ได้พูดคุย อบรมสั่งสอน รวมถึงเล่าเรื่องราวประเพณีถือศีลกินผักให้ลูกหลานฟังได้เป็นอย่างดี และมีเวลาพาลูกหลานของตนไปช่วยงานศาลเจ้าอย่างสม่ำเสมอ คนรุ่นก่อนๆ จึงมีส่วนร่วมในการสืบทอดมาก และมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีอย่างถ่องแท้ แต่ปัจจุบัน ครอบครัวส่วนใหญ่ พ่อแม่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาให้ลูกหลานเหมือนสมัยก่อน จึงไม่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีให้ลูกหลานเท่าที่ควร บางครอบครัวก็ไม่ได้พาลูกหลานไปเข้าร่วมพิธีกรรมหรือช่วยงานศาลเจ้าเหมือนครั้งอดีต จึงทำให้คนรุ่นใหม่เหล่านี้มีความห่างเหินจากแก่นของประเพณี แต่กลับเข้าใจเปลือกของประเพณีมากขึ้น ในฐานะผู้ชมพิธีกรรม แทนผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ

ดังนั้น ผู้วิจัยคิดว่า สถาบันครอบครัวมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาณี ทุ์ไพเราะ (2552) ที่พบว่า สื่อบุคคลที่สำคัญที่สุดต่อการดำรงอยู่ของประเพณีบุญกำฟ้า คือ บุคคลภายในครอบครัว ได้แก่ ปู่ย่าตายายหรือพ่อแม่ ซึ่งมีการถ่ายทอดความเชื่อและเนื้อหาความรู้ต่างๆ ของประเพณีทั้งทางวัจนภาษา การสื่อสารด้วยภาษาพจนานุกรมประกอบการปฏิบัติจริงและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานได้เห็นและปฏิบัติตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง "ปรากฏการณ์ใหม่ของประเพณีกินผักจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาศาลเจ้าจื๊ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง" ของ สมชาย มนูญทรัพย์ (2551) ที่กล่าวว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตได้ร่วมกันสืบสานประเพณีกินผักของบรรพบุรุษชาวจีนฮกเกี้ยนผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยการเรียนรู้จากครอบครัวเป็นเบื้องต้น

ในอดีตนั้น งานประเพณีนี้ถูกจัดขึ้นกันเองในบรรดาชาวบ้านละแวกใกล้เคียงกับศาลเจ้าที่ชักชวนกันมาช่วยงาน ความสนิทสนมคุ้นเคยกันและการชักชวนจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงให้มาช่วยงานเป็นแรงกระตุ้นให้คนในอดีตมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีนี้มาก อีกทั้งการมาร่วมงานประเพณีนี้ หากใครไม่มาก็จะดูแปลกแยกในสายตาคนอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของสนิท สมัครการ (2538) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการกระตุ้นอีกฝ่ายหนึ่งให้ปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิกริยาได้ตอบ

ในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งลักษณะการติดต่อทางตรงหรือทางอ้อม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนมีสิทธิและความรับผิดชอบหน้าที่ จะสามารถแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกและสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ ตลอดจนอาจทำให้เกิดการบังคับโดยตรงหรือทางอ้อม ที่จะทำให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนอีกด้วย

นอกจากนี้ สมัยก่อนคนในท้องถิ่นจะคิดว่า ประเพณีนี้เป็นงานของท้องถิ่น ก็เหมือนเป็นสมบัติอย่างหนึ่งของพวกเขา จึงให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสืบทอดเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบัน เมื่อศาลเจ้าพัฒนาขึ้น มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าอย่างเป็นทางการ จึงมีการแบ่งแยกงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีการจัดเจ้าหน้าที่ประจำศาลเจ้าในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เมื่อถึงเวลาประกอบพิธีกรรม ก็จะมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำตำแหน่งต่างๆ เพื่อประกอบพิธีกรรม

ในบางศาลเจ้าโดยเฉพาะศาลเจ้าในเมืองที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ก็ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมมากนัก เพราะกลัวจะเกิดความวุ่นวาย ซึ่งก็ทำให้ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกันของชาวบ้านเริ่มเลือนลางไป จากอดีตที่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ก็เหลือเพียงการเป็นผู้ชมพิธีกรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีในระยะยาวต่อไปได้ เพราะเมื่อมีส่วนร่วมในการลงมือช่วยประกอบพิธีกรรมและงานต่างๆ ของศาลเจ้าลดลง ก็ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรักและหวงแหนประเพณีน้อยลงไปด้วย อีกอย่าง แม้จะเป็นผู้ชม ก็จะไม่เข้าใจพิธีกรรมอย่างถ่องแท้ เพราะไม่ได้ลงมือปฏิบัติเอง แตกต่างจากผู้ชมในสมัยก่อนที่จะทราบที่มา วัตถุประสงค์และรายละเอียดต่างๆ ในประเพณีได้เป็นอย่างดี เพราะได้ลงมือปฏิบัติเองจนเข้าใจ

ที่น่าสนใจคือ ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ที่ศาลเจ้ากะทู้พบว่า มีชาวบ้านละแวกใกล้เคียงยังคงเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมอยู่มาก และทางศาลเจ้าเองก็เปิดโอกาสให้คนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยงานประเพณีได้อย่างเต็มที่ เพราะจำนวนผู้เข้าร่วมงานไม่มากนัก จึงทำให้ชาวบ้านได้

มีส่วนร่วมในการสืบทอดอย่างทั่วถึง จึงทำให้พวกเขาที่มีความเข้าใจลึกซึ้งในประเพณี ภูมิปัญญาและ หวงแหวน รวมถึงภูมิปัญญาในประเพณีของตนเป็นอย่างมาก

สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2542) กล่าวว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นเสมือนเหรียญสองด้าน ในด้านหนึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของจะนำมาซึ่งความสนใจ ห่วงใย ดูแลรักษา อีกด้านหนึ่งความรู้สึกการเป็นเจ้าของจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจที่สามารถจะเข้าไปจัดการกับสิ่งของหรือเรื่องราวนั้นได้ ซึ่งก็คือ การเข้ามามีส่วนร่วมได้นั่นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยคิดว่า หากการให้การสืบทอดประเพณีเป็นเรื่องของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ศาลเจ้าต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณี อย่างเต็มที่ มิใช่เพียงผู้ชมพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2554) กล่าวว่า เนื่องจากในพิธีกรรมทุกชนิดจะ ประกอบด้วย "เนื้อหา" (substance/content) และ "รูปแบบ" (form) ทั้งในเนื้อหาและรูปแบบ ต่างก็สามารถจะสื่อความหมายเอาไว้ทั้งสิ้น และเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดต้นไม้แห่ง คุณค่าในแนวคิด และนวนอน พบว่า ส่วนที่เป็นรากหรือแก่น คือส่วนที่เป็นเนื้อหา คุณค่าหรือ ความหมายของประเพณีไม่สามารถเปลี่ยนไป ส่วนที่เป็นดอก ใบ ผล กระจุกและเปลือก นั้นเป็นส่วน ของรูปแบบที่มองเห็นได้ชัดเจนด้วยตาเนื้อ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย

เมื่อบริบทชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลให้ประเพณีปรับเปลี่ยนการสืบทอดด้าน ต่างๆ ด้วยเช่น สำหรับการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตนั้นพบว่า ในปัจจุบัน เมื่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ประเพณี ทำให้ส่วนรูปแบบของประเพณีถูกปรับเปลี่ยนอย่างเห็นได้ชัด เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบของ พิธีกรรมให้ยิ่งใหญ่และอลังการมากขึ้น การปรับเปลี่ยนอาหารเจให้มีลักษณะน่ารับประทานด้วย การใช้เนื้อสัตว์เทียมเพื่อดึงดูดใจลูกค้าของเหล่าบรรดาแม่ค้าพ่อค้า เป็นต้น แต่ในส่วนของคุณค่าหรือความหมายนั้น มักจะถูกลดความสำคัญลงไป ทำให้คนรุ่นใหม่มักจะหันมาสนใจแต่ เฉพาะรูปแบบของประเพณี และละเลยคุณค่าอันเป็นเนื้อหาหลักของประเพณี แม้ว่าจะยังมีการสืบทอดประเพณีความเป็นมา แก่นของประเพณี หลักปฏิบัติต่างๆ รวมถึงความเชื่อภายในครอบครัว

ตาม แต่เนื่องจาก ครอบครัวในปัจจุบันมีการสืบทอดที่ไม่แข็งแกร่งเหมือนครอบครัวในอดีต และ ความโดดเด่นของรูปแบบพิธีกรรมที่มากเกินไป ก็ทำให้คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจกับรูปแบบของ พิธีกรรมที่ตื่นเต้นเร้าใจ สนุกสนาน คึกครื้น มากกว่าวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมแต่ละ อย่าง รวมทั้งเนื้อหาสาระที่สำคัญที่อยู่ในประเพณี

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2551) ที่พบว่า การสืบทอดแห่งตึก ในยุคต่อสู้นั้นจะเน้นการสืบทอดท่ารำ ซึ่งเป็นรูปแบบ แต่ลดทอนในส่วนของพิธีกรรมซึ่งเป็นคุณค่า หรือส่วนที่มองไม่เห็น เช่น การไหว้ครู การครอบครูที่ลดขั้นตอนลง ความเชื่อเรื่องพ่อแม่ที่ คลี่คลาย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้คนในชุมชนเข้าใจว่า สื่อพื้นบ้านแห่งตึกนั้นมีแต่มิติเรื่องความ บันเทิง การรำ การร้อง การแสดงเท่านั้น คุณค่าทางจิตใจจึงลดทอนลงไปด้วย

กลไกการสืบทอดในอดีตจะเน้นการส่งสารไปยังผู้รับสารที่เป็นคนท้องถิ่น แต่เมื่อบริบท ชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนภายนอกเข้ามาอาศัยในชุมชนเพิ่มมากขึ้น กลไกการสืบทอด ประเพณีในปัจจุบันจึงไม่ควรจำกัดอยู่แค่คนท้องถิ่นเท่านั้น แต่น่าจะขยายวงกว้างออกไปสู่คน นอกชุมชนด้วย เพราะปัจจุบันผู้เข้าร่วมพิธีกรรมก็มีทั้งคนท้องถิ่นเอง และคนภายนอกชุมชนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบัน ม้าทรงที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีการใช้อุปกรณ์ทรมานร่างกายที่ หวาดเสียวไม่ถูกต้องตามตำนานนั้น และส่วนหนึ่งของม้าทรงนั้นเป็นกลุ่มคนนอกท้องถิ่นที่มักจะเป็นวัยรุ่น ซึ่งเข้ามาทำหน้าที่เพื่อแสดงออกให้คนนับถือยกย่องตน คนนอกชุมชนเหล่านี้ ส่วนใหญ่ จะไม่ทราบเงื่อนไขของการเป็นม้าทรงอย่างแท้จริงว่าจะต้องเป็นคนท้องคัพระเลือกเอง และการ เชิญองค์พระมาเข้าทรงจะทำให้อายุสั้นลง ดังนั้น การสืบทอดในปัจจุบัน จึงควรให้ความรู้กับคน ภายนอกให้ทราบรายละเอียดหรือเงื่อนไขบางประการของประเพณี เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจถึง แก่นประเพณี ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการสืบทอดประเพณีที่ผิดเพี้ยนบางประการที่เกิดจากคนนอก ชุมชนเป็นผู้กระทำได้

เมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว ในประเพณีนี้จะมีกลไกอย่างหนึ่งที่ช่วยระงับการปรับเปลี่ยน รูปแบบประเพณีไปในทางที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การที่องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงออกเดินตรวจ ร้านขายอาหารเจบริเวณหน้าศาลเจ้า และหากพบว่า มีร้านขายอาหารเจที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์เทียมก็

จะทำการตัดเตือน ต่อว่าให้หยุดขาย เพราะขัดกับแก่นของประเพณี ซึ่งในอดีต กลไกนี้มีความสำคัญในการต่อรองอำนาจกับการค้าเป็นอย่างมาก แต่ต่อมาเมื่อมาทรงองค์นั้นเสียชีวิตลง ก็ไม่มีผู้สานต่อ กลไกดังกล่าวจึงยุติลง ส่งผลให้การต่อกรกับการค้าเริ่มชะลอตัว จนทำให้การค้าเข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบประเพณีอีกครั้งหนึ่ง และยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบัน

ถึงกระนั้น สังคมก็ยังพยายามสร้างกลไกอีกแบบหนึ่งเข้ามาต่อรองกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมีการจัดตั้งชมรมอ้ามกุเกิดขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2544 เพื่อจัดระเบียบและประสานงานชี้แจงรายละเอียดกับหน่วยงานภายนอกให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของประเพณี ชมรมนี้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดประเพณีอย่างมาก จะเห็นได้ว่า ในช่วงที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตมีการประชาสัมพันธ์ชื่องานมิดพลาดไป ทางชมรมและสมาคมท้องถิ่นต่างๆ ก็พยายามจะชี้แจงให้หน่วยงานภายนอกเข้าใจและสื่อสารให้ถูกต้อง

ชมรมอ้ามกุก็ได้พยายามชี้แจงและประสานงานกับศาลเจ้าต่างๆ และตำรวจท้องถิ่นในการตรวจตราร้านค้าที่ขายประทัดอันตราย ซึ่งก็สำเร็จ พบว่า ปีนี้อ้ามกุที่ขายประทัดน้อยลงมาก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การควบคุมการขายและการเล่นประทัดอันตรายนั้น ชมรมอ้ามกุควรจะมีการเริ่มประชุมและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางป้องกันก่อนล่วงหน้า ประมาณ 6 เดือน เพื่อจะได้มีเวลาเพียงพอในการเตรียมตรวจสอบร้านค้าต่างๆ ที่ขายประทัดเหล่านี้ ซึ่งจะทำให้การรณรงค์เรื่องนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนในเรื่องของการสืบทอดรูปแบบประเพณีนั้น พบว่า การสืบทอดนักดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรีจีนหล่อก็อดิ่นประกอบพิธีกรรมกำลังจะหมดไป ชมรมนี้ก็เลยมีการประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยด้วยการจัดการแข่งขันตีกลองหล่อก็อดิ่นขึ้นในช่วงงานประเพณีเพื่อให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและร่วมสืบทอดองค์ประกอบส่วนนี้ นอกจากนี้ก็มีการประสานงานกับเทศบาลนครเมืองภูเก็ตและศาลเจ้าต่างๆ เพื่อจัดการฝึกสอนการเล่นดนตรีชนิดนี้ให้กับคนรุ่นใหม่ ที่สนใจ ซึ่งถือเป็นการสืบทอดองค์ประกอบของประเพณีอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยคิดว่า การปฏิบัติงานของชมรมอ้ามกุดังกล่าวเป็นกลยุทธ์เชิงรุกในการที่ช่วยดึงดูดให้วัยรุ่นในปัจจุบันหันมาสนใจการเล่น

ดนตรีประเภทนี้มากขึ้นแทนที่จะหันไปนิยมการเป็นม้าทรง เพราะมีการสร้างพื้นที่ในช่วงงาน ประเพณีเพื่อให้วัยรุ่นได้แสดงออกอย่างเต็มที่ วัยรุ่นเหล่านี้เมื่อมีพื้นที่ในการแสดงออกที่ เหมาะสมก็จะหันมาสนใจการสืบทอดด้านนี้แทนการไปแสดงออกในฐานะม้าทรง ซึ่งปัจจุบันมี ปริมาณมากจนเกินความจำเป็น วิธีนี้จึงสามารถช่วยลดปริมาณม้าทรงและปัญหาเกี่ยวกับการใช้ อาวุธอันตรายและนอกตำแน่งของม้าทรงวัยรุ่นได้ หากได้รับการพัฒนาและสนับสนุนจาก ชมรมอ้ามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเหมาะสม ก็จะสามารถพัฒนาการสืบทอดด้านนี้ได้ อย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยคิดว่า การสืบทอดประเพณีนี้ของชมรมอ้ามสามารถทำได้ผ่านทาง สถาบันการศึกษา เพราะปัจจุบันโรงเรียนเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของ เรา ซึ่งมีการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งปัจจุบันพบว่า การเรียนการสอน เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตยังมีรายละเอียดไม่เพียงพอ คือ เนื้อหาไม่ครบถ้วน และการสอนในโรงเรียนก็มีลักษณะการสอนแต่เนื้อหาในตำราอย่างเดียว ไม่ได้มีการสาธิตและ ปฏิบัติให้เห็นในสถานการณ์จริง จึงอาจทำให้เด็กนักเรียนไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ และบางครั้ง ครูผู้สอนเรื่องเหล่านี้ก็ไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่น จึงอาจทำให้เด็กนักเรียนไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับ ประเพณีที่เหมาะสม ดังนั้นชมรมอ้ามจึงควรเข้ามาเสริมพลังในการพัฒนาการสืบทอดประเพณีใน โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาจจะสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกันระหว่างโรงเรียนต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนว ทิศทางการพัฒนาการสืบทอดประเพณีนี้ในสถาบันการศึกษาให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

ดังนั้นชมรมอ้ามจึงเปรียบเสมือนพื้นที่สาธารณะที่เป็นตัวประสานศาลเจ้าต่างๆ ให้มา พุดคุยแสดงความคิดเห็นกันในเรื่องงานประเพณีถือศีลกินผัก และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การสืบทอดประเพณีในทางที่เหมาะสม ถูกต้องตามธรรมเนียมดั้งเดิม

นอกจากนี้การสืบทอดอีกอย่างหนึ่งที่กำลังสั่นคลอนก็คือ การสืบทอดฮวดกั้ว (ผู้ประกอบ พิธีกรรม) ซึ่งในปัจจุบัน ผู้ที่จะมารับหน้าที่นี้กำลังเหลือน้อยลงไปทุกที ส่วนใหญ่ผู้ที่รับหน้าที่นี้ เป็นคนเฒ่าคนแก่ หรือวัยผู้ใหญ่ หากยังไม่มีผู้มารับหน้าที่นี้ต่อไป ในอนาคตอาจจะเป็นปัญหา

ต่อการสืบทอดได้ เพราะ หากไม่มีผู้ประกอบพิธีกรรม ก็จะทำให้งานประเพณีไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ และอาจจะทำให้รูปแบบพิธีกรรมที่สำคัญๆ ไม่สมบูรณ์และไม่เหมือนดั้งเดิม ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่า แนวทางที่จะช่วยให้มีการสืบทอดหน้าที่นี้คือ การสร้างจิตสำนึกเรื่องความเสียสละเพื่อท้องถิ่นส่วนร่วมให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่ยังเด็กเพื่อให้สามารถสืบซบจิตสำนึกเรื่องนี้ได้ อันจะส่งผลดีต่อการสืบทอดประเพณีในอนาคตต่อไป ในกรณีนี้ ชมรมอ้อมซึ่งเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาด้านการสืบทอดองค์ประกอบด้านอื่นๆ ในประเพณีอยู่แล้ว ควรหันมาให้ความสนใจ และเข้ามาช่วยแก้ไขการสืบทอดสวดกั้ว อย่างเช่น อาจจะมีการสร้างโครงการรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนสนใจเรื่องนี้ โดยอาศัยหลักการของความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกันและจิตอาสาในการพัฒนาท้องถิ่นเข้ามาร่วมด้วย ซึ่งสามารถทำออกมาในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบของค่ายอาสาเพื่อพัฒนาเรื่องจิตสาธารณะแก่เด็กในท้องถิ่น ซึ่งกระแสสังคมในปัจจุบันก็เน้นเรื่องการมีจิตอาสาอยู่แล้ว ทั้งนี้ก็ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น หากหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือในเรื่องนี้ ผู้วิจัยคิดว่า จะสามารถสืบทอดองค์ประกอบด้านนี้ต่อไปได้ในอนาคต

การสืบทอดประเพณีนี้ยังคงสืบเนื่องมาได้ถึงปัจจุบัน ก็เพราะกลไกการสืบทอดแบบหนึ่งที่เป็นการสืบทอดให้มีผู้มาช่วยงานศาลเจ้าอยู่ทุกปี นั่นคือ การเสี่ยงทายคัดเลือกเจ้าแม่หล่อจู้เพื่อมาช่วยงานศาลเจ้าในปีถัดไป วิธีการดังกล่าวได้ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ของคนในอดีตที่สร้างขึ้นเพื่อส่งต่อความรับผิดชอบให้แก่คนรุ่นต่อมา เป็นการให้สถานภาพแก่ผู้ที่ถูกคัดเลือก (status conferral) โดยใช้กุศโลบายการสัญญาต่อองค์พระอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่จะมีความเชื่อและศรัทธาต่อพิธีกรรมนี้มาก จึงเข้าร่วมงานในปีถัดมาอย่างพร้อมเพรียง คนในท้องถิ่นจะเชื่อว่า การได้รับคัดเลือกนั้นถือเป็นโชคดีของบุคคลนั้น หากไม่มาช่วยงานก็จะรู้สึกผิดต่อองค์พระ และไม่สบายใจ ถ้าหากมาช่วยงานก็จะได้บุญ สบายใจ และเป็นสิริมงคลกับตัวเองและครอบครัว กลไกดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งให้เกิดการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักนี้ต่อไปในทุกปี ซึ่งแสดงให้เห็นความเฉลียวฉลาดของคนสมัยก่อนที่สร้างกลไกทางสังคมมาช่วยค้ำจุนประเพณีนี้โดยนำมาประกอบเข้ากับความเชื่อของคนในชุมชนอย่างแนบเนียน

4. การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

เมื่อบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีย่อมต้องมีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดังกล่าวด้วย หากไม่มีการปรับตัว ก็เท่ากับว่า ประเพณีนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ ก็ย่อมทำให้ประเพณีเกิดการสูญหาย หรือถูกลดค่าลงในสังคมนั้นๆ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอ

ในอดีต ประเพณีถือศีลกินผักมีบทบาทหน้าที่สำคัญด้านสุขภาพ การรักษาโรค อบรมบ่มเพาะ และเป็นที่พักทางใจให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่สังสรรค์พบปะกันของคนในชุมชน ปัจจุบันบริบททางสังคมมีการปรับเปลี่ยนมาเรื่อยๆ จนในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาเป็นช่วงที่สร้างจุดเปลี่ยนให้กับประเพณีถือศีลกินผักเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ประมาณ พ.ศ.2530 ประเพณีนี้ต้องเข้ามาปรับบทบาทหน้าที่ใหม่ในการเป็นจุดขายสำคัญให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ ประเพณีท้องถิ่นที่รู้จักกันเฉพาะคนในพื้นที่ กลายเป็นประเพณีที่คนทั่วโลกรู้จักและให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และดูเหมือนว่า แทบจะไม่มีวันสูญหายไปจากท้องถิ่นอีกแล้ว เพราะตั้งแต่นั้นมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ประเพณีนี้อยู่เป็นประจำ การเผยแพร่อยู่เป็นประจำทำให้ประเพณียังคงอยู่ได้ต่อไป นั่นคือผลดีของบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ส่งเสริมตัวประเพณีเองด้วย

สอดคล้องกับแนวคิดของวิริยาภา ช่างเรียน (2525) กล่าวว่า ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และนาฏศิลป์นั้น การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปกรรมและวัฒนธรรมเดิมมิให้สูญหาย

แต่เมื่อพิจารณาในด้านตรงกันข้าม พบว่า การเริ่มต้นของบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ทำให้ประเพณีถูกปรับเปลี่ยนคุณค่าและความหมายให้กลายเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนาน และพิธีกรรมต่างๆ ก็ถูกตีค่าเป็นความบันเทิงหรือการแสดงโชว์แทน

นอกจากนี้ประเพณีนี้ยังมีบทบาทหน้าที่ใหม่ในการเป็นพื้นที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและ บารมีทางการเมือง และการพาณิชย์อีกด้วย จะเห็นได้จากการที่นักการเมืองท้องถิ่นเข้าร่วม พิธีกรรมอิว์แก๊งและมีการถือป้ายประชาสัมพันธ์กลุ่มของตน รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้าต่างๆ ซึ่งมักจะผ่านทางองค์ประกอบของประเพณี เช่น การปักธงที่มีตราสัญลักษณ์สินค้า ของตน การติดป้ายสนับสนุนประเพณีหน้าศาลเจ้า เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวนั้นมี บทบาทในการเพิ่มหน้าที่ให้กับประเพณีนี้แล้ว ยังทำให้ประเพณีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในหลาย ด้าน

สอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538) ที่กล่าวว่า อุตสาหกรรมและ วัฒนธรรมทางการเมืองท่องเที่ยว ได้ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนได้มีการปรับตัวและเกิด การเปลี่ยนแปลงเพื่อรับใช้วัฒนธรรมการท่องเที่ยวซึ่งได้รับการโฆษณาอวดมการณ์ของวัฒนธรรม การท่องเที่ยวผ่านทางสื่อมวลชนทั้งของรัฐบาลและเอกชนอย่างเข้มข้น ทำให้ในปัจจุบันการ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนดังกล่าวจะไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตสังคมและ ชนบทรอบนิยามเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และหากจะมีการพิทักษ์วัฒนธรรมในยามที่ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวขนานใหญ่เช่นที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า จะพิทักษ์มิให้เกิดการ ปรับเปลี่ยนในวัฒนธรรมไทย แต่เป็นการพิทักษ์ให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในทิศทางที่ สอดคล้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยและคนในท้องถิ่น แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็คือ การผลักดันให้วัฒนธรรมไทยกลายเป็นสินค้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลง แก้วประเพณี งานฉลอง ศิลปะ หรือแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อให้เป็นที่ถูกใจของ นักท่องเที่ยวโดยไม่ได้คำนึงถึงว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะพราววัฒนธรรมออกไปจากวิถีชีวิต ของชาวไทยหรือไม่ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมไม่มีพลังที่จะจรรโลงสังคมในทางหนึ่งทาง ใด นอกจากการเปิดโอกาสให้คนหยิบมือหนึ่งได้กอบโกยเงินจากนักท่องเที่ยวเท่านั้น

ผู้วิจัยมองว่า บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ทางการค้ามีผลให้ ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ในยุคปัจจุบัน เพราะหากประเพณีไม่ตอบสนองหรือไม่มีบทบาทต่อ สังคมในยุคปัจจุบันที่เน้นมิติด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญแล้ว ก็อาจจะไม่สามารถดำรงอยู่เพื่อรับใช้

ชุมชนได้ แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงการลำดับความสำคัญด้วยว่า ประเพณีนี้มีน้ำหนักของการค้า หรือพิธีกรรมมากกว่ากัน ซึ่งก็พบว่า ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตนั้น แม้ว่าจะมีการค้าเข้ามาแทรกแซงผ่านองค์ประกอบต่างๆ เช่น เสื้อขวามีตราสินค้า ธงทิวที่มีตราสินค้า แต่ก็พบว่าเป็นการแทรกแซงในลักษณะที่สามารถไปควบคู่กับพิธีกรรมได้ เพราะเป็นการแทรกแซงในลักษณะของการเป็นเปลือกนอกของประเพณี ซึ่งไม่ได้กระทบกระเทือนมากนัก และเมื่อพิจารณาบางพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมอัฐแก้ว หรือขบวนแห่พระ ก็พบว่า การเดินขบวนยังคงให้น้ำหนักที่พิธีกรรมมากกว่าการค้า กล่าวคือ ในขบวนแห่ ธงทิวนำหน้าขบวนยังคงเป็นธงภาษาจีนที่ไม่มีตราสินค้าเข้ามาแทรกแซง และขบวนแห่องค์พระที่ประทับร่างม้าทรงก็ยังคงอยู่ในลำดับด้านหน้าของขบวน ส่วนขบวนแห่ของห้างร้านต่างๆ มักจะอยู่ในตอนหลังของขบวนแห่พระ ซึ่งก็ถือว่าพิธีกรรมอัฐแก้วมีลำดับความสำคัญมากกว่าการค้า ดังนั้นการปรับตัวในด้านบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นการปรับตัวของประเพณีไปในลักษณะที่ช่วยค้ำจุนประเพณีให้ตอบสนองบริบทชุมชนในปัจจุบันที่มีการค้าเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญ การสืบทอดประเพณีที่ต้องพบกับแรงกดดันจากบริบทสังคม ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของประเพณีปรับเปลี่ยนไป ซึ่งประเพณีจะสามารถดำรงอยู่ได้ก็ต้องมีการดำเนินไปควบคู่กับบทบาทหน้าที่ที่เอื้อต่อการค้า แต่จะต้องให้น้ำหนักหรือความสำคัญของพิธีกรรมมาเป็นอันดับหนึ่ง และให้เรื่องการค้าเป็นอันดับรองลงมา จึงจะทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปอย่างเหมาะสม และไม่กระทบกระเทือนคุณค่าของประเพณีนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตเป็นประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน ดังนั้น การสืบทอดประเพณีจึงควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณี ทั้งในเรื่องของการเตรียมอุปกรณ์ การช่วยประกอบพิธีกรรม การมีส่วนร่วมในการออกแบบรูปแบบของพิธีกรรม ซึ่งหากคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่แล้วก็จะทำให้พวกเขามีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีความรักและหวงแหน เกิดความซาบซึ้งในประเพณีของตน

และมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีที่เหมาะสมต่อไป

2. การสืบทอดประเพณีในยุคปัจจุบันนี้ ควรให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนนอกชุมชนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตด้วย เพราะกลุ่มคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีอยู่แล้วจากการถ่ายทอดผ่านครอบครัว แต่คนนอกชุมชนนั้นมักจะไม่ทราบรายละเอียดหรือแก่นของประเพณี และให้ความสำคัญไปยังเปลือกของประเพณีมากกว่า จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น การเข้ามาเป็นม้าทรงด้วยความคึกคะนอง และไม่ทราบเงื่อนไขเรื่องอายุสั้น หากเชิญองค์พระเข้าประทับร่างตน การใช้อุปกรณ์นอกตำราในการทรมานร่างกายของม้าทรง การค้าขายอาหารเจที่มีเนื้อสัตว์เทียม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบทำให้ประเพณีเสื่อมลง ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจให้กับคนภายนอกเกี่ยวกับประเพณีนี้ก็จะทำให้พวกเขารับรู้ถึงแก่นแท้ของประเพณี ซึ่งอาจจะทำให้การสืบทอดประเพณีเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

3. การเข้ามาส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ของหน่วยงานภายนอกถือเป็นสิ่งที่ช่วยธำรงประเพณีถือศีลกินผักให้ดำรงอยู่ต่อไป และไม่สูญหายแต่อย่างไรก็ตาม หน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูล ควรมีการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากคนในท้องถิ่นเสียก่อน มิฉะนั้นอาจจะเกิดความผิดพลาดในการสื่อสารได้ ซึ่งก็อาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ผิดในประเพณี นอกจากนี้หน่วยงานภายนอกไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะรูปแบบของพิธีกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญต่อการเสนอข้อมูลด้านคุณค่าเนื้อหาของประเพณีควบคู่ไปกับรูปแบบของประเพณี การสืบทอดประเพณีจึงจะครบถ้วนทั้งรูปแบบและคุณค่า

4. ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่สุดในการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก ดังนั้นผู้ใหญ่ในครอบครัวควรให้ความสำคัญในการบอกเล่า ชี้แจง และส่งเสริมให้ลูกหลานของตนมีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณี โดยอาจจะเริ่มด้วยการพาไปศาลเจ้า และให้ช่วยงานเล็กน้อย เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ซึมซับประเพณีอย่างค่อยเป็นค่อยไป การพาเด็กเข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้เด็กเหล่านี้มีความรู้สึกที่ดี รักและหวงแหนประเพณีอันเปรียบเสมือนสมบัติของตน การส่งเสริมของผู้ใหญ่ใน

ครอบครัวจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

5. ปัจจุบัน แม้การสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักจะเป็นถูกผลักดันเข้าไปสู่สถาบันการศึกษาในจังหวัดภูเก็ตแล้ว แต่ก็พบว่า การเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันยังไม่เข้มข้นมากนัก กล่าวคือ เป็นการสอนเนื้อหาในโรงเรียน แต่ไม่มีการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง ซึ่งอาจจะทำให้เด็กไม่เข้าใจ อีกทั้งปัจจุบัน ครูที่สอนบางคนก็ไม่ใช่คนในท้องถิ่น จึงสอนตามเนื้อหา แต่ไม่ได้เข้าใจในวัฒนธรรมเหล่านี้ จึงอาจจะทำให้เด็กนักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน ดังนั้นควรเพิ่มการเรียนการสอนเรื่องนี้ให้มากขึ้น เช่น การพานักเรียนออกทัศนศึกษาช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักเพื่อให้เด็กให้เห็นสภาพความเป็นจริง โดยครูผู้ให้ความรู้จะต้องเป็นคนท้องถิ่น จึงจะอธิบายให้เด็กเข้าใจได้ และอาจจะมี การปฏิบัติให้เด็กดูเป็นแบบอย่าง และให้เด็กปฏิบัติตาม และมีส่วนร่วมในงานประเพณี ซึ่งวิธีเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพมากกว่า การสอนในตำราที่มีให้เห็นของจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ในภาพกว้าง ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีของคนแต่ละอำเภอในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ดูว่าพื้นที่ที่ต่างกันมีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักหรือไม่ อย่างไร
2. การวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้เจาะจงศึกษาไปที่ผู้รับสารโดยเฉพาะ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป อาจจะมีการศึกษาพฤติกรรมการรับสารของคนในท้องถิ่น โดยอาจใช้เกณฑ์อายุเป็นตัวกำหนดเพื่อดูว่า คนแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมการรับสารอย่างไร และพฤติกรรมดังกล่าวมีผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ตหรือไม่ อย่างไร

3. เนื่องจากบริบทสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอยู่เสมอ นั้นแสดงว่า ย่อมส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักที่อาจจะปรับเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่า ในอนาคต บริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร และส่งผลต่อการสืบทอดของประเพณีอย่างไร ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลเพิ่มเติมและทันสมัยกับเหตุการณ์ในอนาคตต่อไป

4. วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตนั้นมียุ่่มากมาย บางประเพณีกำลังจะสูญหายไป เช่น ประเพณีผีต่อ ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงคิดว่า ควรจะมีการศึกษาการสืบทอดประเพณีอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและดำรงประเพณีเหล่านั้นต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ภรณ์ ลิ้มปัสุทธิพงศ์. สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อส่งวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ปับลิชชิ่ง, 2539.

กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543.

กาญจนา แก้วเทพ. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, 2544.

กาญจนา แก้วเทพ. เมื่อสื่อส่งและสร้างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ศาลาแดง, 2545.

กาญจนา แก้วเทพ. ไตร่ตรองและมองใหม่เมื่อจะใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา. ใน สื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข, หน้า 1-26. กรุงเทพมหานคร : โครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน (สพส.), 2548.

กาญจนา แก้วเทพและคนอื่นๆ. สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาภาพรวมจากงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.

กาญจนา แก้วเทพและคนอื่นๆ. ขับเคลื่อน คัดกรอง ตระหงุดู : สื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กาญจนา แก้วเทพและคนอื่นๆ. ปฐมบทแห่งองค์ความรู้เรื่องสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กาญจนา แก้วเทพและคนอื่นๆ. เริ่มคิดใหม่ สู้ทำใหม่กับสื่อพื้นบ้านเพื่องานสร้างเสริมสุขภาวะ.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กาญจนา แก้วเทพและคนอื่นๆ. สื่อพื้นบ้าน แข็งแกร่ง สุขภาวะชุมชนเข้มแข็ง.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549

กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ. การสื่อสารชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2551.

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2553.

กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2552.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อเล็กๆ ที่น่าใช้ในงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2552.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2553.

กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ. สื่อเก่า สื่อใหม่ ใจเชื่อมร้อย. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์,

2554.

กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ. สื่อพื้นบ้านศึกษาในสายตานักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :

ภาพพิมพ์, 2554.

กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ. สื่อเก่า - สื่อใหม่ : สัญญา อัตลักษณ์ คุณธรรม.

กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2555.

แก้วกาญจนา ศิลป์พัฒน์. กำเนิดและพัฒนาการของเทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ขรรค์ชัย อภิสุภาพ. ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2547.

จักรพงษ์ บุญสว่าง. นักวิชาการชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555.

จิรา ธีรสวรรณจักร. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2555.

ไชยยุทธ ปิ่นประดับ. ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ปี 2546. สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555.

ชาวเรศ แจ้งจบ. สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555.

เฉลิมวงศ์ อุ่นอดิเรกกุล. สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2555.

ดารุพัทธ์ สำราญวงศ์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ธีรภูษ ศิริตุลารักษ์. ประธานคณะกรรมการศาลเจ้าฮุยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง. สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2555.

เจียรชัย อิศรเดช. ศักยภาพโนราในการพัฒนาท้องถิ่น. ใน กาญจนา แก้วเทพ, สี่พันบ้านเพื่อการพัฒนา : บทสังเคราะห์จากงานวิจัย, หน้า 86 - 119. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.

นงลักษณ์ แสงวิทย์. สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555.

นิติธร ทองธีรกุล. กระบวนการสื่อสารของชุมชนในการสืบทอดประเพณีผีป่วน่า ตำบลวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวผลกระทบต่อวัฒนธรรม. ใน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ,
ผ้าขาวม้า, ผ้าซิ่น, กางเกงใน และ ฯลฯ, หน้า 63 - 80. กรุงเทพมหานคร : มติชน,
 2538.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. สงครามนิต. ใน หมายเหตุวัฒนธรรมร่วมสมัย, หน้า 71 - 82.
 กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2538.

ปารีชาติ สถาปิตานนท์และคนอื่นๆ. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จาก
แนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
 การวิจัย (สกว.), 2549.

เปลื้องนาม. ความเข้าใจในเรื่องการกินเจ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เด็กก๋า",
 2549.

ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2546.

ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2546.

ประทีป ตันตินิติธรรม. น้ำทรงของศาลเจ้ากะหู่ จังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2555.

ประเสริฐ พักทองผล. ประธานชมรมอ้ามภูเก็ต. สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2555.

ปรียาณี หู่ไพเราะ. การสื่อสารภายในชุมชนลาวพวนในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ประเพณี
บุญก้ำฟ้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาทยวิทยา ภาควิชาวาทยวิทยา
 และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

พวงชมพู ไชยอาสา. การสื่อสารเพื่อการสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชนบท. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะ
 นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พิชชัฐ ประดิษฐ์. เลขานุการศาลเจ้ากะหู่ จังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555.

ภัทรพร ไจหาญ. สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2555.

ภูเก็ตพอร์ตดอทคอมทีม (Phuketport.com Team). ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา : <http://www.phuketvegetarian.com> [14 ตุลาคม 2555]

มนิโรส จันทรพิทักษ์. การสื่อสารเพื่อการรื้อฟื้นและสืบทอดการสวดสรภัญญะที่บ้านใหม่ สมบูรณ์ อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ยุทธนา วรุณปิติกุล. พิธีกรรมกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีชาวจีนใน อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

เยาวลักษณ์ จุลมกร. การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการธำรง รักษาอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

รตพร ปัทมเจริญ. บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

รพีพรรณ ลิ้มปิติ. การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ฤดี ภูมิภูถาวร. ภูเก็ต. พิมพ์ครั้งที่ 9. ภูเก็ต : ภูเก็ตบุลเลติน, 2550.

- วิยะดา ทองมิตร. การใช้แรงงานของชาวจีนในสังคมไทย พ.ศ.2325 - 2453. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.
- วิริยาภา ช่างเรียน. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อรูปแบบของศิลปวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณีและนาฏศิลป์. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2528.
- วิสันธนี โพธิสุนทร. กลาง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2532.
- ศदानันท์ แคนยุกต์. การสื่อสารกับการสืบทอดและปรับตัวของสื่อพื้นบ้านตีพิมพ์ : ศึกษากรณีชุมชนบ้านไสหมาก ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- ศรัญวิษณุ คุ้มสกุล. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ของศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2555.
- ศิริดา พงษ์ภมร. กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีรับบัวของ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ศุภกฤต ทรงคุณ. สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2555.
- สนธิ สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2538.
- สมใจ สุวรรณศุภพนา. นายกเทศมนตรีนครภูเก็ต. สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2555.
- สมชาย มนุจันทรัด. ปรากฏการณ์ใหม่ของประเพณีกินผักในจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ๊เก้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, แขนงวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551.

- สมชาย มนุจันทรทัต. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ของศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยเต้าโบ้เก้ง จังหวัดภูเก็ต. สัมพันธ์, 10 ตุลาคม 2555.
- สมพร จันทรสัตย์ธรรม. หัวหน้าฝ่ายพิธีกรรมของศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยเต้าโบ้เก้ง จังหวัดภูเก็ต. สัมพันธ์, 10 ตุลาคม 2555.
- สมยศ เป็นสุข. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ของศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต. สัมพันธ์, 18 ตุลาคม 2555.
- สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม. การสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ ภาควิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สิริโรจน์ วรรณวร. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ของศาลเจ้าจื๋ยตุ๋ยเต้าโบ้เก้ง จังหวัดภูเก็ต. สัมพันธ์, 10 ตุลาคม 2555.
- สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์. การสืบทอดสื่อพื้นบ้านทุ่งตึก จ.จันทบุรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- เสาวภา ไทพยวัฒน์. การศึกษาพฤติกรรมการนับถือศาลเจ้าและประเพณีกินผัก/การถือศีล-กินเจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพังงา ภูเก็ต ตรัง กระบี่ และระนอง. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2542.
- เสาวภา ไทพยวัฒน์. การศึกษาผ้าทรงของศาลเจ้าในจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2543.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อริยธัช ชูชุ่มชื่น. ฮวดแก้ว (ผู้ประกอบพิธีกรรม) ของศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต. สัมพันธ์, 19 ตุลาคม 2555.

อารยา ชั่วแห่งอิว. สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2555.

ภาษาอังกฤษ

Durkheim, E. The elementary forms of the religious life. London : Allen & Unwin, 1915.

Greertz, Clifford. The Interpretation of Cultures. New York : The Basic Book, 1973.

Lazarfeld, Paul P., and Menzel, Herbert. Mass Media and Personal Influence : The Science of Human Communication. New York : The Basic Book, 1968.

Seal, G. The hidden culture. Melbourne : Oxford University Press, 1989.

ภาคผนวก

ภาพผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

นายไชยยุทธ ปิ่นประดับ ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 ปี 2546

นายประเสริฐ พักทองผล ประธานชมรมฮ้ามภูเก็ต

ภาพผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

นายศรีณัฐ ฉั่วสกุล ฮวดแก้วรุ่นใหม่ของศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต

นายประทีป ตันตินิติธรรม ม้าทรงของศาลเจ้ากะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ภาพพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

แสดงเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ ร่วมถือธงนำขบวนแห่ในพิธีกรรมอ้าวแก้ง

แสดงเยาวชนชาวภูเก็ตตีกลองหล่อถือต้นในขบวนแห่พิธีกรรมอ้าวแก้ง

ภาพพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต

แสดงพิธีกรรมต้มน้ำมันยาศักดิ์สิทธิ์ ณ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง

แสดงชาวบ้านกำลังแย่งกันตัดกิ่งไม้เพื่อเก็บไปบูชาหลังเสร็จสิ้นพิธีกรรมลงเสาโกเต้งในวันสุดท้ายของงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดภูเก็ต ณ ศาลเจ้ากะทู้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกฤติดา อุ๋บุรณกุล เกิดวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2531 ที่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสตรีภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต สำเร็จ การศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) เกียรตินิยมอันดับสอง คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เมื่อ ปี พ.ศ.2553 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มวิชาการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรม สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ในปีการศึกษา 2554